Ruth Druart

În timp ce Parisul dormea

LITERA

buzz BOOKS

Ruth Druart
În timp ce Parisul dormea
LITERA
buzz BOOKS

buzz
BOOKS

Cărțile despre care toată lumea vorbește!

O colecție cosmopolită, locul de întâlnire a celor mai noi
opere de ficțiune contemporană – romane aflate în topurile
internaționale, premiate, ecranizate sau în curs de ecranizare,
traduse în zeci de limbi – cărți provocatoare,
pe care abia aștepți să le citești

Ruth Druart

În timp ce Parisul dormea

Traducere din limba engleză și note
MIHAELA-MAGDALENA DUMITRU

LITERA
București

While Paris Slept
Ruth Druart
Copyright © 2021 Ruth Druart
Ruth Druart și-a declarat dreptul de a fi identificată drept autoarea acestei lucrări
în conformitate cu Copyright, Designs and Patents Act 1988.
Ediție publicată pentru prima dată în 2021 de Headline Review,
un imprint al HEADLINE PUBLISHING GROUP

Editura Litera
tel.: 0374 82 66 35; 021 319 63 90; 031 425 16 19
e-mail: contact@litera.ro
www.litera.ro

În timp ce Parisul dormea
Ruth Druart

Copyright © 2021 Grup Media Litera
pentru ediția în limba română
Toate drepturile rezervate

Editor: Vidraşcu şi fiii
Redactor: Mona Apa-Slujenco
Corector: Ionel Palade
Copertă: Flori Zahiu
Tehnoredactare şi prepress: Ofelia Coşman

Seria de ficţiune a Editurii Litera este coordonată
de Cristina Vidraşcu Sturza.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
DRUART, RUTH
În timp ce Parisul dormea / Ruth Druart;
trad. din lb. engleză și note: Mihaela-Magdalena Dumitru. –
Bucureşti: Litera, 2021
ISBN 978-606-33-7240-7
ISBN EPUB 978-606-33-7240-7
I. Dumitru, Mihaela-Magdalena (trad.) (note)
821.111

Lui Jeremy, Joachim și Dimitri,
care m-au inspirat să scriu această carte

Și în amintirea bunicii mele, Diana White

„Să sacrificăm o zi pentru a câștiga o viață întreagă, poate.“

Victor Hugo, *Mizerabilii*

PARTEA ÎNTÂI

1

Santa Cruz, 24 iunie 1953
JEAN-LUC

Jean-Luc duce briciul la obraz, privindu-și reflexia în oglinda băii. Preț de o secundă, nu se recunoaște. Se oprește, cu briciul în aer, și se holbează în ochii săi, întrebându-se ce vede. Are un aer de american acum. Se vede în bronzul sănătos al pielii, în albul dinților, dar mai este ceva ce nu poate identifica. Să fie felul încrezător în care își ține bărbia ridicată? Sau zâmbetul lui? Orice ar fi, îi place. E bine să ai un aer de american.

Cu un prosop înfășurat în jurul taliei, se întoarce în dormitor. Afară, o formă neagră îi atrage privirile. Vede pe fereastră un Chrysler care înaintează încet de-a lungul străzii și se oprește după stejar din față. Ciudat. Cine să le facă o vizită la ora șapte dimineața? Se uită fix la mașină, cu gândurile aiurea, apoi mirosul de unt al clătitelor calde plutește în sus spre el, chemându-l la micul dejun.

Intrând în bucătărie, o sărută pe Charlotte pe obraz, apoi își trece mâna prin părul fiului său, ciufulindu-l în semn de salut. Aruncând un ochi pe fereastră, vede că mașina este încă acolo. Se uită la un bărbat deșirat, care se extrage din scaunul șoferului, întinzându-și gâtul și privind în jur – ca un pelican, își zice el. Pe partea cealaltă, iese un bărbat îndesat. Se îndreaptă amândoi spre casă.

Sunetul soneriei taie dimineața ca un cuțit. Charlotte ridică privirile.

– Mă duc eu.

Jean-Luc a pornit deja spre ușă. Scoate lanțul de la ușă și o deschide.

– Domnul Bow-Champs? întreabă Omul-Pelican, fără să zâmbească.

Jean-Luc se uită fix la el, remarcând costumul bleumarin, cămașa albă și cravata simplă, precum și privirile arogante. De obicei nu îi

corectează pe cei care-i pronunță greșit numele, dar în dimineața aceasta ceva îi zgândăre orgoliul. Poate faptul că omul acela stă în pragul casei sale.

– Beauchamps, îl corectează el. E un nume franțuzesc.

– Știm că este franțuzesc, dar aici suntem în America.

Omul-Pelican mijește ochii pentru o fracțiune de secundă, în timp ce înfige un pantof negru și lucios peste prag. Privește peste umărul lui Jean-Luc, apoi gâtul îi trosnește când întoarce capul într-o parte, privind spre copertina sub care este parcat noul lor automobil Nash 600. Strâmbă dintr-un colț al buzei de sus.

– Eu sunt domnul Jackson, iar dumnealui e domnul Bradley. Domnule Bow-Champs, am vrea să vă punem câteva întrebări.

– Despre ce? zice Jean-Luc, adăugând o inflexiune menită să indice surprinderea, dar își dă și el seama că vocea i-a sunat fals – o octavă prea sus.

Sunetele înăbușite ale micului dejun ajung până în pragul ușii: farfurii puse una peste alta, râsul voios al fiului său. Zgomotele familiare îl înconjoară pe Jean-Luc ca ecoul unui vis îndepărtat. Închide ochii, agățându-se de marginile sale estompate. Cârâitul unui pescăruș îl readuce în prezent. Inima îi bate puternic, lovindu-se de coaste, ca o pasăre prinsă în colivie.

Bărbatul îndesat, Bradley, se apleacă spre el, coborând vocea.

– Ați fost dus la Spitalul Districtual acum șase săptămâni, în urma unui accident de mașină? zice și întinde gâtul, ca și cum ar spera să adune informații despre viața dinăuntrul casei.

– Da, spune Jean-Luc, iar pulsul i se accelerează. Am fost lovit de o mașină care a luat curba cu viteză prea mare, spune el, apoi se oprește, trăgându-și răsuflarea. Mi-am pierdut cunoștința.

Îi vine în minte numele doctorului, Wiesmann. L-a asaltat cu întrebări în timp ce el abia își revenea și era încă în ceață.

„De câtă vreme sunteți în America?“, l-a întrebat doctorul. „De unde aveți cicatricea de pe față? V-ați născut cu numai două degete la mâna stângă?“

Bradley tușește.

– Domnule Bow-Champs, am vrea să ne însoțiți la Primărie.

– Dar de ce? face el, dar vocea-i sună ca un croncănit.

Cei doi stau în fața lui ca o blocadă, cu mâinile la spate și piepturile împinse înainte.

– Credem că ar fi mai bine să discutăm acest aspect la sediu, și nu aici, în pragul casei, în fața vecinilor.

Amenințarea voalată îi strânge stomacul ghem.

– Dar ce am făcut?

Bradley țuguiază buzele.

– Acestea sunt doar niște investigații preliminare. Am putea chema poliția în ajutor, dar la această etapă, preferăm… preferăm să clarificăm faptele. Sunt sigur că înțelegeți.

Nu, nu înțeleg! ar vrea să le strige. *Nu înțeleg despre ce vorbiți*. În schimb, murmură o consimțire.

– Dați-mi zece minute.

Închizându-le ușa în față, se întoarce în bucătărie.

Charlotte tocmai pune o clătită pe farfurie.

– Era poștașul? întreabă ea, fără să ridice ochii.

– Nu.

Se întoarce spre el, ușor încruntată și străpungându-l cu ochii ei căprui.

– Doi investigatori… Vor să mă duc cu ei, ca să le răspund la câteva întrebări.

– Despre accident?

Clatină din cap.

– Nu știu. Nu știu ce vor. Nu vor să spună.

– Nu vor să spună? Dar sunt obligați. Nu îți pot cere să te duci cu ei, dacă nu spun de ce, zice ea, pălind în obraji.

– Nu îți face griji, Charlotte. Cred că ar fi bine să fac ce spun ei. Să lămuresc treburile. Nu sunt decât niște întrebări.

Fiul lor s-a oprit din mestecat și a ridicat privirea spre ei, cu fruntea lui micuță ușor încrețită.

– Sunt sigur că mă voi întoarce repede.

Jean-Luc își dă seama că glasul îi sună din nou fals, ca și cum altcineva ar rosti cuvintele acelea liniștitoare în locul său.

– Poți suna tu la birou, să le spui că voi întârzia?

Apoi se întoarce către fiul lui:

– Să ai o zi bună la școală!

Totul s-a cufundat într-o tăcere asemănătoare cu liniștea dinaintea unei furtuni. Se întoarce repede și iese din bucătărie. Firesc. Trebuie să se poarte firesc. Este o simplă formalitate. Ce ar putea dori de la el?

Zece minute. Nu vrea ca ei să sune din nou la ușă, așa că se grăbește să ajungă în dormitor, unde deschide sertarul din șifonier și privește la cravatele sale încolăcite ca niște șerpi. Alege o cravată albastră cu puncte mici, gri. Aparențele contează în astfel de împrejurări. Își ia sacoul de pe umeraș și coboară din nou scările.

Charlotte așteaptă în ușa bucătăriei, cu mâna la gură. El i-o dă la o parte, îi sărută buzele reci, o privește în ochi. Apoi se întoarce.

– La revedere, fiule! strigă el spre bucătărie.

– La revedere, tati. Ne vedem mai târziu.

– Pe mai târziu, crocodilule.

Vocea l-a trădat, ratând din nou tonul potrivit.

Simte ochii lui Charlotte ațintiți asupra lui în timp ce deschide ușa și îi urmează pe cei doi bărbați spre Chrysler-ul negru. Inspiră adânc, silindu-se să tragă aerul până-n pântec. Acum își amintește că a auzit furtuna pornindu-se la miezul nopții; simte pământul îmbibat de apă care deja începe să se evapore. În scurtă vreme va fi cald și umezeală.

Nici unul dintre ei nu vorbește, în timp ce trec prin fața caselor familiare, cu peluze mari, deschise, care ajung până la trotuar, apoi prin fața papetăriei, a brutăriei, a cofetăriei. Viața aceasta pe care a ajuns să o iubească.

2

Santa Cruz, 24 iunie 1953
Charlotte

Mă uit pe geamul bucătăriei, deși mașina neagră a dispărut de minute bune. Timpul pare că a înghețat. Nici nu vreau să înainteze.

– Mama, miroase a ars.

– *Merde!*

Iau tigaia de pe aragaz și arunc clătita înnegrită în chiuvetă. Ochii îmi lăcrimează când rotocoalele de fum se înalță spre tavan.

– Îți fac alta.

– Nu, mulțumesc, mama, m-am săturat.

Sam sare de pe taburetul lui și iese în fugă din bucătărie.

Privesc în jur, și când văd rămășițele micului dejun întrerupt, sufletul mi se umple de teamă. Dar trebuie să mă adun. Fără să mă grăbesc, urc scările, îndreptându-mă spre dormitor. Mă stropesc cu apă rece pe față, apoi îmi trag pe mine rochia pe care am purtat-o ieri și cobor din nou la parter.

Sam țopăie în jurul meu, pe drumul spre școală.

– Mama, ce crezi că îl vor întreba oamenii aceia pe tata?

– Nu știu, Sam.

– Despre ce ar putea fi vorba, mama?

– Nu știu.

– Poate despre un jaf.

– Ce?

– Sau o crimă!

– Sam, taci.

Băiatul încetează imediat să mai țopăie, în schimb se apucă să-și târșâie picioarele. Pentru o clipă, mă simt cuprinsă de remușcări, dar am lucruri mai importante pentru care să-mi fac griji acum.

Când ajungem la poarta școlii, celelalte mame deja se întorc spre casă.

– Bună, Charlie! Ai întârziat astăzi. Vii la o cafea mai târziu? răsună vocea lui Marge, din mijlocul grupului.

– Sigur, o mint eu.

După ce îl las pe Sam la școală, mai rămân puțin lângă gardul școlii pentru a le da timp celorlalte mame să se îndepărteze. Când văd că au ajuns destul de departe, o pornesc încet spre casă, iar singurătatea începe să-mi dea târcoale. Sunt tentată să mă duc la cafea cu ele, dar știu că nu mă voi putea abține și voi spune ceva. S-ar putea să nu fi văzut nimeni mașina care a venit de dimineață după Jean-Luc, dar dacă totuși mașina a fost văzută, trebuie să am o

poveste pregătită pentru ele. Vor dori să știe toate detaliile. Da, e mai bine să evit orice contact.

Ajunsă acasă, trec dintr-o cameră în alta, înfoind pernele de pe canapea, spălând vasele rămase de la micul dejun, rearanjând revistele pe măsuța de cafea. Îmi reamintesc că nu are rost să îmi fac griji, nu ar ajuta la nimic; în definitiv, l-au luat doar pentru a-i pune câteva întrebări. Ar trebui să fac ceva practic, ca să îmi alung gândurile astea din minte. Aș putea tunde iarba, să îl scap pe Jean-Luc de o grijă.

Îmi pun pantofii de grădină și scot mașina de tuns iarba din garaj. L-am văzut pe Jean-Luc cum trage de coarda aflată într-o parte pentru a o porni, așa că încerc și eu. Nu se întâmplă nimic. Trag din nou; de data aceasta, scuipă ceva înăuntrul ei, dar moare repede. Acum trag mai tare și mai repede. Deodată, se pornește să huruie, trăgându-mă după ea. Miroase a benzină, dar îmi place.

Ritmul este liniștitor și sunt dezamăgită când treaba se termină prea repede. Pun mașina de tuns iarba la locul ei și mă întorc în casă.

Poate că ar trebui să fac un pic de curățenie în camera de zi. Când scot aspiratorul de sub scări, îmi amintesc că abia ieri am aspirat covorul. Înfrântă, mă prăbușesc la podea, cu țeava groasă a aspiratorului încă în mână.

Trecutul revine, copleșitor. Jean-Luc nu îmi dă voie să vorbesc despre el. În felul lui pragmatic, mi-a spus să îl las în urmă, acolo unde i-e locul. De parcă ar fi atât de simplu. Am încercat, chiar am încercat, dar nu îmi pot opri visele, când dorm dusă și îi văd pe mama, pe tata. Casa. Visele acestea îmi lasă în inimă un dor de familie care aruncă o umbră lungă asupra vieții mele. Am luat legătura cu ei; le-am scris odată ce ne-am liniștit și am găsit o casă unde să locuim. Mama mi-a răspuns: o scrisoare scurtă, tăioasă, în care îmi spunea că Papa nu este încă pregătit să mă vadă. Are încă multe să îmi ierte.

Revin în bucătărie și privesc în gol pe fereastră, chemându-l în gând pe Jean-Luc să se întoarcă. Eliberat din interogatoriu, cu suspiciunile declarate nefondate. Dar nu se vede decât strada pustie.

Zgomotul îndepărtat al motorului unui automobil îmi face inima s-o ia la goană. Aplecându-mă în față până când aproape că-mi lipesc nasul de geam, privesc cu atenție. *Dă, Doamne, să fie el!* Stomacul mi se strânge când zăresc imaginea familiară a unei capote albastre: e mașina lui Marge, vecina de peste drum. O privesc cum se chinuie să lupte cu niște pungi de cumpărături, în timp ce unul dintre gemenii ei îl fugărește pe fratele lui în jurul mașinii. Aruncă o privire în direcția mea. Mă retrag în grabă în spatele perdelelor de dantelă. Secrete și minciuni. Ce știm cu adevărat despre viețile vecinilor noștri?

Nu am nici cea mai mică dorință să mă întâlnesc cu vreunul dintre ei astăzi. Dacă a văzut careva mașina neagră, toate mamele au aflat deja. Parcă le aud cum emit presupuneri, captivate de subiect. Nu, trebuie să plec, să mă distanțez de ele. Aș putea merge la cumpărături într-un oraș apropiat, unde să nu dau peste nici un cunoscut; într-un loc vast și anonim, ca unul din acele supermarketuri imense.

Îmi apuc geanta, iau cheile din cuierul de lângă intrare și mă urc în mașină înainte să mă vadă cineva. În timp ce conduc spre nord, pe drumul de coastă, cu geamul coborât, vântul îmi suflă prin păr. Îmi place să șofez cu viteză; îmi dă un sentiment de libertate și de independență. Pot să mă prefac că sunt oricine vreau să fiu.

După o jumătate de oră, zăresc un indicator către un magazin universal Lucky Store. Părăsesc autostrada și urmez săgețile până dau de o parcare plină de furgonete. Văd un carusel și un chioșc unde se vând burgeri. Lui Sam i-ar plăcea la nebunie aici; poate ar trebui să îl aducem într-o sâmbătă, să ieșim împreună. De obicei, evit supermarketurile astea mari, prefer să îmi fac cumpărăturile în apropiere, unde îl pot ruga pe vânzătorul de la aprozar să îmi aleagă cele mai tari mere, sau pe măcelar, să îmi dea cea mai slabă bucată de carne. Întotdeauna au răbdare să îmi aleagă cele mai bune produse, apreciind faptul că îmi pasă.

Dar în supermarketurile astea imense, cu șirurile lor interminabile de produse care-ți iau ochii, nu mă simt în largul meu. Casnicele cu părul lor frumos ondulat, purtând fuste lungi și pantofi cu tocuri comode, împing cărucioare enorme, încărcate cu tot soiul de

caserole și conserve. Imaginea mă umple de nostalgie, de dor de casă, de Paris.

Pui, îmi zic în gând, asta voi găti diseară, pui cu lămâie. E mâncarea preferată a lui Jean-Luc.

Când ajung la casă, două pachete de piept de pui, un litru de lapte și patru lămâi zac pierdute și oropsite pe fundul coșului. Mă simt rușinată, dar chiar n-am reușit să mă adun și să mă gândesc de ce am mai avea nevoie săptămâna aceasta.

Casiera mi-a aruncat o privire ciudată.

– Vă ajut să le puneți în pungă, doamnă?

E sarcastică? Clatin din cap.

– Nu, mulțumesc. Mă descurc.

Stomacul îmi chiorăie zgomotos când pun unica pungă maro de hârtie în portbagaj. Nu am mâncat nimic la micul dejun. Poate că ar trebui să îmi iau un burger, dar numai gândul acesta îmi întoarce stomacul pe dos. În schimb, o pornesc înapoi spre casă, rugându-mă ca Jean-Luc să se fi întors.

Parchez pe alee și mă grăbesc să ajung la ușa de la intrare. E încuiată. Înseamnă că nu e aici. De ce am crezut că va fi? S-ar fi dus direct la muncă, oricum. Știu că și-ar fi făcut griji că deja întârziase prea mult.

E deja ora trei. Sam trebuie luat de la școală în treizeci de minute. Poate că astăzi ar fi mai bine să ajung cu întârziere. Dacă ajung mai devreme, voi fi nevoită să schimb câteva vorbe cu celelalte mame. Ar putea să vină singur acasă – unii copii o fac –, dar îmi place să îl iau eu; pentru mine, este momentul preferat al zilei. La Paris, când eram mică, toate mamele veneau să își ia copiii de la școală, pregătite cu o baghetă umplută cu pătrățele de ciocolată neagră. Mi se pare că este o tradiție de familie să mă aflu acolo, așteptându-l la sfârșitul orelor. Dar astăzi, pentru prima dată, voi întârzia câteva minute. Asta îmi lasă încă douăzeci și cinci de minute de omorât.

Pun puiul în frigider și mă spăl pe mâini, frecându-mi unghiile cu periuța de dinți veche de pe pervazul ferestrei. Vocea tatălui meu îmi răsună în urechi. „Unghiile curate sunt un semn al omului care știe să-și poarte singur de grijă“, îmi spunea el de câte ori mă prindea cu

unghiile murdare. „La fel ca pantofii“, adăuga de multe ori. „Îți dai seama cum e omul după cum arată unghiile și pantofii lui.“

„Nu și în America“, i-aș spune acum, dacă l-aș vedea. „În America se uită la părul și la dinții tăi.“

Pun periuța la loc și mă uit pe fereastră, încercând să nu îmi fac speranțe. Strada e pustie. Stomacul începe din nou să-mi chiorăie. Mă simt un pic amețită. Ar trebui să mănânc ceva dulce. Iau cutia de pe ultimul raft și învelesc un fursec în folie de aluminiu, pentru Sam, și rup un altul în două pentru mine. Ciugulesc din el, îngrijorată că mi-ar putea provoca crampe, dar când văd că mă face să mă simt mai bine, mănânc și cealaltă jumătate.

Mai sunt douăzeci de minute. Urc la etaj, în dormitorul nostru, și mă așez în fața măsuței de toaletă. Scot peria din primul sertar și îmi perii părul până strălucește. Oglinda îmi spune că sunt încă atrăgătoare: nu am riduri fine, păr cărunt sau bărbie dublă. Pe dinafară, totul e în ordine. Inima mi-o simt însă de parcă ar avea o sută de ani.

Mă ridic și netezesc cuvertura făcută de comunitatea Amish din Pennsylvania; sute de hexagoane perfecte, cusute manual unul de celălalt. Prima noastră vacanță împreună. Sam abia învățase să meargă, dar era încă nesigur pe picioare și a încasat câteva căzături. Îmi amintesc cum gravitam în jurul lui, gata să îl prind.

Încă zece minute. Cobor iar la parter, mă plimb fără rost dintr-o încăpere în alta. În cele din urmă, deschid ușa de la intrare. Mă lovește brusc lumina puternică a soarelui, așa că mă întorc după pălărie. În timp ce străbat grădina, pe potecă, mă întreb, nu pentru prima oară, de ce preferă americanii să își lase grădinile deschise, fără gard viu sau ziduri de cărămidă. Oricine poate să intre, să ajungă până în dreptul casei și să se zgâiască pe ferestre. Diferă cu totul față de grădinile franțuzești, care sunt mereu înconjurate de ziduri înalte sau de tufișuri dese, descurajându-i pe musafirii nepoftiți.

Lui Jean-Luc îi place deschiderea de aici. Spune că nimic din ce s-a petrecut în Franța nu s-ar putea întâmpla vreodată aici, pentru că toți sunt sinceri unii cu alții; nimeni nu și-ar fi denunțat vecinul, ca mai apoi să se ascundă în spatele ușilor închise, în timp ce respectivul era ridicat. Nu îmi place când vorbește așa, când

idealizează noua lui țară. Nu mă pot abține să nu mă gândesc că trădează Franța. Anii de foame, frică, privațiuni – lucrurile acestea pot transforma un om bun într-unul rău.

– Charlie! mă strigă Marge, din curtea de peste drum, întrerupându-mi șirul gândurilor. Unde ai fost azi? Am luat cafeaua la Jenny. Am crezut că vii și tu.

– Îmi pare rău.

Inima îmi stă o clipă în loc și îmi acopăr gura cu podul palmei, parcă pentru a-mi ascunde minciuna.

– Aveam nevoie de cumpărături. Am fost până la Lucky Store.

– Ce? Ai bătut atâta cale? Credeam că nu poți să suferi mallurile alea enorme. Ar fi trebuit să îmi spui. Aș fi venit cu tine.

– Îmi pare rău că n-am ajuns la cafea.

– Nu-ți face griji. Vineri mergem la Jo. Ascultă, vreau să te rog ceva. Poți să-l iei pe Jimmy de la școală? Trebuie să îl duc pe Noah la doctor. Are febră și nu reușesc să i-o scad.

– Sigur.

Încerc să zâmbesc, dar mă simt ca o trădătoare față de vecinele mele, pe care le știu de ani întregi.

– Mulțumesc, Charlie, zice ea și îmi aruncă un zâmbet larg.

În timp ce merg spre școală, îmi amintesc cum ne-au ajutat vecinii să ne simțim bine-veniți încă din prima zi în care n-am mutat în Santa Cruz, în urmă cu nouă ani. În mai puțin de o săptămână primiserăm deja invitații nu doar la un aperitiv, ci și la un grătar. M-a impresionat cum s-au adunat laolaltă pentru această ocazie, declarând, cu vocile lor zgomotoase și însuflețite, cât de fericiți sunt să-și cunoască noii vecini. De cum am pășit în grădină, lui Jean-Luc i-au înfipt în mână o sticlă mare de bere, iar mie, un pahar de vin alb. L-au luat în primire și pe Sam, căruia i-au găsit un loc umbros sub un copac, unde să stea pe păturica lui, înconjurat de jucării viu colorate. Din câte îmi dădeam seama, petrecerea nu părea să fi fost planificată într-o manieră strictă. Totul se desfășura cât se poate de liber și, de cum se făcea o bucată de friptură, oaspeții roiau către grătar. Am fost recunoscătoare atunci când un bărbat mi-a înmânat o farfurie deja plină. Ne așezam oriunde doream, trăgând scaunele din lemn de colo colo, pentru a ne alătura câte unui grup.

Totul era atât de diferit față de Paris. În rarele ocazii în care părinții mei primeau vizite, făceau o schemă pentru așezarea musafirilor la masă. Aceștia așteptau răbdători, în liniște, până când gazda le indica unde să se așeze. Și nimeni nu primea de băut până nu sosea toată lumea. Maman se plângea adesea că unul sau altul întârziase, silindu-i pe toți să aștepte o oră până să poată bea primul pahar. Dar războiul a pus oricum capăt acelor cine festive.

Aici, păreau să nu existe nici un fel de reguli. Femeile îmi vorbeau de una și de alta, râzând vesele; bărbații mă tachinau, spunându-mi cât de sexy e accentul meu. Eram fermecată, iar Jean-Luc chiar mai mult decât mine. El s-a îndrăgostit de America din prima zi. Dacă i-a fost vreodată dor de casă, nu mi-a zis-o. Totul i se părea minunat, uimitor: mâncarea din abundență, oamenii prietenoși, ușurința cu care puteai cumpăra orice.

– E Visul American, spunea el întruna. Trebuie să învățăm să vorbim engleza la perfecție. Lui Samuel îi va fi ușor, va fi prima lui limbă; va putea să ne ajute și pe noi.

În scurtă vreme, Samuel a devenit Sam, Jean-Luc a devenit John, iar eu am fost botezată Charlie. Am fost americanizați. Jean-Luc spunea că asta demonstra că fuseserăm acceptați și, în semn de recunoștință pentru această călduroasă primire, ar trebui să evităm să mai vorbim în franceză. Zicea că altfel va părea că nu dorim să ne integrăm. Așa că am vorbit numai în engleză, chiar și între noi. Înțelegeam punctul lui de vedere, desigur, dar mi se frângea inima că nu îi puteam cânta lui Sam cântecele de leagăn pe care mi le cântase mie mama. M-a îndepărtat și mai mult de familia mea, de cultura mea și a schimbat felul nostru de a comunica, felul nostru de a fi. Îl iubeam pe Jean-Luc din toată inima, dar simțeam că nimic nu mai e la fel. El nu îmi mai șoptea *mon coeur, mon ange, mon trésor*. Acum zicea *draga mea*, *iubito* sau, mai rău, *păpușă*.

Clopoțelul răsună prin curtea goală a școlii, întrerupându-mi gândurile. Copiii ies în fugă pe porțile școlii, căutându-și din priviri mamele. Sam e ușor de reperat, cu părul lui negru care lucește în mulțimea de capete blonde. Pielea lui măslinie și trăsăturile fine trădează o origine diferită. O vecină a spus odată că e o risipă ca un

băiat să aibă gene așa de lungi. De parcă frumusețea ar putea fi o risipă. Ce gând ciudat.

Sam privește spre mine, cu zâmbetul lui pieziș, ca al lui Jean-Luc. E prea mare acum, la nouă ani, să mai dea fuga la mine, cum o făcea odată, așa că termină mai întâi de vorbit cu prietenii săi, înainte de a se apropia, cu o nonșalanță studiată.

Îl sărut pe ambii obraji, conștientă că îl fac să se jeneze, dar nu mă pot abține. Oricum, un strop de jenă din când în când are darul de a întări caracterul.

– Mergi și spune-i lui Jimmy că vine acasă cu noi, zic eu.

– Grozav.

O ia la goană, dar se oprește brusc, întorcându-se și făcând un pas înapoi spre mine.

– Tati e acasă?

– Încă nu.

Fără nici un cuvânt, se îndepărtează, plecând în căutarea lui Jimmy.

Când băieții își fac din nou apariția, scot fursecul cu ciocolată și îl rup în două. Jimmy înfulecă jumătatea lui.

– Mai avem fursecuri acasă, spun eu.

– Ura! exclamă Jimmy și o rupe la fugă înainte. Haide, Sam!

Dar Sam rămâne alături de mine.

Jimmy continuă să alerge, dispărând după primul colț. Pun o mână pe umărul lui Sam.

– Nu-ți face griji, Sam. Tati se va întoarce în curând.

– Dar ce voiau oamenii aceia?

– Vorbim mai târziu, Sam.

– Bau! face Jimmy, repezindu-se spre noi.

Inima îmi sare din piept și scot un țipăt.

Jimmy râde isteric.

– Scuze, reușește el să spună, printre chicote.

Când pulsul îmi revine la normal, mă fac că râd și eu, ca să detensionez momentul.

Jimmy îl apucă pe Sam de braț și o iau amândoi la fugă înainte.

Când ajungem acasă, așez cutia cu fursecuri pe masa din bucătărie, în fața băieților.

– Mâncați câte vreți.

Jimmy mă privește cu ochi mari și un rânjet cât toată fața.

– Uau, mersi!

Mă liniștește un pic să îi privesc cum mănâncă cu atâta bucurie ceva făcut de mine.

– Sunt cele mai bune de până acum, mamă, zice Sam, murdar de firimituri pe la gură.

Jimmy încuviințează din cap, cu gura prea plină ca să poată rosti vreun cuvânt.

– Vrei să mai fac niște fursecuri și pentru colegii tăi?

– Nu, mulțumesc. Doar pentru noi.

Sam se uită la mine cu ochi întunecați, geloși.

Vreau să întind brațele spre el și să îl strâng la piept, să îi spun că nu are de ce să se teamă. Că dragostea mea pentru el este mai adâncă decât oceanul și că nu va pieri niciodată. În schimb, mă apuc să pregătesc masa de seară − răzuiesc coaja lămâilor, le storc și adaug sucul peste coajă. Feliez pieptul de pui înainte de a-l înmuia în suc. Nu urmez nici o rețetă; așa prepara Maman puiul cu lămâie, în fiecare duminică la prânz, înainte de război.

3

Santa Cruz, 24 iunie 1953
Jean-Luc

Parchează în fața Primăriei. Jackson oprește motorul și rămâne pe loc timp de un minut, uitându-se în oglinda retrovizoare, la Jean-Luc. Apoi cei doi deschid portierele din față și ies din mașină, așteptând să coboare și Jean-Luc. Dar el nu se grăbește, ba chiar e tentat să aștepte până când unul dintre ei îi va deschide ușa. Asta ar așeza lucrurile într-o altă lumină. Detaliile contează. Brusc, Bradley bate în geam cu degetele în geam. E un sunet aspru, care-l face pe Jean-Luc să simtă un gol în stomac, de frică. Dar de ce e atât de înspăimântat? N-are nici o logică; n-a făcut nimic rău. Aplecându-se înainte, trage de mânerul portierei și iese afară, în lumina soarelui matinal.

Urcă scările în tăcere și intră în clădire pe ușile duble, maiestuoase. Este încă devreme, și probabil de aceea nu e nimeni în jur. Îl conduc în jos pe niște scări, apoi de-a lungul unui coridor slab luminat și, în cele din urmă, ajung într-o încăpere fără geamuri. Bradley rotește de un întrerupător și un neon ca de bar începe să bâzâie, apoi să pâlpâie, înainte de a inunda camera cu o lumină albă, puternică. O masă din material laminat și trei scaune din plastic, cu picioare metalice, sunt singurele obiecte din cameră.

– Ar putea să dureze ceva vreme, zice Jackson și scoate din buzunarul de la piept un pachet de țigări mototolit, pe care îl bate ușor de marginea mesei. Ia loc.

Întinde pachetul deschis spre Bradley. Își aprind amândoi țigările, privindu-l pe Jean-Luc. Acesta se așază, își încrucișează brațele la piept, apoi le desface, schițând un zâmbet vag. Vrea ca cei doi să înțeleagă că e dispus să colaboreze cu ei, să le spună tot ce vor să afle.

Cei doi bărbați rămân în picioare, cu figuri impasibile. În lumina tubului fluorescent de deasupra, tenul gras al lui Bradley lucește, și urmele roșii, de la acnee, ies puternic în evidență. Bărbatul trage un fum zdravăn din țigară, umplându-și plămânii, apoi expiră încet, eliberând un nor de ceață care atârnă timp de o clipă în mijlocul camerei.

– Domnule Bow-Champs, de unde aveți cicatricea de pe față? E un semn destul de distinctiv.

Jean-Luc își reamintește că în asemenea situații cel mai bine e să nu provoci. Cea mai bună atitudine este una pasivă; nu trebuie să pară că intră prea mult în defensivă. *Nu riposta. Rămâi calm*. Simte o picătură de sudoare prelingându-i-se pe coaste.

– Am căpătat-o în timpul războiului, murmură el.

Bradley îi aruncă o privire lui Jackson, ridicând din sprânceană.

– Unde? întreabă Jackson.

Jean-Luc ezită, întrebându-se dacă poate spune aceeași poveste pe care a folosit-o până acum, și anume că fusese lovit de șrapnel în timpul bombardamentelor asupra Parisului. Știe însă, instinctiv, că acum nu îl va ajuta.

Bradley se apleacă în față, uitându-se fix în ochii lui.

– Ce ați făcut în timpul războiului?

Jean-Luc se uită în ochii lui.

– Am lucrat la Bobigny – la gară.

Bradley ridică una din sprâncenele lui groase.

– La Drancy?

Jean-Luc încuviințează din cap.

– În lagărul de concentrare de la Drancy?

Jean-Luc dă din nou din cap că da. Are senzația că e încolțit și silit să confirme faptele. Dar faptele nu spun întreaga poveste.

– De unde erau trimiși la moarte, către Auschwitz, mii de evrei?

– Eu nu făceam decât să lucrez la calea ferată.

Păstrează contactul vizual; nu vrea să fie primul care își ferește privirea.

– Vă asigurați că trenurile funcționau eficient.

– Îmi făceam meseria și atâta tot.

Bradley se face tot mai roșu la față.

– Îți făceai meseria și atâta tot? Vechiul argument. Te aflai acolo, nu-i așa? Ai ajutat și ai fost complice.

– Nu!

– Drancy era un lagăr de transfer, nu-i așa? Și ajutai la deportarea evreilor la Auschwitz.

– Nu! Eu voiam să-i opresc! Am încercat chiar să sabotez șinele. Am ajuns la spital din cauza asta.

– Zău? face Bradley, ironic.

– E adevărat. Jur.

4

Paris, 6 martie 1944
Jean-Luc

După patru ani, ocupația devenise deja un mod de viață. Unii se adaptaseră mai bine decât alții, dar Jean-Luc se trezea încă în fiecare dimineață cu o senzație de leșin. În dimineața aceasta se târâse cu greu din pat pentru a se prezenta la datorie, în gara Saint-Lazare, dar șeful lui nu i-a înmânat trusa cu scule, așa cum făcea de obicei. În schimb, l-a privit cu luare-aminte și i-a zis:

– Astăzi trebuie să lucrezi la Bobigny.

– La Bobigny? a repetat Jean-Luc.

– Da, a confirmat șeful lui, privindu-l drept în ochi.

Amândoi știau ce însemna Bobigny.

– Dar am crezut că s-a închis.

– S-a închis pentru trenurile de pasageri, dar gara este deschisă pentru alte necesități, a explicat șeful lui, tăcând apoi, ca să-i dea timp lui Jean-Luc să digere cuvintele.

– Lângă lagărul de tranzit de la Drancy? a întrebat Jean-Luc, iar glasul i-a răsunat ca un cârâit, în timp ce pulsul i se accelera și căuta cu disperare în minte o cale de scăpare.

– Da. Șinele au nevoie de reparații. Avem ordin să trimitem șase oameni, a zis, apoi a făcut o pauză. N-o face de oaie acolo. Friții conduc acum. Încearcă să nu-i lași să-ți vadă mâna.

Jean-Luc lucra de șase ani la compania feroviară națională, SNCF, de când abandonase studiile, la vârsta de cincisprezece ani. Dar, ca tot restul țării, căile ferate aparțineau și ele acum germanilor. Și-a ferit privirile, ascunzându-și mâna diformă în buzunar. Rareori se mai gândea la ea acum; faptul că se născuse cu numai două degete la mâna stângă nu l-a reținut și nu l-a împiedicat niciodată să facă ce dorea.

– Lor nu le plac lucrurile astea, a zis șeful lui, apoi privirea i s-a mai îmbunat. Tu lucrezi la fel de bine ca ceilalți, ba chiar mai bine, dar friților le place ca totul să fie… În fine, știi tu. N-ai vrea să te trimită într-unul din lagărele lor de muncă.

Jean-Luc și-a scos mâna din buzunar și a prins-o cu cea sănătoasă, simțindu-se deodată rușinat.

Tatăl lui fusese bun prieten cu maistrul, iar legătura aceasta îl ajutase să obțină prima sa slujbă, în ciuda handicapului. Fusese nevoit să muncească mai mult decât ceilalți pentru a-și dovedi calitățile, dar nu a durat mult până când colegii și superiorii săi au înțeles că malformația respectivă nu îi afecta în nici un fel dexteritatea, că putea apuca orice, ca într-un clește, între degetul gros și arătătorul mâinii stângi, folosindu-se de mâna sănătoasă pentru a-și face treaba.

– E… obligatoriu să mă duc? a întrebat, vârându-și din nou mâinile în buzunare.

Șeful lui s-a mulțumit să ridice din sprânceană, apoi s-a răsucit pe călcâie și a luat-o din loc. Jean-Luc nu avea de ales, așa că l-a urmat afară, spre camionul militar care îi aștepta. Și-au strâns mâinile cu putere, înainte ca Jean-Luc să urce în camion. Alți cinci bărbați se aflau deja acolo; i-a salutat din cap, dar nu a scos nici o vorbă.

În timp ce camionul străbătea străzile pustii, bărbații se uitau pe furiș în jur, cântărindu-se din priviri, cu expresii sumbre pe chipuri. Jean-Luc presupunea că nici unuia nu îi făcea mare plăcere să lucreze atât de aproape de infamul lagăr. Mii de evrei, unii dintre ei comuniști și membri ai Rezistenței, fuseseră trimiși acolo. Nimeni nu știa ce se petrecea după aceea cu ei, deși circulau diverse zvonuri. Întotdeauna existau zvonuri.

Accelerând pe străzile goale ale Parisului și apoi spre nord-est, în direcția Drancy, au trecut din când în când alte câteva vehicule militare. Jean-Luc l-a urmărit pe șoferul francez salutând în depășire celelalte vehicule. *Un collabo!* Își dădea seama. Era un joc pe care îl juca în sinea lui – îi plăcea să ghicească cine era colaboraționist și cine nu. Deși, adeseori, linia de demarcație era neclară. Avea prieteni care făceau rost de lucruri de pe piața neagră. Dar cine

conducea piața neagră? De obicei, numai friții și colaboraționiștii aveau acces la anumite bunuri. Era o zonă cenușie, iar el prefera să accepte bunuri numai atunci când știa de unde provin – un iepure sau un porumbel împușcat de un prieten, sau legume de la o cunoștință care avea o fermă.

Niște hârtoape din drum l-au făcut să tresară, aducându-l înapoi în prezent. Ridicând privirea către ceilalți bărbați, a fost întâmpinat de priviri goale. Duse erau zilele camaraderiei deschise, facile. Duse erau pălăvrăgelile tinerilor în drum spre muncă. Nu rămăsese nimic altceva decât o tăcere sumbră.

Tăcerea. Era un fel de armă, și singura pe care Jean-Luc o avea la dispoziție. Refuza să vorbească cu friții, chiar și atunci când păreau prietenoși și îi cereau politicos indicații pe stradă. Pur și simplu, îi ignora. Un alt lucru pe care îl făcea era să-și împăturească biletul de metrou în formă de V, înainte de a-l lăsa să cadă pe jos, într-unul dintre tuneluri. V de la victorie. Tot ce îi rămăsese erau aceste mici acte de sfidare, dar ele nu schimbau nimic. Simțea nevoia disperată să facă mai mult.

Când friții preluaseră controlul asupra căilor ferate, le vorbise foarte limpede părinților săi.

– Eu nu muncesc pentru jigodiile astea. Îmi dau demisia, le-a zis el la numai câteva săptămâni de la ocupație.

– Nu poți face asta.

Tatăl său pusese o mână, ferm, pe umărul fiului său, semn că ceea ce urma să spună nu admitea împotrivire.

– Vor găsi o cale să te pedepsească. Te-ar putea trimite să lupți undeva. Cel puțin acum ești la Paris și suntem împreună. Să așteptăm și să vedem ce se mai întâmplă.

Papa. De fiecare dată când se gândea la el, Jean-Luc simțea un amestec năucitor de rușine și dor. Făcuse cum îi ceruse tatăl lui, lucrase sub conducerea friților, dar nu îi căzuse bine și, din pricina asta, ajunsese să nu îl mai poată suporta pe Papa, care îl silise să se conformeze. Și, de fapt, totul decursese așa cum își imaginase el: atitudinea afabilă de la început și profesionalismul nemților s-au transformat în scurtă vreme în dispreț și superioritate. La ce te puteai

aștepta? Fusese uluit de prostia și naivitatea celor care sugeraseră că s-ar putea să nu fie atât de răi.

Apoi, în toamna lui 1942, făcuseră ceva ce șterse orice dubiu din mințile oamenilor. Începuseră să îi mobilizeze pe bărbații francezi pentru Service du Travail Obligatoire – muncă silnică în Germania. Papa fusese printre primii. Într-o zi primise hârtiile, iar săptămâna următoare era deja plecat. Jean-Luc nu găsise nici timpul și nici cuvintele potrivite ca să-i spună că îi părea rău pentru purtarea lui ursuză, să-i spună că îl iubea și îl respecta. Nu fusese crescut în spiritul unui discurs care să includă astfel de teme.

Aruncând o privire pe geam, a remarcat două clădiri enorme, înalte de cel puțin cincisprezece etaje. Dedesubtul lor se afla un complex vast, în formă de potcoavă.

– *Voilà le camp!* a zis șoferul, uitându-se la ei în oglinda retrovizoare. Urât, nu-i așa? A fost construit pentru săraci, dar nu era finalizat la venirea germanilor, iar ei au hotărât să-l transforme în asta. Săracii oameni, a adăugat, după o pauză.

Jean-Luc nu-și dădea seama dacă era ironic sau nu. Vorbise pe un ton nonșalant, chiar batjocoritor.

– Sunt mii de evrei care așteaptă să fie relocați, a continuat el în vreme ce lua colțul, schimbând viteza. E îngrozitor de aglomerat.

Jean-Luc a rămas cu privirea ațintită în urmă, spre complexul în formă de potcoavă, înalt de patru etaje și înconjurat de garduri de sârmă ghimpată. Gardieni înarmați cu puști vegheau din vârful a două turnuri de pază.

– Unde îi duc? a îndrăznit să întrebe.

– În Germania.

– În Germania? a zis, încercând să păstreze un ton indiferent.

– Da, au mult de muncă acolo. Știi tu, de reconstruit.

– De reconstruit?

Acum se simțea ca un papagal. Dar șoferul nu părea să bage de seamă.

– Da. Păi, după distrugerile provocate de război. Englezii îi tot bombardează.

– Dar femeile și copiii? Îi iau și pe ei?

– *Bien sûr.* Cineva trebuie să gătească și să facă curățenie. Așa vor fi și bărbații fericiți. Nu crezi?

– Dar pe bătrâni?

Șoferul s-a uitat fix la Jean-Luc în oglinda retrovizoare.

– Pui prea multe întrebări.

Jean-Luc a privit în jur la colegii săi de muncă, întrebându-se ce gândeau, dar toți păreau că-și studiază cu atenție pantofii. Timp de alte câteva minute au înaintat într-o tăcere stânjenitoare, apoi șoferul a reînceput.

– Friții nu sunt așa de răi. Te tratează bine atâta vreme cât lucrezi din greu și nu arăți simpatii evreiești. Ba chiar beau cu tine. Peste drum e o cafenea micuță; adesea mergem acolo la o bere. Le place la nebunie berea! a explicat, apoi a tăcut pentru o clipă. Când am început să lucrez aici, în urmă cu doi ani, nu erau nemți deloc, a continuat el, dar și-or fi zis că nu suntem destul de eficienți, așa că i-au trimis pe Brunner și pe oamenii lui.

A făcut o pauză.

– Ei, am ajuns. Aici veți fi cazați, i-a anunțat, întorcând capul spre ei, după ce a parcat în fața unuia dintre blocurile-turn.

Bărbații din spatele camionului s-au uitat unii la alții, iar pe față li se citea neliniștea. Cât timp aveau să rămână aici? Jean-Luc știa că mama lui își va închipui că fusese arestat sau trimis într-un lagăr. Trebuia să îi dea de veste, altfel avea să fie moartă de îngrijorare. Nu mai erau decât ei doi de când tatăl lui fusese trimis în Germania. Deveniseră foarte apropiați, iar ea depindea de el pentru orice, de la ajutor financiar la susținere emoțională. Se simțea dator să o apere, iar lucrul acesta îl ajutase să devină bărbat.

Când au sărit din camion, gardianul care i-a întâmpinat i-a aruncat fiecăruia în brațe câte un rucsac mic, apoi a condus grupul de bărbați către unul dintre blocuri. Un lift i-a dus în camerele lor, aflate la etajul al cincisprezecelea – ultimul. Când s-au uitat pe geam, au constatat că sunt poziționați cu spatele la lagăr. Jean-Luc a ridicat ochii spre cerul cenușiu, apoi i-a coborât către drumurile înguste de sub el, către șinele de cale ferată care își croiau drum, venind și plecând din oraș. Dar nu se vedea nici un tren.

Își desfăcea mica geantă de voiaj care conținea o pijama și o periuță de dinți, când în cameră a intrat un frițe.

– *Willkommen*. Bun venit la Drancy.

Jean-Luc a trântit geanta pe pat și s-a întors cu fața spre el. Chipul palid al soldatului avea o lucire nesănătoasă, iar buzele lui subțiri erau complet lipsite de culoare. Era tânăr, probabil nu avea mai mult de douăzeci de ani. Jean-Luc se întreba ce era în mintea lor de trimiteau astfel de puștani la Drancy. Chiar și așa, nu i-a zâmbit soldatului și nici nu i s-a adresat. L-a urmat afară din cameră, către lift.

Același șofer îi aștepta afară, în același camion militar.

– *Salut, les gars!*

Li se adresa de parcă ar fi fost prieteni vechi. Ceea ce l-a făcut pe Jean-Luc să îl disprețuiască pe loc.

De data aceasta, când au trecut prin fața lagărului, Jean-Luc a întins gâtul ca să vadă mai bine, întrebându-se cum era înăuntru și amintindu-și poveștile pe care le auzise despre interogatorii și despre deportări. Șoferul a oprit în fața unei gări micuțe, apoi s-a întors spre ei, aruncându-le în brațe niște salopete albastre.

– Poftiți… va trebui să vă îmbrăcați cu astea. Doar nu vreți să fiți confundați cu prizonierii!

În timp ce străbătea gara, Jean-Luc se întreba de ce era atâta liniște și unde erau toate trenurile. Ochii îi rătăceau de-a lungul și de-a latul peronului. Un obiect maroniu i-a atras atenția. A făcut câțiva pași spre el. Era un ursuleț de pluș, turtit, de parcă un copil l-ar fi folosit pe post de pernă. Mai încolo, pe peron, a văzut o carte care zăcea deschisă, cu paginile fluturând în briza dimineții.

– *Schnell! Schnell!* s-a auzit, și o mână l-a împins de la spate.

Jean-Luc a înaintat împleticindu-se către ceilalți bărbați, care intrau în clădirea șefului de gară. Înăuntru era liniște, singurul sunet fiind țăcănitul mașinilor de scris la care stăteau, perfect drepte pe scaunele lor, niște femei în uniforme, lovind cu putere tastele.

– Numele? a lătrat spre el un neamț, din spatele biroului de la recepție.

– Jean-Luc Beauchamps.

Și-a notat numele în catastiful lui, apoi l-a privit puțin cam prea lung pe Jean-Luc. Acesta și-a ferit privirile, rușinat să se prezinte la datorie în fața unui frit.

– Să-ți faci treaba. Și să nu stai la discuții.

Neamțul continua să se uite fix la el.

Jean-Luc a încuviințat din cap, în semn că a înțeles.

– Acum mergi și verifică șinele. Sunt proaste – lucrat prost. Unelte în magazia de pe peron.

Jean-Luc a ridicat din umeri și s-a întors fără să rostească vreun cuvânt.

5

Paris, 24 martie 1944
Jean-Luc

Zilele s-au transformat în săptămâni și s-a instalat o rutină. Ziua lor începea la ora opt, apoi, la douăsprezece, aveau o pauză de o jumătate de oră pentru masa de prânz, iar munca se termina la șase, când se întuneca afară. Însărcinarea lui Jean-Luc era să verifice șinele, asigurându-se că traversele nu sunt prea uzate, că eclisele care îmbină șinele sunt la locul lor și că buloanele sunt bine strânse. Apoi un alt bărbat venea să verifice calitatea muncii lui. Dacă rata ceva, i se tăia din modestul salariu pe care îl primea și era nevoit să lucreze o oră în plus, la lumina lanternei. Avea însă duminicile libere și în fiecare sâmbătă seară lua trenul de la Bourget, gara pentru călători de la Drancy, și mergea la Paris, să își vadă mama.

Până la lăsarea serii, era epuizat și nu se mai simțea în stare să meargă să bea ceva în cafeneaua de vizavi de lagăr, chiar dacă și-ar fi dorit. Dar nu-și dorea. Cine ar fi vrut să socializeze cu frații? Așa că stătea mai mult singur, citind în camera lui la lumina lămpii micuțe de masă. Ceilalți se țineau și ei departe, în cea mai mare parte a timpului. Dar uneori nevoia de contact uman îi aducea laolaltă și se adunau într-unul dintre dormitoare. Inevitabil, conversația ajungea la subiectul gării.

– Cum de nu vedem niciodată trenuri? a întrebat Marcel, trăgând un fum din mucul de țigară.

– Pleacă înainte de ivirea zorilor, a zis Jean-Luc, privind în jur, la dormitorul sărăcăcios.

Pereții cenușii, goi îi întorceau privirile; ochii bărbaților erau fixați asupra podelei de ciment. Le înțelegea dorința de a nu participa la

discuție. Oricare dintre cei de față putea fi un colaboraționist, adus aici ca să îi spioneze pe ceilalți.

– Da, dar de ce? a întrebat Marcel, renunțând într-un final la țigara sa, lăsând mucul să îi scape dintre degete pe podeaua rece.

– Pentru că nu vor să îi vedem.

Jean-Luc a scos o țigară Gitane dintr-un pachet mototolit și i-a întins-o lui Marcel. Aproape că îi părea rău pentru el, cum încerca să descopere ce se petrecea chiar sub nasul lui.

– Deportează prizonierii, a continuat el. Sute, poate chiar mii.

– *Merci*.

Marcel a luat țigara în grabă, mulțumind din cap.

Jean-Luc simțea cum îl sfredelesc privirile celorlalți. Nimeni nu dăruia prețioasele țigări așa, fără să aibă nimic de câștigat. Jean-Luc nu fuma, dar îi plăcea să aibă un pachet la el pentru momente ca acesta. Reducea tensiunea. A întins pachetul deschis și celorlalți.

– Dar de ce sunt atât de secretoși în privința asta? a continuat Marcel, privind în jos la țigară, de parcă nu-și credea ochilor. Doar știm cu toții ce fac.

Jean-Luc s-a uitat în jur, la chipurile celorlalți. Atât de docile. Atât de credule. Atât de tăcute. A tras adânc aer în piept și a hotărât să renunțe la precauții.

– Voi de ce credeți că nu vor să vedem? Eh?

Tăcerea din cameră a devenit și mai grea, și mai apăsătoare, dându-i un sentiment de neputință. A făcut un pas spre Marcel, i-a pus o mână pe umăr și s-a aplecat spre urechea lui.

– Pentru că am putea începe să punem întrebări. Dacă am *afla* ce se petrece, am turba.

– Am turba? a strigat Frédéric. *Putain!* Suntem deja turbați. Ne-au luat țara! Turbați e un cuvânt prea slab.

Îi străfulgera cu priviri sălbatice pe bărbații din cameră. Dar nici unul nu a dorit să îi întoarcă privirea. Își târșâiau picioarele pe loc. Cineva a tușit. Un altul a suflat fumul de țigară în mijlocul camerei. Tăcerea a devenit înăbușitoare.

– Așa să fie? a vorbit Jean-Luc încet și liniștit. Suntem oare atât de turbați? În acest caz, ce am făcut pentru a o arăta?

S-a oprit, conștient că discuția începea să fie periculoasă, dar nu putea să se mai abțină acum.

– Pentru numele lui Dumnezeu, uitați-vă la noi, muncim pentru ei!

A tăcut din nou, dându-și seama că Philippe stătea cu spatele la perete și cu ochii goliți de orice expresie.

– Nu e vina noastră. Nu am avut o armată care să lupte împotriva lor, a zis Jacques încetișor, din colțul camerei. Nu am avut o armată adevărată, iar acum nu mai avem nici una.

– Da, dar îl avem pe de Gaulle la Londra, a zis Frédéric, pe un ton ironic.

– Mult o să ne mai ajute asta, a intervenit Jacques, făcând un pas în față.

– Dar unde îi duc? a întrebat Marcel, privind în jur.

Bărbații și-au coborât din nou privirile în podea.

– Undeva, departe.

Vocea lui Jean-Luc a căpătat o notă suprarealistă, ca și cum ar fi relatat o poveste imaginară.

– Undeva, departe de civilizație.

– Exact! a scuipat Frédéric printre dinți. Apoi, la graniță, schimbă mecanicul francez cu un neamț. Nu vor să se știe unde îi duc. Nu vor să știm pentru că….

Ezita.

– Pentru că? a întrebat Marcel uitându-se fix la el.

– Nu știu, a zis Frédéric, ferindu-și privirile.

– Dar tu ce crezi? a zis Marcel, întorcând privirea spre Jean-Luc.

– Sunt obosit, asta cred. Mă duc la culcare.

Jean-Luc voia să încheie discuția înainte ca unul dintre ei să pună în cuvinte ceea ce gândeau cu toții. Cuvintele te puteau băga la închisoare.

– Dar sunt trenuri de vite, pentru numele lui Dumnezeu! a continuat Frédéric. Ca să nu mai zic de obiectele personale pe care le găsim pe peron după plecarea trenului. Pun pariu că friții îi lasă să creadă că pot lua cu ei anumite lucruri, ca să îi ajute să se stabilească acolo. Dar apoi…

O tăcere apăsătoare a coborât peste ei, în timp ce își imaginau soarta prizonierilor.

– *Putain!* Îi omoară, a spus Frédéric, lovind cu palma în perete. Sunt sigur.

Jean-Luc a privit spre Philippe, dar chipul îi era la fel de gol. A întors din nou capul spre Frédéric, știind că e timpul să pună capăt conversației. Erau cu toții în pericol dacă începeau să vorbească așa.

– Nu știm asta. Nu știm nimic. Nu suntem siguri.

6

Paris, 25 martie 1944
Jean-Luc

Sâmbăta, putea pleca departe de lagăr. De îndată ce ziua de muncă se termina, lua trenul de la Bourget la Paris. Îi plăcea să coboare din metrou la Blanche și să treacă prin fața cabaretului Moulin Rouge înainte de a o lua pe Rue Lepic, unde locuia împreună cu mama lui.

Dar în seara aceasta nu se simțea în stare să înfrunte absența tatălui său din apartament. Nu încă. Așa că s-a oprit pentru un Pastis la cafeneaua de la colț.

– *Salut*, Jean-Luc.

Thierry i-a turnat un pahar din băutura tare, cu anason, lăsându-i alături o carafă micuță de apă. Jean-Luc și-a turnat un pic, privind cum Pastis-ul devenea galben-tulbure. Thierry și-a pus coatele pe bar, împreunându-și palmele la ceafă și răsucindu-și gâtul ca și cum l-ar fi durut.

– *Quoi de neuf?*

– Ce mai e nou? a zis Jean-Luc încruntând din sprâncene. Habar n-am.

Thierry s-a aplecat mai aproape de el.

– Vreo veste de la tatăl tău?

– Acum două luni, a spus Jean-Luc, apoi a tăcut pentru câteva clipe. Am primit o scrisoare în care ne cerea să îi trimitem șosete călduroase și mâncare. Zice că e bine, doar că a mai slăbit și a mai îmbătrânit.

– Îngrozitoare treabă… să îi ia pe oameni în felul ăsta. Eu am avut noroc, că eram prea în vârstă pentru ei, iar tu… tu ai avut noroc că au nevoie de lucrători la căile ferate. Dar cum să ne continuăm viața aici? Nu mai are cine să lucreze pământul.

– Știu. Știu.

Purtaseră deja această conversație de o sută de ori.

– Service du Travail Obligatoire, pe dracu'. E muncă silnică în folosul nemților.

– Sigur că da. Dar cel puțin știm că este în Germania.

Jean-Luc și-a dat paharul peste cap.

Își dăduse silința să țină locul tatălui său, dar micul apartament pe care îl împărțea cu mama lui nu părea doar mai gol acum, ci era ca și cum tatăl lui ar fi fost înlocuit de o gaură căscată în zid, pe unde pătrundea în camere un vânt aprig. În fiecare duminică se ducea împreună cu mama lui la slujba de la Sacré-Coeur și aprindeau o lumânare pentru Papa. Jean-Luc își imagina că flăcăruia aceea îi dădea tatălui său curaj, oriunde s-ar fi aflat. Se gândea des la tatăl lui, dar asta îl făcea posac și melancolic. Papa era un bărbat atât de puternic, de independent, încât gândul că a trebuit să se supună nemților și brutalității lor îi umplea inima de milă. Nu merita așa ceva.

Thierry a coborât vocea.

– Nu îți face griji. Se va întoarce. Ai auzit de americani?

– Ce?

S-a aplecat și mai mult, vocea ajungându-i o șoaptă, deși cafeneaua era goală.

– Urmează să debarce în Franța. Da! Își pregătesc trupele și apoi vor debarca aici și îi vor goni pe naziști.

Jean-Luc se holba la el, întrebându-se de unde aflase un asemenea lucru.

– Ei, să sperăm că e adevărat.

A terminat băutura dintr-o singură înghițitură.

– Mai bem un pahar?

Thierry scosese deja dopul sticlei.

– Apoi toate familiile acelea sărmane pe care le-au dus departe se vor întoarce – la fel și tatăl tău.

– Să sperăm.

Jean-Luc învârtea Pastis-ul rămas pe fundul paharului.

– Poate că în curând se va întoarce și familia Cohen. Băiatul lor, Alexandre, era o mare pușlama. Tare mi-ar plăcea să îl revăd.

Taman atunci au intrat în cafenea doi nemți, iar Jean-Luc a ieșit, lăsând în urmă paharul doar pe jumătate băut. În timp ce pleca, l-a inundat un val de tristețe. Deodată, l-a cuprins dorul după fosta lui prietenă. Îi făcea curte de aproape un an și avea gânduri serioase în privința ei; plănuise chiar să îi ceară mâna. O admira pentru că voia să guste viața din plin, în ciuda războiului; îi plăcea să danseze și întotdeauna știa unde se ținea următorul *bal clandestin*. Și lui îi plăceau aceste baluri secrete; le simțea ca pe niște mici victorii împotriva fricilor. Ea îi spusese să nu își facă griji atunci când plecase tatăl lui, că era totuși în Germania și că aveau nevoie de forță de muncă acolo, așa că vor avea grijă de el. Îi sorbise cuvintele, permițându-și să le creadă, dar, cu cât trecea timpul, își pierdea tot mai mult încrederea în ele. Se îndoia deja că îl va mai vedea vreodată pe Papa. Apoi devenise deznădăjduit și retras. Cum se putea simți bine când tatăl lui suferea, probabil, de frig și foame într-o țară străină? N-avea cum.

Când i-a refuzat rugămințile stăruitoare de a merge să danseze, ea a început să iasă cu alți prieteni. Trebuia să își dea seama că nu va dura mult până să cunoască pe altcineva, dar îl liniștea faptul că nu prea erau bărbați din care să aleagă. Spera că nu își găsise vreun împuțit de colaboraționist sau, mai rău, un frić. Nu voia să spună cine era, dar sigur nu ar fi fost atât de proastă. Colaborare la orizontală, așa îi spuneau unii în batjocură, ca și cum ei ar fi avut o superioritate morală. Toți suntem vinovați într-o măsură mai mare sau mai mică, își zicea Jean-Luc. Dacă ar fi trebuit să își precizeze propria formă de colaboraționism, i-ar fi spus „colaboraționism de supraviețuire“. Aveai datoria de a supraviețui, pentru toți cei care nu puteau.

Paharul de Pastis îi stârnise pofta de mâncare și a început să se gândească cu nerăbdare la cină. Maman păstra întotdeauna rațiile ei de peste săptămână, ca să îi pregătească o masă adevărată, pe bază de legume și, dacă aveau noroc, ceva carne de porumbel. Duminica, după slujbă, luau prânzul la unul dintre vecini sau acasă. Fiecare contribuia cu ce putea: legume din grădinile lor, murături rămase de anul trecut, iar, uneori, câte unul din ei sosea învăluit într-un nor de entuziasm, aducând carne într-o pungă de hârtie; poate ceva prins de un prieten, sau poate chiar de el însuși. Dezvelirea

cărnii era un act sacru, și o tăcere grea, de anticipare, se lăsa peste ei. Mâncarea împărțită cu ceilalți părea să fie întotdeauna destulă.

Dar, acum, prânzurile acestea deveniseră un chin pentru el. Nu găsea nimic de spus, iar bârfele vecinilor îl înstrăinau prin meschinăria lor. Păreau mai preocupați să afle cine reușise să găsească unt pe piața neagră sau cine prinsese un iepure, decât de cei care erau uciși. Pălăvrăgeala lor nu avea nici o valoare, iar când abordau totuși subiectul raziilor, nu ajungeau nicăieri. Simțea că se retrage undeva în sinea lui, ca și cum nu și-ar fi putut aminti cine era sau cine ar fi trebuit să fie.

În duminica aceasta, era rândul familiei Franklin. Fratele domnului Franklin fusese la vânătoare la țară și se întorsese cu doi iepuri. Tocănița de iepure le-a priit și, cu burțile pline de carne, șansă rară, conversația s-a animat.

Mama lui a pornit discuția.

– Credeți că va mai rămâne vreun strop de vin când se va termina războiul ăsta blestemat?

– Marie-Claire, știi bine că avem ceva pus deoparte, a răspuns Monsieur Franklin, fără ezitare.

– Ba nu știu nimic.

– Ha! Foarte bine. În cazul acesta, nici eu nu știu. Dar când se va termina războiul ăsta blestemat, dumneata și cu mine o să coborâm și o să-l scoatem, da?

– Să bem pentru asta.

Mama lui a ridicat paharul cu apă.

– Așadar, Jean-Luc, cum e noul loc de muncă? a zis Monsieur Franklin, îndreptându-și atenția dinspre mamă spre fiu.

Jean-Luc simțea cum i se accelerează pulsul, așa cum i se întâmpla de fiecare dată când se vorbea despre slujba lui.

– Prea aproape de friți pentru gustul meu.

– *Mais oui*, te afli chiar în miezul acțiunii, nu-i așa?

– Ce se petrece de fapt acolo? i-a întrerupt Madame Franklin.

Jean-Luc s-a uitat cu luare-aminte la ea, măsurându-i din priviri buzele subțiri și ochii de pasăre. Nimic nu îi scăpa, iar el știa prea bine că orice ar fi spus avea să fie repetat a doua zi la coadă la alimente.

– Nu știu, a răspuns, întorcând privirea spre fereastră și evitând ochii scrutători ai mamei sale.

– Hai, zău, băiete. Trebuie să știi ceva. Ce fac cu toți prizonierii aceia? Unde îi duc? a spus Monsieur Franklin, țintuindu-l pe Jean-Luc cu o privire mijită.

– Nu am văzut nimic. Nu se văd niciodată trenuri și nici prizonieri…

– Am auzit că sunt trenuri pentru vite, nu trenuri normale de pasageri, l-a întrerupt Madame Franklin. Și că prizonierii sunt siliți să se culce pe paie, ca animalele.

Părea întotdeauna să știe mai multe decât oricine altcineva.

– Așa am auzit și eu, a adăugat Madame Cavalier. Și că nu au nici toalete. Că trebuie să își facă nevoile într-o găleată.

– Ce dezgustător! De unde ai aflat așa ceva? a intervenit și mama lui, pentru prima dată. Trebuie să fie o exagerare.

Madame Cavalier a ridicat din umeri.

– Ați văzut de ce sunt capabili. Eu îi cred în stare. Doar au arestat mii de persoane.

– Prin urmare, trebuie să îi expedieze cu miile, a punctat Monsieur Franklin, încruntat, uitându-se fix la Jean-Luc. Poate reușești să afli ce fac cu ei.

Jean-Luc i-a întors privirile.

– Ce?

– Doar te afli chiar în miezul lucrurilor. Nu poți descoperi ce se petrece?

– V-am spus, nu văd trenurile care pleacă. Eu încep munca după aceea.

– Nu ai putea ajunge acolo mai devreme?

– Nu! a strigat, apoi a tăcut pentru o clipă, liniștindu-se și încercând să-și recapete tonul neutru. Suntem duși la gară cu camionul militar la șapte și jumătate în fiecare dimineață.

– Dar locuiești lângă gară, nu? N-ai putea să te duci pe jos până acolo? Să arunci o privire?

Jean-Luc a privit încruntat.

– Nu știu. Ar fi periculos, a zis el, după o scurtă ezitare. Ne urmăresc tot timpul.

A ridicat ochii și a văzut dezamăgirea de pe chipurile lor. L-a făcut să se simtă un laș.

– Poate… poate dacă m-aș trezi foarte devreme și m-aș furișa afară, aș reuși să văd când pleacă unul din trenuri.

Mama lui a icnit, ducând o mână la gură.

– Bravo, flăcăule! a exclamat Monsieur Franklin, cu un zâmbet larg. Ai putea face o fotografie. Am eu un aparat.

O fotografie? La ce ar servi o fotografie? Și-ar risca viața pentru o blestemată de fotografie. Trebuie să existe altă cale.

Când s-au întors acasă, mama lui a preparat o fiertură dezgustătoare, din cicoare și ghinde prăjite. El i-a luat cana din mână, prefăcându-se că bea.

– Maman, m-am tot gândit.

– Vai de mine, a râs ea. Nu din nou.

– Nu, serios. Trebuie să fac mai mult decât o amărâtă de fotografie.

– Ce vrei să zici, fiule?

– Trebuie să fac ceva, a zis mijind ochii. Ceva care să conteze.

Ea s-a aplecat spre el și i-a șoptit:

– Ce zici de Rezistență?

– Dar nu cunosc pe nimeni.

– Nu, nici eu, a spus ea, apoi a dus o mână la frunte. Probabil nu ne învârtim în cercurile potrivite.

Jean-Luc a ridicat din sprânceană.

– Nu e tocmai o întrebare pe care să o poți pune cuiva, nu-i așa? *Nu cumva faceți parte din Rezistență? Pentru că mi-ar plăcea și mie*. Cred că trebuie să aștepți să fii abordat.

– Nu te-a abordat nimeni?

– Nu, Maman. Dar pe tine?

Femeia a scuturat din cap.

– Dar știi, dacă aș fi fost abordată, nu aș fi stat pe gânduri. Deși mă întreb la ce le-ar folosi o bătrână ca mine.

Avea dreptate. Nu era de datoria bătrânelor să lupte; era de datoria bărbaților tineri, ca el. Și el chiar voia să lupte; voia să oprească trenurile care deportau prizonieri Dumnezeu știe unde. Dar îl

împiedica promisiunea pe care i-o făcuse tatălui său, înainte ca acesta să plece.

Papa îl luase deoparte în timp ce mama lui era la coadă la pâine.

– Fiule, promite-mi un lucru.

– Desigur.

– Promite-mi că vei avea grijă de mama ta cât timp sunt plecat.

Lui Jean-Luc nu i-a tremurat nici o clipă privirea, când s-a uitat în ochii tatălui său.

– Promit.

– Acum pot pleca știind că voi doi veți fi în siguranță aici. Lucrul acesta mă va ajuta să îmi găsesc drumul înapoi spre casă.

Papa îl luase de ceafă, lipindu-și obrazul de al său. Jean-Luc îl îmbrățișase pe tatăl lui și, preț de o clipă, rămăseseră așa, strânși unul în altul. Apoi Papa făcuse un pas în spate, ștergându-și ochii cu dosul palmei.

Papa. A intrat în dormitorul său, privind la pereți și la rafturile de cărți pe care tatăl lui le tăiase, le șlefuise și le montase singur. Cărțile erau aranjate mai întâi după subiect, cele de aventuri într-o parte, cele fantastice într-alta, apoi de la cea mai înaltă la cea mai scundă, toate cu cotoarele în poziția corectă pentru a se putea citi titlul. Își rânduia cărțile, dar nu știa să-și rânduiască la fel și viața.

7

Paris, 30 martie 1944
Jean-Luc

– *Eh, les gars*. Ce faceți în dimineața asta?

Șoferul le-a aruncat bărbaților o privire în oglinda retrovizoare.

Jacques a ridicat din umeri, Frédéric a mârâit ceva. Ceilalți au rămas tăcuți, cu privirile pironite-n pantofi, în timp ce camionul militar accelera pe străzile întunecate și pustii, spre gara Bobigny.

– Nu uitați, voi sunteți ăia norocoși, a continuat șoferul. Mai bine aici decât într-un lagăr de muncă din Germania.

Jean-Luc se holba la el în oglindă. De ce nu îi lăsa în pace? *Putain de collabo!*

– Suntem obosiți, asta-i tot, a murmurat Philippe, frecându-se la ochi.

– Obosiți? Dar ziua nici nu a început încă!

Șoferul a schimbat vitezele, ceea ce a produs un zgomot înfiorător de metale care se lovesc între ele. Jean-Luc s-a cutremurat, simțind parcă durerea cutiei de viteze.

Șoferul a oftat.

– S-ar putea ca ziua de astăzi să vi se pară și mai obositoare.

A lăsat remarca să plutească în aer, așteptând să-l întrebe cineva de ce.

Dar nimeni nu avea de gând să-i facă pe plac.

– Trenul a plecat cu întârziere în dimineața asta. Da, a zis el, surprinzând privirea lui Jean-Luc. Probleme la îmbarcarea pasagerilor. Unii dintre ei au decis că ar prefera să nu urce.

Și-a luat ochii de la oglinda retrovizoare, schimbând din nou viteza, la un viraj. De data asta a manevrat cu grijă schimbătorul, iar camionul s-a umplut de o tăcere febrilă. Toți voiau să știe ce s-a întâmplat, dar nimeni nu voia să participe la discuție.

– Așa că, a reînceput el, peronul nu a fost curățat încă.

A tras camionul în locul lui obișnuit.

– *Enfin, les gars*. E timpul să coborâți.

Cei șase bărbați au coborât prin spatele camionului, târșâindu-și picioarele, cu umerii lăsați, ca niște soldați înfrânți, mânați de la spate de învingători. Când au păsit pe peron, o pală de vânt a purtat un obiect ușor, de o nuanță palidă, de-a lungul șinelor, apoi l-a ridicat în aer și i l-a suflat în față lui Jean-Luc. A auzit râsul băiețesc al lui Marcel. Cum putea să râdă într-un moment ca acesta?

Apoi râsul s-a oprit. Jean-Luc și-a tras obiectul de pe față, ținându-l la distanță. Era o cămașă de noapte. Subțire. Feminină. Cum de ajunsese aici, plutind de-a lungul peronului, ca o stafie? Ochii i-au fugit apoi către peron. A văzut un pantof roșu, elegant, cu tocul rupt. O pălărie la modă, de culoare violet. Două gambete. Un baston. O pereche de ochelari sparți. O păpușă din porțelan cu picioarele rupte. O maimuțică de pluș, din gâtul căreia se revărsa umplutura roz.

A simțit cum i se strânge stomacul, iar fierea îi suie spre gât. A privit către ceilalți cinci bărbați, încercând să le aprecieze reacțiile. Philippe a oftat înainte de a intra în clădirea șefului de gară, pentru a-și lua în primire sarcinile. Frédéric a pălit și a închis ochii. Ceilalți au privit în jos, foindu-se de pe un picior pe altul. Jean-Luc ar fi vrut să îi audă că spun ceva – orice l-ar fi putut ajuta să înțeleagă scena din fața ochilor săi. Dar nu era nimic de înțeles. Era o lume care o luase razna.

A întors din nou capul către peron, cercetându-l din priviri. Un obiect mai mare, aflat către capătul peronului, i-a atras atenția. Și-a dat seama instinctiv ce este – prea mare ca să fie un animal de pluș sau o păpușă, dar de aceeași formă. Și-a zis că este imposibil. Trebuie să fie un urs mare, de pluș. Da, un urs foarte mare. Mintea i s-a golit în timp ce se uita la scena din fața sa de parcă ar fi fost un film, iar imaginea înghețase. Apoi acțiunea a reînceput și orice dubiu i s-a spulberat.

– Intră în clădire! a strigat gardianul.

A intrat, poticnindu-se, în clădirea șefului de gară. Cineva i-a îndesat o bucată de pâine într-o mână și o cană de erzaț în cealaltă.

Le-a scăpat pe amândouă. Când cana s-a zdrobit de podea, iar lichidul fierbinte s-a împrăștiat, a ridicat privirea spre chipurile uluite, așteptând – temându-se – de scena care urma.

A simțit un baston peste umăr, dar nu a schițat nici un gest de apărare.

– *Achtung!* Afară! i-a strigat cineva în ureche. Afară, acum! Curăță peronul.

Împleticindu-se pe peron, a început să culeagă, rând pe rând, obiectele: două perechi de ochelari sparți, pantoful elegant, pălăria. Se apropia de capătul peronului și se simțea atras către ceea ce văzuse mai devreme. A ridicat capul și a cercetat zona. Nu îl mai vedea. Oare își imaginase? Cel mai probabil. Apoi a văzut un grup de oameni care târau ceva pe pământ, către un container de gunoi. A făcut câțiva pași mai aproape, întrebându-se dacă nu cumva târau un sac cu haine sau cu gunoaie. Dar în inima lui știa că era altceva. I-a privit cum l-au ridicat și l-au aruncat în container.

În acea sâmbătă seară, s-a întors acasă într-o stare de disperare mută. Abia dacă a salutat-o pe mama lui și s-a dus direct în dormitorul care fusese al lui de când se născuse. Așezat pe pat, și-a ațintit privirile asupra rafturilor cu cărți. *Cei trei muschetari* îl priveau de sus, în bătaie de joc. Când era mic, își imagina că va crește înalt și puternic, devenind la fel ca unul dintre muschetari, elegant și curajos – un om de care tatăl lui să fie mândru. Nu bărbatul slab de inimă, care simțea că ajunsese acum.

Ușa s-a deschis cu un scârțâit și în cameră a intrat, tăcută, mama lui.

– Ce s-a întâmplat, fiule?

El a privit-o, i-a văzut ridurile fine din jurul gurii, umbrele întunecate de sub ochi. Și-a dat seama că nu va putea să îi spună.

– Nu mai pot, a zis el, și a tăcut pentru o clipă. Nu pot lua parte la ce se întâmplă.

– Știu că e greu. Războiul ăsta blestemat e greu pentru noi toți.

– Nu știi totul, Maman. Nu știi.

Așezându-se lângă el pe pat, și-a pus o mână pe umărul lui.

– Ce nu știu?

Jean-Luc a scuturat din cap, ca și cum ar fi putut să se lepede cumva de ceea ce știa.

– Vreau să știu ce te supără, fiule.

A privit în ochii ei, care luceau de îngrijorare.

– Nu, nu vrei. Crede-mă.

– Lasă-mă să judec singură. Sunt o femeie puternică, să știi.

– Nimeni nu e atât de puternic, Maman.

– Haide, l-a îndemnat ea, strângându-i ușor mâna stângă.

– Întotdeauna ai vorbit cu mine. Nu te opri acum. Avem nevoie unul de celălalt mai mult ca oricând și văd bine că suferi.

– Îi omoară, i-a scăpat lui Jean-Luc. Am văzut cu ochii mei, i-am văzut pe peron. Morți. Un prunc. Pe peron zăcea un prunc mort.

A simțit că mama lui devine brusc încordată. Și-a retras mâna, prinzând-o cu cealaltă, iar încheieturile i-au pălit.

– Un prunc? Ești sigur? Știam că împușcă adulți, membri ai Rezistenței, imigranți evrei, dar…

– L-am văzut, Maman, zăcea pe peron, după plecarea trenului. Apoi a dispărut.

– Poate ți-ai imaginat. Presiunea la care ești supus e enormă, doar lucrezi pentru friți. Nu e de mirare. Ai nevoie de odihnă.

A ridicat o mână, gata să o pună pe umărul lui, dar el s-a aplecat în față, îngropându-și capul în palme.

– Știam că nu o să mă creadă nimeni.

– Nu-i așa. Ți s-a părut că ai văzut un prunc, te cred, dar ești sigur? Pentru numele lui Dumnezeu, de ce ar ucide un prunc?

El și-a luat mâinile de la față, uitându-se fix la ea.

– De ce crezi? Despre ce crezi că e vorba aici? Arestează toți evreii, până la unul, îi iau cu ei în vederea „relocării“. Ce crezi că fac, de fapt, cu ei?

– Îi trimit în lagăre de muncă.

– Pe cine? Bătrâni și bătrâne? Sugari? a zis, apoi a făcut o pauză. Pe Papa l-au dus într-un lagăr de muncă, nu-i așa? Dar pe tine nu te-au luat. Nici măcar pe mine. Pe mine m-au vrut aici, să lucrez la căile ferate, iar pe tine nu te-au vrut pentru că nu ești destul de puternică. Așadar, de ce ar lua toți evreii? Chiar și pe cei bătrâni și neputincioși. Nu le vor fi de nici un folos.

Mama lui a clătinat din cap.

– Dar gândește-te, Maman.

– Nu, fiule. Mergi prea departe. Trebuie să pui capăt acestor gânduri. Nu-ți fac bine.

– Nu-mi fac bine?

A sărit de pe pat, simțind că se sufocă, sugrumat de neputință.

– Cum de nu vezi ce se petrece?

A smuls cărțile de pe rafturi, aruncându-le la podea, una câte una. Își dădea seama că trebuie să facă ceva.

8

Paris, 3 aprilie 1944
Jean-Luc

– *Salut, les gars*, i-a întâmpinat șoferul, cu o mișcare de cap, când s-au urcat în spatele camionului.

Ca de obicei, oamenii l-au ignorat. În condiții normale, văzându-l pe omul acesta în fiecare zi, Jean-Luc l-ar fi întrebat cum îl cheamă. Dar nu voia să știe nimic despre el. A rămas cu privirile ațintite pe fereastră. Era una din zilele acelea timpurii de primăvară. Soarele se ridica, strălucind în depărtare pe cerul fără nori – luminos, dar încă prea slab pentru a încălzi aerul. Cuprins de o agitație nestăvilită, genunchii îi tremurau. Apucându-se cu mâinile de ceafă, și-a rotit capul dintr-o parte în alta, într-o încercare disperată de a se calma. Trebuia să facă ceva. Își promisese că va face. Iar acum în mintea lui încolțea o idee. Era doar o idee și nu știa dacă putea să o ducă până la capăt, dar a început să și-o închipuie ca fiind posibilă.

Dacă ar fi reușit să facă unul din trenuri să deraieze? Nu trebuia decât să slăbească șuruburile ecliselor, apoi să devieze șinele cu o rangă, iar trenul ar fi deraiat. S-ar putea să nu fie chiar atât de greu. Dar nu o putea face de unul singur; avea nevoie ca Frédéric să îi fie complice, să îi aprobe munca atunci când urma să o verifice, la

sfârșitul zilei. Știa că, dacă îl punea pe Frédéric în fața unui fapt împlinit, nu îi lăsa altă variantă decât să meargă pe mâna lui; nu era genul care să-și denunțe un prieten. Nu-i așa?

I-a aruncat colegului său o privire, nesigur. Era evident că nici lui Frédéric nu îi cădea bine să lucreze pentru friți, dar să comită un act de sabotaj? Asta cerea curaj. Dacă erau prinși, îi aștepta plutonul de execuție, dar nu înainte de a fi interogați și torturați. *Torturați!* A închis ochii, alungându-și gândul din minte înainte de a prinde rădăcini.

Frédéric a ridicat brusc ochii spre el, iar privirile li s-au întâlnit într-un moment de înțelegere reciprocă. Ce dracului făceau ei aici?

Gândul i-a revenit la ideea lui. Merita oare? Probabil că doar ar întârzia trenul, dar tot era și asta ceva. Și fără doar și poate că i-ar enerva pe friți. Pulsul a început să îi crească în timp ce își imagina cum va sări trenul de pe șine – haosul pe care îl va provoca. Ideea îl umplea de entuziasm. Oare aceasta era șansa lui de a face ceva? Imaginându-și cum își duce la îndeplinire planul, mânia neputincioasă pe care o simțise înainte se transforma în turbare. Turbare pentru că îl luaseră pe tatăl lui, turbare pentru că văzuse un prunc mort pe peron, ca și cum nu ar fi fost nimic altceva decât o valiză abandonată. Apoi turbarea era îndreptată împotriva lui însuși și a tuturor celor care rămăseseră tăcuți deoparte, temându-se să-și rișteze pielea.

– Am ajuns. Înapoi la Bobigny, a anunțat șoferul.

Ca de obicei, s-au îndreptat spre casa șefului de gară, pentru a se prezenta la datorie și a-și primi micul dejun sărăcăcios – o cană de erzaț și o bucată de pâine veche. A băut lichidul maroniu dintr-o singură înghițitură, dar a aruncat pâinea pe șine. Simțea noduri în stomac. Putea oare să o facă?

S-a apropiat de magazia de unelte, de unde a scos cheia fixă pentru șuruburile ecliselor și ranga cea mare. Aruncând o privire către ceilalți bărbați, care își mestecau încă pâinea, a pornit-o de-a lungul șinelor, căutând un loc unde se îmbina un set de șine. Nu i-a luat mult până l-a găsit. Ghemuindu-se la pământ, a examinat eclisa mai de-aproape. Șuruburile păreau ruginite. Dacă voia să meargă până la capăt, atunci trebuia să facă mai întâi o încercare – să se

cronometreze pentru a vedea cât îi lua să desfacă un șurub, apoi să înmulțească cu patru. Estima că avea la dispoziție cincisprezece minute bune. Gardienii păreau să treacă pe acolo, în medie, la fiecare treizeci de minute.

Își simțea picioarele moi, așa că și le-a tras sub el când s-a așezat pe jos, uitându-se cu atenție la șuruburile ruginite și silindu-se să respire normal. Broboane de sudoare i se prelingeau de la subsuori, și își simțea deodată gura uscată. Știa că dacă nu o face acum, nu o va face niciodată. Și va trebui să trăiască cu lașitatea lui tot pentru restul vieții.

Inspirând adânc, încercând să își domolească bătăile nebunești ale inimii, a luat cheia și a fixat-o în jurul primului șurub. Și-a ridicat mâneca și s-a uitat la ceas – 7.41. A răsucit șurubul. Era înțepenit. S-a împins în el, lăsându-și toată greutatea pe cheia fixă. Cu respirația întețită, a reușit să îl învârtă o dată și apoi încă o dată. După aceea, a mers foarte ușor. Când șurubul s-a desfăcut complet, a aruncat o privire la ceas – 7.43 și patruzeci de secunde. Aproape trei minute. Ceea ce însemna nouă minute în total pentru toate celelalte trei șuruburi. Avea timp. Putea să o facă.

– Jean! l-a săgetat ca un șoc electric vocea lui Frédéric. Ce faci? Astăzi lucrezi la celălalt capăt al șinei.

Cheia fixă i-a scăpat din mână, zăngănind pe șine. Stând încă în genunchi, a privit în jur, ca să își dea seama cine l-ar putea auzi. Dar era încă devreme și numai vreo doi gardieni se aflau în apropiere, fumând și stând de vorbă. S-au uitat spre el, surprinzându-i privirea. Jean-Luc a simțit că i se taie răsuflarea. Dar ei abia dacă l-au observat, cum erau aplecați unul spre celălalt, în mod evident absorbiți de discuția lor. Jean-Luc a răsuflat prelung, apoi s-a întors spre Frédéric. S-a străduit din răsputeri să-și mențină vocea calmă și joasă când a spus:

– Eclisa asta nu e bine fixată.

– Păi, grăbește-te, a zis Frédéric și s-a îndepărtat.

Ridicând cheia fixă, a așezat-o în jurul celui de-al doilea șurub și a rotit-o, ținându-și mâna dreaptă cu stânga, pentru a apăsa cu mai multă putere. Șurubul se învârtea, constant și eficient. În numai trei minute, era desfăcut. A înaintat către al treilea șurub. Mâna îi

aluneca pe cheie, iar salopeta i se lipea de piele. Au mai trecut trei minute și patruzeci de secunde.

A plasat cheia în jurul celui de-al patrulea și ultim șurub. A simțit că i se pune un nod în gât. Șurubul era complet ruginit. Nici nu se clintea. A împins mai tare și mai tare, iar încheietura mâinii îl durea din pricina efortului. S-a uitat la ceas. Trecuse deja un minut și nu înaintase deloc. Trebuia să le desfacă pe toate patru, altfel planul nu ar fi funcționat. S-a oprit, inspirând adânc. Încă o încercare. De data aceasta, a îndepărtat cu o lovitură rugina, înainte de a fixa cheia în jurul șurubului, apoi a apăsat cu toată forța pe mânerul de metal. Șurubul începea să se slăbească. Au mai trecut trei minute și jumătate.

Nu mai avea decât două minute pentru rangă. A ridicat-o și a înfipt-o cu putere în pământul de sub șină, cu inima bubuindu-i în piept. Nu mai putea respira; a deschis gura, trăgând adânc aer în piept. A auzit ordine și strigăte în jurul lui: „*Achtung! Vorwärts marsch!*“ Dar nu a îndrăznit să ridice privirile. A împins ranga cu toată puterea de data aceasta. Șina a început să se miște. A forțat-o să iasă din linie.

Apoi un zgomot din spatele lui l-a făcut să tresară. Pași grei. S-a întors să se uite.

Era șeful lagărului, care se îndrepta spre el. *Merde!* Jean-Luc a întors din nou capul spre șină. *Te rog, Doamne*, s-a rugat el. *Te rog, Doamne, fă-l să plece*.

Pașii se auzeau tot mai puternic. Tot mai aproape. Lui Jean-Luc îi tremura mâna când a scos ranga și a înfipt-o în cealaltă parte acum, ca și cum ar fi încercat să îndrepte șina.

Și-a răsucit gâtul, privind spre Brunner. Vorbea cu un soldat. Au izbucnit niște râsete guturale. Apoi cei doi s-au îndepărtat. Jean-Luc și-a îndreptat iar atenția asupra șinelor, cu mâinile încă tremurânde. Trebuia să o facă. Împlântând din nou ranga în cealaltă parte, s-a pregătit să își adune toate forțele pentru a devia din nou șina.

S-a întâmplat atât de repede, încât n-a avut timp să anticipeze nimic. Ranga i-a scăpat din strânsoare. Ricoșeul. Durerea i-a pârjolit obrazul, ca un cuțit care l-a fi spintecat. A lăsat totul din mâini și și-a dus mâna la fața despicată. Sângele a țâșnit printre palme. Nu mai vedea. Apoi o lovitură la picior l-a dezechilibrat. A țipat.

Mâini aspre l-au ridicat de pe șină, l-au târât de acolo. Apoi doi bărbați l-au luat pe sus și l-au aruncat într-un camion.

9

Paris, 3 aprilie 1944
Charlotte

– Ai întârziat din nou, a zis Maman, îndesându-mi în mână o bucată de pâine tare în timp ce fugeam spre ușă. Trebuie să te trezești mai devreme.

Spunea același lucru în fiecare dimineață, dar, ca să fiu sinceră, mie 6.30 mi se părea o oră destul de matinală. Era un drum lung de la apartamentul nostru, din Rue Montorgueil, până la Hôpital Beaujon, în Clichy, dar nu mă deranja – naveta mă făcea să mă simt matură la vârsta de optsprezece ani.

Maman îmi găsise slujba aceasta. Voia să mă scoată din apartament, unde „îmi petreceam viața în cărți“, cum spunea ea. În plus, voia rațiile suplimentare la care ni se dădea astfel dreptul. Papa nu a vrut să mă lase la început – în definitiv, era un spital nemțesc –, dar Maman l-a convins. Doar nu trădam secrete de stat, a spus ea, și nici nu îmi denunțam vecinii. A adăugat ceva legat de faptul că „vindecarea răniților“ este o ocupație potrivită pentru tinere în vreme de război. În secret mă întrebam dacă nu cumva ar fi fost o ocupație mai potrivită și pentru tineri; ar fi putut să-i pună nițel pe gânduri înainte de a porni la război. Oricum, pacienții nu erau toți germani; erau și destui soldați francezi, probabil voluntari. În Paris erau multe birouri de recrutare.

Îmi petreceam zilele frecând podele, hrănindu-i cu lingura pe cei care își pierduseră vederea sau uzul mâinilor, sau stând pe scaun și ascultându-i pe pacienții francezi. Cele mai grele cazuri erau ale celor care își pierduseră un picior sau un braț, dar le simțeau încă prezența, ca o durere insuportabilă; „sindromul membrului-fantomă“, mi-a explicat unul dintre doctori. Nimic nu le alina suferința.

M-a uimit faptul că toți bărbații arătau la fel pe un pat de spital. Vulnerabili. Inofensivi. Limba pe care o vorbeau era singurul mod de a înțelege de unde veneau. Spitalul era condus după reguli stricte, dar se recomanda să aduci alinare pacienților, iar mie îmi făcea plăcere acest lucru, deși aș fi preferat totuși să nu fie un spital nemțesc. Înțelegeam paradoxul situației, căci iată-mă ajutând inamicul să se recupereze, în vreme ce alți francezi, mai patrioți decât mine, își riscau viața pentru a face exact opusul.

În dimineața aceea, când am ajuns în sfârșit la spital, am mers în vestiar, mi-am scos uniforma din dulap și am îmbrăcat-o, verificând în fața oglinzii înalte că este curată și călcată. Aproape întârziasem, dar mai aveam câteva secunde și m-am oprit un minut, întorcându-mă într-o parte, pentru a-mi studia trupul. Cuvântul de ordine era plat. Îmi lipseau protuberanțele și curbele care să indice că deveneam femeie. Patru ani de ocupație îmi lăsaseră sentimentul de gol profund. Nu era numai permanenta foame trupească; era și o foame emoțională. Muream de dorința de a-mi trăi viața. Știam că undeva exista o lume întreagă, o lume în care oamenii râdeau, dansau, beau, se sărutau, făceau dragoste, iar eu pierdeam toate astea.

În timp ce îmi treceam mâinile peste piept, îmi răsunau în urechi cuvintele lui Maman.

– Nu are rost să îți cumpăr un sutien.

Îmi amintesc cât de entuziasmată am fost când mi-a venit ciclul pentru prima dată, apoi dezamăgirea pe care am simțit-o când s-a oprit după numai trei luni, de parcă nu găsise nici un motiv pentru care începuse.

– Nici nu știi cât de norocoasă ești, a zis Maman. E un adevărat blestem.

Dar eu voiam să-mi schimbe corpul, tânjeam să fiu atinsă în locuri pe care nici nu îndrăzneam să le numesc.

M-am întors din nou, ca să îmi privesc chipul. Am încercat să zâmbesc. Da, era cu mult mai bine. Dar nu simțeam că aș avea de ce să zâmbesc, nici chiar atunci când pacienții căutau să flirteze cu mine. Cei mai mulți nici nu erau amuzanți; mă înfricoșau de-a dreptul cu remarcile lor stupide, ca „mâini reci, inimi calde“ sau „îmi place

uniforma ta“. Îi preferam pe cei tăcuți și îmi părea rău pentru cei care sufereau, dar afișau o figură curajoasă, stăpânindu-și lacrimile când îi ajutam să se ridice în capul oaselor.

Netezindu-mi părul, regretam că nu îl putusem spăla. Era unsuros, dar aveam atât de puțin săpun, iar Maman îl raționalăzase, astfel încât puteam să mă spăl pe cap numai o dată pe săptămână. Nu aveam voie nici să mă machiez, dar nu îmi păsa prea tare; genele mele erau lungi și negre, iar dacă îmi ciupeam obrajii, arătam ca și cum aș fi fost fardată.

– *Allez! Allez!*

Infirmiera-șefă a dat buzna în vestiar. S-a uitat la reflexia mea din oglindă, iar eu la a ei. Asta punea o distanță bine-venită între noi.

– Nu ai timp să te admiri în oglindă, a zis ea, rece. Ai treburi de făcut.

– Îmi pare rău, am șoptit eu, luând mopul și găleata din mâinile ei.

10

Paris, 3 aprilie 1944
Jean-Luc

– *Ruhig zu halten!*

Lui Jean-Luc i se îndesa în gură o bucată de piele. A mușcat tare, înghițindu-și urletul. Ah, Doamne, ce-i făceau? Simțea că îi despică obrazul.

Inima îi bătea tot mai tare, pe măsură ce îi reveneau amintirile. Pașii mari ai lui Brunner în spatele lui. Ranga. Scânteierea metalului în fața ochilor, înainte de a-l izbi în față, apoi lovitura peste picior. Îl atacase cineva? Și-au dat seama ce făcea? Cum așa? Doar nu și-ar fi imaginat că încerca să saboteze șina de tren. Nu-i așa? Oh, Doamne, dacă își dăduseră seama?

O scânteiere argintie de metal i-a atras privirea în timp ce se uita la lumina fluorescentă. Înainta spre fața lui. A scuipat bucata de piele și a țipat.

– *Ruhig zu halten!* a strigat din nou cineva. *Halte ihn fest!*

Capul i se învârtea. Chipuri încețoșate îi apăreau în fața ochilor, apoi dispăreau, înlocuite de lumina albă, orbitoare. Mirosul de înălbitor și dezinfectant îl râcâia pe gât, provocându-i o senzație de vomă. Cuvinte nemțești ricoșau în capul lui, care îi zvâcnea.

– Vă rog, implora el. Opriți-vă. Opriți-vă. Vă spun…

– *Es ist aus*. S-a terminat.

S-a terminat? Terminaseră cu el. Nu știa ce le spusese. Știa că bâiguise, țipase, implorase. Ochii îi erau uzi și gura uscată. Durerea din falcă îl spinteca asemenea unui cuțit zimțat, iar cea care îi pulsa în picior îi reverbera în tot corpul. Deodată, se simți înfrigurat. Un tremur violent a pus stăpânire pe tot trupul lui. Măcar dacă l-ar acoperi cu o pătură!

Cineva l-a apucat de umeri și l-a tras în față, încercând, parcă, să îl ridice în capul oaselor. A dat să ridice privirea, dar avea convulsii și nu își putea controla mișcările. Apoi a simțit o mână la ceafă. Un pahar de apă la buze. A luat o înghițitură și și-a dat seama că cineva îi pusese în mână trei pastile. S-a uitat la ele și le-a văzut cum se tulbură și apoi se limpezesc în mâna care îi tremura. Erau albe, dar habar nu avea ce erau.

– Analgezice, a zis o voce cu accent nemțesc.

Le-a înghițit pe toate odată, apoi a luat câteva guri de apă și a închis ochii, răsuflând greu din cauza durerii și rugându-se ca pastilele să își facă repede efectul.

Piciorul! Ce se întâmplase cu piciorul lui? A încercat să se ridice din nou, să îl vadă.

– *Nein! Non!*

O mână l-a împins în jos.

Era într-un fel de mașinărie pe roți. Simțea că este dus de acolo în ea. A întins capul pe spate, uitându-se fix la tavan, încercând să-și alunge durerea. Auzea un amestec de gemete, vorbe și strigăte, ba chiar și câte un hohot de râs. Din când în când prindea o propoziție întreagă în franceză, apoi germana o întrerupea, iar el se pierdea din nou. Unde dracului se afla?

În timp ce era transportat, a întors capul într-o parte, privind prin ochii încețoșați. A putut să vadă șiruri de paturi albe. Slavă Domnului! Trebuie să fie un spital!

Nu fusese adus aici pentru a fi interogat, ci pentru a fi tratat. Durerea a început să dispară. Își simțea capul ușor. Nu dorea decât să uite și de aceea a cutezat să adoarmă.

Când s-a trezit, se simțea amețit, iar falca și piciorul încă îi pulsau dureros. A dus o mână la ochi și a văzut-o bandajată. Doamne, ce își făcuse? Stomacul îi chiorăia zgomotos; s-a întrebat în treacăt când mâncase ultima oară. Ridicându-se aproape în capul oaselor, a privit în jur. Infirmierele îmbrăcate în alb forfoteau de-a lungul culoarului central, făcând uneori un pas sau doi într-o parte, pentru a se ocupa de un pacient, de obicei cu termometrul în mână.

– *Willkommen*, i s-a adresat o voce de neamț, din patul aflat în stânga lui.

A întors capul spre posesorul vocii.

– *Bonjour*.

– Ești francez. Cum te cheamă?

– Beauchamps.

– Ce ai pățit?

– Accident de cale ferată.

– Ei, măcar vei avea o cicatrice minunată să le-o arăți copiilor.

– Nu am copii.

Neamțul a râs.

– Adică viitorilor copii. Eu sunt soldatul Kleinhart, apropo. Încântat de cunoștință. Am fost împușcat în picior – doi teroriști nebuni care s-au apucat să tragă.

– Îmi pare rău.

Ce putea să zică?

– Nici o grijă. I-au prins și avem noi ac de cojocul lor.

Jean-Luc a închis ochii, încercând să alunge imaginea care îi inunda capul, a bărbaților torturați. Nu putea suporta mai multă durere.

A deschis ochii. Kleinhart se holba la el. Trebuia să spună ceva. Nu era momentul să o facă pe eroul.

– Da, trebuie să li se dea o lecție.

– Chiar așa.

Kleinhart s-a rezemat de pernă.

– Frica funcționează de fiecare dată. Uimitor cât de repede învață oamenii când se aplică frica.

Lui Jean-Luc, numai cuvântul acela îi întorcea stomacul pe dos. A încercat să nu își imagineze ce i-ar putea face și nu s-a putut abține să nu își privească unghiile, pentru a se asigura că le are încă pe toate.

A apărut o infirmieră, scuturând termometrul pe care îl ținea în mână.

– *Guten Morgen*, *Krankenschwester*, i-a zis neamțul, cu un zâmbet larg.

– Bună dimineața, *monsieur*.

Apoi s-a întors spre Jean-Luc și l-a fixat cu ochii ei calzi, căprui-ciocolatii.

– Vă rog, deschideți gura, *monsieur*.

Ascultător, Jean-Luc a făcut întocmai cum i s-a spus, privind-o în ochi când i-a așezat termometrul sub limbă. A simțit cum tăietura de la falcă se întinde, gata să se crape din nou. A strâns buzele în jurul tubului din sticlă, domolindu-și răsuflarea în timp ce o cerceta cu luare-aminte pe infirmieră. Părea foarte tânără; tenul ei neted și palid era imaculat, precum pânza goală a unui pictor.

Când i-a scos termometrul din gură, fata i-a întâlnit privirea. Și-a luat numaidecât ochii de la el.

– Unde sunt?

A încercat să îi surprindă din nou privirea, dar ea studia atentă termometrul.

Deodată însă, s-a întors și l-a fixat cu ochii ei aproape negri, care se oglindeau într-ai lui.

– Hôpital Beaujon.

Vocea ei părea intimă – o șoaptă, menită parcă numai lui.

– Hôpital Beaujon? a repetat Jean-Luc, întorcându-i privirea.

– E un spital german.

Inima îi bătea acum mai tare, bubuindu-i în urechi. Desigur! De asta vorbeau cu toții în germană. Dar de ce îl trimiseseră la un spital nemțesc? A privit în jurul său, observând forfoteala eficientă a fricților, albul apretat al locului. Probabil că se afla pe mâini bune. Dar de ce nu îi dăduseră un anestezic înainte de a-i coase rana? Pentru că era francez? Sau pentru că îl suspectau?

Dar dacă ar fi ghicit că încercase să saboteze calea ferată, cu siguranță că l-ar fi trimis la un spital public francez sau chiar direct la interogatoriu. Nu îl suspectau. Era imposibil. Și atunci, ce pățise la picior?

Infirmiera era ocupată să așeze cu grijă colțurile cearșafurilor sub saltea. A așteptat-o să termine, iar când s-a întors din nou spre el, a întrebat-o:

– Știi ce s-a… ce s-a întâmplat cu piciorul meu?

Fără nici un cuvânt, a ridicat planșa care probabil că atârnase până atunci la capătul patului. Fata s-a uitat în foaia de observație, încruntată.

– Îmi pare rău, nu știu. Totul e în germană…

– Lasă-mă pe mine, a întrerupt-o neamțul din patul alăturat.

Fără să îl privească, i-a întins planșa.

– Ruptură de femur, a zis neamțul, apoi a făcut o pauză. Ai fost lovit de un tren?

– Nu, a spus Jean-Luc, simțindu-se din nou amețit. O bucată de șină s-a desprins și m-a lovit.

– Lucrezi la întreținerea șinelor?

– Da, domnule.

– Atunci, data viitoare să fii mai atent.

Jean-Luc a încuviințat din cap, întorcând din nou privirea către infirmieră. Vedea că se pregătea să plece, dar prezența ei îl liniștea. Cel puțin era franțuzoaică.

– Cât timp voi sta aici, soră?

A încercat să zâmbească, dar durerea era prea puternică.

– Nu știu. Va trebui să-l întrebi pe domnul doctor.

Apoi a plecat, lăsându-l cu neamțul.

11

Paris, 4 aprilie 1944
Charlotte

Ca și cum ora stingerii impusă de nemți nu ar fi fost și așa destul de neplăcută, părinții mi-au fixat și ei una. Trebuia să ajung acasă înainte de ora opt, deși, cum aveam optsprezece ani, muream de dorința de a ieși seara – la o cafenea, sau la dans, la unele dintre acele *bals clandestines* despre care se vorbea în șoaptă, cu entuziasm. Singura mea distracție era vineri seara, când mi se permitea să invit câteva prietene. Maman ne dădea voie să folosim biblioteca, mult mai primitoare decât salonul, cu canapelele sale rigide, stil Ludovic al XVI-lea. Cele din bibliotecă proveneau din casa noastră de la țară și aveau pielea moale și uzată. Ne plăcea să trândăvim în ele, prefăcându-ne că fumăm și suntem decadente, când de fapt nu făceam decât să mestecăm bețișoare din lemn-dulce și să bem ceaiul pe care Maman îl comandase din Anglia, chiar înainte de război.

– Știi că Marc a plecat? a întrebat Agnès, sugând bețișorul din lemn-dulce și privindu-mă cu coada ochilor.

– Dar e catolic, am zis eu, iar inima a început să îmi bată mai tare. Nu se poate să-l fi luat.

– Nu, prostuțo. A plecat să lupte alături de Maquis[1].

– Nu!

– N-a venit să-și ia rămas-bun?

Îmi plăcea de Marc, iar Agnès o știa. Am clătinat din cap. M-au privit amândouă cu ochii plini de milă.

– Nu îți face griji, a zis Mathilde. Nu și-a luat rămas-bun de la nimeni. Noi am aflat numai pentru că mama lui s-a întâlnit cu mama mea la coadă la alimente. Era supărată, desigur. Friții îl vor ucide dacă pun mâna pe el.

Mă întrebam cum de poate spune asemenea lucruri cu atâta nonșalanță.

– Ei bine, el măcar face ceva, am zis, apoi am făcut o pauză, adunându-mi gândurile. Voi nu vreți să faceți ceva?

M-am uitat când la una, când la alta, dar ele mi-au răspuns numai cu priviri goale.

– E prea periculos, a zis Agnès în cele din urmă. Nu am de gând să mă duc în munți ca să lupt alături de Maquis. Trăiesc ca sălbaticii, dorm sub cerul liber. Vă imaginați așa ceva?

– Dar cel puțin încearcă, nu? Fac tot ce pot.

Voiam să le iau apărarea.

– Cred că sunt foarte curajoși, a adăugat Mathilde. Eu n-aș putea s-o fac. Nici nu le-aș fi de vreun ajutor; le-aș trăda toate secretele în clipa când m-ar aresta. Friții le fac chestii oribile dacă îi prind, a zis ea, cutremurându-se.

– Imaginați-vă că ar trebui să duc un mesaj ascuns. Aș fi un pachet de nervi, a vorbit Agnès încetișor.

Am oftat.

– Și eu la fel. Dar dacă mi-ar cere-o cineva, cred că aș vrea să încerc.

– Ai mai primit vreo veste de la Jacques? a întrebat Agnès, schimbând brusc subiectul.

Jacques dispăruse într-o noapte, luna trecută. Fusese deja exmatriculat de la Sorbona din pricina originii sale evreiești, iar Mathilde îi aducea cursurile scrise de la alți studenți, dar ultima dată când urmau să se întâlnească, el nu apăruse. Am aflat mai târziu că fusese ridicat și dus la Drancy.

– Îmi pare rău că nu l-am invitat să stea la noi, a zis Mathilda, cu glasul abătut.

– Ar fi fost prea primejdios, a zis Agnès, întinzând o mână și atingând cotul Mathildei. Dacă l-ar fi descoperit la voi acasă, v-ar fi arestat și pe voi.

– Sper că vom putea să rămânem prieteni când se va întoarce.

Vocea Mathildei trăda o suferință pe care o înțelegeam prea bine. De câte ori nu stătuserăm și noi deoparte, în vreme ce vecinii și prietenii noștri erau deportați cine știe unde? Ne simțeam complici

într-un fel, deși nu o spuneam niciodată cu voce tare. În definitiv, ce puteam face?

– Ați auzit de bărbatul care a împușcat un nazist la Printemps[2]? a schimbat Agnès din nou tonul conversației.

Părea să audă veștile înaintea tuturor. Probabil o ajuta faptul că lucra la brutărie; oamenii vorbeau între ei, când stăteau două ore la coadă la pâine. Ne-am uitat la ea, așteptând mai multe detalii.

– Da, în plină zi, la parter, unde se vând genți.

A așteptat un minut, lăsându-ne să ne imaginăm scena.

– Știa că va fi arestat și executat drept pedeapsă, dar tot a făcut-o. Ce curaj, nu? a adăugat ea, după o pauză.

– Dar au fost împușcați și soldați francezi, ca represalii, a zis Mathilde. Crezi că a meritat? a replicat ea, ridicându-se din fotoliu. Eu nu sunt atât de sigură.

M-am gândit pentru o clipă.

– Cred că asta nu face decât să îi supere pe friți și să se poarte și mai rău cu noi, ceilalți.

– Sunt de acord, a zis Mathilde, uitându-se spre mine. Nu vom câștiga războiul omorând nemți la întâmplare.

S-a trântit înapoi în fotoliu.

– Am auzit că de Gaulle încearcă să adune o armată în Anglia, a șoptit Agnès, aplecându-se în față. Într-o zi, vor veni și ne vor ajuta să luptăm împotriva nemților.

– Ar trebui să fim pregătiți când vor veni.

Îmi doream să pot face ceva.

– Pregătiți? a râs Agnès. Eu, una, voi fi pregătită. Mai mult decât pregătită! Dacă vin aici, am de gând să îi sărut.

– Și eu! a aprobat-o Mathilde. Nu m-ar deranja un englez arătos.

Au chicotit amândouă.

– Mi-ar plăcea o geantă dintr-acelea cum se poartă, în formă de mască de gaze.

Agnès schimbase din nou subiectul.

Mathilde a zâmbit.

– Da, sunt la modă, dar foarte scumpe.

– Și mi-ar plăcea să îmi strâng părul într-un turban, a zis Agnès, trecându-și mâna peste părul ei ondulat, lăsat pe spate. E șic, dar nu

mă lasă mama. Zice că arată țărănesc.

– Ei, trebuie aranjat cu atenție și asortat cu o pereche de cercei frumoși.

Mathilde părea încântată de direcția pe care o urma conversația lor, dar eu mă întrebam cum putem vorbi despre coafură și modă într-un asemenea moment. Părea atât de trivial, de nepotrivit. Oare noi, fetele, eram atât de mărginite? Gândul acesta mă deprima.

– Știți că Madame Clermont de la farmacie se întâlnește cu un nazist? a schimbat Agnès încă o dată subiectul.

Am dat din cap că da. Auzisem zvonurile.

– E un SS-ist, a adăugat ea, pe un ton conspirativ.

– Dezgustător, a scuipat Mathilde printre dinți, cu ochii aprinși de furie. Femeia aceea merită să moară.

Agnès s-a ridicat și s-a îndreptat spre pian, deschizându-l și lovind cu putere o clapă. A început să cânte *Mon légionnaire*. Mathilde s-a ridicat de pe canapea și i s-a alăturat, aplecându-se peste pian, în schimb eu nu aveam chef de cântat în seara aceea.

Deodată, Agnès s-a oprit.

– Charlotte.

S-a întors și s-a uitat la mine.

– Sper că nu te superi că te întreb, dar de ce lucrezi într-un spital pentru nemți?

Simțeam că îmi ard obrajii.

– Pentru știința ta, află că nu sunt toți nemți; mulți dintre ei sunt, de fapt, francezi.

– Da, dar sunt colaboraționiști, ceea ce e, practic, totuna.

– Cred că e chiar mai rău, a intervenit Mathilde. Ei nu au fost siliți să se înroleze, nu-i așa? Au vrut să o facă.

– Maman mi-a făcut rost de slujbă. Voia să lucrez, am zis eu, ignorând ultima remarcă.

Mathilde vedea întotdeauna lucrurile în alb sau negru.

– Mama ta? Dar am crezut că îi urăște pe nemți.

– Desigur că îi urăște. Dar zice că îngrijirea bolnavilor este o ocupație potrivită pentru o tânără în timpul războiului, am zis eu, imitându-i vocea autoritară, iar fetele au râs.

– Dar nu ar trebui să o faci! a spus Mathilde, țintuindu-mă cu ochi reci. Ești adultă. Nu ești obligată să faci tot ce îți spune ea.

Am rămas cu privirile holbate la ea, gândindu-mă că avea dreptate; ar trebui să încep să iau singură decizii.

– Credeam că te duci la Sorbona după examene. Credeam că vrei să studiezi literatura. Doar ai avut rezultate atât de bune la bacalaureat.

Agnès a închis pianul cu o bufnitură. M-a trecut un fior; Maman mă învățase cum să îl închid ușurel, fără nici un zgomot.

– Da, îmi lipsește școala.

– Ei, poți citi și singură. Nu trebuie să mergi la universitate pentru asta, nu-i așa?

– Nu-i același lucru. O carte înseamnă mai mult decât suma cuvintelor de pe pagină.

Agnès a ridicat din umeri.

– Oricum, pare să nu aibă nici un rost în momentul de față.

– Știu ce vrei să spui, a încuviințat Mathilde. Pare inutil să studiezi când alții sunt arestați și uciși, a spus, apoi a făcut o pauză. Poate că mama ta are dreptate.

– Da, Maman a spus că nu vede nici un motiv să continui cu școala, când viitorul e atât de nesigur, și, oricum, tichetele pentru rațiile suplimentare sunt mai utile, am zis, și am tăcut pentru o clipă. Educația este un lux pe care nu ni-l mai putem permite.

– Așa a spus mama ta? a întrebat Mathilde, încruntată.

– Nu, așa am spus eu.

– Ciudat, totuși, nu? Când sunteți atât de bogați.

– Vorbeam din punct de vedere moral.

Mathilde s-a încruntat și mai tare.

– Din punct de vedere moral?

– Păi, avem alte priorități acum, nu-i așa?

Speram că nu o jignisem.

– Da, dar ce putem face?

Agnès s-a ridicat și a scos un oftat, de parcă ar fi plictisit-o conversația.

– Nu știu cum vă simțiți voi, dar mie îmi e tot timpul foame, a zis și s-a bătut peste abdomenul plat. Dar, cel puțin, așa rămânem slabe,

nu credeți?

– Prea slabe.

Stomacul mi-a chiorăit, drept confirmare.

– Duminica trecută am avut miel la masă, a șoptit Agnès. Maman și-a amanetat șiragul de perle și a cumpărat carnea pe piața neagră – a fost ziua de naștere a lui Papa.

Am simțit cum mi se formează o încrețitură pe frunte.

– Mamei mele nu îi place să cumpărăm de pe piața neagră.

– Dar nu o deranjează să lucrezi într-un spital pentru nemți? Părinții mei nu mi-ar permite niciodată să fac una ca asta, a zis Agnès, mijind ochii. Ai grijă să nu dai de bucluc.

Am fixat-o cu privirea, neînțelegând ce voia să spună.

– Știi tu cum sunt soldații. Ar face orice pentru…

– Pentru ce? a întrebat Mathilde.

– Știi tu, a zis Agnès ducând un deget la nas și privindu-mă cu subînțeles.

Chiar atunci a intrat Maman, cu ceai proaspăt.

– *Bonsoir, les filles*.

Ne-am corectat imediat poziția, îndreptându-ne frumos spatele.

– *Bonsoir, Madame de la Ville*, au rostit în cor Agnès și Mathilde.

Ne-a turnat ceaiul printr-o strecurătoare în cești din porțelan.

– Earl Grey.

– *Merci, Madame de la Ville*.

Am oftat, așteptând să plece pentru a ne putea continua conversația. Dar ea nu părea gata să plece, ci rămăsese pe loc, în costumul ei făcut la comandă și strâmtat în talie. Tare aș fi vrut să am un costum frumos ca al ei, în locul rochiilor largi pe care mi le făcea mie. Cred că, în mintea ei, eram încă un copil.

S-a întors spre Agnès, și am remarcat că fruntea ei, de obicei netedă, era încruntată de îngrijorare.

– Ce mai face mama ta?

– Bine, mulțumesc.

Am simțit-o pe Agnès încordându-se. Mama ei era înainte prietenă cu mama mea, dar la un moment dat s-a întâmplat ceva. Ceva care avea legătură cu războiul și cu piața neagră.

– O mai ajut și eu la brutărie, când e pâine, vreau să spun.

– Da, cozile par să se tot lungească, nu-i așa? a zis, după care și-a luat privirea de la ea. Și cum merg studiile, Mathilde?

– Bine, mulțumesc. Deși nu e tocmai ușor în perioada asta; unele cursuri s-au anulat.

Maman a încuviințat din cap.

– Ai cărțile, dar nu-i același lucru, nu-i așa?

– Nu, mai ales la științe.

– Da, desigur.

Maman părea că uitase ce studia Mathilde.

– Bine, fetelor, vă las. Mă întorc la opt, ca să aveți destul timp să ajungeți acasă.

– Dar, Maman, asta înseamnă peste numai o oră. Doar nu locuiesc atât de departe.

– Nu are nici un rost să își asume riscuri.

Apoi s-a întors pe tocuri și a părăsit încăperea, închizând ușa în urma ei.

– Nu îți face griji, Charlotte, a zis Mathilde, înțelegătoare. Mama preferă să mă întorc acasă cu mult timp înainte de ora stingerii.

– Charlotte, a spus Agnès, privindu-mă cu ochi plini de neliniște. Serios, trebuie să fii foarte atentă la spitalul nemților. Sunt surprinsă că îți dau voie părinții tăi. Unii oameni ar putea să își facă o idee greșită.

– Ce vrei să spui?

Simțeam că inima îmi bate mai tare.

– Ei, știi tu. Ar putea crede că ești colaboraționistă.

– Nu!

– Doar știi cum e lumea.

– Încetează, Agnès! Toată lumea știe că Charlotte nu e așa.

Mathilde o săgeta pe Agnès cu priviri ucigătoare.

– Sigur că nu! Noi o să-ți luăm apărarea, oricum.

Agnès s-a ridicat, netezindu-și rochia și privind la pictura de pe perete.

– Acela este un Picasso?

– Da. Maman l-a primit săptămâna trecută.

Fata a făcut un pas spre pictură.

– E foarte avangardist. Nu mai are voie să își expună lucrările, știai? Naziștii spun că este artă degenerată.

– Degenerată? a râs Mathilde. Care dintre noi or fi degenerații aici?

– Trebuie să fi costat o avere.

Agnes continua să privească tabloul, nemișcată.

– A fost un cadou.

– Un cadou? a făcut ea, ridicând din sprânceană. Pesemne că mama ta cunoaște niște oameni foarte interesanți.

Am privit-o fix, întrebându-mă ce gândea cu adevărat.

12

Paris, 5 aprilie 1944

Jean-Luc

Două zile mai târziu, Jean-Luc înfuleca micul dejun alcătuit din pâine prăjită cu unt – aveau unt! –, când înaintea lui s-a înființat pe neașteptate șeful de gară.

– *Bien, bien*. Ce ți-ai făcut, băiete?

Instinctiv, Jean-Luc și-a dus mâna la bandajul care îi acoperea fața.

Șeful de gară stătea în fața lui cu un aer stânjenit, privind spre patul gol din care Kleinhart abia se ridicase. Probabil că se dusese la baie.

Jean-Luc a împins deoparte pâinea prăjită, pierzându-și brusc pofta de mâncare.

– Nu, nu. Termină de mâncat. Am venit numai să văd cum îți merge și să îți pun câteva întrebări. Te superi…? a zis șeful de gară, schițând un gest cum că voia să se așeze pe pat.

– Sigur că nu. Vă rog să vă așezați. Este loc.

Merde! Ar fi trebuit să se pregătească pentru asta. Cum urma să explice ce se întâmplase?

Pasul unu: nu trebuie să pară neliniștit.

A tras din nou pâinea prăjită în fața lui, silindu-se să ia o înghițitură, dar era prea rece și uscată acum și a trebuit să o spargă între dinți.

– Se pare că te îngrijesc bine aici.

– Da.

– Cum îți mai e piciorul?

– Fractură de femur. Se va reface în scurt timp.

– Mă bucur să aud. Ai avut… ghinion.

Jean-Luc s-a încruntat. Părea un eufemism voit.

– Nu… nu știu sigur cum s-a întâmplat.

– Nu. S-a întâmplat după ce ai fost lovit în față. Unul dintre fri… vreau să spun unul dintre soldații germani… a… a crezut că e cazul să-ți aplice o corecție.

– O corecție?

Inima îi lovea cu putere în coaste.

– S-a gândit că ai făcut o greșeală, a spus șeful de gară, după care a tăcut pentru o clipă. Ei, și avea dreptate într-un fel, nu? Bucata aia de șină era perfect dreaptă. Am verificat-o chiar eu cu o zi înainte. Ce făceai cu ranga?

Jean-Luc bâjbâia după cuvintele potrivite.

Pasul doi: să ai răspunsurile pregătite.

– Era… Șinele nu erau perfect drepte. A trebuit să o îndrept pe una dintre ele.

– Să o îndrepți? Dar ai înfipt ranga în partea opusă.

Tocmai atunci a apărut tânăra infirmieră.

– Un vizitator? Ce frumos, a zis ea, zâmbindu-le amândurora. Trebuie doar să-ți iau temperatura și apoi vă las.

Dar Jean-Luc nu voia ca ea să plece și să îl lase singur cu șeful de gară. A deschis gura și a ridicat limba, gata să primească termometrul. A fost ușurat să constate că nu poate vorbi cât timp are termometrul sub limbă.

Întins și cu capul pe pernă, a privit-o pe infirmieră sporovăind cu șeful de gară. Era vag conștient că discutau despre raționalizare și se întreba cum ajunseseră la acest subiect. A încercat să se concentreze din nou la răspunsul pe care urma să îl dea la întrebarea despre rangă.

Pasul trei: păstrează-ți concentrarea și consecvența răspunsurilor.

Infirmiera i-a scos termometrul de sub limbă.

– Treizeci și șapte cu cinci, a anunțat ea mândră, de parcă temperatura i-ar fi scăzut numai și numai datorită eforturilor ei. Mă întorc în câteva minute după tava cu micul dejun.

– Frumușică, a constatat șeful de gară de îndată ce fata a plecat, făcându-i cu ochiul lui Jean-Luc. O duci mai bine aici decât la Drancy, a remarcat, apoi a tăcut pentru o clipă. Și, zi drept, a meritat?

– Ce?

O bucată de pâine uscată i se oprise în gât. A tușit până când șeful de gară a început să-l lovească peste spate.

– Ce vreți să spuneți? a întrebat Jean-Luc, când și-a recăpătat răsuflarea.

– Ce vreau să spun? a repetat șeful de gară. Măi băiete, a zis, aplecându-se spre el, ca să nu îl audă nimeni altcineva, ce-a fost în capul tău?

Jean-Luc s-a uitat la el fix, făcând ochii mari de frică.

Șeful de gară s-a apropiat și mai mult, atât de mult încât Jean-Luc a simțit damful cafelei băute probabil mai devreme.

– Ascultă, în curând va veni un inspector neamț să te vadă. Va pune aceeași întrebare: ce naiba făceai cu ranga aia? Ce îi vei spune?

Îi întindea o mână! Era de partea lui și îl ajuta să găsească o scăpare. S-a simțit năpădit de un val de ușurare. Șeful de gară îi era prieten.

– Ascultă, spune-i ce mi-ai spus și mie – că șina trebuia îndreptată pentru a veni în linie cu cea învecinată. Dar să nu să pari agitat sau ezitant. Din fericire pentru tine, a plouat apoi toată ziua, iar groapa pe care ai săpat-o s-a înnămolit. Când a cercetat-o a doua zi, nu se mai vedea de unde ai început. Ar putea să țină. Nu are dovezi împotriva ta. Orice zice el, tu rămâi la povestea ta, a conchis șeful de gară, după o scurtă pauză.

Chiar atunci, Kleinhart s-a întors la patul lui. Le-a aruncat o privire.

– Ce-i asta? Ultima împărtășanie?

– Nu, verificam doar cum se simte lucrătorul nostru. Dar se pare că va trăi și va avea ce povesti.

– Să sperăm. Trebuie să o vadă din nou pe infirmiera aceea, s-a amuzat Kleinhart.

Cât îl invidia Jean-Luc pentru situația privilegiată. *Lui* nimeni nu urma să îi pună întrebări dificile.

După vizita șefului de gară, Jean-Luc a rămas cu un sentiment de angoasă permanentă, un nod de teamă în stomac care devenea tot mai supărător. Dar zilele au trecut fără ca inspectorul să apară. Kleinhart încerca uneori să lege o conversație, regula nescrisă fiind

aceea că vorbeau în limitele impuse de el și numai atunci când avea el chef.

– Îmi place Franța, a declarat într-o dimineață, când li se adusese pâine cu șuncă.

Jean-Luc învățase să aștepte până ce i se pune o întrebare înainte de a vorbi, așa că nu a făcut decât să dea din cap.

– Știi de ce?

Presupunea că e o întrebare retorică, așa că a continuat să aștepte.

– Pentru că totul este atât de bun. O bogăție de vinuri delicioase, de femei splendide, de opere de artă minunate. În Germania nu avem nimic din toate astea. Numai muncă și iar muncă. Greu. N-aveam niciodată timp să stăm și să ne bucurăm de viață, așa cum faceți voi aici. Creați, visați. Întotdeauna mi-a plăcut Franța.

Ochii lui albaștri îl iscodeau pe Jean-Luc, de parcă ar fi sperat să descopere ceva.

Jean-Luc s-a străduit să își mențină chipul lipsit de expresie.

– Ai o prietenă?

– Nu.

– De ce nu? Sunt multe fete care nu au bărbați. Unui flăcău chipeș ca tine ar trebui să îi fie ușor să își găsească o femeie.

– Păi, acum sunt la Drancy toată săptămâna.

– Hmm, nu e cel mai bun loc de întâlnit fete, nu-i așa? Dar aici? Unele dintre infirmiere sunt foarte drăguțe.

Jean-Luc simțea că îi ard obrajii.

– Știam eu! Îți place, nu-i așa? Eu am încercat, dar nu vrea să îmi răspundă, deși vorbesc franceza.

– Nu, a zis Jean-Luc, simțind nevoia să o apere. Nici mie nu îmi răspunde.

– Prostii! Am băgat eu de seamă cum se uită la tine.

După patru zile, a fost mutat în altă rezervă. De data aceasta, avea un scaun lângă pat. Recunoscător, s-a lăsat să cadă pe el. Era istovit după cât țopăise într-un picior, dintr-un salon în celălalt, chiar dacă infirmiera îl ținuse de braț – sau poate tocmai din cauza asta. Apropierea tinerei, ușoara atingere a trupului ei de al lui îi făcuseră inima să bată atât de tare, de parcă ar fi participat la o cursă.

Fata s-a uitat la el.

– O să îți scot acum bandajele de pe față.

Jean-Luc a aruncat o privire către degetele ei subțiri, imaginându-și că îi ating fața.

– Cum te cheamă?

– Charlotte.

– Charlotte, nu s-a putut abține el să nu repete. Eu sunt Jean-Luc.

– Știu.

Fata a zâmbit, și în obraji i-au apărut gropițe.

I-a surâs și el, deși a simțit că rana era cât pe ce să i se deschidă. S-au uitat unul la celălalt, cu zâmbete largi pe chip.

– Voi încerca să am grijă.

– *Merci*, Charlotte.

Ar fi vrut să adauge că nu și-o putea imagina altfel decât grijulie, dar știa că ar fi deja prea îndrăzneț.

Ghemuindu-se în fața lui, Charlotte a întins mâna spre el. Unghiile îi erau scurte și curate și nu purta bijuterii. Părul îi ieșea de sub micuța beretă albă de pe capul ei. Era închis la culoare, mătăsos și tuns scurt, iar capetele se curbau înainte, spre bărbie. A închis ochii și i-a simțit degetele pipăind marginea bandajului, îndepărtându-i-l ușor de pe față. A tras adânc aer în piept; în nări i-a ajuns o aromă vagă de lămâie. A inspirat din nou prelung, delectându-se cu mirosul ei.

– Acum o să dezinfectez. S-ar putea să te usture.

Nici nu își dăduse seama că îi îndepărtase bandajul. A urmărit-o cum lua o sticluță, cum picura din ea pe un tampon de bumbac. S-a ferit instinctiv când mâna în care ținea tamponul de vată s-a apropiat de el.

Un râs ușor a scăpat printre buzele ei.

– Trece repede.

Durerea l-a săgetat de parcă ar fi fost tăiat din nou și, pe negândite, și-a dus mâna la obraz. Dar ea a fost mai rapidă decât el și l-a prins de încheietură înainte să apuce să-și atingă pielea.

– Nu trebuie să pui mâna. Ai putea infecta rana.

Nu i-a dat drumul imediat, iar el, fără să stea prea mult pe gânduri, și-a răsucit mâna și a prins-o pe a ei.

13

Paris, 12 aprilie 1944
Jean-Luc

Charlotte avea ceva ce îl atrăgea tot mai mult pe Jean-Luc. În timp ce stătea întins în pat, urmărind-o cum spală podeaua culoarului de trecere dintre cele două șiruri de paturi, se întreba ce ar putea fi. Poate că era purtarea ei caldă, blândă; o găsea atât de naturală, de simplă, complet neștiutoare în privința atracției pe care o exercita. Nu își dădea aere, nu flutura din gene și nu zâmbea fals.

Deodată, a ridicat ochii din podea. El i-a surprins privirea, iar fata a zâmbit – un zâmbet larg, care îi venise atât de firesc. El i-a întors zâmbetul, înclinând ușor din cap și invitând-o să vină să stea de vorbă.

A observat că se uită înapoi, asigurându-se că nu o vede infirmiera-șefă. Avea cale liberă, iar vecinul lui Jean-Luc se afla sub pături, cu fața în direcția opusă, și trupul i se ridica și cobora în ritmul respirației greoaie, dar regulate. Dormea dus.

– S-a întâmplat ceva? a întrebat Charlotte, cu zâmbetul jucându-i încă pe buze.

– Nu, mulțumesc, doar că aveam nevoie de companie.

– Pot să întreb dacă vrea cineva să joace cărți cu tine.

– Nu. De compania ta.

I-a văzut obrajii înroșindu-se și a înțeles cât de strict fusese crescută.

– Ai fost mereu infirmieră?

Încerca să dirijeze conversația într-o zonă în care să se simtă în largul ei.

– Nu sunt infirmieră, a replicat ea.

– Nu? Mie mi se pare că arăți a infirmieră.

– Numai din cauza războiului. Trebuia să merg la universitate, să studiez literatura.

– Și de ce nu te-ai dus?

Ea a dat din umeri.

– Părinții mei au vrut să merg la muncă.

Jean-Luc a ridicat din sprânceană.

– E război. Viitorul e incert, iar acum suferim de foame. Și, pentru că lucrez aici, primim rații suplimentare.

– Da. Este de înțeles. Înseamnă că îți place să citești?

– Îmi place nespus să citesc.

– Care e cartea ta preferată?

– *Contele de Monte-Cristo*.

El a zâmbit.

– Alexandre Dumas.

Fata a încuviințat din cap.

– Ai citit-o?

– Da, când eram mic. De fapt, tata mi-a citit-o. Lui îi plăceau… îi plăceau poveștile. Mi-a făcut rafturi de cărți. De Crăciun îmi dăruia de fiecare dată o carte.

A tăcut o clipă, amintindu-și de tatăl lui, de dragostea lui pentru lectură. Apoi a reluat discuția.

– E o poveste grozavă, nu-i așa? Contele nu se dă niciodată bătut, a zis, simțind cum se mărea distanța dintre el și eroii copilăriei sale.

– Nu, a spus ea, dar apoi a picat puțin pe gânduri. Dar este oare realist? Cum revine după fiecare grozăvie care i se întâmplă?

– Nu știu. Dar ne face să visăm, așa-i?

– Să visăm că suntem mai buni?

Uitându-se în ochii ei, i-a citit, de parcă ar fi fost scrisă cu negru pe alb, dorința de a fi mai bună, mai curajoasă.

– Da. A rămas puternic, în ciuda tuturor cruzimilor pe care le-a îndurat. Când eram mic, eram înnebunit după *Cei trei muschetari*. Voiam să fiu d'Artagnan când mă fac mare. Iar acum, iată-mă într-un spital german, a râs el cu ironie.

– Ai lucrat mereu la căile ferate?

– Da, la cincisprezece ani mă săturasem deja de școală. M-am bucurat să scap și să învăț o meserie.

– Dar părinții tăi? Nu i-a deranjat?

El a zâmbit.

– Nu. Tata a lucrat întotdeauna la căile ferate, iar mama… ei bine, mama avea grijă de noi. S-au bucurat când mi-am găsit de lucru la SNCF.

– Dar acum nemții conduc SNCF-ul.

– Da.

A văzut-o că se uită într-o parte și a înțeles că se teme să nu se întoarcă infirmiera-șefă. Însă el nu voia să o lase să plece.

– Da, friții sunt la conducere acum, a șoptit el. Și nu ar fi trebuit să rămân.

– Nici eu nu ar trebui să mă aflu aici.

Nu voia să o facă să se simtă prost.

– Cred că ești foarte curajoasă.

– De ce?

– Trebuie să fii, ca să vii aici în fiecare zi, să vezi toată durerea și suferința. Privește în jur. Majoritatea sunt tineri, la fel ca mine. Nu ei sunt dușmanii noștri. Adevărații inamici sunt bărbații de la vârf – cei care dau ordinele. Și pun pariu că ei nu ajung la spital.

Fata a întors capul spre el.

– Dar ceilalți îi urmează, nu-i așa?

– Știi de cât curaj e nevoie ca să te opui sistemului?

S-a oprit, apoi și-a răspuns singur:

–Cei mai mulți n-au atât curaj, iar aici mă includ și pe mine.

– E și cazul meu. Ar trebui să îmi dau demisia.

– Nu, să nu faci asta… cel puțin până nu mă externează pe mine. Ești singura care-mi luminează zilele aici. Strălucești ca…

– Șșșt, l-a întrerupt ea.

Chiar atunci, vecinul lui s-a întors în somn, străbătut de un acces de tuse.

Charlotte a făcut un pas în spate și, cu o ultimă privire spre Jean-Luc, s-a îndepărtat în grabă.

14

Paris, 14 aprilie 1944
Charlotte

– Charlotte!

Am privit peste masă, la Mathilde, încercând să fiu atentă la ce spunea, dar cuvintele îmi trecuseră pe la urechi fără să le aud. În loc să o ascult, mă gândeam la Jean-Luc.

– Deci, ce crezi? Să vorbesc cu el?

M-am silit să fiu atentă la Mathilde. *Cu cine*? voiam să întreb, dar nu îndrăzneam.

– Nu ai auzit nici un cuvânt din tot ce am spus, nu-i așa?

Am privit în jurul meu în cafeneaua ponosită, la afișele vechi, cu Édith Piaf și Yves Montand, atârnând pe pereții jupuiți.

– Îmi pare rău. Eram cu gândul aiurea.

– Asta, clar! Care-i treaba? La cine visezi cu ochii deschiși?

Am simțit că roșesc.

– La nimeni.

– Nimeni și mai cum? a zis ea, zâmbind.

Nu m-am putut abține să nu îi întorc zâmbetul.

– Cineva pe care l-am cunoscut la spital.

– Ce? La Hôpital Beaujon? Un doctor?

– Nu.

– Te rog, să nu îmi spui că te-ai amorezat de un neamț, a zis cu voce joasă.

– Sigur că nu! E francez.

– Un colaboraționist, atunci?

– Nu!

Am luat o înghițitură de apă din pahar. Eram sigură că Jean-Luc nu e colaboraționist; nu era vina lui că lucra la căile ferate pe care le controlau acum nemții.

– Atunci de ce e într-un spital pentru nemți?

– Și mie ai putea să îmi pui aceeași întrebare.

Am privit fix la petele de vin și de cafea de pe masa de lemn.

– Aș putea, dar pe tine te cunosc. Pe el nu îl cunosc.

Am ridicat privirea spre ea. În ochi i se citea îngrijorarea.

– Lucrează la compania feroviară. A avut un accident; a fost lovit în față de o șină.

– E lucrător la căile ferate?

Tonul îi trăda dezamăgirea.

– Da, am zis și apoi am făcut o pauză. Dar nu sunt sigură că mă place.

– Charlotte, nu mi-aș face griji în legătură cu asta. Eu nu văd cum ar putea exista o legătură de durată între tine și un lucrător de la căile ferate.

– Nu fi atât de snoabă! am zis și i-am tras un picior pe sub masă.

– Bine, bine. Cum arată?

– Ești așa de superficială! am glumit eu. Are părul negru, des, cu cărare pe partea stângă.

– Pe stânga? Da' știu că te-ai uitat cu atenție!

– Și are ochii căprui… ei, nu căprui așa, banali, ca ai mei. Ai lui au punctișoare galbene și irizații verzi, dar de la distanță par căprui.

– Se pare că te-ai apropiat destul de mult de el!

– Păi, trebuie să îi iau temperatura în fiecare zi.

– Și îi crește temperatura când ești lângă el? s-a hlizit Mathilde.

– Nu te prosti. Dar aș vrea să știu dacă mă place. Mai degrabă se plictisește să zacă în pat toată ziua. De asta vorbește cu mine.

– Dar, Charlotte, de ce nu te-ar plăcea? Ești frumoasă, ești inteligentă…

– Nu, nu sunt. Sunt slăbănoagă și ștearsă.

– Pentru numele lui Dumnezeu, Charlotte. Nu ai nevoie decât de un pic de roșu în obraji și poate ar trebui să îți speli părul.

– Știu. N-are pic de volum, e dezgustător. Maman nu mă lasă să îl spăl decât duminică seara. Nu avem destul săpun.

– Nu o înțeleg pe mama ta. Aveți un Picasso pe perete, dar nu aveți săpun!

– Picasso nu a fost raționalizat, dar săpunul, da.

– Mama ta refuză să cumpere de pe piața neagră, dar are tabloul unui artist interzis atârnat pe un perete, a zis Mathilde, aplecându-se mai aproape de mine. Unde e logica aici?

– Știu, știu. Dar are principiile ei, am zis, apoi am făcut o pauză. Solidaritatea. Crede că ar trebui să fim uniți și, dacă sunt impuse rații, să fie aceleași pentru toată lumea, săraci și bogați deopotrivă.

Am tăcut amândouă pentru o clipă. Mama era severă, dar respecta și ea aceleași reguli pe care mi le impunea mie.

– Pot să îți aduc eu niște săpun, a zis Mathilde, apoi a făcut o pauză. Dacă vrei.

– Nu, nu îți face griji în legătură cu asta.

– Cum zici, a spus ea, întinzându-și picioarele sub masă. Nu cred că merită. Nu pare că v-ați potrivi.

– E un tip interesant și îmi pune multe întrebări despre mine.

– Încearcă să te flateze, asta-i tot. Vorbește și cu celelalte infirmiere?

– Da, am admis eu, simțind că entuziasmul mă părăsește.

Era adevărat – vorbea cu toate infirmierele. Îl văzusem.

Mathilde a ridicat din sprânceană.

– Ei, vezi?

– Da, probabil că ai dreptate. Nu cred că ar trebui să îi dau prea multă atenție.

– Asta se petrece pentru că sunt atât de puțini bărbați prin preajmă, Charlotte. Nu este o situație normală, iar când unul îți acordă atenție, te înmoi toată.

– Da, ai dreptate. O să uit de el.

– Foarte bine, a spus, apoi s-a aplecat peste masă, șoptind: Războiul se va termina în curând. Așa simt. Vei întâlni pe cineva mai bun.

– Mai vreți niște erzaț, fetelor? a întrebat chelnerița, oprindu-se lângă masa noastră.

– *Non, merci*, doar un pic de apă, vă rog.

Mathilde a ridicat privirile către afișul din dreptul meu.

– Cântă Édith Piaf la sfârșitul săptămânii. Am zis că mergem.

– Știu, dar încă nu i-am întrebat pe ai mei. Maman a fost într-o pasă proastă toată săptămâna.

– Bine, atunci putem merge la spectacolul de după-amiază. Nu le cere voie – spune-le că te duci pur și simplu.

– Bine, bine, așa voi face.

– Și uită de el, da?

Mathilde nu înțelegea că eu nu vreau să îl uit sau să întâlnesc pe altcineva. Nu reușisem să o fac să înțeleagă cât de ușor îmi era să vorbesc cu el, că era cine era, iar eu simțeam că pot fi eu însămi cu el. Nici măcar nu spunea prea multe, dar îmi lăsa spații pe care să le completez. Și mă privea cu atâta atenție când vorbeam, de parcă ar fi vrut să cuprindă fiecare detaliu al ființei mele. Îmi plăceau la nebunie întrebările lui; mă făceau să simt că descopăr la fel de multe despre mine ca și el. Nimeni până atunci nu se deranjase să îmi afle părerile în vreo privință, iar gândurile mi le exprimam necoapte, abia pe jumătate formate, dar el mă ghida răbdător, sorbind fiecare cuvânt pe care îl rosteam. Nu îmi păsa că era un simplu lucrător la căile ferate, că nu își dăduse nenorocitele alea de examene. Puteam să jur că le-ar fi trecut dacă ar fi vrut, dar prefera să facă ceva mai practic, mai util.

Despre ocupația Parisului, avea aceleași simțăminte ca și mine. Nici el nu voia să lucreze pentru nemți. Amândoi eram captivi într-un sistem și trebuia să găsim o cale de scăpare. Ardeam de dorința de a face mai mult pentru țara mea și știam că și el simte la fel. Am încercat să găsesc lucruri pe care să le pot face în felul meu, lucruri care ar constitui mici semne ale rezistenței. Aș fi putut s-o iau pas cu pas, până mi-aș fi găsit curajul de a săvârși un act mai îndrăzneț, mai periculos. Aveam să încep prin a-mi împături tichetul de metrou în formă de V, pentru ca apoi să-i dau drumul pe jos, așa cum făceau unii oameni. Până acum, nu riscasem nici atât, mai ales după ce văzusem cum o femeie a fost lovită în cap pentru că a făcut acest lucru. O siliseră să se așeze în patru labe, să ridice tichetul și să-l îndrepte. M-am retras de rușinea ei, dar acum îmi doream să fi luat cumva poziție, să-i fi spus cât de curajoasă o consideram.

15

Paris, 17 aprilie 1944
Charlotte

Pe toată durata concertului lui Édith Piaf nu m-am gândit decât la Jean-Luc, mai ales când a cântat *On danse sur ma chanson* – „Dansăm pe cântecul meu“. El îmi făcea inima să danseze și numai gândul la el mă ajuta să fac față zilelor libere de la sfârșitul săptămânii.

Când am ajuns luni dimineață la spital, am luat mopul și găleata, ca să spăl podeaua din salonul lui, așa cum făceam în fiecare dimineață. Trăgând cu ochiul în jur în timp ce mă apropiam de patul lui, am aruncat o privire în jur, sperând că nu mă urmărea infirmiera-șefă. Știam că vecinii lui de pat vor fi duși la fizioterapie în cursul dimineții și mă întrebam dacă n-aș putea rămâne câteva clipe singură cu el. În timp ce spălam podeaua dintr-o parte în alta, am văzut cum vine spre mine echipa de fizioterapie. Mi-am ținut răsuflarea când au trecut pe lângă mine. *Da!* Veneau să își ia în primire pacienții, iar Jean-Luc nu se număra printre ei. M-am concentrat asupra mopului aflat în mâna mea, silindu-mă să nu mă uit spre ei.

Când au plecat, m-am îndepărtat de culoarul central și m-am apropiat de patul lui.

Stătea pe scaunul de lângă pat și citea o broșură. Când a ridicat ochii și m-a văzut, privirile i s-au luminat.

– Stai jos o clipă, vrei? Te rog.

– Nu! Nu pot. Trebuie să îți fac patul.

Am lăsat mopul jos, îndreptându-mă spre capătul patului și străduindu-mă să netezesc toate cutele cearșafului, trecându-mi mâna peste fiecare în parte, înainte și înapoi.

– Charlo-tte.

Felul cum mi-a rostit numele – încet, deliberat, insistând pe ultima silabă, ca și cum ar fi savurat-o – mi-a făcut inima să tresară.

– Da? am făcut eu, încercând din răsputeri să par nonșalantă.

– Trebuie să îți spun ceva.

Mâna mi-a încremenit și am privit înapoi, spre el. Privirea lui intensă mă ardea.

– Te rog, stai jos, Charlotte. Doar un minut. Nu e nimeni în jur acum.

M-am așezat ușurel pe patul lui, cocoțată pe marginea de lemn, gata să sar în picioare de îndată ce s-ar fi uitat cineva înspre noi.

– Nu am vrut să te fac să te simți prost, a zis el cu glas blând. Știi, acum câteva zile, când mi-ai spus că nu ar trebui să te afli aici.

A coborât vocea și mai mult și a trebuit să mă aplec spre el, ca să îl aud.

– Într-un spital german. Nu ai făcut nimic rău. Faci ce trebuie făcut.

– Dar e adevărat. Nu ar trebui să mă aflu aici.

Ochii i s-au întunecat, părăsiți de grăuntele de lumină.

– Nu am vrut să lucrez pentru *ei*. De mine sunt dezamăgit.

Am încuviințat din cap, aruncând o privire rapidă în jur, pentru a mă asigura că nu este nimeni prin apropiere. Totul era în regulă, infirmiera-șefă și celelalte ajutau la fizioterapie.

– I-am făcut o promisiune tatălui meu, a continuat el, privind undeva dincolo de mine, parcă spre un punct îndepărtat. Când a fost luat la muncă silnică…

– În Germania?

Ochii ni s-au întâlnit din nou și a continuat să îmi vorbească, cu o voce monotonă.

– Da. L-au luat în urmă cu aproape doi ani. Când a plecat, m-a pus să îi promit că îi voi purta de grijă mamei.

Am încuviințat din cap.

– Aș fi putut să nu îl ascult, dar mă simțeam atât de prost.

– De ce?

– Ne-am certat chiar înainte de plecarea lui. A fost îngrozitor, a adăugat.

Am așteptat să continue.

– I-am spus că nu trebuie să ne facem preș în fața nemților.

S-a oprit și și-a șters fruntea.

– Îmi pare rău. Nu ar trebui să îți spun ție toate astea.

– Ba nu, continuă.

Am mai aruncat o privire prin salon, dar era încă liniște.

– Voia să își protejeze familia. Era cel mai important lucru pentru el.

– E important să îți ții promisiunile. Tatăl tău ar fi mândru de tine, am zis eu, atingându-i ușor umărul. Ai făcut ce ai crezut că e corect.

Însă el a clătinat din cap.

– Dar acum nu mai e corect, nu? Tatăl meu nu și-a dat seama cât de mult se va înrăutăți situația. Cred că acum ar prefera să mă vadă făcând ceva. Vreau să fie mândru de mine când se întoarce.

Am dat din cap că da.

– Înțeleg. Și eu sunt dezamăgită de mine.

– Nici unul dintre noi nu ar trebui să se afle aici.

S-a ridicat de pe scaun, sprijinindu-și greutatea pe piciorul sănătos.

M-am ridicat și eu, cu capul atât de aproape de al lui, încât îi simțeam respirația pe obraz. M-a furnicat pielea.

– Charlotte, a șoptit el. Putem face mai mult. Sunt sigur că putem.

Inima mi-a stat în loc. Prezența lui era ca o forță fizică spre care mă simțeam atrasă. Am închis ochii preț de o clipă. Pentru un moment lung, i-am simțit buzele pe frunte. Oricine ne-ar fi văzut ar fi crezut că e un sărut părintesc. Numai eu știam că este mai mult de atât. Era sărutul unui îndrăgostit.

16

Paris, 18 aprilie 1944
Charlotte

– Ce motiv ai să fii atât de veselă? s-a răstit Maman la mine.

Mi-am dat seama că fredonam un cântec. Am tăcut imediat.

– Ai face bine să te grăbești, Charlotte. O să întârzii la muncă. E deja șase și jumătate.

Acum aveam un motiv să mă ridic din pat dimineața. Am sărit în picioare, nerăbdătoare să ajung la spital. Nici foame nu îmi mai era; de fapt, îmi pierdusem cu totul pofta de mâncare, ca și cum inima gata să dea pe dinafară mi-ar fi hrănit stomacul gol. Desigur, mi-am spus să mă liniștesc, am încercat să nu-mi trădez emoția, mi-am spus că probabil vorbea astfel cu toate fetele pe care le întâlnea. Dar nu conta. Alături de el, simțeam că ies din pielea mea și intru în cea a unei femei mai mature, mai frumoase. Femeia care voiam să fiu. Mai mult chiar, mă făcea să mă simt mai curajoasă decât mă simțisem vreodată. Și inima îmi devenise mai puternică – bătea mai tare. Mă simțeam plină de viață. Alături de el, credeam că voi fi pregătită să fac ce se cuvine, să înfrunt pericole pe care nici nu visasem să le înfrunt singură. Voiam să fiu curajoasă, de dragul lui. Voiam să fiu un om mai bun, de dragul lui.

În timp ce metroul traversa în grabă tunelele spre spital, simțeam cum mă cuprinde tot mai mult nerăbdarea. Am privit în jurul meu, la pasagerii obosiți, cu chipuri lipsite de expresie, zicându-mi în gând: *Am un secret pe care ei nu îl vor ști niciodată*. Deși probabil că îmi strălucea în priviri. Ardeam de dragoste.

Astăzi, urma să părăsească spitalul. Mă simțeam copleșită de emoție. Abia așteptam să îl văd afară, în viața reală. Ne vom putea plimba împreună prin Paris, poate chiar prin Grădinile Tuileries, mână în mână. Gândul acesta îmi dădea fiori.

Când am mers să îmi iau la revedere, stătea pe pat, încă în pijama. Nu mă observase încă și mi-am dat seama că ceva era în neregulă. Era palid ca moartea. Iar în scaunul de lângă pat stătea un neamț. Oare despre ce puteau vorbi? Jean-Luc asculta, în timp ce neamțul vorbea. Am ciulit urechile, încercând să aud ce se spune.

– … sabotaj… interogatoriu…

Merde! Ce se petrecea? Neamțul avea o mină gravă. Deodată, s-a întors și m-a privit în ochi.

– Dorești ceva, domnișoară infirmieră?

– Voiam să iau temperatura pacientului.

Cu o mână tremurândă, am scos termometrul din buzunarul de sus al halatului și l-am ținut în sus, ca pe o dovadă.

Jean-Luc a ridicat privirea, surprins. Fără să îmi spună bună dimineața, așa cum făcea de obicei, a deschis gura, pregătit să primească termometrul. Aș fi vrut să îi fac o surpriză și să îl sărut; în schimb m-am apropiat și i-am pus termometrul sub limbă. Neamțul continua să privească, oftând, sătul, parcă, de întreaga rutină spitalicească.

– Am crezut că pacientul se externează astăzi, mi s-a adresat el.

– Da, se externează.

– Atunci de ce îi luați temperatura?

Îi uram pe nemții care vorbeau franceza chiar mai mult decât pe cei care nu o vorbeau.

– Aceasta este procedura, am mințit eu, străduindu-mă să îmi mențin tonul vocii inflexibil și neutru. Verificăm ca nu cumva să fi făcut o infecție înainte de a-l lăsa să plece.

Apoi i-am zis încet lui Jean-Luc:

– Pari obosit. Te simți în stare să pleci astăzi?

Neamțul a ridicat privirile spre mine.

– Se simte bine. Acum trebuie să se întoarcă la funcțiunea lui.

Funcțiunea lui? Îmi venea să râd uneori de felul cum vorbeau. Mi-am întors capul de la el, privind în schimb spre Jean-Luc, dar el se uita cu ochi pierduți prin încăpere. I-am vorbit încet, silindu-mă să fiu mai curajoasă decât mă simțeam în fața unui friț.

– Piciorul abia începe să se vindece. Ar trebui să fii atent.

De această dată s-a uitat la mine și a încuviințat din cap, dar îmi dădeam seama că nu voia decât să plece, indiferent dacă se simțea sau nu mai bine.

Neamțul s-a aplecat spre Jean-Luc, țintuindu-l cu privirea.

– Chiar așa. Fii atent. Nu ne putem permite alte accidente de felul acesta. Noi am cerut muncitori pricepuți, nu oameni care nu sunt în stare nici să țină corect o rangă în mână. Poate că de vină este handicapul. Mâna ta diformă nu e destul de puternică pentru a manevra obiecte atât de grele. Am face mai bine să te trimitem într-unul din lagărele de muncă din Germania, unde e nevoie de muncitori mai puțin calificați.

Jean-Luc a tușit, mișcând din loc termometrul. L-am scos, l-am scuturat și i l-am pus din nou sub limbă. Când mi-am retras mâna, mi-am trecut ușor degetele peste pielea aspră, rugoasă, care se cicatriza.

Neamțul și-a îndreptat atenția spre mine, mijind ochii.

– Ai la fel de multă grijă de toți pacienții, domnișoară infirmieră?

Nu m-am putut abține – am simțit că obrajii îmi iau foc.

Neamțul a râs.

– Ha! Am făcut-o pe biata fată să se rușineze.

M-am apropiat de Jean-Luc, luând termometrul care îi atârna între buze, dar nu l-am privit în ochi. Mâinile îmi tremurau când m-am uitat să văd ce indică.

– Deci? s-a rezemat neamțul de spătarul scaunului. Poate părăsi spitalul?

– E sub treizeci și șapte de grade, am zis, încercând să adopt un ton categoric. Un pic cam jos, dar e bine.

– Un pic cam jos? a repetat neamțul, râzând zgomotos. Sunt sigur că poți rezolva cumva problema, domnișoară.

Se distra, al naibii friț. Trebuia să preiau controlul asupra situației. Întorcându-mă către Jean-Luc, de data aceasta privindu-l drept în ochi, am vorbit clar și răspicat:

– De îndată ce te îmbraci, îți voi aduce actele de externare pentru a le semna.

Apoi, cu o privire spre friț:

– La revedere, *monsieur*.

– Nu fugi din cauza mea. Plec eu, a zis, apoi a întors capul spre Jean-Luc. Dacă mai provoci și alte accidente, vom începe să îți punem la îndoială capacitatea.

Și, după o pauză, a adăugat:

– Și nu vrei să se întâmple asta.

S-a ridicat brusc, salutându-ne.

A trebuit să îl salutăm și noi; ne aflam, totuși, într-un spital nemțesc. Apoi l-am urmărit cum se îndepărta, ascultând ecoul cizmelor sale militare pe coridor.

De îndată ce am rămas singuri, Jean-Luc și-a lăsat capul să cadă pe pernă.

– Slavă Domnului! Voia să afle despre accident.

S-a oprit și m-a privit ca și cum ar fi vrut să spună mai multe.

– Cred că tu m-ai salvat, Charlotte.

17

Paris, 22 aprilie 1944
Charlotte

Ne-am înțeles să ne întâlnim sâmbăta următoare, la șase seara. În noaptea dinainte nu am putut să dorm, căci emoția și neliniștea care mă cuprinseseră m-au făcut să mă foiesc în pat ore întregi. Iar în sâmbăta respectivă, stomacul mi-a forfotit atât de tare, încât nu am putut să mănânc mai nimic. Papa a pus lipsa poftei de mâncare pe seama problemelor femeiești, deși nu mai aveam asemenea probleme, și s-a înfruptat lacom din porția mea.

Nu știam cu ce să mă îmbrac. Aveam nevoie de haine care să nu mă facă să arăt ca o școlăriță supradezvoltată și, de aceea, sâmbătă dimineața, când mama s-a dus în oraș, la coadă la mâncare, m-am apucat să scotocesc prin șifonierul ei. Acolo am găsit o fustă de tweed și o pereche veche de pantofi de piele, cu tălpile subțiri ca hârtia și flecurile complet roase pe o parte. Am îndesat bucățele de carton înăuntru, sperând că astfel nu voi simți toate pietricelele de pe caldarâm. Apoi, folosind cuișoare subțiri, am bătut alte cartonașe peste flecurile piezișe și le-am vopsit în negru. Pantofii nu erau tocmai confortabili, dar, văzuți de sus, nu arătau rău.

După-amiază, m-am concentrat asupra mea. Folosind o așchie de săpun pe care o pusesem deoparte, mi-am spălat părul, adăugând o linguriță de oțet la găleata de apă rece înainte de a-l clăti, ca să fie mai lucios. Apoi am folosit vopseaua roșie din vechea mea cutie cu acuarele de la școală ca să îmi colorez buzele și am fixat-o cu o urmă de grăsime de rață, pe care am găsit-o în frigider.

La șase fără zece, eram gata de plecare. Slavă Cerului că Papa era plecat! Numai Maman era acasă și răzuia ceva pe un ziar, la masa din bucătărie.

– Maman, plec la Mathilde.

A întors capul să mă privească. Am simțit că roșesc sub privirile ei. Știam că va remarca grija cu care mă pregătisem pentru acea ieșire.

– Nu îmi place să te știu noaptea pe străzi. Cred că ar fi bine să te conduc eu.

– Nu! am strigat, apoi am tras adânc aer în piept. Am optsprezece ani, Maman, iar Mathilde locuiește la numai două străzi distanță. Pot să merg și singură.

– Aia nu e fusta mea?

Am simțit iar că roșesc.

– Dar, Maman, fustele mele mi-au rămas prea scurte. Îmi vin deasupra genunchiului. E jenant, cu toți soldații care se plimbă pe străzi…

– Hmm, am tot vrut să modific fusta aia. E prea înzorzonată. Pare extravagantă, ca să nu mai spun că e și demodată, a spus ea, țâțâind dezaprobator, ceea ce m-a făcut să mă întreb ce era mai rău – să pari demodată sau extravagantă. Cu ce te-ai dat pe buze? Le-ai vopsit! Știu eu ce-or să creadă soldații ăia? Du-te și spală-te.

Simțeam deja că obrajii îmi iau foc, dar nu mă puteam abține să nu mă apăr.

– Voiam doar să arăt și eu bine o dată.

– Ești sigură că nu te întâlnești decât cu Mathilde? Cine va mai fi acolo?

– Nimeni, doar Mathilde și Agnès, am zis și am ieșit din bucătărie ca să îmi iau paltonul, înainte ca mama să apuce să-mi pună și alte întrebări.

E ridicol, mi-am spus în timp ce părăseam apartamentul. Nu ar fi trebuit să pierd atât timp și atâta energie cu pregătirile. Nu făcusem decât să atrag asupra mea o atenție nedorită.

Dar simțeam că mă duc brusc la vale, la fel ca Alice în Țara Minunilor, prea curioasă și încântată ca să pot întinde brațele și să mă opresc. Gândul îmi era numai la el. Tot restul pălea prin comparație; lipsurile, soldații care roiau peste tot nu mai însemnau nimic pentru mine. Cât timp îl aveam pe Jean-Luc, nimic nu conta. Alături de el îmi voi depăși temerile și angoasele, voi ține piept părinților mei și le voi spune că nu mai vreau să lucrez într-un spital pentru nemți. Ne vom găsi sprijin unul în celălalt. Abia așteptam să îl

revăd. Fiecare cuvințel pe care îl rostise cât timp fusese în spital mi se întipărise în memorie, de parcă ar fi întins șine de tren prin mintea mea. Șine pe care nu voi putea să le îndepărtez niciodată.

Înaintând pe Rue Montorgueil, îmi aminteam cu nostalgie cum arăta înainte de sosirea nemților. Chioșcurile alimentare colorate se aliniau cândva de-a lungul străzii, mirosul de pâine caldă și de pui la frigare plutea în aer, în timp ce bărbați cu berete pe cap stăteau la terasele din fața cafenelelor, fumând trabucuri și discutând politică, în vreme ce soțiile lor se înghesuiau să cumpere cele mai bune bucăți de carne și cele mai proaspete fructe și legume.

Acum, în locul aromei de pâine proaspătă, străzile pietruite erau bântuite de mirosul acru de sudoare stătută – duhoarea fricii. Se schimbaseră și sunetele. Cizmele militare cu ținte marcau trecerea timpului, iar, între ecourile pașilor, pe străzi se furișa o tăcere tainică.

Îmi plăcea să stau în fața patiseriei Stohrer, prefăcându-mă că eram în trecut, într-o vreme când vitrinele erau pline de șiruri întregi de *pains au chocolat* proaspăt coapte, pateuri cu stafide caramelizate, croasanți ușori ca aerul. Inspiram adânc aroma imaginară a ciocolatei calde și aluatului proaspăt. Cumpăram din priviri, cum zicea Maman. Dar dacă atunci cumpăram din priviri, cum era acum, când vitrinele erau goale și nici măcar asta nu puteai face?

Te prefăceai că te prefaci. În situația asta eram cu toții. Nimeni nu știa în cine să aibă încredere. Am privit în vitrina patiseriei, încercând să îmi domolesc răsuflarea. Stomacul îmi forfotea zgomotos, dar nu simțeam foamea, numai emoția la gândul revederii.

Și, deodată, el era acolo și îmi rostea numele.

– Charlotte.

Părea atât de chipeș, într-un palton lung, din lână, și cu pantofi lustruiți.

– *Bonjour*.

Vocea mi-a sunat seacă și rigidă și mi-am dat seama că nu îi pot rosti numele.

M-a sărutat mai întâi pe un obraz, apoi pe celălalt. Nu una din sărutările acelea fugare, care nu sunt decât o formalitate. I-am simțit buzele pe piele și m-a trecut un fior.

– Mergem? mi-a zis el, cu zâmbetul lui pieziș.

Am simțit cum buzele mi se arcuiesc fără voie, până când, pe toată fața, mi s-a întins un rânjet larg. Am încuviințat din cap, căci rămăsesem fără cuvinte.

Am început să ne plimbăm, el sprijinindu-se într-un baston. Se descurca foarte bine pentru cineva care își rupsese piciorul în urmă cu numai trei săptămâni. A întins mâna stângă și a prins-o pe a mea. Mica lui mână diformă făcea ca mâna mea să pară enormă și stângace și mi-am încolăcit degetele în jurul ei, admirându-l pentru că se comporta ca și cum ar fi fost perfect normală. Faptul că nu se rușina de defectele lui îi dădea putere.

– O luăm spre Pont Neuf?

Am încuviințat din cap.

– *Oui*.

– Ce ai mai făcut?

– Mi-a fost dor de tine, mi-a scăpat.

– Și mie. Nu m-am gândit decât la tine.

Inima îmi bătea mai tare; i-am strâns mâna într-a mea.

Pe neașteptate, doi soldați de pe trotuarul de vizavi au traversat spre noi. Am simțit că mă încordez din tot corpul.

– Documentele, a lătrat cel mai înalt dintre ei.

Jean-Luc s-a rezemat în baston cu o mână, în vreme ce cu cealaltă și-a desfăcut paltonul lung, a băgat mâna în buzunarul de la piept și a scos actele. Soldatul i le-a smuls din mână.

– Jean-Luc Beauchamps, SNFC, a citit cu un ton ironic, apoi a întins mâna după actele mele.

Le aveam pregătite și i le-am înmânat fără să îl privesc.

– Charlotte de la Ville. Optsprezece ani. Părinții dumitale știu că ești în oraș?

– Da, am mințit.

– Cu domnul Beauchamps?

Am încuviințat, cu ochii în pământ.

– Ce romantic, o întâlnire secretă.

S-a uitat la celălalt soldat și au râs amândoi. Apoi ne-a înapoiat documentele.

– O seară frumoasă.

Am mers mai departe pe Rue Montorgueil, fără să spunem nimic, până când am ajuns în dreptul bisericii Saint-Eustache, la capătul străzii. Jean-Luc a rupt tăcerea.

– Știi, un friț m-a oprit odată aici și m-a întrebat dacă aceasta este Notre-Dame.

– Nu se poate! Ce i-ai spus?

– Am spus da, desigur, a râs el.

Am râs și eu și mi-am simțit din nou inima ușoară.

– Să intrăm, a zis el, oprindu-se din râs.

– Bine.

Nu prea aveam eu chef atunci să intru într-o biserică, dar nu puteam refuza.

Am străbătut biserica, privind la alcovuri și la lumânările micuțe care ardeau. Jean-Luc a băgat o monedă în cutia milei, a luat o lumânărică și mi-a dat-o mie.

– Să ne rugăm să se sfârșească mai repede acest război.

Am făcut semnul crucii, șoptind în minte o rugăciune.

Când am părăsit biserica, am traversat piața spre Rue de Rivoli, apoi am traversat strada prin fața marelui magazin universal La Samaritaine. Pont Neuf era aproape pustiu, așa că ne-am așezat pe una dintre băncile circulare din piatră de unde se vedea Sena. Am privit țintă spre apa întunecată, amintindu-mi de vremea când fluviul era străbătut de vapoare. Acum nu mai rămăsese nimic, în afară de crestele întunecate ale valurilor care se despicau și se loveau unele de altele.

– Vrei ceva de băut?

L-am privit cum caută în buzunarul pantalonilor și scoate o ploscă argintie.

– Ce este?

– Încearcă.

Am luat o înghițitură mică. Gustul era bogat și îmi amintea de cinele în familie, așa cum fuseseră pe vremuri.

– Vin! E delicios. De unde îl ai?

– Nu te gândi la asta. Savurează-l.

Am sorbit iarăși din vin și am început să mă simt mai liniștită. Totul avea să fie bine. El mă privea cu coada ochiului. Am mai luat o

înghițitură, de data asta mai zdravănă – mai degrabă o dușcă. Apoi i-am dat înapoi plosca.

– Am adus și ceva de mâncare.

A scos un pachet înfășurat în hârtie, pe care mi l-a întins. L-am dus la nări și am inspirat adânc.

– Brânză.

– Da. Comté.

Mirosea atât de bine, încât deodată mi-am simțit stomacul gol. L-am desfăcut, am îndepărtat hârtia și mi-am trecut degetele peste suprafața perfect netedă.

– Haide. Mănânc-o, m-a îndemnat el zâmbitor, punându-mi o mână peste umeri.

Am luat o mușcătură și m-am simțit de parcă gustam pentru prima dată dintr-o bucată de brânză. Atât de cremoasă și de apetisantă. Am mai luat o înghițitură, apoi i-am întins-o.

A clătinat din cap.

– Ce s-a întâmplat?

– Nimic. Îmi place să te privesc cum mănânci, mi-a zis și m-a mângâiat pe obraz. Ce ne facem, eh?

– Acum? E plăcut să stau aici, cu tine.

M-am aplecat spre el și mi-am lăsat capul pe umărul lui.

– Hai să dansăm.

A sărit în picioare, trăgându-mă după el.

Am dat drumul pe bancă bucății de brânză.

– Ce? am făcut eu, râzând. Aici?

– Da. Aici.

M-a cuprins pe după talie, luându-mă de mână și sărutându-mi-o.

– Îmi faceți această onoare, *mademoiselle*?

– Plăcerea e de partea mea, *monsieur*, am răspuns eu, surâzătoare.

Iar el m-a rotit și m-a învârtit, sprijinit pe piciorul sănătos, fredonând o melodie pe care nu o recunoșteam. Apoi, treptat, am încetinit ritmul, iar eu mi-am sprijinit capul pe pieptul lui.

– Charlo-tte, mi-a șoptit în ureche, aprinzându-mi scântei pe ceafă.

– Mmm, am murmurat eu.

– Sunt momente de preț pentru mine.

L-am mângâiat pe spate, cuibărindu-mă și mai mult la pieptul lui.

– Dacă o să mă simt trist și o să mă întreb când se va termina odată războiul ăsta afurisit, o să mă gândesc la tine și o să mă simt… plin de speranță. Asta îmi va da putere să merg mai departe.

M-a sărutat pe creștet. Apoi mi-a pus o mână la ceafă, trăgându-mă spre el. Buzele lui le-au găsit pe ale mele, și-a trecut limba peste ele și le-a despărțit. Am simțit cum i se întețește răsuflarea când trupurile noastre s-au lipit unul de altul.

O bătaie pe umăr m-a făcut să tresar. M-am întors.

– Documentele!

Un jandarm mă țintuia cu privirea.

În timp ce scotoceam prin geantă, un alt jandarm l-a tras pe Jean-Luc într-o parte.

– Grăbește-te! a zis jandarmul, lovindu-se peste palmă cu bastonul.

I-am întins hârtiile, cu mâini tremurânde.

Mi le-a smuls din mână și s-a uitat peste ele. Apoi a ridicat privirea spre mine, iar ochii îi sclipeau în întuneric.

– Nu ar trebui să umbli pe străzi, purtându-te ca o curvă.

Simțeam că îmi vâjâie capul. Nu îmi găseam cuvintele.

– Aș putea să te rețin pentru interogatoriu. Ce m-ar putea opri?

Nu știam cum să mă apăr. Am aruncat priviri neputincioase spre Jean-Luc. Era prins într-o discuție cu celălalt jandarm.

– Ascultă, ce m-ar putea opri? a întrebat jandarmul din nou, cu voce mai puternică de data asta.

– Nu e… nu e încă ora stingerii.

– Ha, a scos el un râset scurt. Nu încă. Așa că fugi acasă, Cenușăreaso. Dă-i zor.

Mi-a returnat documentele.

Eu am privit spre Jean-Luc, dar nu i-am putut surprinde privirea în întuneric și era încă ocupat vorbind cu celălalt jandarm. Am ezitat.

– Du-te acasă, Cenușăreaso. Nu îți așteptа prințul.

Rânjetul răuvoitor al jandarmului m-a băgat în sperieți.

– Haide! Du-te acasă. Acum!

M-am îndepărtat, cu sângele bubuindu-mi în vene. Nu îndrăzneam să privesc în urmă. Ce aveau de gând cu Jean-Luc? Mi-am spus în

sinea mea că nu sunt decât niște jandarmi. Că cel puțin nu sunt de la Gestapo. Ce îi puteau face, dacă nu greșise cu nimic? Doar nu îl puteau aresta pentru un sărut. Am încercat să mă conving că totul va fi bine, că se va întoarce la mine. Dar în zilele acelea, nimic nu era sigur.

Pe drum spre casă, am intrat din nou în biserică și am aprins o lumânare, rugându-mă să îi dea drumul și să ne revedem.

18

Paris, 22 aprilie 1944
Jean-Luc

Dă-i unui om mic un strop de putere, și va abuza de ea. Jandarmii erau un exemplu tipic. Jean-Luc s-a simțit ușurat să o vadă pe Charlotte îndepărtându-se, dar acum trebuia să trateze cu ei. Deși nu aveau nici un motiv întemeiat pentru a-l aresta, el știa că vor exercita împotriva lui puțina autoritate de care dispuneau.

– Atentat la pudoare! se amuza cel care îl oprise. Dacă îi mai lăsam cinci minute, aveam motiv să-i săltăm!

Jean-Luc a scos un pachet de țigări Gitanes din buzunarul pantalonilor și i l-a întins jandarmului care vorbise.

– Ei, dacă aș fi avut noroc, m-ați fi putut prinde. Dar, băieți, suntem în Franța! Este de datoria noastră să ne cinstim femeile.

Starea de spirit s-a schimbat imediat. Jandarmul a râs, luând o țigară, iar Jean-Luc i-a oferit pachetul și celuilalt, după care le-a aprins amândurora țigările, cu bricheta din argint pe care o moștenise de la tatăl lui. Apoi, pentru a parafa pactul tacit, a luat și el o țigară.

– Nu puteți aresta un om pentru că se distrează și el un pic, nu-i așa? Abia am ieșit din spital, a continuat. O rană la picior și una la față, a precizat, ducându-și mâna la cicatrice. Ea mi-a fost infirmieră.

– Frumos! a exclamat jandarmul, suflând un rotocol de fum înspre Jean-Luc. Pun pariu că a avut mare grijă de tine.

– Chiar a avut, a râs el.

Au râs și ei, apoi, după alte câteva glume pe seama femeilor, l-au trimis acasă. A aruncat o privire spre ceas – mai erau numai treizeci de minute până la ora stingerii. Avea totuși timp pentru a merge pe jos spre casă. Nu avea chef să ia metroul în seara aceasta; trebuia să se gândească. De fapt, voia să se gândească la Charlotte.

Charlo-tte, Charlo-tte. Îi dezmierda în minte numele, întrebându-se ce îl atrăgea la ea. Poate erau contradicțiile pe care i le intuia: încredere îngemănată cu nesiguranță, naivitate împletită cu o nuanță de bravadă. Îi simțea un curaj care nu ieșise încă la suprafață. Își imagina că fusese suprimat de educația familială strictă, care îi dăduse puține ocazii de a-și exprima propriile gânduri. Era ca un fluture care nu se eliberase încă din cocon, cu aripile sale frumoase încă răsucite în sus. Și avea, din plin, ceva ce el se temea că pierduse. Speranță. Bucuria de a trăi. O auzea în vocea ei, când îi vorbea. Iar ea voia să îi ofere și lui acest lucru, să-l pună în palmele-i nevrednice, așteptând întru câtva ca el să îl ia și să îl împlinească.

Apoi, îi mai plăcea la ea maniera în care se stăpânea, i se părea înduioșător felul în care își ridica bărbia când îi vorbea, încercând să pară mai sigură pe sine decât știa el că se simte în clipa aceea. Îi plăcea să o privească din profil. Avea un profil perfect: o frunte inteligentă, nici prea îngustă, nici prea lată, gene lungi și mătăsoase, care tremurau peste ochii de un căprui intens, numai cu un ton mai deschiși decât pupilele mari pe care le înconjurau. Avea nasul fin și poate un pic prea lung ca să fie perfect, ceea ce nu reușea decât să o facă desăvârșită în ochii lui.

A cotit la stânga de-a lungul cheiului, privind cu coada ochiului la cafenelele și barurile închise. Strada era pustie acum, cu douăzeci de minute înainte de ora stingerii; va ajunge acasă pe ultima sută de metri. Nu cumva sfida soarta? Voia să fie arestat? Orice, numai să scape de munca pe care o avea de prestat la Bobigny. Acum avea și mai puține șanse de a găsi o cale de scăpare. Trezise suspiciuni, așa că, multă vreme de aici încolo, nu va mai putea să facă nimic. Trebuia doar să se întoarcă la slujbă și să își vadă de treabă. Dar era cu putință? Era normal să fie? Poate că trebuia să dispară, pur și simplu; tot era mai bine decât să muncească pentru nemți. Putea fugi la țară, să încerce să îi găsească pe membrii organizației Maquis, care se ascundeau pe dealuri. Grație cunoștințelor lui despre căile ferate, îi putea ajuta să deraieze trenuri. Dar atunci, cine ar mai avea grijă de mama lui? Cine i-ar mai da niscaiva bani?

După scurtă vreme, a ajuns la Notre-Dame, pe Île de la Cité; catedrala scânteia în întuneric, cu atemporalitatea sa indiferentă la

război. S-a gândit să intre și să aprindă o lumânare, dar se apropia ora stingerii; și, oricum, nu îi plăceau garguiele acelea cu chipuri schimonosite, care atârnau de ziduri și te priveau de sus pe când intrai. Ca și cum te-ar fi judecat. Așa că și-a continuat drumul. În seara asta simțea nevoia de a fi singur în întuneric, în orașul acesta care altădată îi aparținuse.

19

Paris, 28 aprilie 1944
Charlotte

Am suspinat privind-o pe menajera noastră, Clothilde, care răzuia un nap mare pe masa din bucătărie.

– Nu mai ofta așa, Charlotte.

Maman s-a aplecat, uitându-se sub chiuvetă și scoțând de acolo un pachet învelit în hârtie de ziar.

– Avem porumbel la cină. Pierre a omorât doi în după-amiaza asta, iar pe unul l-am schimbat pe un pic de zahăr.

A făcut o pauză și a rămas uitându-se la mine.

– O să-ți prindă bine niște carne de porumbel. Uită-te la tine. Ești mai palidă chiar decât de obicei.

Am luat din mâna ei pachetul învelit în ziar și am aruncat o privire înăuntru. Într-adevăr, înăuntru zăcea mort un porumbel, cu tot cu cap și picioare. L-am împachetat la loc și l-am pus pe masa de bucătărie, în fața Clothildei. Mi se făcuse greață. Probabil că am suspinat din nou.

– Ce s-a întâmplat, Charlotte? m-a întrebat Maman, încruntându-se la mine.

– Nimic.

– Ceva s-a întâmplat. Ai fost cu gândurile aiurea toată săptămâna.

– Războiul e de vină. M-am săturat de el.

– Și crezi că noi nu ne-am săturat? Doar știi că nu poate continua la infinit.

– Dar oamenii care au dispărut? Se vor întoarce? Evreii pe care i-au luat cu forța?

Clothilde a ridicat ochii de la napul ei, țintuindu-mă cu priviri dure. Maman s-a încruntat și mai tare.

– Sper că da.

– Speri? Asta înseamnă că te îndoiești.
– Nu avem ce face, Charlotte.
– Ce vrei să spui?
– Nu ne stă în puteri. Mai bine să nu ne gândim deloc.
– Dar e greu să nu te gândești la ce se întâmplă!
– Când vei mai crește, Charlotte, vei înțelege că există lucruri pe care nu le poți schimba, iar cel mai bun lucru care îți rămâne de făcut e să mergi mai departe și să le accepți așa cum sunt.
– Chiar dacă sunt greșite?
– Nu contează, atât timp cât nu le poți schimba.
– Deci știi? Știi ce le fac evreilor?
– Nu, nu știu! Zi mersi că nu suntem evrei.
– Dar ce zici de membrii familiei Levi, pe care îi cunoșteam? Nu vrei să afli ce s-a petrecut cu ei? Dacă o să-i revedem vreodată? Doar erai prietenă cu Madame Levi.
– Da, eram prietene și mă întristează că au plecat, poate undeva departe de aici.
– Dar unde, Maman? Unde s-au dus?
– Charlotte! Oprește-te, da? Nu știu unde s-au dus.
Clothilde continua să se holbeze la mine. Aveam senzația că vrea să îmi spună ceva, dar considera că nu se cuvine.
În seara aceea ne-am mâncat supa de porumbel în tăcere; în mica încăpere nu se auzea alt zgomot în afară de cel al mestecăturilor și înghițiturilor. Părinții mei și-au curățat castroanele cu degetele, căci pâine nu mai aveam. Am privit în jos, la castronul meu de fiertură cenușie, la suprafața căreia pluteau oase minuscule, și l-am împins deoparte. Papa și-a dat ochii peste cap spre mine, a tras castronul spre el, l-a dus la gură și a sorbit.
Înainte de a merge la culcare în seara aceea, am căutat cuvântul „a colabora“ în vechiul meu dicționar de școală. Spunea așa: „a munci împreună la un proiect comun sau a coopera cu un invadator inamic“. Ceea ce însemna că poliția franceză colabora cu inamicul, dar asta știam deja. Dar unde se oprea colaborarea? După câte vedeam, toată lumea colabora cu inamicul – poate nu voit, dar o făceau oricum: le serveau nemților carne în restaurante în timp ce ei

sufereau de foame, le răspundeau la întrebări pe stradă, coborau de pe trotuar ca să îi lase pe ei să treacă.

Uneori, oamenii erau fericiți să colaboreze, precum cei care te salutau cu o mișcare din cap, în timp ce mergeau să te denunțe, cu toate că majoritatea denunțurilor se făceau în scris. Scrisorile erau mult mai sigure. Circulau zvonuri despre cine denunțase pe cine, și ce favoruri primise în schimb.

Într-o după-amiază, eram cu o prietenă când am văzut cum un vecin pe care îl știam din vedere a fost împușcat în spate în timp ce fugea de controlul documentelor. Fiecare și-a îngropat bărbia în fular și s-a grăbit spre casă. Asta nu era tot colaborare? Să te prefaci că nu s-a întâmplat nimic?

Apoi mai erau femeile – dar pun pariu că ele nu trădau secrete de stat și nu denunțau pe nimeni. Probabil că tot ce făceau era să încerce să obțină rații suplimentare de alimente pentru familiile lor; poate că unele dintre ele erau cu adevărat îndrăgostite. Nu îndrăzneam să o spun cu voce tare nimănui, nici chiar prietenelor mele, dar unii soldați mi se păreau foarte drăguți și normali. Unul îmi zâmbise odată, iar inima mi-a bătut mai tare și m-am grăbit să mă îndepărtez. Nu eram sigură dacă era de teamă sau de emoție că îmi zâmbise un bărbat chipeș.

Oricum, guvernul ne ordonase să colaborăm. Ne spuseseră să colaborăm cu germanii, pentru ca, împreună, să putem construi o Europă mai puternică, mai unită.

Când soldații nemți mărșăluiseră pe Champs-Élysées, Papa m-a dus să îi văd.

– E un moment istoric, spusese el, și trebuie să îl vedem cu ochii noștri.

Unii fluturau steaguri, întâmpinându-i pe soldații înalți îmbrăcați în uniformele lor elegante, închise la culoare; alții se țineau deoparte, cu buzele țuguiate. Papa nu avea steag, iar chipul îi era înnegurat.

– Va trebui să fim foarte atenți, mi-a șoptit el la ureche.

M-am uitat la tancuri, la camioane și la oameni, întrebându-mă cum ar fi trebuit să mă simt și la ce trebuia să fiu atentă, mai exact. Dar asta se petrecea cu patru ani în urmă; abia împlinisem paisprezece ani. Multe s-au întâmplat de atunci.

20

Paris, 29 aprilie 1944
Jean-Luc

Disperat să o revadă pe Charlotte sâmbăta următoare, Jean-Luc și-a câștigat ceva timp, lucrând încă o săptămână la Bobigny. Știa că va fi îngrijorată din pricina lui și mai știa că îl va aștepta în față la Stohrer la ora șase seara, sâmbăta următoare. De data aceasta îi va spune despre planul lui de a se alătura celor din Maquis. Poate că ea îl va însoți. Știa că vrea să părăsească spitalul german, că își dorește să facă mai mult. Știa că are prezența de spirit și curajul necesare; doar că nu își dădea încă seama de asta. Era posibil. Orice era posibil – trebuia numai să crezi. Iar Charlotte îl ajutase să creadă din nou. Îl făcuse să își amintească de o vreme când se bucura că trăiește, o vreme când îndrăznise să spere.

În seara aceea, aflat în trenul spre Paris, și-a lăsat fruntea pe geamul rece și tare al vagonului, privind în noapte. Câmpurile nearate, sterpe, lăsate în voia păsărilor, scânteiau în întuneric. Vitele dispăruseră toate; le mâncaseră friții, care preferau friptura în sânge. De ce, se întreba el, nu ne apăraserăm mai bine țara? Acum era divizată, frații se întorceau unul împotriva celuilalt. Când se va sfârși războiul, știa că vor fi polițe de plătit, familii sfâșiate.

Charlotte era în același loc, așa cum și-o imaginase, privind la vitrina goală a patiseriei. Oprindu-se în loc, și-a lăsat pălăria peste ochi și a privit-o. Își ținea mâinile în buzunarele paltonului, de care trăgea și îl netezea pe trup, punându-și în evidență talia subțire. Nu purta decât pantofii în picioare. Îi părea rău de fete, care nu mai aveau de unde lua ciorapi. Cel puțin bărbații puteau purta pantaloni. Fata și-a ascuns după ureche o șuviță rebelă de păr. Cât de mult tânjea să facă el gestul acesta în locul ei. Apoi și-a scos cealaltă mână din buzunar și a dus-o la pântec. Știa cât de foame îi era

mereu și s-a simțit copleșit de milă. Ce bine era dacă ar fi putut să o scoată la un restaurant, să o privească bucurându-se de o masă bună. Și lui îi era foame, dar de data aceasta nu reușise să facă rost de nimic. Făcând un pas în spate, și-a scos portofelul și a numărat bancnotele subțiri și uzate. Dacă nu îi dădea mamei nici un ban duminica aceasta, ar fi putut să își permită o masă pentru două persoane la o braserie. Gândul îl încânta. Doar de data aceasta, și-a zis el. Jandarmii nu i-ar deranja într-o braserie și ar putea sta de vorbă cum se cade.

A băgat portofelul la loc și s-a îndreptat spre locul unde îl aștepta ea. Charlotte a întors capul și l-a privit drept în ochi. El a cuprins-o cu brațul și a tras-o mai aproape, sărutând-o pe buze. Ea a părut surprinsă, ba chiar a simțit-o cum se încordează.

Jean-Luc s-a tras în spate.

– Charlotte, te duc la un restaurant.

– Ce?

– Da, i-a șoptit la ureche, mângâindu-i părul. Te invit la cină.

Și, luând-o de mână, a tras-o după el.

– Ce s-a întâmplat cu jandarmii?

– Nimic. Le-am dat câte o țigară și m-au lăsat să plec.

– Slavă Cerului! Am fost atât de îngrijorată.

S-a întors și l-a sărutat pe obraz.

Au pornit-o pe Rue Montorgueil, în căutarea unei braserii. În scurtă vreme, au ajuns în dreptul uneia, la colțul unei străzi, și Jean-Luc a încetinit pasul.

– Cum vi se pare? Vă place, *mademoiselle*?

– Ăă… nu sunt sigură, s-a bâlbâit ea, aplecându-se spre urechea lui. Cred că Papa mi-a zis că aici mănâncă colaboraționiștii,

– Colaboraționiștii? Așa o fi, dar asta-i cu atât mai bine.

– Ce vrei să spui?

– Uneori este mai bine să intri direct în cuibul viespilor.

– Dar dacă ne vede cineva intrând?

El s-a uitat în jur.

– Nu e nimeni prin preajmă. Să ne grăbim.

S-a apropiat de ușă și i-a ținut-o deschisă.

Când au intrat, doi bătrâni cu berete pe cap, aplecați deasupra paharelor lor de vin, au întors capetele și i-au privit. Cel mai mărunt dintre ei a ridicat paharul și le-a făcut cu ochiul.

– *Bonsoir, messieurs*, a reușit Jean-Luc să spună, cu un zâmbet fals, simțind-o pe Charlotte cum înțepenește lângă el.

S-a scurs un minut, dar nimeni nu venea să îi conducă la o masă, iar Jean-Luc începea să se întrebe dacă nu cumva fusese o nesăbuință din partea lui să aleagă această braserie. Privirile i-au fost atrase de o oglindă cu ramă aurie, frumos ornamentată, care atârna în spatele barului și pe a cărei suprafață pătată se reflecta imaginea lor. Cum stătea așa lângă el, Charlotte părea mică și speriată. Și-a pus un braț după umerii ei, iar când ochii li s-au întâlnit în oglindă, i-a făcut un semn cu ochiul. A văzut cum o părăsește neliniștea și îi întoarce zâmbetul.

Chelnerița a trecut pe lângă ei, ducând un *pichet* de vin și o mână de pahare.

– *Asseyez-vous. J'arrive tout de suite.*

Jean-Luc a aruncat o privire prin restaurant. Barul masiv, zincat, ocupa mai toată încăperea, iar vizavi de el erau vreo două mese. Alte măsuțe rotunde se întindeau spre spatele sălii, unde era mai întunecat și mai intim. Luând-o de mână pe Charlotte, s-a apropiat de una dintre aceste mese, la depărtare cât mai mare de singurul cuplu care se mai afla în încăpere. I-a tras un scaun, întinzându-se să îi ia paltonul, apoi și l-a scos și pe al său și s-au așezat.

– Ce vrei să mănânci, Charlotte?

– Nu știu. Nu am mai fost la restaurant de secole. Ce au?

El a zâmbit.

– E doar o braserie. Vrei o friptură?

– Da, bine.

– *Mademoiselle, s'il vous plaît?* a strigat spre chelneriță, cu o voce care părea mai încrezătoare decât se simțea.

– *Monsieur?*

– Două fripturi și un *pichet* mic cu vinul casei.

– Astăzi nu avem friptură.

– Ce aveți?

– *Croque monsieur, quiche, salade d'endives*.

– Charlotte, ce dorești?

– *Croque monsieur*, vă rog.

– Două *croque monsieurs*, *mademoiselle*, și un *demi-pichet* de vin roșu.

Chelnerița a plecat, fără să dea vreun semn că l-ar fi auzit. Jean-Luc spera că nu le va scuipa în mâncare. El, unul, probabil că așa ar face, dacă ar crede că servește niște colaboraționiști.

După câteva minute, a reapărut și a pus pe masă o carafă mică și două pahare. Nu a turnat vinul, dar le-a lăsat pe masă o farfurioară cu măsline. El a întins-o către Charlotte și a urmărit-o cum pune cu delicatețe una între dinți și mușcă din pulpa ei lucioasă, îndepărtând sâmburele și așezându-l pe marginea farfurioarei, lângă cel pe care tocmai îl scosese el din gură. Era un act intim; ceva ce fusese în gura ei, lângă ceva ce fusese în gura lui. A urmărit-o cu atenție, întrebându-se dacă și ea se gândea la același lucru.

– Nu am mai mâncat măsline de… Cred că aveam paisprezece sau cincisprezece ani, pe vremea când ne petreceam încă luna august în Provența.

– Ce frumos. Eu nu am plecat niciodată din Paris. Cum e acolo?

A turnat câte un pahar de vin pentru fiecare.

– Cum să fie… totul e scăldat în lumina soarelui, iar dacă te duci în iunie, vezi câmpuri întregi de lavandă mov. Cultivă de toate acolo: floarea-soarelui care se întoarce după lumina răsăritului și măslini cu frunze argintate.

– O să mă duci acolo într-o bună zi?

A ridicat paharul de vin în lumină, înainte de a-i inspira aroma, apoi au toastat, privindu-se în ochi.

– Pentru noi, în Provența, a șoptit el.

Charlotte a rotit vinul în pahar, ca și cum nu era sigură că e o idee bună.

– Încearcă-l, a zis Jean-Luc, luând o înghițitură. Nu e rău deloc – pentru un vin al casei.

A privit-o cum duce paharul la gură, luând o înghițitură de probă.

– E minunat, a zis ea, lingându-se pe buze.

Chelnerița s-a înființat din nou și, fără să rostească vreun cuvânt, le-a pus farfuriile în față. Stomacul lui Jean-Luc a chiorăit la vederea

cașcavalului care se scurgea pe marginea pâinii prăjite.

Charlotte a făcut ochii mari.

– Arată delicios.

– *Bon appétit*.

A privit-o cum ridică cuțitul și furculița și taie un pătrățel din sendviș. Apoi, înainte de a-l duce la gură, s-a oprit și s-a uitat la el.

– Mulțumesc, Jean-Luc.

– E plăcerea mea. Aș vrea să pot face mai multe pentru tine. Când se va termina războiul, o să te duc într-un loc special.

– Și acesta este un loc special, a replicat ea, ducând iar furculița la gură. Ce plăcut e să mănânci din nou mâncare bună.

O privea cum mănâncă. Ea a mai luat o înghițitură de vin, privindu-l pe Jean-Luc cu coada ochiului.

– Ție nu ți-e foame?

A zâmbit, privind în jos la mâncarea neatinsă.

– Nu îmi stă gândul la mâncare acum, a zis și s-a aplecat spre ea. Mi-a fost dor de tine, Charlotte.

Colțurile gurii i s-au înălțat într-un surâs, iar ochii i-au sclipit.

– Cât de mult?

– Atât de mult, a zis lățindu-și brațele peste masă, apoi și-a trecut o mână peste obrazul ei. Ție?

– Păi, mi-a lipsit în fiecare zi zâmbetul tău.

– Și mie mi-a lipsit zâmbetul tău. Mai mult decât îți poți imagina, a zis el și a rămas apoi tăcut pentru o clipă. Hai să mâncăm.

Au mâncat într-o tăcere confortabilă, apreciind gustul bucatelor adevărate.

– Cum mai e la spital?

Nu avusese de gând să ducă discuția în zona aceea; cuvintele îi scăpaseră pe negândite.

A văzut cum îi piere zâmbetul de pe chip.

– Trebuie să plec. E o greșeală să mă aflu acolo, a zis ea, apoi s-a oprit. Doar că trebuie să îmi iau inima în dinți și să le spun părinților mei.

A privit în jur neliniștită, de parcă ar fi putut să o audă cineva.

– Nu îți face griji, nu ne aude nimeni. Dar să nu te simți rău din cauza asta. Cu toții suntem complici, într-un fel sau altul.

– Ce vrei să spui? l-a întrebat ea, încruntând din sprâncene.

– I-am lăsat să ne ia mâncarea, vinul, pământul, casele. E greu – imposibil – pentru noi, civilii, să ne opunem unei astfel de prezențe militare; nu putem face multe pe cont propriu.

I-a umplut din nou paharul, deși ea nu luase decât câteva înghițituri.

– Da, dar ar trebui să facem ceva totuși, nu-i așa?

Jean-Luc a încuviințat din cap.

– Știi unde lucrez eu, nu?

– La căile ferate.

– Da, dar știi unde?

– Nu chiar. Nu… nu cred că mi-ai spus.

Jean-Luc s-a frecat la ochi, apoi a privit în jurul lui. În local nu mai intrase nimeni altcineva, iar cei doi bătrâni plecaseră, rămânând doar cuplul, la câteva mese depărtare; iar ei păreau oricum mai interesați unul de altul decât de orice altceva. Și-a sprijinit bărbia în palme, coborând vocea.

– Lucrez la Bobigny, la gara care deservește Drancy – lagărul de unde îi deportează pe toți evreii.

A mai luat o înghițitură de vin. Și-a șters gura cu dosul mâinii, apoi a continuat.

– Charlotte, îi deportează cu miile și nu știm unde îi trimit.

– Nu sunt duși în lagăre de muncă în Germania?

A scuturat din cap.

– Cred că îi duc undeva departe și apoi… scapă de ei.

– Ce? Ce vrei să spui?

– Îmi pare rău, Charlotte. Nu voiam să vorbesc despre asta, a zis și și-a îngropat capul în palme.

Ea s-a întins spre el și și-a trecut ușor mâna peste a lui.

– Zi-mi ce vrei să spui.

Jean-Luc nu știa dacă era bine să continue. Poate că trebuia să mențină o conversație mai degajată; putea să vorbească despre ea, să o flateze, așa cum făcuse în spital. Îi plăcuse, dar acum alte lucruri îl preocupau. Nu mai era timp pentru asemenea frivolități. S-a uitat în ochii ei mari și căprui, dorindu-și să poată purta o altfel de discuție.

– Îi înghesuie în vagoane de vite – câți intră. Apoi îi expediază. Fără apă. Fără mâncare. Cineva mi-a spus că l-a auzit pe unul dintre friți lăudându-se că reușiseră să înghesuie o mie în ultimul tren, a zis, apoi s-a uitat la ea și a văzut cum îi pierea culoarea din obraji. Nu mai suport, Charlotte.

Ea a clătinat din cap, încercând parcă să-și alunge din gând lucrurile pe care tocmai le aflase.

– Dar nu e posibil. De ce ar face asta?

– Șșș.

Chelnerița tocmai trecea pe lângă ei.

– *Tout va bien?*

– Da, mulțumim. Ați putea să ne aduceți o carafă cu apă, vă rog?

– Desigur, a zis, întorcându-se pe călcâie și îndepărtându-se.

– Nu-ți face griji, n-a auzit nimic.

A tăcut pentru o clipă, coborând tonul vocii și aplecându-se spre Charlotte.

– De ce? a reluat el, râzând cinic. Pentru că e război, iar imigrantul evreu este inamicul lor.

– Dar acum ridică și evrei născuți în Franța, nu-i așa? a zis aplecându-se în față, cu bărbia sprijinită în palmă și privirea tot mai întunecată. Mi-aș dori să pot face ceva.

Chelnerița s-a întors cu apa. S-a uitat cu subînțeles la farfuriile lor pe jumătate pline.

– *Merci, madame*. Ne mai puteți aduce un pic de vin, vă rog? a zis Jean-Luc, ridicând carafa goală.

Femeia i-a smuls-o din mână.

– *Bien sûr*.

A privit-o cum dispare în spatele barului, apoi a întors din nou capul spre Charlotte.

– Ar trebui să terminăm de mâncat.

– Mi-am pierdut pofta.

– Nu vrem să atragem atenția asupra noastră.

De data aceasta, chelnerița s-a apropiat tiptil, plantând carafa pe masă fără nici un cuvânt. Jean-Luc și-a turnat vin. Paharul lui Charlotte era încă aproape plin. Deodată, l-a luat și l-a dat pe gât ca pe apă, apoi a pus paharul gol pe masă și s-a pus pe treabă, să își

termine porția de *croque monsieur*, tăind sendvișul în pătrățele, cu degetele încleștate pe cuțit și furculiță. El a văzut cum i s-au albit încheieturile degetelor.

– Charlotte, a șoptit el.

Dar ea nu a răspuns; a continuat să taie pâinea prăjită în pătrățele din ce în ce mai mici. Jean-Luc s-a întins să o prindă de degetele palide, dar ea și-a tras mâna, ca arsă. Apoi a scos un sunet gâtuit și umerii i-au tresărit în față. A înșfăcat șervetul de pe masă și și-a îngropat fața în el.

El s-a ridicat, s-a dus lângă ea și a luat-o în brațe.

– Să mergem.

21

Paris, 29 aprilie 1944
Charlotte

Odată ieșiți din braseria colaboraționiștilor, am început să mă simt mai bine. Probabil că vinul îmi provocase accesul emoțional. Trebuia să mă calmez, dar capul îmi vâjâia, iar eu mă simțeam năucă. Jean-Luc mă ținea strâns de braț, în timp ce cu cealaltă mână se sprijinea în baston. Mă făcea să mă simt în siguranță. Dar nimeni nu era în siguranță. Nimeni. O vreme am mers în tăcere, iar suspinele mele s-au potolit treptat. În curând ne-am trezit pe Rue Saint-Denis.

– Vino. Să intrăm aici.

M-a luat de mână și m-a tras după el într-un bar. Nu mai voiam să beau; simțurile deja nu mă mai ascultau. În cap mi se învolburau sentimente încâlcite, de pierdere, vinovăție și dor. Nu știam ce să fac mai departe.

Dar el a comandat vin pentru amândoi.

Și l-am băut.

Am stat pe scaunele de la bar – era mai ieftin să bem acolo și, oricum, la cele trei mese din spate erau niște nemți, cu damele lor. M-am uitat la ei pentru o clipă, remarcând uniformele întunecate ale bărbaților și picioarele goale ale femeilor; își trasaseră dungi subțiri pe spatele pulpelor, într-o încercare dezolantă de a părea că poartă ciorapi. Serios, pe cine își închipuiau că păcălesc? Și de ce se mai deranjau să o facă? Probabil că li se părea elegant. Elegant! Pun pariu că și friților li se părea că arată elegant, în uniformele lor. Totul era atât de fals. Îmi era milă pentru femeile acelea, pentru că simțeau nevoia să se prefacă de dragul friților. Speram că vor reuși cel puțin să obțină câteva favoruri în schimbul zâmbetelor superficiale și al râsetelor false.

M-am întors spre Jean-Luc, simțind cum mi se învârte capul. Am privit în ochii lui calzi, căprui, dar nu tocmai, și am simțit o tulburare înăuntrul meu, ca o forță magnetică ce mă trăgea spre el. La el, nimic nu era fals. Era un om bun. Am simțit cum mă prăvălesc spre el, iar mâinile mi s-au oprit pe picioarele lui. După ce mi-am îndreptat spatele și mi-am luat mâinile de pe el, l-am privit din nou în ochi. Dar lucrul acesta m-a făcut să mă simt și mai nesigură.

– Charlotte.

Am închis ochii și mi-am ascultat numele desprinzându-se de pe buzele lui.

– Cred că ai băut prea mult. E vina mea, îmi pare rău. Ar trebui să te duc acasă.

– Nu! am râs, surprinsă de hotărârea subită din vocea mea. Îmi place aici. Să mai bem un pic.

De data aceasta am căzut de pe scaun drept în brațele lui. Lăsându-mi capul pe spate, i-am văzut zâmbetul pieziș. Asta m-a convins. Zâmbetul lui. M-am ridicat și mi-am pus brațele pe după umerii lui. Și l-am sărutat. Nu cu delicatețe, așa cum o făcuse el. A fost un sărut furibund. Un sărut disperat. Voiam să mă transporte altundeva. Departe.

Fluierăturile și râsetele ne-au întrerupt. Am simțit cum se trage de lângă mine. Nemții aplaudau, iar pe unul l-am auzit spunând:

– Ăsta da sărut franțuzesc.

Jean-Luc a aruncat câteva monede pe tejgheaua barului și m-a luat de mână.

– Să mergem.

Era supărat, îmi dădeam seama de asta. Îl făcusem de râs.

Odată ajunși afară, m-a tras după colțul clădirii. Apoi mi-a dat drumul la mână și am auzit cum bastonul i-a căzut la pământ. M-a luat în brațe și m-a strâns lângă el. Buzele lui le-au găsit pe ale mele și i-am simțit răsuflarea grea. Avea un gust sărat, ca marea. Ca libertatea. Nu știu cât timp am stat acolo, respirând în același ritm, ca și cum ne-am fi temut că ne înecăm, cu inimile bubuindu-ne în piept. Când buzele lui s-au desprins de ale mele, nu mai voiam decât să mă cufund în el și să uit de tot restul.

– Charlotte, mi-a șoptit el la ureche, hai să fugim împreună.

În acel moment, nu-mi doream nimic altceva pe lume.

22

Paris, 30 aprilie 1944
Charlotte

– Aș vrea să îl cunoașteți.

Știam că-i o nebunie, dar dacă urma să fug cu el, voiam ca măcar să știe că fugeam în lume cu un om bun.

Maman m-a fixat cu privirea.

– Nu e momentul potrivit, Charlotte.

– Nu pot să schimb momentul! Nu eu am început războiul!

– Charlotte, ajunge. Nu îl putem invita la prânz. Știi doar că abia dacă avem mâncare pentru noi trei, darămite și pentru altcineva.

– Nu e nici o problemă, Maman. Poate veni la un erzaț după-amiază; ne putem preface că e o gustare.

– Poate aduce el ceva, a zis Papa, întorcându-se în scaunul în care stătea. Pariez că un flăcău tânăr ca el are relații, doar lucrează la Drancy. Trebuie să știe cum se pot obține diverse lucruri.

Cuvântul „colaboraționist“ nu a fost menționat, dar plutea în aer, nerostit.

Știusem că nu vor dori să îl invite la prânz și avusesem înțelepciunea să îi spun lui Jean-Luc să vină la patru. Nimeni nu avea nimic de făcut la ora patru într-o după-amiază de duminică, iar Clothilde nu lucra duminica. Invitația mea l-a surprins, iar faptul că a acceptat-o m-a surprins pe mine. Era o idee impulsivă și trebuie să recunosc că începeam să pun la îndoială motivele care mă împinseseră să o propun. Încercam să le dovedesc ceva părinților mei? Să le arăt că nu mai sunt fetița lor? Sau poate nu voiam decât să îi enervez aducând acasă un muncitor de la căile ferate, cunoscând prea bine importanța pe care o dădeau educației și poziției sociale.

– Politicos ar fi să aducă ceva, a continuat Papa, întrerupându-mi șirul gândurilor. Probabil va dori să ne impresioneze.

Nu se gândeau decât la mâncare. Mâncare. Mâncare. Mâncare. Nu erau oare lucruri mai importante în joc? Le-am întors spatele amândurora, apropiindu-mă de chiuveta din bucătărie pentru a privi pe fereastră afară, în curte.

– De ce a fost trimis la un spital german? a vorbit Maman din spatele meu.

– Nu știu, am zis, întorcându-mă. Probabil pentru că lucrează la Drancy.

Papa a țuguiat din buze.

– Iar eu lucrez tot într-un spital german, nu? Care-i diferența?

– Fii atentă la ton, Charlotte, m-a privit Maman, cu ochii mijiți.

Jean-Luc a venit la patru fix, iar soneria mi-a făcut inima să-mi sară din piept și stomacul a început să-mi forfotească. Papa a deschis ușa și a dat mâna cu el, cu un aer formal. Maman aștepta cu brațele încrucișate la piept.

El i-a întins o mână, în vreme ce eu îmi țineam respirația.

Fără să se grăbească, Maman și-a desfăcut brațele și i-a întins o mână. Apoi el s-a întors spre mine, și i-am întins și eu mâna, înainte ca el să mă sărute pe obraz. Totul era de o formalitate ridicolă, dar nu voiam să mă sărute în fața părinților mei. I-am surprins zâmbetul și am simțit că îmi iau foc obrajii când i-am zâmbit la rândul meu.

Timp de câteva secunde am rămas pe loc, ca și cum nu știam ce trebuie să facem. Apoi Jean-Luc și-a deschis servieta.

– Am adus ceva, a zis, cotrobăind înăuntru și, în cele din urmă, ridicând un pachet învelit în hârtie de ziar. *Saucisson*.

Atmosfera s-a detensionat imediat. Cârnații nu arătau prea bine – aveau o culoare cenușiu-rozalie și erau zbârciți –, dar privirile lui Maman s-au luminat când i-a luat din mâna lui și i-a pus deoparte, pentru mai târziu.

– Vreți o cafea? a întrebat ea.

Papa a râs zgomotos.

– Cafea! E făcută din ghinde măcinate, la fel cum bea toată lumea.

Apoi s-a întors spre Jean-Luc.

– Să mergem în camera de zi. Adu *cafeaua* acolo, Beatrice.

I-am urmat în camera de zi, lăsând-o pe Maman să pregătească băutura. Papa s-a instalat în fotoliul lui, în timp ce eu și Jean-Luc ne-am așezat pe canapea. Mi-am reprimat dorința de a-l lua de mână, privind în schimb spre Papa, pentru a vedea cum o să înceapă conversația. Dar el s-a lăsat pe spate în scaun, ca și cum ar fi încercat să se distanțeze.

– Charlotte a avut multă grijă de mine în spital, a zis Jean-Luc.

Papa a așteptat o clipă înainte de a răspunde.

– Da. Mi-a spus că ai suferit un accident. La Drancy, a spus el, după o pauză.

– Cafeaua.

Maman a intrat în cameră ducând o tavă cu trei cești și un fel de biscuiți pe care nu știam că îi avem. Nu puteam să nu mă întreb de ce încerca să îl impresioneze, dar am hotărât să o iau drept un semn bun.

– *Merci, madame*, a zis Jean-Luc, luând farfurioara cu ceașca și, lângă ea, un biscuit subțire. Da, a continuat el. Lucrez la Drancy de… de două luni.

Și-a pironit privirile în pantofi, ținând ceașca în echilibru pe genunchi. Fără să se grăbească, a luat o înghițitură, privindu-mă peste marginea cești.

– Ești lucrător la căile ferate.

Cuvintele lui Papa sunau mai degrabă ca o acuzație decât ca o întrebare.

– Da, iar eu sunt o simplă infirmieră, mi-a scăpat înainte de a cugeta, căci nu puteam să sufăr gândul că vor să îl facă să se simtă inferior.

– Asta știm, Charlotte.

Vocea lui Maman era blândă și moale, de parcă ar fi vorbit unui copil.

– La vreme de război, fiecare face ce poate, a punctat ea, apoi s-a întors spre Jean-Luc. Cum s-a petrecut accidentul?

– Lucram la una dintre șine când a zburat o rangă și m-a lovit în față. Apoi am căzut și mi-am rupt piciorul. A fost un accident prostesc, a zis el după o pauză.

Papa a ridicat din sprânceană, ca pentru a-i arăta că era de acord.

– Da, a încuviințat Maman, uitându-se la el. Ai o ditamai cicatricea.

Jean-Luc a dus automat mâna spre ea, atingându-i marginile încrețite. Mi-am imaginat textura ei aspră sub degetele mele.

– De câtă vreme lucrezi la SNCF? a întrebat Papa, ducând ceașca la buze.

Speram să fie blând cu el.

– De la cincisprezece ani.

– Deci atunci te-ai lăsat de școală?

– *Oui, monsieur*.

– Înainte de bacalaureat?

– Da, a răspuns Jean-Luc, ferindu-și privirile.

Îmi era jenă de insinuarea făcută de Papa – să renunți la școală înainte de bacalaureat însemna să te condamni la o viață de muncă fizică sau manuală. Întreaga încăpere s-a cufundat într-o tăcere stânjenitoare.

– Așa, vasăzică, a spus Papa, punând ceașca jos. Și cu ce te ocupi la Drancy?

M-am încordat toată și am aruncat o privire spre Jean-Luc. Se făcuse roșu la față.

– Ajut la întreținerea șinelor.

Papa a tușit, iar Maman s-a uitat în ceașcă. A urmat altă tăcere. Am căutat în minte o cale de a o curma.

– Jean-Luc spune că sunt multe trenuri care pleacă de la Drancy, am zis, aruncând o privire spre Papa.

El a ridicat din sprânceană.

– Îi deportează pe prizonierii de acolo, am continuat eu.

Papa m-a privit cu ochi împietriți. Maman a înghețat cu ceașca în aer, iar Jean-Luc s-a dat mai aproape de mine pe canapea. Atmosfera era tot mai tensionată.

– Charlotte are dreptate, a rupt Jean-Luc tăcerea. La momentul de față, pleacă multe trenuri. Uneori și cu câte o mie de prizonieri la bord.

– O mie? a făcut Papa, apoi a tăcut pentru o clipă. Într-un singur tren?

– *Oui, monsieur*.

– Cum să urce o mie într-un tren?

Jean-Luc a ridicat din umeri.

– Probabil îi înghesuie.

Maman continua să privească în ceașca cu erzaț. Știam prea bine că detesta genul acesta de discuții.

– Unde îi duc?

– Undeva în est, cred.

Papa a clipit de câteva ori.

– Păi, au arestat mii de oameni și cu siguranță îi deportează undeva. Ar fi logic să îi ducă în est. În Polonia, după câte îmi imaginez.

– Da, cel mai probabil, a aprobat Jean-Luc, aruncându-mi o privire. Dar ce se întâmplă cu ei?

– Ce se întâmplă cu ei? a repetat Papa, încruntându-se.

– Da. Știu că sunt înghesuiți în vagoane de vite, unde nu se poate sta decât în picioare.

Vocea lui Jean-Luc căpătase un ton mai hotărât, iar mie îmi era teamă de direcția pe care o luase atât de rapid conversația.

– Și am văzut… Am văzut peronul după plecarea trenurilor. E… haos.

– Ce vrei să spui?

– Păi, e plin de obiecte… obiecte care le-au aparținut: cărți, pălării, valize, jucării. Cred că îi forțează să urce în trenuri…

– Jucării? l-a întrerupt Papa.

Maman s-a încruntat spre el.

– Știi că îi iau și pe copii, a zis, apoi a tăcut și m-a privit. Îți amintești de marea razie, când au dus familii întregi la Vélodrome d'Hiver, acum aproape doi ani?

Papa a așezat ceașca pe tavă și s-a lăsat din nou pe spate, în scaunul lui. M-am uitat la Jean-Luc, sperând să îi surprind privirile, dar el se uita în jos.

– *Bien*, a început Maman. Sper ca iarna asta să se termine curând.

Jean-Luc a ridicat privirea și adus ceașca la gură.

– Este o slujbă îngrozitoare, a zis, așezând din nou ceașca pe farfurioara sa. Nu știu dacă pot continua.

Inima îmi bătea nebunește. Nu aș fi vrut să fie atât de onest, atât de deschis cu ei.

Papa s-a încruntat.

– Ce vrei să spui?

– Păi, eu îi ajut pe friți în munca lor, nu-i așa? Îi ajut să îi deporteze pe oameni cine știe unde, numai pentru că sunt evrei.

– De ce? De ce au hotărât că asta e o crimă? mi-a scăpat mie, într-o încercare de a detensiona situația.

Papa s-a uitat la mine de parcă atunci m-ar fi văzut pentru prima dată.

– Au luat slujbele cetățenilor francezi. Și au încercat să ne controleze economia, așa cum au făcut în Germania.

– Nu-i adevărat!

Jean-Luc a trântit ceașca pe masă cu o bufnitură, împroșcând lichidul cafeniu peste margine.

– E numai propagandă.

– De unde știm noi asta? Ești politician? Te pricepi la economie? a zis Papa, apoi a făcut o pauză, fixându-l pe Jean-Luc cu priviri tăioase. Ești un simplu muncitor.

– Știu să recunosc o nedreptate când o văd, a replicat Jean-Luc, susținându-i privirea.

– Chiar așa? Și ce ai de gând să faci în această privință, tinere?

– Am eu câteva idei.

Papa s-a îndreptat în scaun.

– Ascultă, flăcăule, a zis, cu glas ferm. Trebuie să îți vezi de treaba ta și să faci ce ți se spune. Nu ai de ales. Nici unul dintre noi nu are de ales.

Maman a întins o mână și l-a atins pe Papa pe cot, în semn că ar trebui să se calmeze.

– Așa să fie oare? a întrebat Jean-Luc, întorcând ochii spre mine. Cred că întotdeauna avem de ales. Doar că uneori alegerea este mai dificilă.

– Nu mă lua așa. În acest moment, nu avem de ales. Suntem prinși în capcană. Dar războiul nu va dura o veșnicie. Situația Germaniei nu e grozavă. Tu continuă să faci ce ți se spune.

– Asta ar trebui să fac? a zis Jean-Luc, ridicându-se brusc în picioare. Credeți că ar trebui să îmi văd de treabă, în timp ce ei

deportează și ucid mii de compatrioți de-ai noștri? Asta credeți că ar trebui să fac? a întrebat, ridicând vocea.

Papa s-a ridicat și el, roșu la față.

– Destul! Nu îmi place tonul dumitale.

Am simțit cum îmi îngheață inima. Jean-Luc îi îndepărtase cu totul pe părinții mei.

– Păi, mie, unul, nu îmi place ce se întâmplă. Și nu îmi place nici să stau cu mâinile-n sân, mulțumit că cel puțin nu sunt evreu, a izbucnit el, după care a coborât glasul. Îmi pare rău că nu sunteți de acord cu ce am de spus.

Papa s-a îndreptat de spate și s-a uitat în ochii lui.

– Cred că ar fi mai bine să pleci acum.

Inima îmi bătea atât de tare, de parcă ar fi fost singurul organ funcțional din corpul meu. Îngrozită că acesta era sfârșitul, că nu aveam să îl mai văd niciodată, m-am ridicat și eu și am simțit că îmi tremură genunchii. Mi-am aruncat brațele pe după gâtul lui, temându-mă că, dacă îi dau drumul, am să mă prăbușesc.

– Charlotte! a strigat Maman.

Am apucat să-i șoptesc în grabă la ureche:

– Nu pleca nicăieri fără mine.

Papa mi-a pus o mână pe umăr și m-a tras de lângă el.

Am privit în tăcere, în timp ce Jean-Luc a plecat. Nu îmi răspunsese.

23

Paris, 30 aprilie 1944
Charlotte

– Nu ai să-l mai vezi niciodată. Niciodată! Mă auzi?

Cu privirea țintuită în podea, am lăsat cuvintele lui Papa să treacă pe lângă mine, simțind totodată cum mă sfredeleau ochii lui Maman, silindu-mă să le cer iertare, să fiu o fiică bună. Dar limba îmi împietrise în gură.

– Uită-te la mine când vorbesc cu tine.

A făcut un pas mai aproape; mirosul de ghinde putrede al răsuflării lui mi-a întors stomacul pe dos. Probabil că m-am tras înapoi, căci el a mai făcut un pas spre mine.

– Ești o copilă fără minte! mi-a zis, privindu-mă cu furie. Nu poate vorbi astfel! Cine dracului se crede?

S-a oprit și a ridicat mâinile în aer.

– Și chiar aici, în casa noastră!

Apoi s-a întors cu fața către Maman.

– Ți-am spus eu că ești prea permisivă cu ea, a zis aruncându-mi încă o privire. Nu înțelege consecințele unor asemenea discuții.

– Dar e adevărat, am zis, iar inima îmi bătea cu putere. Nu inventează nimic. Ce a spus este perfect adevărat.

– Nu îmi pasă dacă e sau nu adevărat.

Vocea lui Papa bubuia în toată încăperea. M-am opus imboldului de a-mi acoperi urechile cu palmele.

– Nu asta contează. Nu poți să vorbești așa, a zis, întinzând mâna spre umărul meu. Nu înțelegi?

I-am împins mâna și am fugit în camera mea, trântind ușa în urmă.

Aveam să mă întâlnesc din nou cu Jean-Luc. Nimeni nu mă putea opri.

Am auzit cum se închidea ușa de la intrare. Slavă Domnului, Papa plecase. Dar era prea târziu acum să mai alerg după Jean-Luc. Am simțit cum mi se strânge stomacul de teamă la gândul că a fugit fără mine, să lupte alături de Marquis. Cum îl voi mai găsi acum?

Doamne, cât îl uram pe Papa! De ce nu putuse să îl asculte pe Jean-Luc și să îi vorbească de la egal la egal? De ce trebuia să se considere mereu superior tuturor? Îl numise „un simplu muncitor“. În definitiv, Jean-Luc știa mai multe despre război, căci el era chiar acolo, la Drancy, în cuibul de viespi, cum îi plăcea să zică. Din poziția pe care o avea, era cel mai îndreptățit să spună ce se petrece, dar nimeni nu voise să îl asculte. Maman era întotdeauna de partea lui Papa, indiferent ce spunea el. Nu cunoșteam, de fapt, părerea ei în nici o privință.

M-am trântit pe pat și am luat în brațe ursul meu de pluș, vechi și turtit. Bunica mi-l făcuse când eram mică și de câte ori mă simțeam singură sau neînțeleasă, prezența lui familiară mă alina. Multe lacrimi îl udaseră de-a lungul anilor, dar acum, umplutura începea să îi iasă pe la gât; îmi plăcea să trag de ea, întrebându-mă unde găsise bunica toate bucățile acelea de materiale, în culori vii, pe care le scoteam din el. Atât de multe se petrecuseră în ultimele luni. Lucrurile se schimbau – eu mă schimbam. Era timpul să iau singură deciziile care mă priveau, să las în urmă copilăria. Hotărâtă, am făcut ursul ghem și l-am îndesat sub pat.

Ușa s-a deschis, iar în prag s-a ivit Maman, palidă și încordată. Aproape că îmi era milă de ea.

– Charlotte, te-ai calmat?

M-am întors spre ea.

– Poftim? am făcut eu, dar m-am oprit, uitându-mă cu luare-aminte la gura ei schimonosită de îngrijorare. Nu eu trebuie să mă calmez.

– Charlotte! Cum îndrăznești să vorbești așa!

– Dar așa e, nu? Papa este cel care și-a pierdut cumpătul, nu eu.

M-am întors cu spatele la ea. Serios, ce rost avea?

Stăruia pe lângă mine, iar eu știam că își caută cuvintele care să îl scuze pe Papa, deși cred că știa că nu vreau să le aud. S-a așezat pe pat, lângă mine.

– De ce în familia asta e imposibil să fim sinceri? am zis eu.

– Despre ce vorbești?

– Nimeni nu vrea să vorbească despre ce se întâmplă, am zis, întorcând capul și coborându-mi glasul. Nu vrei să știi, nu-i așa?

– Charlotte, nu-i adevărat!

– Ba da! Preferi să îți îngropi capul în nisip.

M-am întors spre ea și am văzut cum înghițea în sec, mușcându-și buza, dar nu m-am lăsat.

– Ar trebui să fim mai activi, să ne opunem lucrurilor care se petrec chiar sub nasul nostru.

Se holba la mine, cu pupilele dilatate, ca niște lacuri adânci, întunecate. Era prima dată când o înfruntam.

– Charlotte, tu nu înțelegi, a zis ridicând o mână, gata să mă atingă, dar am tresărit și ea și-a retras-o imediat. Ești atât de tânără. Nu ai cum să îți dai seama de adevărata situație.

Am oftat zgomotos. O luaserăm de la capăt, ne învârteam în jurul cozii.

– Te rog, Charlotte. Trebuie să fii îngăduitoare cu tatăl tău, și la fel și cu mine. A trecut prin atâtea lucruri pe care tu nu le știi. Poate ar fi trebuit să îți spunem mai multe, dar… el nu a vrut.

A tăcut pentru o clipă, înainte de a relua.

– Avea numai optsprezece ani când a fost trimis la Verdun, în ultimul război. A văzut lucruri pe care nimeni nu ar trebui să le vadă. Eu nu știu despre ele decât prin prisma coșmarurilor lui, mi-a explicat și s-a întins ca să mă prindă de mână. Știi de ce nu suportă să intre într-o măcelărie? Te-ai întrebat vreodată?

Am clătinat din cap, intuind însă răspunsul.

– Din pricina mirosului de sânge.

Și-a retras mâna și și-a trecut dosul palmei peste frunte.

– Ca mulți dintre noi, a crezut că Pétain a fost un erou de război, că a fost înțelept din partea lui să negocieze un fel de pace cu Hitler. Pétain știa ce e războiul. Și a făcut ce trebuia pentru a ne salva de un alt război.

– Dar nu ne-a salvat cu adevărat, nu-i așa, Maman? Nu ne-a salvat de război. Ne aflăm în mijlocul unui război.

Am văzut cum se încruntă tot mai mult și am înțeles că, din punctul ei de vedere, nu ne aflam în mijlocul unui război, ci că pe acesta îl

ocoleam.

– A fost foarte greu pentru tatăl tău, a continuat ea. Nu ne-am imaginat că se va ajunge aici. Amândoi am crezut că e mai bine să ne unim forțele cu germanii decât să ne luptăm cu ei.

– Să ne unim forțele?

– Nu aveam armată cu care să luptăm împotriva lor.

– Dar… asta nu ne face colaboraționiști?

– Nu, Charlotte. Nu!

M-a luat din nou de mână, de data aceasta strângându-mi-o cu putere.

– Noi suntem simpli civili. Și facem tot ce putem pentru a supraviețui – ne creștem copiii, ne ducem viețile mai departe – pentru că… trebuie. Asta facem noi. Nu suntem soldați.

Mă întrebam în clipa aceea dacă n-ar fi fost mai bine să o îmbrățișez, dar violența izbucnirii lui Papa îmi răsuna încă în minte. Nu știam cum să mă port de-acum încolo, cu ce ochi să îi privesc pe părinții mei. Simțeam că mă îndepărtez de ei, prinsă de un alt curent.

Nu îl voiam decât pe Jean-Luc.

Mișcare rurală de rezistență în timpul ocupației naziste a Franței, în cel de-al Doilea Război Mondial

Magazin universal din Paris, axat îndeosebi pe articole de lux, produse de modă și cosmetică

PARTEA A DOUA

24

Santa Cruz, 24 iunie 1953
Jean-Luc

– Drancy. Spune-ne ce făceai acolo.

Jackson își trage un scaun și se trântește pe el, întinzându-și picioarele lungi în față. Jean-Luc îl studiază cu atenție. Fruntea proeminentă și nasul subțire îi dau un aer de prădător. Iar acum pare că se apropie de pradă.

– Eram muncitor feroviar. Am lucrat la SNCF de la vârsta de cincisprezece ani.

– Căile ferate franceze?

– Da.

– Care au fost preluate de naziști.

– Da.

– Prin urmare, la Drancy, lucrai pentru naziști.

– Nu chiar.

Se oprește, scărpinându-se în cap. Asta așteaptă de la el? Confesiunea că a fost sluga naziștilor?

– Nu am avut de ales. Am fost trimis acolo. Nici unul dintre noi nu voia să se afle în acel loc.

– Sunt convins! exclamă Jackson, aplecându-se în față și privindu-l în ochi. Sunt convins că evreii, mai ales, nu voiau să se afle acolo. Știai că erau trimiși într-un lagăr de exterminare?

– Nu.

Bradley oftează.

– Auziseși vreodată până atunci denumirea de „lagăr de exterminare“?

– Nu! Niciodată!

Jean-Luc trage adânc aer în piept, acordându-și un minut ca să își pregătească răspunsul.

– Deși îmi era clar că mulți dintre prizonieri vor muri în tren sau la sosirea la destinație.

– Dar spui că nu *știai* că prizonierii sunt trimiși într-un lagăr de exterminare?

Nu clipește, nici un mușchi nu i se mișcă. Încearcă să priceapă diferența dintre a ști și a înțelege. Își duce degetele în spațiul dintre sprâncene și apasă, încercând să își aline durerea cruntă de cap.

– Știai că Auschwitz este un lagăr de exterminare? insistă Jackson, pe un ton tot mai ridicat.

– Nu! Nu știam.

Cei doi îi aruncă priviri glaciale. Își dă seama că nu îl cred. Îl urăsc fără ca măcar să îl cunoască.

Jackson se ridică pe neașteptate.

– Domnule Bow-Champs, mai e ceva ce ați vrea să ne spuneți?

Jean-Luc simte că îi crește pulsul. Ce știu oare? Jackson îl țintuiește cu ochii lui rotunzi și mici, dar Jean-Luc se străduiește să își păstreze expresia neutră.

– Deci, nu ai nimic de spus.

Jackson se întoarce spre Bradley și îi face un semn din cap.

– Investigația noastră continuă. Trebuie să vă rugăm să rămâneți în California, căci s-ar putea să fim nevoiți să vă convocăm pentru alte întrebări. Deocamdată sunteți liber să plecați.

Lui Jean-Luc îi bate iute și tare inima, în vreme ce este condus pe coridor, apoi în sus pe scări și, în cele din urmă, afară, pe ușile duble de la intrare. Când ajunge în aer liber, inspiră adânc, savurând gustul libertății. Totul va fi bine.

Îi pare rău că nu a întrebat dacă o poate suna pe Charlotte, să o roage să îl ia, dar nu avea dispoziția necesară pentru a se gândi la asemenea chestiuni practice. Poate vine un autobuz curând. Nerăbdarea îi curge prin vene, spunându-i că a așteptat destul. Hotărăște să uite de bani și ia un taxi, ducându-se direct la serviciu. A pierdut deja mai bine de o jumătate de zi.

Chiar când începe să se înșereze, o sună pe Charlotte de la muncă. Ea ridică receptorul imediat, iar din felul grăbit în care vorbește răzbate teama.

– Slavă Domnului că tu ești. Ce s-a întâmplat? Ce voiau?

– Nu îți face griji, sunt la muncă acum, dar trebuie să stau până mai târziu ca să recuperez. Vorbim când ajung acasă.

– Și când ajungi?

– Nu înainte de opt.

– Bine. Îți păstrez cina caldă.

La opt și jumătate, când taxiul îl lasă în fața casei, își reprimă dorința de a o lua la goană pe alee. Cineva l-ar putea vedea, totuși. De cum se închide ușa de la intrare în spatele lui, oftează ușurat. Rămâne o clipă pe loc, savurând mirosul de lămâie și rozmarin. Acasă.

Charlotte vine la el, din camera de zi.

– Ce s-a întâmplat? Ce voiau?

Cuvintele îi țâșnesc din gură. Nu spune nici măcar bună seara.

– Nu știu.

– Nu știi!

Se uită la ea, cu ochi chinuiți de oboseală.

– Dar ce au spus? insistă ea.

– Nimic clar. Mi-au pus doar câteva întrebări despre ce făceam la Bobigny.

– Nimic despre…

– Nu. Nimic.

– Dar ce se va întâmpla dacă află?

– Nu vor afla. E aproape imposibil.

– Aproape!

Charlotte își trece mâinile prin păr, îl strânge în pumni și închide ochii. Apoi, deodată, îi deschide din nou, iar pupilele i se dilată până ajung să pară două lacuri de smoală.

– Aproape înseamnă că este posibil. Posibil! șoptește ea, pe un ton tot mai apăsat.

Jean-Luc se îndreaptă spre ea, cu mâinile desfăcute, vrând să o liniștească.

– Șșt, Charlotte. Sam doarme?

Uitându-se spre scări, ea face semn din cap că da.

– Vino în camera de zi, spune el, întinzând brațul spre ea.

Ea îi evită brațul, dar îl urmează în camera de zi.

Jean-Luc vede un pahar pe bufet.

– Ai băut ceva?

Tonul lui sună acuzator. Regretă că a întrebat și încearcă să împrăștie tensiunea care plutește în aer.

– Cred că vreau și eu un pahar. Tu mai bei unul?

– Nu!

El deschide dulapul și scoate de acolo o sticlă de Southern Comfort[3]. În timp ce îi desface capacul, Charlotte rămâne în spatele lui.

– Ar fi trebuit să le spunem. Ar fi trebuit să le spunem de cum am ajuns aici. E numai vina mea.

– Charlotte, te rog.

– Dar e adevărat, nu? Am fost nevoiți să trăim o minciună. Iar acum cineva o va descoperi. Știu că așa va fi.

– Sunt sigur că nu va fi așa. Pe cine ar mai interesa acum? După nouă ani.

Ultimul lucru de care are el nevoie acum este o ceartă; încă nu și-a revenit. Oftează, luând o înghițitură mare din paharul lui. Când ridică privirile, îl vede pe Sam în pragul ușii. Pare atât de mic, de vulnerabil, cum stă acolo, în pijama.

– Sam, zice și întinde o mână spre el.

– Ce s-a întâmplat? Unde ai fost? îl întreabă Sam în timp ce se freacă la ochi.

– Totul e în regulă. Au avut nevoie de mine, ca să îi ajut la o investigație. Vino aici.

Jean-Luc își desface larg brațele. Dar Sam rămâne pe loc.

Îndreptându-se spre el, Jean-Luc se lasă pe vine, ca să fie la aceeași înălțime cu băiatul, și îi vorbește cu o voce caldă, liniștită:

– E în regulă, Sam. Oamenii care au venit de dimineață au dorit să îmi pună câteva întrebări. Asta-i tot.

– Dar despre ce?

– Despre niște lucruri care s-au petrecut cu mult timp în urmă.

– Ce lucruri?

Sam nu pare încă pregătit să renunțe la subiect.

– Lucruri care s-au petrecut înainte de nașterea ta, în timpul războiului.

Sam se încruntă.

– Dar ce s-a întâmplat?

Iat-o. Întrebarea. Desprinzându-se de pe buzele copilului său.

– Nu este nevoie să știi, Sam, zice Jean-Luc, apoi face o pauză. *On ne voit bien qu'avec le coeur*, adaugă în cele din urmă.

– Ce spui, tati?

– Limpede nu vezi decât cu inima. E din *Micul prinț*. Îți amintești, cartea aceea pe care ți-am dăruit-o anul trecut, când ai făcut opt ani.

– Poți să mi-o citești? Aseară nu mi-ai citit.

Jean-Luc face semn că da și clipește de câteva ori, pentru a-și alunga lacrimile.

25

Santa Cruz, 3 iulie 1953
Jean-Luc

Jean-Luc îl privește pe Sam, care se învârtește în cerc pe nisip, în timp ce pielea lui măslinie se coace ușor, sub soarele californian.

– Ce ar fi să exersezi pentru cursa de o sută de metri?

– Sunt yarzi, tati, nu metri!

Sam sare în picioare, fremătând de emoție, în timp ce tatăl său trasează o linie în nisip.

Jean-Luc ridică un braț.

– Pe locuri, fiți gata – start! strigă, lăsând brațul jos cu o mișcare bruscă.

Sam se avântă în față, pe picioarele lui ca niște fuioare și cu fruntea încruntată de concentrare. Noul lui șort de baie galben îi flutură în jurul genunchilor slăbănogi, apoi picioarele i se întind o ultimă dată pentru a trece linia de finiș. Suflând greu, se apleacă, cu capul atârnându-i între genunchi și cu respirația tăiată: o versiune miniaturală a unui adevărat atlet.

– Douăzeci și cinci de secunde. Bravo, fiule!

– Zău? Ura! Am fost rapid, nu-i așa, tati?

– Ai fost. Ar putea fi un nou record!

Jean-Luc nu se poate abține și îl îmbrățișează, absorbindu-i căldura corpului. Dar apoi Sam se eliberează din strânsoarea lui și o ia la fugă spre apă, însă se oprește la jumătatea drumului, se întoarce, își lasă capul într-o parte și pune mâinile pe șolduri, așteptând ca tatăl lui să îl prindă din urmă.

Jean-Luc aleargă spre el cât de repede poate, sprijinindu-se mai mult pe piciorul sănătos. Ajuns între valuri, inspiră adânc, savurând mirosurile amestecate de sare și vată de zahăr purtate de vânt dinspre faleză. Se uită în zare, la imensa întindere turcoaz care

întâlnește orizontul. Milioane de diamante minuscule clipesc spre el. Totul este atât de luminos și de frumos, liniile atât de limpezi. Aceasta este America, cu nuanțele sale pure și limpezi – cu cerul albastru și auriu. Din contră, când își amintește de Paris, vede culorile șterse care se întrepătrund, dâre de cenușiu și negru împreunându-se, niciodată amestecându-se, iar contururile rămân neclare și ireale. Este îndrăgostit de țara sa adoptivă.

Și de fiul lui. Fiecare minut petrecut cu Sam șterge câte un alt minut al vieții sale de dinainte. Deschide gura și trage adânc în piept mirosul fericirii. Apoi își ține respirația, se aruncă în ocean și se scufundă printre valuri.

Sam înaintează spre el, dar este împins înapoi de reflux. Jean-Luc se oprește din înotat și întinde o mână spre fiul lui. Degetele li se întâlnesc și îl trage spre apă mai adâncă. Cu o mână sub pântecul copilului, îl menține la suprafața apei, ca să își poată exersa mișcările de înot.

– Să ne jucăm de-a rechinii, tati.

– Cum se joacă?

– Închizi ochii și numeri până la cincizeci, iar eu mă îndepărtez înot, apoi tu vii după mine și încerci să mă prinzi.

Conformându-se instrucțiunilor primite de la fiul lui, închide ochii și numără, în timp ce Sam îi alunecă din mâini. Ajuns la cincizeci, deschide ochii. *Merde*! Sam a ajuns prea departe, unde apa este prea adâncă pentru el. Și dă din mâini. Fără întârziere, Jean-Luc taie valurile spre el. Când îl ajunge, îl trage spre el, călcând apa în timp ce îl strânge la piept.

– Tati, mi-a fost frică. E foarte adâncă apa!

– Te-ai îndepărtat prea mult. Să ne întoarcem.

– Dar acum, că m-ai prins, trebuie să mă mănânci.

– Eu nu mănânc băieței. Mai bine ne întoarcem și mâncăm un prânz adevărat.

– Mie nu mi-e foame. Putem să mai stăm, te rog?

– Nu. E ora mesei.

– Te rog.

– Nu te milogi, Sam.

Când ajung înapoi pe plajă, Charlotte îi așteaptă cu un prosop pregătit pentru Sam, pe care i-l pune peste umeri, apoi îl trage în poala ei și îl sărută pe creștetul capului.

– A fost rece?

– Nu. E destul de caldă apa. Nu intri și tu? zice Sam și se întoarce să o privească.

– După ce mâncăm.

Charlotte scoate o sticlă, toarnă în pahare de plastic niște limonadă făcută în casă, în care se ridică la suprafață norișori de pulpă. Îi întinde lui Jean-Luc sendvișul lui preferat – cu șuncă și roșii –, iar lui Sam, pe al lui: cu unt de arahide și jeleu.

– Putem merge cu cortul în weekendul viitor? întreabă Sam, aprinzându-se la față de nerăbdare.

– Bună idee. Unde te gândeai să mergem?

– În Franța.

Jean-Luc mai că se înecă cu limonada.

– Franța? Dar e în cealaltă parte a lumii.

– Ce te-a făcut să te gândești dintr-odată la Franța? întreabă Charlotte.

– Doamna Armstrong a zis să vorbim cu bunicii noștri și să îi întrebăm cum a fost în copilăria lor și apoi să scriem o compunere. Bunicii mei sunt în Franța. Nu-i așa?

Jean-Luc mușcă din sendviș, privind spre apă, în depărtare.

– Da, răspunde Charlotte. Doar că e foarte departe. Aș putea să îți povestesc eu cum era la Paris pe vremea când bunicii tăi erau mici.

Își lasă o mână pe genunchiul lui Sam. Jean-Luc știe că încearcă să îl împace.

– Pot să le scriu o scrisoare, ca să îi întreb?

– Nu, Sam. Sunt prea bătrâni.

Își trage mâna și își scarpină umărul drept.

Jean-Luc recunoaște gestul: așa face când se simte jenată sau încearcă să tragă de timp.

– Prea bătrâni ca să scrie? insistă Sam.

– Da.

Apoi îi întoarce spatele și se apucă să scotocească în lada frigorifică.

– Dar de ce nu vin niciodată să ne viziteze? Toți prietenii mei au bunici, iar eu parcă nici n-aș avea.

– Sam, spune Jean-Luc, îți amintești când ți-am povestit că, în Franța, războiul a lăsat urme asupra tuturor. Noi am reușit să fugim împreună cu tine, dar celor care au rămas, cum sunt bunicii tăi, nu le place să privească înapoi. Vor să uite.

– Ce? Să ne uite pe noi?

Jean-Luc schimbă o privire cu Charlotte.

– Nu, nu pe noi, dar au fost triști când am plecat, zice, apoi tace pentru o clipă. Poate îi vom revedea într-o bună zi. Biletele de avion sunt foarte scumpe, să știi.

– Bine.

Sam ciugulește crusta sendvișului său. Jean-Luc întoarce capul, aruncând o privire spre Charlotte. Ea stă aplecată peste lada frigorifică, iar părul ei negru și mătăsos este legat cu o eșarfă purpurie, din mătase. Îl îngrijorează gândul că această discuție o supără.

– Ce mai ai acolo, iubito? întreabă el.

Ea scoate o pungă maronie și i-o întinde, dar ochii nu li se întâlnesc. Atmosfera este grea și tensionată. Atâtea lucruri rămase nerostite.

– Sunt fursecuri? întreabă Sam.

Jean-Luc desface punga.

– Da, preferatele tale. Fursecuri cu ciocolată.

– Grozav! zice Sam și întinde mâna ca să ia unul.

Slavă Domnului pentru fursecurile cu ciocolată, își zice Jean-Luc, ironic.

Mai târziu, după ce Sam s-a dus să sape gropi în nisip, Charlotte și Jean-Luc se întind pe păturica de picnic. Jean-Luc se întoarce pe o parte, odihnindu-și capul pe mână și privind la ea.

Tăcerea se lasă peste ei, iar Jean-Luc se întreabă dacă ea va aborda prima subiectul. Se uită la părul ei legat neglijent, care îi cade într-o parte. Îi place că are mereu niște eșarfe la ea, pe care și le înfășoară în jurul gâtului sau cu care își acoperă părul, pentru ca alteori să și le lege la mijloc. Are stil. Originalitate. Asta l-a atras la

ea de la bun început. Niciodată nu se pierdea în peisaj, oricât de mult ar fi încercat.

– Jean-Luc.

– Da?

Simte că discuția e pe cale să înceapă.

– Sam pune din nou întrebări. Toți prietenii lui au familii numeroase – bunici, unchi, mătuși și tot tacâmul. Iar el nu are pe nimeni.

– Ne are pe noi, zice Jean-Luc și își trece un deget peste obrazul ei, trasându-i conturul. Trebuie doar să facem în așa fel încât să îi fim de ajuns.

Lui Jean-Luc îi pare din nou rău că nu au putut să îi dăruiască lui Sam un frățior sau o surioară. O familie mare și fericită ar fi ajutat-o și pe Charlotte să suporte mai ușor dorul de casă, ar fi ajutat-o să simtă că a prins rădăcini, dar acest lucru pur și simplu nu s-a întâmplat. Au fost și la medic; le-a spus că cel mai probabil privațiunile suferite de Charlotte în timpul ocupației îi opriseră menstruația, dar nu a putut să explice de ce nu îi revenise niciodată. Voia să îi facă niște analize, dar Charlotte a refuzat, spunând că trebuie să se bucure de ceea ce au. Jean-Luc nu voia să insiste; subiectul i se părea tensionat și delicat, așa că a renunțat.

Când nu mai suportă căldura și sunt prea obosiți ca să mai înoate, strâng totul și pleacă de pe plajă. Trec pe lângă un măturător îmbrăcat într-o salopetă albastră, care se sprijină într-o mătură mare, în perii căreia s-a cuibărit un talmeș-balmeș de distracții ale zilei trecute – ambalaje de înghețată, mucuri de țigară și cutii din carton rupte. Nu pare să se grăbească să își termine treaba.

– Se schimbă vremea, zice omul și arată cu un deget către norii mițoși care se apropie. Cre' că ne așteaptă o furtună.

Urmăresc cu toții linia trasată de degetul lui, privind spre norii care prind avânt. Se grăbesc spre mașină. Capota proeminentă și liniile fine ale automobilului Nash 600, de un albastru-închis, îi dau mereu lui Jean-Luc un sentiment de mândrie. Nu și-a imaginat niciodată că va deține o mașină frumoasă, dar aici, în America, totul este posibil. Bagă cheia în contact, iar muzica pornește numaidecât.

„How much is that doggie in the window?“[4]

În timp ce ies din parcare, încep să cânte versurile cântecului.

În seara aceea, aerul cald li se lipește de piele. O tăcere grea atârnă pe frunze, care au încetat să mai tremure, iar pisica doarme întinsă cu burta în sus, la umbra salciei plângătoare. Jean-Luc și Sam sunt pe veranda din fața casei, legănându-se alene în balansoar, încercând să prindă o adiere. Charlotte le aduce limonadă rece, în pahare înalte, în care se aude clinchetul cuburilor de gheață. Jean-Luc ia un cub și și-l lipește de ceafă. În scurt timp se transformă în apă și i se scurge pe spate, oferindu-i doar o scurtă păsuire de la arșița verii californiene.

Frânturi din emisiunea lui Ed Sullivan răsună până la ei dinspre ferestrele deschise ale casei învecinate.

Jean-Luc ridică ochii spre cer.

– Aș vrea să izbucnească odată furtuna asta.

26

Santa Cruz, 4 iulie 1953
Charlotte

Mă trezesc prea devreme, frământată de teamă. Îmi vin în minte obligațiile zilei. Soții Caley fac un grătar astăzi, pentru a sărbători Ziua Independenței Americii. Nu mi-a plăcut niciodată ziua de 4 Iulie. Îmi amintește că acesta nu este cu adevărat căminul meu, că istoria Americii nu este istoria mea. Cred că de vină e dorul de casă. Sunt zile când îmi lipsește nespus. Uneori cred că am fost ruptă de casă înainte de a avea vârsta potrivită pentru a-i înțelege însemnătatea. Nu înseamnă că nu sunt fericită aici. Cum aș putea să nu fiu? Oamenii sunt prietenoși, poți cumpăra orice vrei, iar viața e frumoasă. Doar că uneori, în inima mea, simt că tânjesc după casă, după familie, după țara mea.

Și mă irită cumva și nevoia aceasta instituționalizată de a sărbători. Poate că este vorba despre presiunea de a fi fericit tot timpul. Peste tot, numai zâmbete largi, burgeri și înghețată, coca-cola și bere din belșug, de la prânz până după lăsarea întunericului. Este epuizant, dar nimeni nu are voie să plece înainte de marele spectacol de artificii de la final. Ar fi un gest lipsit de patriotism.

Presupun că îmi amintește de 14 Iulie, ziua căderii Bastiliei. Îmi amintește cât de departe sunt de casă. Nu pot să nu mă întreb cum vor sărbători Maman și Papa. Poate vor merge la Champs de Mars și vor privi Turnul Eiffel luminat de artificii, sau poate se vor plimba de-a lungul Senei. Mi-ar plăcea să mă întorc și să îi vizitez, dar Jean-Luc nu vrea.

– Aceasta este casa noastră acum, Charlotte. Aici e viața noastră, zice el. Avem tot ce ne trebuie. Uită trecutul.

Uneori mă gândesc să îi spun că tot ce îmi trebuie mie s-ar putea să nu coincidă cu tot ceea ce îi trebuie lui, dar știu că discuția s-ar

termina cu o ceartă inutilă, iar eu urăsc confruntările. Trecutul nu este atât de ușor de uitat; nu îl poți împinge într-un colț, prefăcându-te că nu există. Rămâne mereu acolo, o umbră care mă urmărește oriunde merg, amintindu-mi de ceea ce am făcut.

Mă uit la locul gol din pat. S-a trezit chiar mai devreme decât mine astăzi. Când intru în bucătărie, îl găsesc așezat la masă și citind ziarul, cu o cană de cafea în mână. Știu că are mult lapte, ca o versiune pentru copii a băuturii originale – mai mare și mai insipidă. Și nu știu de ce, dar lucrul acesta mă scoate din sărite. De ce nu poate bea o cafea neagră adevărată, ca un adult?

– Jean-Luc, nu vreau să merg la familia Caley astăzi.

Ridică privirea, făcând ochii mari, de mirare.

– Ce s-a întâmplat?

– Pur și simplu nu am chef.

– Dar mergem întotdeauna. Lui Sam îi place.

– Atunci, mergi tu cu el. Eu nu vin. Nici nu sunt sigură că îmi place de ei.

– Ce vrei să spui? Vocea lui capătă un ton aspru. Întotdeauna ne-au arătat prietenie.

– Josh e ciudat.

– Poftim?

– Nimic.

– Haide, Charlotte. Trebuie să mergem.

Privesc afară, pe fereastră.

– Sunt prea obosită.

Jean-Luc oftează cu putere.

– În acest caz, mă duc cu Sam. Ce să le spun?

– Că urăsc ziua de 4 Iulie, cu toată mâncarea și băutura care se consumă. De ce nu sărbătorim niciodată Căderea Bastiliei?

– De ce am face-o? Doar nu ne aflăm în Franța.

– Exact!

– Exact ce, Charlotte?

Poate că am nevoie de o cafea. Ridic cana de cafea, apoi o las jos. Cafeaua nu va face decât să mă irite și mai tare. Adevărul e că nu știu ce vreau. Poate că un pahar cu apă mă va răcori. Dau drumul la robinet, dar nu mă opresc când paharul este plin, ci aștept ca apa să

îmi curgă mai departe peste mână. O privesc hipnotizată, lăsându-mă pătrunsă de răcoarea ei.

Îl simt pe Jean-Luc lângă mine. Întinde mâna pentru a închide robinetul, apoi îmi ia paharul.

– Te rog, Charlotte, spune-mi ce se petrece.

– Cred că e numai dorul de casă.

Aud oftatul lui adânc și regret că am adus vorba despre asta. Nu va înțelege niciodată. Îi întorc spatele, ies pe verandă și mă trântesc în balansoar. Sigur, ar trebui să am o atitudine mai constructivă. Am broșuri pentru diverse cursuri de traducător și am tot vrut să le răsfoiesc. Dacă m-aș pregăti și aș avea o slujbă, poate m-aș simți mai adaptată aici, ca Jean-Luc, cu slujba lui de la gară. Lui i-a fost atât de ușor să se adapteze la obiceiurile americanilor: berea cu prietenii, jocul de baseball cu copiii, burgerii cu ketchup, și a făcut totul cu o nemaipomenită încântare. Mi-ar fi plăcut să îmi continui studiile la una dintre universități. Știu că au cursuri de literatură franceză, dar facultatea e scumpă aici, iar eu, ce-i drept, pot să citesc și de una singură.

Acum, a ieșit și el în verandă. Aș fi vrut să mă lase în pace.

– Charlotte, începe el.

Inima mi se strânge și mai tare. Nu am nevoie să fie atât de rațional și nu mă ajută părerea lui. O știu deja.

– Știi că și mie mi-ar plăcea să ne întoarcem, continuă el. Într-o zi, când vom strânge destui bani, iar războiul va rămâne mult în urmă, am putea să mergem într-o vizită. Să mergem să îi vedem pe părinții tăi. Și pe ai mei.

Răsucesc între degete marginea pernei ornamentale. Nu îmi doresc să purtăm această discuție – întotdeauna ne învârtim în cerc. Simt cum mă trece un val de milă. Nu se poate abține. Așa e el, practic – chibzuit și practic, ca întotdeauna.

– Nu te deranjează?

Mă opresc, întrebându-mă de ce nu pot rezista în dimineața aceasta dorinței de a-l contrazice. Trebuie să fi dormit prost.

– Nu te deranjează că Sam nu aparține aceleiași culturi ca noi?

– Ce vrei să spui?

– Păi, noi suntem francezi, iar el nici nu a văzut Franța. Nu vorbește franceza. Nu te îngrijorează că pentru el aici e casa lui?

– Nu, deloc. Casa lui e acolo unde suntem noi, iar acesta este singurul lucru care contează.

Încerc să îl cred, dar nu pot să scap de senzația că ceva lipsește; că am ratat ceva esențial.

– Regret că nu am vorbit în franceză cu el când am venit aici. Cel puțin l-am fi putut duce înapoi într-o bună zi și s-ar fi simțit mai în largul lui. Am vrut ca el să citească marii clasici francezi în *franceză*!

– Charlotte, am mai discutat despre asta. Trebuia să ne integrăm și trebuia să învățăm limba. Dacă am fi vorbit în franceză, ne-am fi izolat, am fi devenit mica familie franceză care a fugit de război. A trebuit să lăsăm totul în urmă, să o luăm de la început. Doar știi cum sunt oamenii. Ne-ar fi considerat mândri și încrezuți.

– Știu, știu, dar mi se pare un preț prea mare. Să îți pierzi apartenența la o cultură. Uneori lucrul acesta mă face să mă simt atât de… nu știu… doar că îmi este foarte dor de casă.

Jean-Luc se trage ușor de lobul urechii.

– Poate a fost mai ușor pentru mine. Nu cred că eram atât de devotat Franței. De fapt, am fost fericit să renunț la cultura mea, la naționalitatea mea. Am simțit-o ca pe o eliberare.

– Dar familia ta? Părinții tăi?

– Ei se bucură pentru mine, spune, apoi tace pentru o clipă. Voi sunteți familia mea acum.

Se întinde spre mine și mă îmbrățișează.

– Voi sunteți tot ce îmi trebuie mie. Tu și Sam.

27

Santa Cruz, 10 iulie 1953
Jean-Luc

Albatroșii țipă, iar puternicul soare californian străpunge draperiile. Jean-Luc simte chemarea lumii adevărate în timp ce se străduiește să se trezească de-a binelea. Prins în spațiul acela dintre somn și trezie, ar vrea să alunece din nou în visare. Este același vis care l-a urmărit în ultima vreme, cel care îl lasă pustiit pe dinăuntru, simțind că se află într-un loc în care nu ar trebui să fie și unde trăiește viața altcuiva și vrea să știe cum se va sfârși. Un prunc plânge, iar o femeie întinde brațele și așteaptă. Apoi își dă seama că este chiar mama lui, cu părul negru căzându-i pe umeri și zâmbetul cald. E frumoasă. Se întoarce să îi vorbească, dar în acel moment se trezește. Ar vrea să rămână în vis, ca să audă ce are să îi spună.

Soarele matinal proiectează fâșii de lumină de-a lungul încăperii. Ar prefera să aibă obloane la ferestre; e convins că soarele strălucitor de aici îi afectează somnul. Întotdeauna se trezește prea devreme, dar niciodată nu recuperează somnul pierdut. Nu are rost să stea întins în pat, făcându-și griji. Mai bine s-ar trezi.

Este abia ora șase, dar pune de cafea și începe să spele vasele rămase de la cină. Dă drumul la robinet când aude o mașină care înaintează pe strada lor.

Se apleacă în față și se lipește cu fruntea de geam, în timp ce urmărește mașina. Se apropie, încetinește. Acum o vede bine. Este albă cu albastru. Inspirând adânc, face un pas în spate, depărtându-se de fereastră, încercând să își domolească suflul. O mașină de poliție? La ora șase dimineața? Îl trece un fior pe ceafă, care îi traversează apoi tot capul. Aude mașina oprind și, cumva, știe că este parcată în spatele stejarului. Se apropie de marginea ferestrei, pentru a trage cu ochiul, așteptând să vadă cine este în automobil.

Pe portierele din față, ies doi ofițeri. Apoi recunoaște silueta masivă a lui Bradley, care se desprinde de pe bancheta din spate.

Charlotte și Sam dorm încă. Nu ar vrea să fie treziți astfel, așa că iese din bucătărie și se îndreaptă spre hol, descuie ușa de la intrare și o întredeschide. Așteptând.

Ofițerii aruncă o privire către ceasurile de la mână. Unul dintre ei ridică din umeri, apoi se despart, permițându-i lui Bradley să ocupe locul din centru, în timp ce înaintează pe poteca din grădină, înspre el.

Își simte inima bubuindu-i în timpane, când deschide ușa încă un pic, lăsându-i să vadă că se află acolo, înainte de a apuca să sune la sonerie.

Cei trei par surprinși să îl aibă în fața ochilor atât de repede.

– Bună dimineața, domnule Bow-Champs.

Bradley îl privește de sub sprâncenele stufoase.

– Bună dimineața.

Jean-Luc își ține răsuflarea.

– Am dori să veniți la secție pentru alte întrebări.

Jean-Luc întinde mâna spre ușă și se agață de ea, ca să se susțină. Răsuflarea pe care o ținea în piept îl apasă, îi lovește în timpane.

– De ce?

Deodată, sunt înăuntru. Ofițerul mai scund închide ușa în urma lor. Jean-Luc face un pas în spate. Sunt în casa lui acum. Cum de le-a îngăduit așa ceva?

– Domnule Bow-Champs, acesta nu este locul potrivit pentru a vorbi. Trebuie să veniți la secție.

Jean-Luc se întoarce cu spatele la ei, privind spre scara ce duce la etaj și gândindu-se la Charlotte și Sam, adormiți. Se întoarce din nou cu fața spre ei.

– Vă supărați dacă așteptați afară? Nu vreau să îmi deranjați familia.

Ofițerul mai înalt deschide ușa și ies.

– Zece minute.

Întorcându-se din nou spre scară, Jean-Luc apucă balustrada cu o mână și se trage în sus, treaptă cu treaptă. Oare ce știu? Inima îi

bate mai tare, pe măsură ce își imaginează ce ar fi putut descoperi.

Când intră în dormitor, vede că Charlotte doarme încă, iar dintre buze îi iese un șuierat moale. Nu vrea să o trezească. Mai are șanse să lămurească totul. Se gândește să îi lase un bilet, dar nu știe ce i-ar putea spune. Depărtându-se de pat, își trage pe el pantalonii purtați ieri, ia cămașa de ieri, dar nu își pierde vremea cu o cravată.

Fără nici un cuvânt, îi urmează pe polițiști la mașină. Vede o mișcare a perdelei la fereastra bucătăriei lui Marge. Oare a urmărit toată scena?

Cincisprezece minute mai târziu, mașina se oprește în fața secției de poliție. O iau pe scări în sus, apoi traversează un coridor lung, trecând prin fața unor celule goale, și intră într-o încăpere îngustă, unde nu se află decât o masă gri și patru scaune din plastic.

– Luați loc.

Ofițerul cel scund scoate un pachet de țigări din buzunarul de la piept, ia una și îi aruncă pachetul partenerului său. Își aprind țigările. Cel înalt se așază, lăsând scrumul să cadă într-o scrumieră din aluminiu. Celălalt scutură țigara pe podea.

– Ei, haide, Jack. Gândește-te la femeia de serviciu.

– O ajut să își păstreze slujba, vere.

Jean-Luc îi privește cum scot nori de fum. Nu se grăbesc deloc, de parcă întreaga situație le-ar face plăcere.

– De ce mă aflu aici?

A făcut tot ce a putut să se supună, să stea liniștit, dar acum trebuie să știe.

Bradley se așază într-un final pe scaun, cu mâinile pe genunchi, și se apleacă în față, privindu-l în ochi.

– Știți că e cineva care vă caută de nouă ani?

Jean-Luc scutură din cap. Își simte gâtul încordat. Nu iese nici un cuvânt. Nici să înghită nu poate.

– O cheamă Sarah Laffitte. E mama lui Sam.

Lichior american cu aromă de fructe
Un cunoscut cântec, compus de Bob Merrill în 1952 și cântat de Patti Page

PARTEA A TREIA

28

Paris, 2 mai 1944
Sarah

Ghemuită pe podea, cu spatele lipit de pat, Sarah își șoptește: „Respiră!“ Dar în locul unei răsuflări calme, îi scapă un geamăt frenetic. Vrea să vomite, dar nu are putere. În ochi i se scurg pârâiașe de sudoare și o ustură. Le șterge, apoi duce mâna înapoi la pântecul umflat, imaginându-și fără nici o speranță că așa și-ar putea alina durerea.

David îi pune mâna pe părul umed.

– Trebuie să te întinzi, Sarah. Te rog!

– Nu… nu pot să mă mișc.

– Trebuie să urci în pat.

Își trece mâinile pe sub brațele ei, trăgând-o spre el. Ea își mușcă puternic buza inferioară, oprind țipătul care i se ridică din gâtlej. Când cade pe pat, se rotește într-o parte, aducându-și genunchii la piept, și geme.

– Moașa e pe drum? icnește ea la următoarea răsuflare grea.

– Nimeni nu vrea să vină.

– Nu, David! Te rog, adu pe cineva!

– Sarah. Totul va fi bine. Ne putem descurca singuri. Știu ce să fac. Am pregătit totul.

Trei bătăi în ușa de la intrare, scurte și aprige, apoi o pauză, urmată de o a patra bătaie o fac să își înghită următoarea obiecție. Vede teama licărind în ochii lui David. O singură persoană bate așa la ușă – bunul lor prieten Jacques. Fără nici un cuvânt, David părăsește dormitorul.

Sarah se silește să se întoarcă pe spate și rămâne cu ochii pironiți în tavan, încercând să respire printre contracțiile dureroase. *Nu acum*, se roagă ea în tăcere. *Te rog, nu acum*.

Aude cum se deschide ușa de la intrare, apoi vocea șoptită și stăruitoare a lui Jacques.

– Trebuie să plecați astă-seară.

– Astă-seară? Nu putem! Sarah naște!

Panica pe care o aude în glasul lui David îi provoacă următoarea contracție. E atât de puternică, încât o face să se ridice în capul oaselor, ca o energie cumplită care luptă ca să fie eliberată.

– Numele voastre sunt pe listă. O să vă ridice. În seara asta.

Sarah aude geamătul disperat al lui David. Durerea o încearcă încă, dar o simte aproape ca pe ceva secundar, prin comparație cu ceea ce se va întâmpla de acum. El se întoarce în dormitor, închide ușa în urma lui și se reazemă de ea.

– Ai auzit?

Ea încuviințează din cap, incapabilă să vorbească pentru că o nouă contracție o sfâșie pe dinăuntru, reducând-o la tăcere cu forța sa. Lacrimile se împletesc cu sudoarea care îi curge pe față. În clipa următoare, David se află alături de ea pe pat, și Sarah simte răcoarea prosopului ud pe care i-l așază pe frunte. Se întinde spre mâna lui, gata să i-o strângă cu putere, în timp ce așteaptă următorul val de durere.

– Sarah, totul va fi bine, îți promit. Voi avea grijă de tine.

Chipul i se schimonosește când ea îl strânge cu toată puterea de mână.

Contracțiile s-au îndesit acum, iar ea privește spre tavan și se roagă:

– Te rog, Doamne, fă să se sfârșească repede!

Îi dă drumul la mână, ca el să poată verifica ce se întâmplă. Acum, răsuflă în valuri repezi; își aude gâfâielile.

– Îi văd capul! Împinge acum!

Scrâșnind din dinți, împinge cu toată forța ei. Din nou și din nou. Este epuizată, dar acum simte că iese. Face un ultim efort imens.

– E bine? David?

Se teme că i se adeveresc cele mai negre coșmaruri, în care dădea naștere unui copil diform.

– E perfect.

Aude cum i se frânge vocea și se simte cuprinsă de un val de ușurare.

– Mulțumesc, Doamne, șoptește ea.

Aude tăietura foarfecii și își dă seama că a retezat cordonul ombilical. Întorcând capul spre el, vede că ține, în mâinile lui mari, viața aceea nouă și firavă. Toată durerea a dispărut.

– Ia-l. Trebuie să mă ocup de placentă.

David se apleacă și îi pune pe piept pruncul, încă ud. Ea îi atinge capul, îi mângâie părul rar și îi privește apoi chipul boțit. Ochii lui întunecați țâșnesc în jur, fără să poposească pe ceva anume, dar învățând. Îi întâlnesc pe ai ei timp de o clipă, iar ea simte cum i se strânge pântecul, cum se formează o legătură invizibilă. Îi mângâie tot trupșorul cu buricele degetelor, minunându-se de pielea moale și lipsită de orice imperfecțiuni. Mai mult decât orice, vrea ca acest copil să trăiască. Îl strânge la piept și se roagă.

29

Paris, 2 mai 1944
Sarah

David îi întinde un pahar cu apă și se așază pe pat, lângă ea. Se uită amândoi la bebeluș, care fornăie și dă să sugă, căutându-i sfârcul. Îl simte cum îl apucă o clipă, apoi îl pierde din nou. Sarah știe că va mai dura o zi-două până să-i vină laptele și încearcă să nu își facă griji din pricina aceasta.

David se dă mai aproape de ea.

– Momentul ăsta e prețios. Noi trei, împreună, aici, în casa noastră. Orice se va întâmpla, trebuie să ne amintim de această clipă.

Apoi închide ochii, sprijinindu-și capul de perete și inspirând adânc. Ea își dă seama că nașterea a fost epuizantă și pentru el. Toată răspunderea pe care a purtat-o pe umeri și faptul că nu văzuse cum se petrece o naștere decât într-un manual de medicină. Sprijinindu-se de el, Sarah îi adulmecă mirosul firav de mosc și de sudoare.

El o sărută pe cap.

– Trebuie să plecăm când se întunecă, pe la șase.

– Cât e ceasul acum?

A pierdut noțiunea timpului, habar nu are dacă este încă dimineață sau a trecut deja de amiază.

– Aproape douăsprezece. Jacques a spus că se va întoarce pe la patru.

– Patru ore. Trebuie să dorm înainte de plecare. Sunt atât de obosită.

– Desigur. Eu o să fac ceva de mâncare și pregătesc câteva lucruri de luat cu noi.

Ochii copilului sunt închiși acum, iar gura îi este ușor întredeschisă. David îl ridică de pe pieptul ei și îl ia în brațe, susținându-i spatele mic cu palma lui imensă. Ea îi înțelege nevoia de a-l simți aproape.

Înainte de a se lăsa în voia somnului, se uită în jur, știind că ar putea fi ultima dată când privește dormitorul acesta. În ciuda pericolului care îi paște, are o senzație de liniște când vede scrinul mare, din stejar, care a aparținut părinților ei, și pictura de deasupra lui, care înfățișează promontoriul și plaja de la Étretat; stânca ascuțită, care iese din mare. Au fost acolo în luna de miere, iar David a cumpărat tabloul de la un artist local. A fost o zi perfectă; au înotat în mare, apoi au urcat dealul spre biserică, unde au stat afară, pe iarbă, cuibăriți unul în brațele celuilalt.

– Vreau să îți cumpăr ceva care să îți amintească de ziua de astăzi, i-a murmurat el la ureche.

Iar mai târziu, când s-au întors în sătucul din apropiere, au dat de atelierul unui artist local. Tabloul era prea scump pentru ei, dar au reușit să negocieze cu artistul. Doar erau în luna de miere.

Își lasă pleoapele să se închidă și adoarme fericită, cu amintirile ei. Totul va fi bine. Dumnezeu va avea grijă de ei.

Următorul lucru pe care îl conștientizează este că David îi mângâie ușor obrazul.

– Ți-am pregătit ceva de mâncare.

Legănând într-o mână copilul adormit, învelit acum într-un scutec alb, curat, îi întinde cu cealaltă mână o farfurie cu cartofiori copți, piure de morcovi și o pulpă întreagă de rață confiată.

Ea face ochii mari.

– Dumnezeule! Cum ai făcut rost de așa ceva?

El zâmbește și duce mâna la nas.

– Nu îți face tu griji. Le-am păstrat pentru astăzi. Trebuie să îți recapeți forțele.

Ea îl sărută repede pe obraz, apoi ridică farfuria. În timp ce inspiră aroma mâncării calde, își dă seama că e hămesită și atacă rața cu furculița și cuțitul.

Deodată însă, lasă tacâmurile din mână.

– Unde e farfuria ta?

Cum de nu a văzut că el nu mănâncă?

– Am mâncat mai devreme, în bucătărie.

Știe că minte și, după alte câteva înghițituri, lasă furculița în farfurie.

– Sunt sătulă, minte ea. Nu sunt obișnuită să mănânc atât de mult. Mă ajuți să termin?

Ridică furculița cu o bucată de rață la capăt și îl hrănește, mâncând împreună, cu pruncul dormind dus în brațele lui David. După ce au terminat, el îi ia farfuria din mână și se apleacă să o așeze pe podea. Ea îl sărută din nou.

– Mulțumesc. A fost delicios.

– Acum, laptele tău va avea gust de rață.

– Mai bine decât să aibă gust de napi, praf și ghinde.

Copilul tresare în somn și întinde mâinile în față, ca o steluță de mare. Ea îl apucă de una dintre ele și o întinde peste a ei, privindu-i degetele micuțe și unghiuțele perfecte.

– Să îi dăm numele tatălui meu?

– Samuel. Desigur, zice David aplecându-se deasupra pruncului și sărutându-l pe cap. Are degete lungi. Poate când se face mare, va ajunge violonist, ca mama lui.

Se scarpină în barbă, meditând, parcă, la ceva.

– Îmi amintesc când te-am văzut prima dată. Cântai la vioară în orchestră. Păreai complet absorbită, spune, apoi tace pentru o clipă. Voiam să te uiți și la mine în felul acela. Apoi, într-o zi, te-ai uitat, zâmbește el satisfăcut. Deși a durat o vreme.

– Da, zice ea, întorcându-i zâmbetul. Mă gândesc la toate concertele acelea de duminică la care ai fost silit să vii!

– Cât mi-au plăcut!

– Iar mie îmi plăcea să te văd acolo, în public, știind de ce te aflai acolo.

El râde.

– Îți amintești când m-ai invitat într-un final la tine acasă, iar tatăl tău m-a luat la întrebări despre concertele de pian?

– Da. Habar n-aveai.

– Îți amintești ce a spus? „Pari mai interesat de violonistă, decât de vioară.“

– Avea simțul umorului.

Lacrimile îi înțeapă ochii.

– Știu cât de mult îți lipsește.

Ea își coboară privirile spre fiul ei nou-născut și clipește, ca să își înăbușe lacrimile.

– Crezi că Samuel seamănă cu el?

– Cu tatăl tău? zice el, mângâind fruntea pruncului. Da, are fruntea lui înaltă, dar cred că forma ochilor a luat-o de la tine și de la mama ta, spune, apoi se oprește o clipă. Dar bărbia este a tatălui meu, vezi cât de proeminentă e? O să fie un căpos.

– Ce mult le-ar plăcea să-l vadă, nu-i așa? Ar fi atât de mândri. Crezi că-l vor vedea într-o zi? întreabă, după o scurtă pauză. Îi vom regăsi oare pe toți cei pe care i-am pierdut?

Trece cu degetul peste fruntea lui Samuel.

– Unde s-au dus oare?

– Nu știu, Sarah. Dar nu trebuie să ne pierdem speranța. Trebuie să continuăm să ne rugăm.

– Dar dacă suntem prinși acum? Ni l-ar lua pe Samuel. Sunt sigură că l-ar lua. Pe noi ne-ar trimite într-un lagăr de muncă, iar pe el l-ar lăsa într-un orfelinat.

Ochii i s-au umplut de lacrimi numai la gândul acesta.

– Sarah, nu vom fi prinși. Noi suntem supraviețuitori.

Se uită la el, întrebându-se ce îl face să creadă că ar fi un supraviețuitor mai abil decât oricare alt evreu.

Pașii grei care urcă scara o fac să tresară. Apucă mâna lui David.

– Dacă vin după noi?

El o strânge de mână.

– Jacques stă la pândă. Nu va veni nimeni acum. Știi că vin întotdeauna noaptea sau dimineața, devreme.

– Nu mereu.

Nu sunt niciodată în siguranță. Cu asta nu se va obișnui în veci – cu teama permanentă. De frică, simte tot timpul un nod în stomac, dar cel puțin i-a tăiat pofta de mâncare.

– Îți amintești de prima masă pe care am luat-o împreună? întreabă David și o strânge din nou de mână.

Știe că încearcă să îi distragă atenția și bine face. Temerile ei nu ar ajuta la nimic.

Închide ochii, gândindu-se la trecut și forțându-se să-și alunge gândurile care-i trec acum prin minte.

– Am petrecut toată ziua pregătindu-mă.

– Chiar așa?

– Da, zice, deschizând ochii și privind într-ai lui. Dar chiar înainte de a pleca la întâlnirea cu tine, mi-am scos pantofii cu toc pe care mi-i împrumutase Maman, mi-am șters fardul din obraji și rujul de pe buze.

– De ce?

David pare cu adevărat contrariat.

– Nu mă simțeam eu însămi.

El îi ia mâna și o duce la buze.

– Îmi place cum te îmbraci. Întotdeauna pari să te simți în largul tău. Vreau să spun că…, dă el să explice, dar se oprește, căci ea pufnește într-un râset ușor.

– În largul meu? Nu sună foarte…

– Erotic? termină el propoziția în locul ei.

Ea roșește. De obicei, David nu folosește asemenea cuvinte.

– Nimic nu este mai atrăgător decât o persoană *bien dans sa peau* – care se simte bine în pielea sa. Și tu întotdeauna mi-ai lăsat impresia asta.

Ea îi ia mâna și îi sărută degetele.

– Cu tine nu am simțit niciodată că am ceva de dovedit. Nu m-ai judecat niciodată și nu m-ai întrebat de ce am făcut așa și nu altfel. Am simțit că m-ai acceptat așa cum sunt.

– Nu mi-am dorit niciodată să fii altfel.

Bebelușul se foiește în brațele lui David, încrețindu-și năsucul. Sarah întinde mâna spre el, îi mângâie obrazul, iar chipul i se limpezește și devine din nou calm.

– Vrea să vadă dacă mai ești lângă el, spune David, zâmbitor.

– Întotdeauna voi fi lângă el. Nu îl voi părăsi niciodată.

Lacrimi noi izvorăsc din ochii ei când își dă seama că s-ar putea să nu își țină promisiunea. Nu într-un asemenea moment.

Ca și cum i-ar citi gândurile, David îi mângâie părul, aplecându-se pentru a-i șopti la ureche:

– Îl vom apăra.

Ea încuviințează din cap, iar lacrimile tăcute i se preling pe obraji.

Jacques sosește la patru fix. Sarah îl aude cum începe să vorbească de îndată ce închide ușa.

– Am găsit unde să stați, pentru o noapte-două, apoi vă mutăm într-un loc mai bun. E în cartierul Le Marais, Rue du Temple.

– Îți mulțumesc, Jacques. Nu știu cum te vom putea răsplăti vreodată. Ai timp să intri și să îl vezi pe fiul nostru?

Sarah aude mândria din glasul lui David și o face să zâmbească. Va fi un tată minunat.

– Desigur! Cum se simte mama?

David îl conduce pe Jacques în dormitor. Mai întâi se apleacă să o sărute pe Sarah pe obraz, apoi ridică păturica din lână.

Sarah vede cum ochii lui Jacques se umplu de lacrimi. Se uită la ea, apoi face un pas în spate.

– Nu vă faceți griji. N-o să-i las pe nemernicii ăia să pună mâna pe el.

Sarah zâmbește tristă.

– Știu că nu ai să-i lași, Jacques.

– Îmi pare rău că nu pot sta mai mult timp.

– Desigur. Trebuie să pleci acum, zice David, conducându-l spre ieșire.

Drumul pe jos până în Le Marais este prea lung pentru Sarah, așa că decid să ia metroul de la Passy, cu gândul de a schimba la Étoile. David a insistat să ia cu ei vioara ei Amati.

– Unele lucruri sunt prea prețioase ca să fie lăsate în urmă. Înainte să îți aparțină ție, a fost a tatălui tău, iar înainte de asta, a bunicului tău. Nu e o simplă vioară. E trecutul vostru.

Așa că ea îl duce pe Samuel, în timp ce el duce o servietă și instrumentul, de parcă ar fi pe drum spre casa unui prieten, unde urmează să cânte. De parcă nu ar fugi pentru a-și salva viața.

Rareori mai ies din casă zilele acestea și li se pare ciudat să fie afară. Străzile sunt pustii; numai câțiva soldați patrulează țanțoși, cu puștile ațintite în sus. David și Sarah se lipesc de clădiri, rămânând în umbră, schimbând drumul de îndată ce observă un soldat. Dar Sarah este epuizată. O dor plămânii, cu fiecare răsuflare greoaie; i se pare că nu are destul aer. Iar abdomenul i se contractă dureros la fiecare pas.

Într-un final, când ajung la metrou, sunt ușurați să constate că la intrare nu se află nici un soldat. Urcă în ultimul vagon, rezervat evreilor. În afară de ei, nu mai este nimeni altcineva decât un bătrân rabin. Acesta ridică încet capul când se așază lângă el, ca o țestoasă trăgând cu ochiul din carapacea sa.

– *Bonsoir, madame, bonsoir, monsieur*, îi salută el, cu un zâmbet știrb.

– *Bonsoir, monsieur*.

Se apleacă spre ei.

– Fiți cu băgare de seamă. Sunt la Étoile în seara asta, ca un roi de lăcuste.

– Mulțumesc, zice David, cu o mișcare din cap.

– Aveți un bebeluș?

Bătrânul întinde și mai mult capul, spre Sarah.

– Da, e copilul nostru, spune David, zâmbitor.

Bătrânul dă din cap solemn.

– E tare mititel. Cât are?

– Vreo șase ore.

Bărbatul se îneacă, iar ochii i se umezesc.

– Șase ore! Ați fost nevoiți să vă mutați.

Ridicându-se pe picioarele lui nesigure, pune o mână zbârcită pe capul copilului, iar cu cealaltă își acoperă ochii. Murmură o rugăciune în ebraică. Apoi se așază la loc și închide ochii. Când îi redeschide, îi lucesc cu putere sub cutele de piele.

– Dumnezeu se va îngriji de copilul vostru. Să nu vă faceți griji. Dar nu coborâți la Étoile. Mișună șobolanii.

Fac cum le-a recomandat bătrânul rabin, schimbând la următoarea stație, Trocadéro, apoi încă o dată la Marbeuf și ieșind într-un final de la metrou la Hôtel de Ville. Când ies din metrou, Sarah simte cum îi vâjâie capul, înfricoșată că vor fi opriți. Respirația i se întețește și simte o umezeală între picioare; se teme că încă sângerează, dar nu spune nimic.

În cele din urmă, ajung la adresa pe care le-a dat-o Jacques – o clădire înaltă, lângă o fostă brutărie. David se împinge în ușa grea din lemn și o ține deschisă, ca să intre și Sarah. De îndată ce pătrund în curtea interioară, își dau seama că nemții au trecut pe

acolo. Obloanele se leagănă deschise, iar plantele răsturnate zac împrăștiate pe jos, cu rădăcinile la vedere. Diferite articole de îmbrăcăminte flutură în adierea serii – o șosetă bej, un maiou de copil mic și o cămașă ruptă. O pală de vânt ridică de la pământ un ciorap de damă și îl suflă peste o plantă care zace răsturnată. Aplecându-se, Sarah îl îndepărtează și ridică planta la loc în ghiveciul ei. Locul acesta pare să fi fost siluit.

– David, nu putem rămâne aici!

– Nu avem de ales. Au fost deja aici, și nemții și jefuitorii. Nu a mai rămas nimic de interes. Vom fi în siguranță.

Apoi el se uită în jur, iar ea îi urmărește privirile, întrebându-se dacă nu cumva îi pândește cineva. E o tăcere sinistră.

– Să mergem, zice el, îndreptându-se spre ușa din partea stângă a curții. E la etajul trei.

Sarah nu vrea decât să se întindă în pat. În timp ce urcă scările, simte cum i se scurge ceva pe interiorul coapsei. La fiecare pas, îi vuiește capul. Apucând balustrada solidă din lemn, se trage în sus, dar o durere ascuțită îi străbate pântecul, obligând-o să se îndoaie de mijloc.

David lasă jos vioara și, cu mâna liberă, încearcă să o ajute să urce, dar ea nu mai are putere să se miște.

– Sarah, îl duc pe Samuel în apartament. Mă întorc după tine.

– Nu! Nu trebuie să-l lăsăm singur.

Privind în jur, are sentimentul că o urmărește cineva. De ce ar fi fost evacuat întregul bloc? Nu se poate să fi fost toți locatarii evrei. Zidurile goale se zgâiesc la ea. Abia atunci remarcă găurile de gloanțe. Probabil că s-au opus. Poate din această cauză evacuaseră întreaga clădire; poate că erau implicați și luptători din Rezistență. Se cutremură gândindu-se unde s-ar putea afla cu toții.

David îl ia pe Samuel din brațele ei și o ajută să urce, lăsând vioara și servieta pe scări, în timp ce o conduce încetișor spre apartamentul aflat două etaje mai sus.

– Poți să-mi dai un pic de apă?

Se uită în jur, în căutarea bucătăriei, dar dulapurile au fost făcute țăndări, iar ușa cuptorului atârnă într-o balama; sertarele zac întoarse cu fundul în sus, cu conținutul împrăștiat pe podea, iar

pereții sunt stropiți cu sânge. Își ferește privirile, înghițind voma care i se ridică în gât.

– Lasă, zice ea.

David o conduce într-un dormitor îngust. Apoi, scoțând din buzunar o cheie, o bagă într-o încuietoare micuță, pe care ea nici nu o văzuse. Împinge ușa camuflată, luminând înăuntru cu o lanternă slabă. Își ține respirația, așteptându-se aproape să găsească înăuntru oameni refugiați, ghemuiți la podea, dar încăperea este goală. Se strecoară înăuntru, la lumina lanternei. Nu e mai mare decât o debara – abia dacă ai loc să te întinzi. Dar cel puțin este goală și nu miroase a nimic, poate numai a praf.

– Aduc o saltea, zice el și i-l întinde pe Samuel. Așteaptă aici.

Ea se prăbușește la podea, cu pruncul în brațe, prea istovită ca să îi mai poată răspunde.

30

Paris, 3 mai 1944
Sarah

Samuel plânge încetișor în somn. Sarah ar vrea să se răsucească pe o parte și să se cufunde iar într-un somn adânc. Puterea tămăduitoare a somnului pare să-i fi calmat crampele. Dar știe că bebelușului începe să-i fie foame și vrea să îl hrănească înainte ca plânsetele lui să se întețească. Trebuie să facă cât mai puțin zgomot, dar nu e numai asta. Nu suportă să îl audă plângând. Suferind. Este ceea ce o sperie cel mai mult. Încearcă să nu se gândească la acest lucru, dar a văzut că se întâmplă. Bebeluși, copii smulși din brațele mamelor.

În bezna micuței încăperi, îl ridică și se silește să se ridice în capul oaselor. Este atât de cald, încât a dormit dezbrăcată. Îi desparte buzele cu degetele, ajutându-l să găsească sfârcul. Nu îl prinde imediat, ci începe și se oprește, agitându-se, ca și cum ar fi nemulțumit. Sarah își face griji că nu are destul lapte.

Cât de norocoasă a fost să aibă parte de o naștere atât de simplă; numai durerea a luat-o prin surprindere. *Dar cât va ține norocul lor?* Ar fi trebuit să fie la adăpost în apartamentul lor din prosperul arondisment 16. Pentru numele lui Dumnezeu, nici măcar nu știa nimeni că sunt evrei, până nu au fost siliți să poarte nenorocita aceea de stea galbenă, ca o rană deschisă, sau ca o țintă. Privind în urmă, regretă că s-a conformat, ar vrea să nu o fi purtat, dar, într-un fel bizar, ar fi simțit că e o lașitate din partea ei să *nu* o poarte. În definitiv, nu i-e rușine că e evreică; este moștenirea ei – originea ei. Nimeni nu o va face vreodată să îi fie rușine de asta. Așa că a cusut-o cum i se ordonase și a ieșit în lume cu capul sus. Cât de naivă a fost! I-a schimbat pe loc identitatea. Oamenii vedeau mai întâi steaua, și apoi se uitau la ea.

Prima dată când a luat metroul după ce steaua devenise obligatorie, controlorul i-a spus cu asprime în glas:

– Ultimul vagon, *mademoiselle*.

Așa că a coborât la următoarea stație și s-a suit în ultimul vagon, refuzând să-și plângă de milă.

O săptămână mai târziu, tatăl ei a fost arestat pentru că și-a prins steaua cu capse, în loc să o coasă. S-a gândit că așa îi va fi mai ușor să o mute apoi pe alte haine. A fost observat de un soldat și trimis direct la Drancy – fără proces, fără anchetă, fără șansa unui apel. Au primit scrisori de la el timp de șase luni, iar ei i-au trimis cu multă dragoste pachete cu mâncare și cuvinte de îmbărbătare. Apoi nu au mai primit nimic și i s-a pierdut orice urmă, ca și cum nici nu ar fi existat vreodată. Clipește ca să își alunge lacrimile care o podidesc de fiecare dată când se gândește la el.

Lângă ea, David nici nu mișcă. Trebuie să fie extenuat. Dar îi este atât de sete – și de foame. Poate de asta nu îi vine laptele.

– David, șoptește ea. David, ești treaz?

– Nu. De ce?

– Poți să îmi aduci niște apă, te rog?

– Ce face Samuel? bâiguie el.

– Îi e foame și nu cred că am destul lapte.

– Nu-ți face griji, o să ai.

Îl simte că s-a ridicat în capul oaselor.

– Îți aduc apă.

– Mulțumesc. Mi-e așa de sete.

El ia lanterna și iese din cămăruța lor. Ei îi vine să plângă în timp ce bebelușul se foiește și geme, ba prinzând sfârcul, ba dându-i drumul în clipa următoare. Ce se va întâmpla dacă nu îl poate hrăni cum trebuie?

David se întoarce după câteva minute și îi întinde un pahar mare de apă, la lumina lanternei.

– E trei dimineața, știi? Băiețelul nostru a dormit cinci ore. Nu-i rău pentru un nou-născut. Cealaltă veste bună e că nu au spart toate paharele. Bea apa până mă duc să caut ceva de mâncare.

Recunoscătoare, Sarah înghite apa cu lăcomie. Îi era sete. Cu siguranță asta era problema. De-acum va începe să îi curgă laptele.

Cât timp David este plecat, încearcă să se relaxeze, spunându-și că aici sunt în siguranță și că toată nebunia asta va lua sfârșit în curând, iar într-o zi, viața lor va reveni la normal. Tot ce trebuie să facă este să mai reziste o vreme.

David se întoarce, și ea aude emoția din glasul lui.

– Ghici ce am găsit!

– Ce?

– Aveau mâncare ascunsă în rezervorul de la toaletă.

– Și crezi că e bine să mâncăm așa ceva?

– Da. Sunt numai conserve. Gem de coacăze, ton, măsline, ardei murat.

Se oprește, apoi, ca un magician, scoate la iveală o farfurie plină cu mâncare.

Împart amândoi combinația neobișnuită de alimente.

– Ce bine merge tonul cu gem de coacăze, zice Sarah, strângându-l de mână. Mulțumesc. Nu știu de ce nu am încercat până acum.

În timp ce mănâncă, ține copilul la sân cu o mână, dar nu își mai face griji că nu poate alăpta. După o vreme, își dă seama că bebelușul nu se mai foiește și îl simte cum suge. Sprijinindu-se de perete, se bucură de această nouă senzație a laptelui curgând din sânii ei. Simte că totul va fi bine.

Mai târziu, adoarme, pe deplin mulțumită și sătulă, pentru prima oară după mult timp.

Probabil doarme dusă, pentru că visează că cineva bate la geam, implorând-o să îi deschidă. Însă, când să deschidă fereastra, se trezește.

Chiar *se aud* bătăi. Dar nu vin de la geam. Brusc, simte că îi crește pulsul. Zgomotul răzbate dinspre peretele debaralei.

– David! șoptește ea cu glas insistent, scuturându-l ca să se trezească.

– Ce e?

– Șșt. Ascultă. A venit cineva.

El ascultă în tăcere. Sarah aproape că îl vede ciulind urechile.

Îl strânge tare de mână. Se aude iar. Un zgomot ușor. Trei bătăi scurte, urmate de una mai lungă.

– E Jacques.

David întinde mâna pentru a deschide ușa, în timp ce Sarah răsuflă ușurată.

– Totul este în regulă, șoptește Jacques. Nu e nici o primejdie. Puteți ieși.

Jacques le adusese provizii; în mare parte mâncare, câteva hăinuțe pentru bebeluș și scutece.

– Soția mea voia să vă mai aduc câte ceva, dar nu puteam avea prea multe la mine, în caz că eram oprit. Mâine va trebui să vă mutați din nou, zice el după o clipă.

– De ce? întreabă David, încruntându-se brusc. Ar fi bine pentru Sarah să se poată odihni câteva zile.

– Știu, dar e prea riscant. Mă tem că avem un trădător în grup. Nemții ne găsesc ascunzătorile prea repede, prea ușor. Nu pot să nu mă gândesc că cineva le dă ponturi. Numai eu și alte două persoane de încredere știm că vă aflați aici, așa că nu aveți de ce să vă faceți griji. Dar e mai sigur să vă mutăm, spune, apoi schițează un zâmbet. Iar de data asta, am pentru voi o casă la țară. Este în Saint-Germain-en-Laye. Nu e foarte departe, dar va trebui să călătoriți cu un automobil. Acum pun la punct toate detaliile. Voi trebuie să fiți gata de plecare mâine după-amiază.

David pune o mână pe umărul lui Jacques.

– Îți mulțumesc, Jacques. Nu vom uita niciodată ce ai făcut pentru noi.

Jacques nu rostește nici un cuvânt, dar își pune mâna peste cea a lui David.

31

Paris, 4 mai 1944
Sarah

Ceva o trezește pe Sarah. Deși în debara e întuneric, își dă seama că e dimineață, devreme. Primul ei gând se îndreaptă către bebeluș. Simte că a primit un dar – cel mai frumos și mai de preț dar din lume – și, de îndată ce se trezește, vrea să îl vadă, să îl atingă, să se asigure că este adevărat – că nu a visat totul.

Prin bezna din debara, nu reușește să-l zărească, dar îl simte întins lângă ea, îi aude răsuflarea ușoară și regulată. Din instinct, știe că doarme. Un scârțâit o face să tresară. I se pare că e cineva pe scări.

– David, șoptește ea. Ai auzit ceva?

– Nu, îi răspunde el și se întoarce prin somn, întinzând mâna spre ea.

Sarah îi prinde mâna, împletindu-și degetele cu ale lui, spunându-și că probabil i s-a părut, că ar trebui să se culce la loc, să profite de somnul bebelușului. Trebuie să își cruțe puterile pentru ce îi așteaptă. Ar putea fi mutați în orice zi. Dar nu se simte în siguranță, la gândul că *ei* sunt acolo, afară, și îi caută.

O bufnitură puternică zguduie peretele. Dă drumul mâinii lui David și se ridică în capul oaselor, cu fruntea acoperită de broboane de sudoare. Ridică pruncul și îl strânge la piept.

David s-a ridicat și el. Nu îl vede, dar îi simte trupul rigid, ca și cum lângă ea s-ar afla o statuie, căci amândoi se străduiesc, parcă, să se preschimbe-n piatră.

Aude uși deschise și trântite, cizme grele care aleargă în sus pe scări, ordine strigate în germană.

– *Schnell!*

– *Bewege dich schneller!*

Vrea să îi șoptească ceva lui David, ceva despre ușa ascunsă, despre cheia pe care a folosit-o când a deschis-o. A încuiat-o pe dinăuntru? Sunt la adăpost? Vor fi descoperiți? Dar nu îndrăznește nici să respire, darămite să zică ceva. Ar vrea să îl poată vedea. Dacă l-ar vedea, s-ar simți mai în siguranță.

O ușă se trântește cu zgomot – un zgomot mai puternic decât celelalte. Pare a fi ușa apartamentului. Îl aude pe David icnind brusc. Se roagă în tăcere: *Te rog, Doamne, apără-l pe copilul nostru. Niciodată nu voi mai cere nimic altceva*.

Aude glasuri puternice care vorbesc în germană, chiar în fața ușii debaralei. David întinde o mână spre ea în întuneric și o îmbrățișează. O strânge cu putere în brațe, iar ea strânge copilul și mai tare și rămân așa, tremurând.

– *Hier drin!* strigă o voce de neamț.

Sarah nu înțelege ce înseamnă cuvintele lui, dar știe că vocea vine acum chiar din fața debaralei. Se agață de Samuel, rugându-se din nou în minte: *Te rog, Doamne, apără-l*.

Copilul doarme încă, iar ea se miră că toată zarva aceea nu l-a trezit. Tocmai atunci însă, pruncul geme încetișor. Ea înțepenește, cu toți mușchii încordați. Ducându-și degetele la buzele lui, încearcă disperată să îi transmită că trebuie să tacă. Cu mișcări frenetice, îl pune la sân, dar el întoarce capul și adoarme la loc.

Ascultă conversația zgomotoasă în germană, care se poartă dincolo de peretele subțire. Cât de mult și-ar dori să vorbească limba lor acum. Degetele lui David se îngroapă în umărul ei și o rănesc, dar Sarah nu face nici o mișcare. Primește cu bucurie durerea, care îi distrage atenția de la teroarea crescândă.

Samuel se agită în brațele ei, scâncind ușurel. Poate îl ține prea strâns, așa cum o ține David pe ea. Își relaxează strânsoarea, suflând aerul pe care îl ținea în plămâni. Copilul nu trebuie să îi simtă tensiunea. L-ar putea face să plângă.

Dar scâncetele lui se întețesc. Sarah simte că îi stă inima în loc. Îl împinge la piept, încercând să îl facă să apuce sânul, să tacă. Dar copilul dă capul pe spate și scoate un țipăt. Puternic și ascuțit.

Un trosnet puternic răsună dincolo de ușă. Apoi altul, și altul. Cizmele mari și negre forțează ușa debaralei, intrând peste ei.

32

Paris, 29 mai 1944
Sarah

Șoarecii mișună de colo colo, fie noapte, fie zi, deși Dumnezeu știe ce găsesc de mâncare în locul acela. Poate că doar duhoarea mizeriei umane îi atrage și îi ține acolo. Sarah l-a simțit de îndată ce a intrat în clădirea destinată femeilor. I-a amintit de grajdurile unde mergea să călărească, atunci când era mică – veșnicul iz muced, de sudoare și putrefacție.

Nu îi dă drumul din brațe lui Samuel nici pentru un minut, îngrozită că ar putea cădea pradă animalelor scârboase. Apropierea de el o liniștește și îi reamintește de cuvintele spuse de rabinul din metrou: „Dumnezeu se va îngriji de copilul vostru“. Se agață de această slabă urmă de speranță, spunându-și că a fost o profeție. O ajută să se apere de frică.

Patruzeci de femei sunt îngrămădite într-o încăpere îngustă, dreptunghiulară, în paturi de armată acoperite numai cu paie, dar celelalte îi arată bunăvoință atunci când văd că are un copil mic. Se asigură că are destulă apă de băut, iar unele dintre ele îi dau chiar și din pachetele lor cu mâncare. Ea nu are ce să le dăruiască în schimb, în afară de un zâmbet slab. Nici să vorbească nu poate. O obosește, iar ea are nevoie să își păstreze toată energia pentru a-l hrăni pe Samuel. Asta-i tot ce contează acum. Să îl țină în viață.

Sunt numai două toalete la Drancy, pentru miile de prizonieri – una pentru bărbați și una pentru femei – și nu se pot duce decât la orele stabilite. De fiecare dată când se duce, caută printre chipurile de la coadă, sperând să îl vadă pe David, dar nu îl vede niciodată. Și în fiecare zi se uită la lista pentru următorul transport, îngrozită că într-o zi va găsi acolo numele lor. Numai de-ar rezista, își zice ea. Războiul nu va dura la nesfârșit.

Dar, pe 29 mai, numele lor apar pe lista celor care vor fi deportați chiar în dimineața următoare: David Laffitte, Sarah Laffitte, Copilul Laffitte. Nici numele nu i l-au cerut. De parcă nu le-a trecut prin minte că ar avea nevoie de un nume.

33

Paris, 30 mai 1944
Jean-Luc

Jean-Luc doarme adânc, când aude strigătele:

– *Raus! Raus!* E ora de trezire!

La început crede că visează; apoi, pe măsură ce străbate toate straturile de somn, până când e pe deplin conștient, înțelege că vocile vin chiar din fața camerei sale.

– Philippe! zice el. Philippe, trezește-te!

Pipăie pereții camerei, în căutarea întrerupătorului.

Deodată, ușa este deschisă cu o lovitură de picior, iar lumina de pe coridor inundă camera.

– *Achtung!* Trezirea!

Aruncă pijamaua de pe el și se grăbește să își tragă salopeta. Simte că Philippe face același lucru. Soldatul rămas în apropiere, așteptând, îi împinge spre lift. Ceilalți patru bărbați sunt deja înghesuiți în cabină.

– Probleme la tren, explică gardianul când își face loc lângă ei. Blocat.

Când pășesc afară, e întuneric beznă și frig și nici un semn nu prevestește încă răsăritul soarelui. Cei șase muncitori se așază fără să scoată o vorbă, în timp ce camionul prinde viteză pe străzile întunecate. În sfârșit, vor vedea un tren. Va afla acum dacă sunt, într-adevăr, vagoane pentru vite. Bănuiește că au încărcat trenul înainte de a-și da seama că este blocat, așa că de data aceasta va vedea cu ochii lui prizonierii.

Îi chiorăie stomacul, iar Frédéric îi aruncă o privire.

– Crezi că vom primi ceva la micul dejun?

– Mă îndoiesc, zice Xavier, clătinând din cap. Cu siguranță vor ca trenul să pornească cât mai repede.

– Da, înainte de răsărit, zice Frédéric, privind spre ceasul de la mână. E abia cinci.

– *Merde!* înjură Marcel, ridicând privirile. Nu-i de mirare că sunt atât de obosit.

Camionul oprește brusc.

– *Achtung!*

Soldatul sare din camion, iar ei se grăbesc să îl urmeze.

Când ajung pe peron, se opresc pe neașteptate, Frédéric izbindu-l pe Jean-Luc în spate.

– Oh, Doamne!

– Ce naiba? face Marcel, punând o mână pe umărul lui Jean-Luc, ca pentru a-și regăsi echilibrul.

Aud țipete, urlete, plânsete, toate din interiorul trenului pentru vite care așteaptă pe șine, cu ușile închise.

– Mișcați! Mișcați! le ordonă soldatul, împingându-i înainte cu bastonul.

Jean-Luc simte cum îl mână de la spate. Rezistă dorinței de a se întoarce, de a i-l smulge din mână și de a i-l îndesa în gură. În schimb, înaintează, pășind peste articolele de îmbrăcăminte răspândite de-a lungul peronului: paltoane, pălării, poșete. Holbându-se la tren, vede o mână lungă și subțire care iese printr-o fantă îngustă, în partea superioară a unui vagon, apoi alta și alta, toate ținând strâns bucățele de hârtie. Mâinile se deschid, dând drumul hârtiilor, care sunt luate de briza ușoară. Se oprește și ridică una, dar, în semiobscuritatea dimineții, nu înțelege scrisul. Singura lumină provine de la un imens fascicul îndreptat spre tren. Îndeasă bucata de hârtie în buzunar, bănuind că trebuie să fie o scrisoare către cineva – către o persoană iubită. Nu mai are nici un dubiu acum. Oamenii aceștia se îndreaptă spre moarte.

O mână îl împinge înainte.

– *Aussehen!* Uite!

Un soldat stă în spatele lui, luminând șinele cu o lanternă. Jean-Luc urmărește cu privirea raza de lumină. Înțelege imediat care este problema: o roată a căzut în spațiul dintre două șine. S-a deschis brațul eclisei care în mod normal le ține laolaltă. Nu știe cum vor putea să ridice din nou roata pe șine. Se întoarce și privește în

spate. Chipul lui Frédéric lucește la lumina slabă, iar Jean-Luc vede cum pe buze îi flutură un zâmbet vag. Frédéric a provocat accidentul? Speră că da. Dar acum ce pot face? Privește în jur, la soldații și paznicii de pe peron; sunt mulți, poate chiar patruzeci. Toți înarmați. Sunt și câini, care mârâie și trag de lese. Situația pare lipsită de speranță.

Mâna îl împunge din nou pe Jean-Luc în spate.

– Vezi problema?

Dar Jean-Luc a înțepenit în loc. Mâna îl împunge din nou.

– Uite!

Jean-Luc întoarce capul spre soldatul furios.

– Și ce vrei să fac eu?

– Repar-o. Pune trenul la loc pe șine.

– Nu pot. Brațul eclisei s-a rupt. Trebuie să descărcăm trenul și să îl ridicăm de pe șine ca să le apropiem din nou.

– Ce? face soldatul, tot mai încruntat.

Se apropie un altul, care vorbește în germană; sună ca o traducere a ceea ce a spus Jean-Luc. Celălalt soldat clatină din cap.

– Fără coborâm. Fără descărcăm.

– Imposibil! E prea greu! explică Jean-Luc, ridicând mâinile în aer pentru a-și arăta neputința în fața unei asemenea idei.

– Bine. Bine.

Primul soldat dispare și se întoarce după un minut, cu un grup de bărbați cu înfățișare bolnăvicioasă, toți numai piele și os.

– Nu!

Jean-Luc se uită spre micul grup de bărbați slăbiți. Nu are cum să funcționeze; orice neghiob și-ar da seama de asta. Se apropie un grup mai mare, iar cei șase muncitori fac un pas în spate, lăsându-i să se certe zgomotos în germană.

– *Ja,* descărcați trenul! ordonă cineva.

Fără întârziere, buloanele sunt scoase, ușile glisează în spate pe șinele lor, iar prizonierii se revarsă căzând pe peron. Plâng și se strigă între ei, întinzând brațele unii spre alții.

Apoi se aude o împușcătură.

– Liniște!

Zgomotul încetează, plânsetele și țipetele fiind reduse brusc la suspine și gemete. Dar bebelușii din rândurile prizonierilor nu ascultă de ordinele nemților și nici de mamele lor care încearcă să îi liniștească, iar plânsetele lor continuă pe fundal.

Se aude o nouă împușcătură. Lătratul câinilor se ridică în aerul nopții.

– Liniște, am zis!

Un corp se prăbușește la pământ. Alte țipete. Altă împușcătură. Apoi se lasă o tăcere aproape deplină, singurele zgomote care se mai aud fiind lătrăturile câinilor. Soldații mărșăluiesc de-a lungul peronului, fluturându-și armele, strigând ordine în germană, în timp ce alți și alți oameni se prăbușesc din vagoane.

– Doamne sfinte, câți sunt? zice Frédéric, prinzându-l pe Jean-Luc de cot.

– Cred că sunt o sută numai în vagonul ăsta!

Soldații îi mână pe prizonieri, cu armele și bastoanele lor, spre capătul peronului.

Jean-Luc tot nu se poate clinti din loc. Mulțimea de prizonieri trece pe lângă el, încercând să evite loviturile nemiloase ale soldaților. Cineva îi îndeasă o bucată de hârtie în mână. Alte hârtiuțe îi sunt întinse. Iar el tot nu se poate mișca. Nu s-a simțit niciodată atât de neputincios. Ar vrea să le strige: „Opriți-vă!“ Ar vrea ca armele soldaților să se îndrepte spre el. Dar este paralizat, privește fără să îi vină a crede. Îi vede cum deschid un alt vagon. Alte sute de oameni se prăvălesc la pământ. Zarva crește din nou, căci oamenii se agață unii de alții, plângând și țipând.

Apoi simte o mână apucându-l de gulerul salopetei. Se uită în jos și vede o tânără, cu ochi verzi, luminoși. Îi trage cu disperare capul în jos, spre gura ei.

– Cine ești? Nu ești prizonier.

Jean-Luc o prinde de talie, ca să nu fie luată de mulțime.

– Sunt muncitor la căile ferate, îi șoptește el la ureche. Vrei să duc un mesaj cuiva?

– Nu, îi răspunde femeia plângând, iar lacrimile îi curg pe obraji.

Jean-Luc încearcă să o țină, să nu îi dea drumul. Se întoarce într-o parte, apărând-o de valul de oameni. Zgomotele răsună din nou

puternic, când alți oameni se revarsă din vagoane. Așteaptă detunătura următoarei împușcături.

Femeia îl cuprinde cu brațul pe după gât, cu buzele lipite de urechea lui. Jean-Luc vrea să îi șteargă lacrimile, dar știe că ea încearcă să îi spună ceva.

– Te rog, spune ea.

Simte că îi împinge ceva la piept. Ceva cald și moale. Își coboară privirile.

Un năsuc se ițește dintre cârpe, iar ochii negri se deschid, privindu-l drept în față. Zgomotele din jur amuțesc, în timp ce pruncul se uită la el, profund.

– Te rog, ia-mi copilul!

34

Paris, 30 mai 1944
Jean-Luc

– Îl cheamă Samuel, spune tânăra, și lacrimile continuă să-i curgă pe față. Ia-l!

Jean-Luc încearcă să se ferească, dar nu are loc, căci mulțimea se îmbulzește și în spatele lui.

– Nu! zice el, scuturând din cap. Nu pot!

Dar ea îi împinge copilul înfășat în brațe, ținând bărbia țeapănă și hotărâtă. Un bărbat masiv se lovește de ei, îndepărtând-o de el. Jean-Luc simte cum crește distanța dintre ei. Ea îi dă drumul. Dacă nu va ține strâns copilul, va cădea, va fi călcat în picioare. Ridică o mână, prinzându-l, iar pe cealaltă o întinde spre ea, numai că mulțimea a înghițit-o deja. Îi caută ochii verzi și luminoși în marea de oameni. Dar nu o mai vede.

Oamenii trec pe lângă el, iar el rămâne locului, nemișcat. Mulțimea se subțiază acum, iar soldații încep să se apropie de el. Trebuie să ascundă copilul. În timp ce îl ține cu mâna stângă, cu dreapta își desface pe furiș nasturii salopetei. Bagă copilul înăuntru, apoi își încheie din nou nasturii. Își dă seama că bebelușul nu a scos nici un sunet, dar simte căldura pe care o răspândește, încălzindu-i pieptul. Se simte copleșit de situație, iar panica îi dă fiori pe șira spinării. Ce ar trebui să facă acum?

Privește în jur. Valul de prizonieri s-a îndepărtat aproape cu totul de tren. În scurtă vreme, va fi expus privirilor. Se îndreaptă spre ei, împingându-se în grămada de oameni, încercând să se piardă printre ei.

Clădirea șefului de gară! Acolo trebuie să meargă. Este nevoit să împingă un bătrân din drumul lui în timp ce înaintează. Două femei

care se agață una de alta îi blochează trecerea. Le ocolește și se îndreaptă în grabă spre celălalt capăt al peronului.

Răsună o altă împușcătură, iar preț de o clipă mulțimea pare să se oprească. Apoi își reia goana. Ținând capul în jos, Jean-Luc merge mai departe. Ajuns în fața clădirii, împinge ușa de la intrare. Nu e nimeni înăuntru. *Și acum? Gândește-te!* Timpul este crucial. Urcă scările cât de repede îi permite piciorul rănit. Nu știe ce să facă, unde să se ducă.

Toaletele sunt la primul etaj. Intră și închide ușa în urma lui, fără zgomot. S-ar putea ascunde aici până când decide cum să fugă. Gara are o ieșire prin spate, la care se poate ajunge ocolind clădirea. De obicei este păzită, dar, cu haosul de afară, s-ar putea ca acum să nu fie. Privește pe fereastră; dă în spatele clădirii, unde nu se vede decât întunericul.

Dă să plece, când aude pași urcând scările. Aruncă un ochi spre cabine, gândindu-se că s-ar putea ascunde în interiorul uneia dintre ele, dar e prea târziu. Ușa se deschide și intră un soldat.

– *Verdammt noch mal was machst du da?* zice neamțul, încruntându-se la el. Ce faci aici? Toaleta asta este numai pentru germani. *Raus!*

Bebelușul scoate un țipăt.

– Ce a fost asta? zice neamțul și încruntătura i se adâncește.

Jean-Luc reacționează rapid. Luând mâna dreaptă de pe copil, se repede spre neamț, smulgându-i pistolul din tocul deschis. E mai ușor decât credea că va fi. Îl scutură ca să îl poată apuca mai bine. E prima dată când ține în mână un pistol și trebuie să-și coboare privirea o clipă, ca să găsească trăgaciul. Odată ce l-a identificat, pune degetul pe el, atent să nu îl apese. Nu încă. Țintește spre neamț, iar cu mâna stângă ține copilul lipit de piept.

Neamțul pălește.

– *Dafür könntest du erschossen werden!* Vei fi împușcat pentru asta!

Jean-Luc nu se clintește.

– Dezbracă-te.

– Ce?

Lipește pistolul de fruntea omului.

– Dezbracă-te! *Schnell!*

În timp ce soldatul se chinuie să iasă din uniformă, plânsetele copilului se întețesc. Jean-Luc știe însă că nu trebuie să se lase distras. Următoarele câteva minute sunt esențiale. Cu pistolul ațintit asupra prizonierului său, se îndreaptă spre zona unde sunt chiuvetele. Scoate copilul și îl așază într-o chiuvetă. Plânsetul copilului devine frenetic acum, că nu mai este ținut în brațe.

În timp ce pune ambele mâini pe pistol, Jean-Luc știe că trebuie să facă abstracție de țipetele copilului. Este timpul să ia o decizie. Afară răsună mai multe împușcături. În curând vor începe să îl caute. Trebuie să se grăbească. Degetul îi tremură pe trăgaci, iar inima îi bate mai repede, anticipând ce urmează. Este mai bine să nu lase în urmă martori. Dar are nevoie de uniforma aceea și nu o vrea pătată de sânge.

În scurtă vreme, uniforma zace la picioarele soldatului, în timp ce neamțul stă acolo tremurând, numai în lenjerie de corp.

– Nu mă omorî. Îți las destul timp ca să scapi.

Jean-Luc se uită fix la el, îi vede pieptul alb și plăpând și brațele slăbănoage. Nu este mai mare ca vârstă decât el, dimpotrivă. E doar un puști. Se aud alte bubuituri. Plânsetele bebelușului îi sparg timpanele. Nu poate lua o decizie cu tot zgomotul acesta.

– Bebelușului i-e foame, șoptește soldatul. Aș putea să-ți aduc lapte.

– Taci din gură! Cum ies de aici? zice Jean-Luc, împungându-l din nou cu arma în frunte.

– Ușa, spatele gării. Nu sunt gardieni acum. Arată documentele mele.

Cu arma încă îndreptată spre prizonierul său, Jean-Luc își scoate salopeta. Va fi mai greu să se îmbrace cu arma ațintită asupra neamțului. Sau ar putea să îl împuște pe loc și să își elibereze ambele mâini. Ar fi mai simplu. Dar există riscul ca împușcătura să fie auzită de cineva.

Ignorând plânsetele copilului, își trage pantalonii uniformei cu mâna stângă, apoi haina și căciula. După aceea, își vâră picioarele în ghete. E aproape gata; va trebui să-și încheie mai târziu nasturii

de la haină. Mai întâi trebuie să se ocupe de neamț. Ține arma către capul lui.

Deodată, omul cade în genunchi, implorându-l.

– Nu trage! Te rog! Am familie!

– Mi se fâlfâie! Crezi că oamenii ăștia nu au familii?

– Îmi pare rău! Îmi pare rău! Nu am…

– *Ferme ta gueule!* Închide gura! Sau te împușc pe loc.

Soldatul tace. Dar bebelușul încă țipă. Ceva din plânsetul copilului îl împiedică să tragă.

Îl ridică din chiuvetă cu o mână, iar cu cealaltă ține arma îndreptată spre neamț.

– Nu! Te rog! izbucnește soldatul în lacrimi. Stau aici. Nu plec.

Jean-Luc numără până la trei, apoi apasă pe trăgaci.

35

Paris, 30 mai 1944
Charlotte

– Cine sună așa? întreabă Maman, îndreptându-și privirile spre mine.

– Mă duc eu.

Mă întorc cu spatele la chiuvetă și mă șterg pe mâini cu prosopul. Soneria se aude din nou și mă grăbesc spre ușa de la intrare. De afară răsună un plânset de copil. Mă opresc o clipă înainte de a deschide.

E Jean-Luc. Stă în prag, în uniformă de neamț. Ține în brațe un copil mic. Mâinile îmi alunecă de pe clanță. Simt cum sângele mi se scurge din obraji, iar stomacul mi se strânge de dezamăgire. Un bebeluș! Trebuie să fie copilul lui.

Trece grăbit pe lângă mine, închizând ușa în urma lui.

– Charlotte, trebuie să mă ajuți!

Rămân pironită-n loc, cu gura căscată. Nu știu cum să îi pun toate întrebările care îmi trec prin minte. Al cui este bebelușul?

– Are nevoie de hrană! zice Jean-Luc, iar ochii îi fug prin cameră.

Îmi simt limba umflată și greoaie în gură. Încerc să vorbesc, dar nu reușesc să scot nici un cuvânt. Apoi o simt pe Maman care vine în grabă în spatele meu.

– Ce se întâmplă? întreabă, fixându-l cu privirea pe Jean-Luc. Ce cauți aici?

El face încă un pas în interiorul apartamentului, iar plânsetele bebelușului se întețesc.

– O femeie de la Drancy m-a obligat să-i iau copilul. Nu știu ce să fac cu el.

– Nu ar fi trebuit să vii aici, ridică Maman glasul.

– Vă rog! Trebuie hrănit. Nu aveam unde să mă duc.

Maman se întoarce spre mine, iar vocea ei capătă un ton hotărât, organizatoric.

– Charlotte, du-te fuga la etajul cinci, la Madame Deschamps. A născut din nou de curând. Roag-o să-l alăpteze și pe copilul acesta, zice, apoi mă apucă de braț înainte de a o lua din loc. Nu-i spune nimic despre Drancy. Zi-i că l-am găsit pe scările vechii brutării.

Când plec, o văd că ia pruncul din brațele lui Jean-Luc.

– Ascunde-te în dormitor. Nu trebuie să te vadă.

Plec grăbită, cu gândurile învălmășite în minte. A luat un copil!

Cu răsuflarea tăiată, sun la Madame Deschamps. Băiețelul ei îmi deschide ușa.

– Mama ta e acasă?

Se întoarce cu spatele și strigă:

– Maman!

– *Oui,* o aud zicând din camera de zi. Cine este?

Băiatul se uită la mine, iar pe chipul lui mic apare o încruntătură adâncă.

– Spune-i că e Charlotte, de la etajul trei.

Dar nu mai aștept după el și dau buzna în camera de zi.

– Madame…

– Bună, Charlotte, zice femeia, zâmbindu-mi de unde stă, într-un fotoliu mare, cu un bebeluș adormit la sân. Nu te-am văzut de multă

vreme, de când ai început să lucrezi la spital. Ce mai faci?

– Eu… Eu… Avem nevoie de ajutorul dumneavoastră. Avem un copil… E mort de foame. Puteți să îl alăptați?

– Ce? Ce copil?

– L-am găsit abandonat. În fața vechii brutării.

– Nu știu. Mi-e destul de greu să-l alăptez și pe al meu.

– Vă putem da rațiile noastre, spun eu, fără să stau pe gânduri. Vă rog.

– Bine, bine. Lasă-mă cinci minute.

O privesc cum ia cu blândețe copilul de la sân și îl culcă pe canapea.

– Laurent, îi zice fiului ei. Fii atent la sora ta, bine?

Băiatul încuviințează solemn din cap și se așază lângă prunc.

O aștept pe Madame Deschamps să își încheie nasturii bluzei. În timp ce coborâm scările în grabă, aud cum urlă bebelușul.

– Pare foarte înfometat. Sper că am destul lapte.

Își prinde sânii în mâinile făcute căuș, de parcă le-ar măsura volumul. După mine, nu sunt prea mari și mă întreb cum va reuși.

Maman iese din camera de zi, cu bebelușul țipându-i în brațe.

– Micheline. *Merci*. Ne poți ajuta?

– Nu sunt sigură. Nu știu dacă am destul lapte. Tocmai l-am alăptat pe al meu și nu am mâncat încă nimic astăzi.

– Charlotte, mergi și adu niște pâine și cârnatul acela. Adu și niște apă.

Când mă întorc cu proviziile, Madame Deschamps este așezată în fotoliul lui Papa și își descheie nasturii. Maman îi trece copilul în brațe. Mă holbez la Madame Deschamps, care îndeasă capul pruncului în bluza pe jumătate desfăcută. Dar plânsetele continuă, în mijlocul vânzolelilor și al sforțărilor. Ia copilul de la sân și îi privește chipul roșu și lucios, răvășit de furie. Apoi ridică sânul și i-l împinge în gură. Dar bebelușul se trage înapoi, țipând și mai tare. Madame Deschamps oftează, privind-o pe Maman cu o sprânceană ridicată.

– Încăpățânat ca un catâr, ăsta micu', zice ea.

– Te rog, mai încearcă, zice Maman, cu vocea tremurându-i de teamă.

Și eu mă tem. Ce ne facem dacă nu îl putem hrăni? Va muri?

Madame Deschamps leagănă copilul dintr-o parte în alta și am senzația că va renunța. Apoi încearcă din nou, de data aceasta murmurând domol. Treptat, plânsetele se potolesc, fiind înlocuite de sunetele gingașe ale suptului. Simt un val de ușurare; mă întorc zâmbind spre Maman, dar își ține ochii fixați asupra pruncului și buzele strânse. Îmi dau seama că încearcă să hotărască ce e de făcut.

– Maman, îi șoptesc eu. I-am spus că îi dăm tichetele noastre de rații.

Oftând, se îndreaptă spre birou și scoate plicul pe care îl ținem în sertarul de sus. Scoate tichetele și i le întinde lui Madame Deschamps.

– Sărmanul. Bănuiesc că părinții lui au fost săltați, zice Madame Deschamps, privind spre Maman.

– Nu știu. L-am găsit afară, în pragul vechii brutării.

Femeia scoate un țâțâit.

– Ce lucruri sunt obligați să facă oamenii în vremurile astea! E îngrozitor.

Maman încuviințează din cap, cu ochii ațintiți asupra ei.

– Poți să-l iei dumneata? Sau s-o iei? Nici nu știu ce e. Poți lua dumneata copilul?

– Nu! răspunde Madame Deschamps, cu glas aspru. Nu îmi pot asuma riscul, când am patru copii acasă.

Apoi vocea i se mai domolește.

– Dacă îl caută?

– Să caute un prunc? spune Maman, încruntându-se la ea. De ce și-ar pierde timpul cu un copil atât de mic?

– Dacă e evreu? zice Madame Deschamps, coborând vocea.

Apoi pipăie fundulețul copilului.

– Cred că nu a fost schimbat de multă vreme. E ud tot. Sărmanul, s-a oprit deja din supt. A adormit, dar nu cred că a mâncat cine știe ce.

Maman se uită la mine.

– Charlotte, adu un prosop de bucătărie. Îi schimb eu scutecul.

– Un prosop de bucătărie?

– Da, e perfect.

Când mă întorc cu prosopelul, o văd pe Maman stând pe canapea, aplecată în față, vorbind în șoaptă cu Madame Deschamps. O văd cum îi ia copilul din brațe cu grijă și îl pune pe podea. Desface straturile de lână în care este învelit. Pe dedesubt poartă un costumaș cenușiu. Îi desface nasturii și îi scoate bluzița. Pielea îi este aproape translucidă – liniile coastelor se zăresc prin ea.

– Doamne, ce murdar e! Trebuie să-l îmbăiem, decide Maman, apoi tace o vreme, în timp ce șterge mizeria cleioasă și gălbuie din jurul zonei intime. Nu a fost circumcis, precizează și se întoarce din nou spre Madame Deschamps. Nu vrei să-l iei dumneata? Te rog. Te-am ajuta.

– Nu. Ți-am zis că nu pot. Face o pauză. De ce nu-l ții dumneata? Charlotte te poate ajuta.

– Nu putem! zice Maman, cu o voce tăioasă.

– Dar, Maman, am putea!

– Nu, Charlotte, nici nu se pune problema.

– V-aș aduce niște lapte de la mine, zice Madame Deschamps, pe un ton ce vădește acum regretul.

– Dar dacă l-am duce la orfelinat? spun eu, cu glas șovăielnic, remarcând privirile pe care le schimbă Maman și Madame Deschamps. Nu am putea să-l lăsăm în fața unui orfelinat?

– Ar fi mort într-o săptămână, decretează Madame Deschamps, cu glas monoton.

Maman încuviințează din cap.

– Orfelinatele sunt periculoase acum. Deja e subnutrit și foarte slăbit, spune ea întorcând capul spre mine. Du-te și umple chiuveta din bucătărie cu apă călduță.

Fac întocmai. Este abia pe jumătate plină când Maman intră în bucătărie, cu bebelușul în brațe.

– Am trimis-o pe Micheline înapoi. O să ne aducă niște lapte de la ea. Va fi mai ușor decât să încercăm să facem rost de lapte de vacă, și probabil mai sănătos pentru el.

– Te rog, spun, încerc să nu îmi las vocea să capete un ton implorator. Nu am putea să-l ținem la noi? Te ajut eu. Tu trebuie numai să-mi arăți ce să fac.

– Charlotte, nu putem.

Ochii îi lucesc, iar în glasul ei se simte o urmă de regret.

– Nu înțelegi că de îndată ce vor face legătura dintre tine și Jean-Luc, vor veni direct aici? Ar putea chiar să trimită Gestapoul.

– Gestapoul? Nu se poate!

– Ba da. Vor vorbi cu vecinii. Sper că Micheline nu va spune nimic, dar nu poți ști ce o să facă cineva când e supus presiunilor, zice, cu un oftat. Nu mai suntem în siguranță. Iar asta, mulțumită lui Jean-Luc, adaugă, după o scurtă pauză.

Un fior îmi traversează șira spinării. Ne-a pus familia în pericol.

– Îmi pare rău, Maman.

Dacă trimit Gestapoul? Dacă ne arestează?

– Spune-i să iasă. Trebuie să învețe cum să aibă grijă de bebeluș. Poate începe prin a-l îmbăia.

– Jean-Luc, șoptesc eu, deschizând ușa. Poți ieși acum.

Iese târșâind picioarele și privind în pământ.

– Doamne, îmi pare tare rău, Charlotte. Nu știam unde să mă duc.

Încerc să zâmbesc, dar simt un nod în stomac. Nu am în minte decât imaginea celor de la Gestapo urcând scările spre noi.

– Îl cheamă Samuel, zice Jean-Luc, privindu-mă.

Încuviințez din cap.

– Da, tocmai am descoperit și noi că e băiat.

Când intrăm în bucătărie, Maman se întoarce spre Jean-Luc.

– Trebuie spălat, spune ea, pe un ton glacial. Îți arăt cum se face.

Ne ajută să-l spălăm pe Samuel, apoi îi dă lui Jean-Luc o cremă grasă, cu care să-i ungă pielea iritată a piciorușelor. Îl privesc cum întinde crema pe piele, de parcă i-ar fi și teamă să îl atingă. Știu de ce face Maman asta – vrea să îl responsabilizeze. O văd cum îl privește și înțeleg că e furioasă pe el, deși încearcă să-și păstreze calmul. Bărbații nu se pricep să se îngrijească de bebeluși. Ce va face?

De îndată ce copilul este spălat și culcat în fotoliu, se întoarce spre Jean-Luc.

– Ce-i cu uniforma de neamț?

– Numai așa puteam scăpa din gară.

– Cum ai făcut rost de ea? îl întreabă Maman, cu o voce tăioasă.

– I-am luat pistolul neamțului și l-am obligat să mi-o dea. Altfel nu se putea.

– L-ai împușcat?

– Numai în picior.

– Ar fi trebuit să-l omori. Acum ai lăsat în urmă un martor. Vor veni după tine.

Maman se plimbă de colo colo prin încăpere, privindu-l de sus.

– Soțul meu se întoarce acasă după-amiază. Nu trebuie să afle nimic.

Jean-Luc încuviințează din cap.

– Dacă mă caută, se vor duce mai întâi acasă la mine. Nu au cum să afle că sunt aici.

– De unde știi că nu ai fost urmărit? îl chestionează Maman, încruntându-se la el.

– Am verificat. Nu era nimeni pe lângă mine.

– Dar ei știu că ai cunoscut-o pe Charlotte în spital. Nu le va lua mult timp să facă legătura. Ar putea ajunge aici în curând, zice ea, privindu-l cu asprime. Trebuie să pleci. Și trebuie să iei copilul cu tine. Până acum trebuie să fi aflat deja că l-ai luat și te caută. Nu ne putem asuma un asemenea risc. Deja am amestecat-o pe Micheline.

Continuă să umble dintr-o parte în alta prin camera de zi.

– Ea e elementul imprevizibil din cauza căruia am putea fi prinși. Va trebui să inventez o poveste, dar știi cum sunt oamenii. Va vorbi. Nu ar fi trebuit să-i cerem să-l alăpteze, oftează ea. Nu gândeam limpede.

– Dar, Maman, trebuia să-l hrănim. Țipa de foame. Nu e vina ta.

– Charlotte, nu vezi cum ne-am compromis?

– Îmi pare rău. Nu ar fi trebuit să vin aici, zice Jean-Luc, trecându-și o mână prin păr.

Maman îi respinge scuzele, cu o ridicare din umeri.

– Nu știu cum ne mai putem acoperi acum urmele, zice și se apleacă peste fotoliu, privind la copil. Ce ai de gând acum? îl întreabă pe Jean-Luc, apoi face o pauză și ridică privirea spre el. Trebuie să ai un plan.

E felul ei de a spune că el nu are nici un plan, iar ea o știe prea bine.

– Maman, te rog, trebuie să-l ajutăm. Gândește-te la o cale de a-l ajuta.

Văd cum i se unesc sprâncenele. Arunc o privire spre bebeluș, care doarme liniștit, ca și cum lumea ar fi un loc pașnic.

– Bine, spune Maman hotărâtă, uitându-se la Jean-Luc. Aș putea să-ți fiu de ajutor. Dar nu poți dezvălui nimănui ce o să-ți spun acum.

36

Paris, 30 mai 1944
Charlotte

– Nu ar trebui să-ți spun acest lucru, zice ea privind la Jean-Luc, care stă lângă mine pe canapea. Dacă s-ar afla, multe vieți ar fi puse în pericol.

– Înțeleg, zice Jean-Luc, înghițind în sec.

Maman îl privește cu ochi mijiți.

– Da, dar vei fi destul de puternic ca să-ți ții gura dacă te prind?

– Prefer să mor, decât să risc viața altcuiva.

Se apleacă în față, cu palmele pe genunchi.

– Cuvinte frumoase și curajoase, zice ea, apoi tace pentru o clipă. Dar nimeni nu știe ce ar face până nu e pus în fața faptului împlinit.

Apoi se întoarce și se uită la mine.

– Trebuie să-mi asum riscul. Nu văd nici o altă cale.

Jean-Luc încuviințează din cap.

– Am un unchi, Albert. Locuiește la Ciboure, un sat de lângă Saint-Jean-de-Luz, începe ea, apoi se oprește o clipă, frecându-se la ceafă. Activează în zona aceea. I-a ajutat pe mulți să fugă peste Pirinei; piloți britanici care voiau să se întoarcă în Anglia, evrei.

Oare Maman i-a ajutat pe oamenii aceștia să scape? O fixez cu privirea, întrebându-mă cine este ea cu adevărat. De rușine, ochii mi se umplu de lacrimi. Clipesc repede, ca să le alung. O privesc acum pe mama într-o lumină nouă.

– El te-ar putea ajuta, continuă ea. Îți spun adresa și o înveți pe de rost. Să nu o scrii pe hârtie, zice, pironindu-l cu privirea pe Jean-Luc. Ești pregătit?

El dă din cap că da.

Maman ridică bebelușul din fotoliu, ezitând o secundă, ca și cum n-ar prea știi ce să facă cu el. Apoi, oftând adânc, se așază, ținându-l

în poală.

– Avenue de l'Océan, numărul douăzeci și patru…

– Maman, o întrerup eu, ai mai ajutat oameni? Le-ai dat și altora această adresă?

Se uită la mine pentru o clipă, înainte de a răspunde.

– Da, am făcut-o.

– Dar… dar… De ce nu mi-ai spus nimic?

– Charlotte! exclamă cu o voce aspră. Ar trebui să știi că despre asemenea lucruri nu se vorbește.

Mă aflu, din nou, în postura copilei ignorante, căreia nu i se spune nimic. Sunt, pe de o parte, supărată pe ea, dar pe de alta, simt o admirație amestecată cu invidie. Îmi pare rău că nu am știut. Totul ar fi fost diferit.

– Papa… Papa știe?

– Nu este timpul potrivit pentru această discuție, Charlotte. Trebuie să acționăm repede.

Acum sunt copila egoistă, atât de prinsă în mica ei lume, încât nu o mai vede pe a celorlalți.

Maman se întoarce din nou spre Jean-Luc.

– Va fi periculos. Foarte periculos. Presupun că nu vorbești germana, nu?

– Nu.

– Atunci trebuie să scapi de uniforma asta. Îți pot da documente de identitate false. Îți putem tunde părul și ajusta sprâncenele ca să se semene cu fotografia. Am mai făcut-o. Și îți pot da bani. Va trebui să iei copilul cu tine, zice, după o pauză. Nimeni altcineva nu îl va accepta, iar să stai într-o ascunzătoare cu el ar fi prea periculos.

Privește în jos, la bebelușul care doarme liniștit în poala ei.

– Nici nu sunt sigură că va supraviețui.

Știu la ce se gândește, dar nu spun nimic.

– Va trebui să iei trenul spre Bayonne, continuă ea. Iar de acolo, mergi pe jos până la Ciboure. Sunt vreo patruzeci de kilometri. Trenul va fi partea cea mai dificilă, dar atâta vreme cât nu vorbești cu nimeni…

– Dar nu va părea suspect, un bărbat care călătorește singur cu un bebeluș? o întrerup din nou. Va fi luat la întrebări. Și cum va face

rost de lapte?

Prin minte îmi trece gândul îngrozitor că nu vrea decât să scape de el. Nu o mai cunosc; nu știu de ce poate fi în stare.

– Îi putem da lapte de la Micheline, cât pentru două zile, timp în care ar trebui să ajungă deja la casa conspirativă.

Își întoarce apoi privirile spre Jean-Luc.

– Va trebui să intri cât mai puțin în contact cu alți oameni.

– Dar, Maman, fac eu, holbându-mă la ea. E o nebunie! Cineva îl va opri. Sunt sigură că așa se va întâmpla.

– Charlotte, spune Jean-Luc cu blândețe, atingându-mi mâna. Totul va fi bine. Voi avea acte false.

– Nu!

Mă ridic în picioare, căci prin cap tocmai mi-a trecut rapid o idee. Fac un pas spre Maman, apoi mă aplec și ridic copilul din brațele ei, îl strâng la piept. Este atât de mic, atât de ușor. Privesc peste capul lui la Maman și vorbesc calm, încet – de teamă să nu îl trezesc.

– Un cuplu care călătorește cu un bebeluș va trezi mai puține suspiciuni decât un bărbat singur cu un copil.

Ochii îi scapără, și îmi dau seama că am dreptate, iar ea o știe.

– Nu, Charlotte! Nu! strigă, iar scânteierile din ochii ei se transformă în furie nestăpânită.

Jean-Luc se ridică și el.

– Ești atât de curajoasă, îmi șoptește el la ureche, punând un braț pe umărul meu.

Apoi se întoarce spre Maman.

– Voi face tot ce pot să o apăr.

– Să o aperi? rostește ea printre dinți. Tu nici pe tine nu te poți apăra!

El îmi ia ușurel copilul din brațe, apoi o privește pe Maman. Vocea îi este egală și calmă, ca și cum ar încerca să îmblânzească un animal sălbatic.

– Un lucru știu, și anume că nu vreau să o pierd pe fiica dumneavoastră. Și, da, va fi periculos. Dar jur să îi apăr, și pe ea și pe acest copil, cu prețul vieții.

– Nu pleacă nicăieri! strigă Maman, trecând rapid cu privirea de la unul la altul.

Fac un pas spre ea.

– Maman, te rog. Gândește-te. Putem să ne prefacem că suntem amanți și fugim de familie, ca să ne căsătorim, pentru că am născut un copil ilegitim…

– Nu! zice ea, întinzând mâna și apucându-mă strâns de umăr. Se poate întâmpla orice. S-ar putea să nu te mai vedem niciodată! strigă, înghițind în sec. Nu poți pleca!

Mă uit la ea cu ochi mari, înțelegând că mă iubește. Sigur că mă iubește. Inima mi se umple de regret și rușine. Cum de nu mi-am dat seama până acum?

Dar nu pot rămâne. Simt nevoia disperată de a acționa acum, de a face ceva.

– Trebuie să mă lași. Te rog, Maman.

– Nu înțelegi pericolele. Habar nu ai…

Vocea îi tremură, apoi piere cu totul, parcă știind că deja m-a pierdut.

– Înțeleg bine riscul. Dar tot vreau să o fac. *Trebuie* să o fac.

37

Paris, 30 mai 1944
Charlotte

În gara Montparnasse domnește haosul. Soldații și jandarmii roiesc în jur, oprindu-i pe oameni, verificând documente și strigând ordine. Adulții privesc neliniștiți spre peroanele de unde pleacă trenurile, în vreme ce copii palizi, obosiți, care nici să plângă nu mai pot, stau lângă ei, înțepeniți. Iar în tot acest timp oamenii sunt întorși din drum, nefiind lăsați să urce în tren.

– Poliția este peste tot, Charlotte!

Conștientă de ceea ce se petrece, strâng copilul mai tare la piept, privind în jur.

– Nu te uita! Poartă-te firesc.

Jean-Luc este atât de agitat, încât mă sperie. Dacă nu se calmează, va atrage o atenție nedorită asupra noastră. Mă opresc o clipă, surprinzându-i privirile speriate. Inima îmi izbește cu putere în coaste și îmi simt palmele asudate, dar îmi amintesc cine ar trebui să fim – doi îndrăgostiți care fug în lume cu copilul lor ilegitim. Cum s-ar comporta niște îndrăgostiți?

Mă ridic pe vârfurile picioarelor și îmi trec brațul pe după gâtul lui Jean-Luc, cu copilul între noi. Îl trag mai aproape de mine și ridic capul spre el.

– Sărută-mă, îi șoptesc la ureche.

La început, buzele lui sunt rigide și reci, dar pe măsură ce gura mea zăbovește deasupra lor, le simt cum se înmoaie și mă primesc cu bucurie. Zgomotele din jur se pierd în decor. În depărtare aud fluiere, copii care plâng, oameni care țipă, în timp ce noi stăm lipiți unul de altul, iar răsuflările ni se contopesc. Îmi simt inima ușoară acum. Totul va fi bine. O știu.

Apoi el se trage în spate.

– Să mergem. Peronul cincisprezece.

Mă prinde de braț și mă trage după el. Împreună, ne croim drum spre soldatul care verifică biletele și documentele înainte de a permite accesul pe peron. După ce verifică rapid documentele false ale lui Jean-Luc, privirea îi fuge către piciorul lui.

– Cum te-ai rănit? întreabă, cu un puternic accent german.

– Un accident la muncă.

Chipul lui Jean-Luc este lipsit de orice expresie, iar tonul vocii, neutru.

Se strâng oameni în spatele nostru, dar soldatul nu pare să se grăbească. Privește la documentele lui Jean-Luc, apoi din nou la el și, încă o dată, la documentul de identitate. Oare vede ceva ce nu se potrivește? Maman a fost silită să se grăbească atunci când l-a tuns ca să semene cât mai bine cu bărbatul din fotografie.

– Michel Cevanne?

– Da.

Jean-Luc nu lasă vocea să îl trădeze.

– Data nașterii?

– 5 iulie 1922.

Soldatul întoarce capul spre mine.

– Care este relația dumitale cu acest bărbat?

– Sunt… Suntem… prieteni.

– Prieteni? Documentele la control, *mademoiselle*.

I le dau.

– Acolo aveți un bebeluș?

Nu se uită la documente, în schimb se holbează la copilul din brațele mele.

– Da.

Întinde o mână și ridică păturica, cu degetele lui lungi și subțiri.

– Aveți certificatul de naștere?

– Eu… noi… nu am avut timp să îl solicităm.

– Orice naștere trebuie înregistrată în decurs de trei zile.

Simt cum mi se contractă atât de tare nervii, încât am senzația că o să-mi plesnească. Nu știu ce să spun.

Chiar atunci apare un polițist și îi șoptește ceva la ureche soldatului. Cei doi încep o discuție confidențială, pe o temă ce pare a

fi presantă. Jean-Luc îmi aruncă o privire. Știu ce gândește. Acum e momentul nostru.

Mă apucă de mână și alergăm de-a lungul peronului, fără să privim în urmă. Sărim în tren pe la prima ușă și ne trezim într-un compartiment gol, de opt locuri. Jean-Luc închide ușa în spatele nostru.

– Stai jos. Poartă-te firesc.

Mă așez la geam, cu copilul în poală. Jean-Luc se așază lângă mine. Respir rapid, dar mi se pare că aerul nu-mi ajunge în plămâni. Simt că-mi vâjâie capul.

Deodată, se deschide ușa. Un gardian aruncă o privire înăuntru.

– Aici! strigă către cineva din spatele lui.

Îl apuc pe Jean-Luc de mână. Mi se taie răsuflarea. Privesc cu groază către gardianul care ține ușa deschisă.

Un bărbat care duce o valiză mare se strecoară înăuntru, urmat de o femeie și de trei băieți mici. Jean-Luc își trage mâna din strânsoarea mea. Răsuflu ușurată. Ridicând ușor pălăria spre noi, în semn de salut, bărbatul se așază vizavi, alături de soția lui. Copiii se bat pe ultimele două locuri de lângă părinții lor, lăsându-l pe mezin în picioare, neștiind ce să facă.

– Nu te prosti, Henri. Stai jos, îl ceartă tatăl.

Băiatul se așază fără să scoată un cuvânt, vizavi de familia sa, alături de Jean-Luc. Îmbufnat, începe să își râcâie crusta uscată a unei bube de pe genunchi.

Nimeni nu vorbește. Toată lumea are secrete. Când trenul iese din gară, cei doi băieți mai mari încep să se foiască, împungându-se și înghiontindu-se.

– Șșș, liniște. Încercați să dormiți, le zice mama lor, aruncându-le o căutătură aspră, dar băieții continuă să se ciupească de genunchi. Spune-le și tu, Georges.

– Liniște, băieți. Încercați să vă odihniți, zice tatăl lor, dar se uită în sus, abia văzându-i.

– Papa, mi-e foame. Nu am mâncat nimic la micul dejun.

– Liniște!

Băiatul se uită pe fereastră. Îi urmăresc privirea, îndreptată către clădirile cenușii care se profilează pe cerul albastru. *Te rog,*

Doamne, îmi șoptesc în minte. *Te rog, Doamne, ajută-ne să ajungem la Bayonne*.

Deodată, ușa compartimentului se deschide și intră un jandarm, cu un aer obosit.

– Documentele, cere el, privind mai întâi către familia cu trei copii, apoi spre noi.

Inima mea o ia din nou la galop.

Băgând mâna în buzunarul interior, Jean-Luc scoate hârtiile. Mâinile îi sunt sigure, iar chipul lui păstrează o expresie calmă, afabilă. Le scot și eu pe ale mele, cu degete tremurătoare, foindu-mă pe locul meu, dar, în compensație, afișând cel mai dulce zâmbet de care eram în stare.

– *Monsieur* Cevanne și *Mademoiselle* de la Ville, călătorind cu un bebeluș, zice jandarmul, ridicând din sprânceană.

– Mergem la Biarritz, să ne căsătorim, o trântește Jean-Luc, iar zâmbetul meu devine și mai larg.

Jandarmul se uită la mine, apoi la Jean-Luc, și din nou la mine, cu o expresie tot mai încruntată.

– Nu știți că e război?

– E pentru binele copilului, spun eu. Tatăl meu ne-ar fi omorât dacă rămâneam acasă. Și pe mine, și pe copil.

Îmi las lacrimile să curgă. Îmi dau seama că sunt privită cu consternare de familia cu care împărțim compartimentul. Povestea noastră a adăugat o nouă dimensiune călătoriei pe care o întreprind.

Se lasă o tăcere grea.

– Ați fugit pe ascuns! scoate jandarmul un hohot răsunător și mârșav. Cred că ar fi bine să ieșiți o clipă pe culoar, *monsieur*. Trebuie să schimbăm câteva cuvinte.

Jean-Luc mă bate pe mână, în timp ce se întinde după rucsacul lui.

– Desigur, *monsieur*.

Îl privesc cum iese din compartiment, apoi mă uit spre cealaltă banchetă, la tatăl așezat în fața mea. El întoarce capul și privește pe fereastră.

Te rog, Doamne, te rog, te rog. Pe măsură ce secundele se transformă în minute, îmi mușc tot mai tare buza de jos.

Mi se pare că trece o veșnicie, dar în cele din urmă, Jean-Luc se întoarce și se așază la locul lui. Mă cuprinde un sentiment puternic de ușurare. Pot din nou să respir. Jean-Luc se apleacă spre mine, șoptindu-mi la ureche:

– Voia bani. Crede că ne știe secretul și voia bani ca să-și țină gura. Un secret pentru a păstra altul.

Îmi atinge ușor genunchiul, privindu-mă drept în ochi.

– Cea mai bună minciună e cea care conține și un sâmbure de adevăr.

38

În sud, 30 mai 1944
Charlotte

Trenul oprește în cele din urmă la Bayonne și coborâm în întunericul și liniștea gării. Blocurile înalte privesc spre clădirea gării, dar obloanele sunt închise, ca și cum locatarii ar fi plecat, deși, cel mai probabil, stau închiși în case.

– Să o luăm spre râu. Centrul orașului trebuie să fie dincolo de pod, zice Jean-Luc și mă prinde de mână.

După ce cotim pe altă stradă, vedem doi jandarmi care se îndreaptă spre noi. Brusc, mă opresc din drum.

– Mergi înainte, zice Jean-Luc, înghiontindu-mă cu cotul.

În timp ce străbatem strada care șerpuiește spre catedrală, orașul devine ceva mai aglomerat, iar câțiva oameni aflați pe terasa unei cafenele întorc capetele și ne privesc fix, cu expresii greu de descifrat. Trecem pe lângă catedrală și, după ce cotim, ajungem în fața unui mic hotel.

– Să încercăm aici, zice Jean-Luc și deschide ușa, cu un scârțâit puternic, trezind-o din moțăială pe bătrâna care se află în spatele recepției și care ne privește cu ochi plini de urdori.

– Am dori o cameră pentru o noapte, vă rog, zice Jean-Luc, cu o voce puțin prea înaltă, pe care încearcă să și-o mascheze apoi tușind.

– Actele, cere bătrâna, întinzând spre noi degetele ei noduroase și așteptând.

I le dau, iar ea mi le smulge din mână, ca o pisică flămândă, apoi scoate o pereche de ochelari mititei, pe care îi ține în buzunarul din dreapta sus al bluzei, și le examinează cu atenție. Mi le înapoiază fără nici un comentariu, apoi întinde mâna după actele lui Jean-Luc.

Strâmbă din nas în timp ce le studiază, apoi ridică brusc privirile și un zâmbet viclean îi joacă în jurul gurii pungite.

– Necăsătoriți! declară ea, cu o voce ascuțită.

– Mergem să ne căsătorim, zice Jean-Luc, arborând cel mai șarmant zâmbet cu putință.

– Vreți camere separate, nu-i așa?

– Dacă preferați, zice Jean-Luc oftând răsunător, în timp ce eu îmi întorc privirile, jenată.

– Da, prefer. Cât timp stați?

– Numai o noapte.

– Prin urmare, două camere, pentru o noapte… asta face cinci franci cincizeci, cu micul dejun și cina incluse.

Căutându-se în buzunar, Jean-Luc scoate câteva monede. Ochii femeii se luminează când le numără.

– Putem cumpăra lapte? întreb eu.

– Lapte? face bătrâna, iar fruntea i se umple de încrețituri adânci.

– Pentru bebeluș.

– Care bebeluș?

Mângâi ușor copilul înfășat. Chiar că e o babă chioară.

– Un bebeluș! După ce că sunteți necăsătoriți, mai aveți și un copil!

Mă aștept să crească din nou prețul, în schimb întreabă:

– De ce nu-l alăptezi? Doar știi cât de greu e să faci rost de lapte.

– Am fost bolnavă, nu-l pot alăpta.

– Bolnavă?

Simt că îmi ard obrajii.

– Da. Foarte bolnavă. Am avut o infecție urâtă.

Ea se dă în spate.

– Nu cumva tuberculoză?

– Nu, nici vorbă.

Urmează o tăcere stânjenitoare.

– Laptele e foarte scump, vorbește apoi bătrâna, cu glasul ei răgușit.

– Știm, îi răspunde Jean-Luc, zâmbind din nou. Dar e pentru bebeluș și avem cu ce plăti.

– O să încerc să vă fac rost. Mai dați-mi un franc și îl întreb pe nepotu-meu. E fermier.

– Vă mulțumim mult pentru ajutor.

Jean-Luc scoate moneda.

– Cum îl cheamă? întreabă femeia, scoțându-și ochelarii și punându-i la loc în buzunar.

– S…, dau să zic, dar Jean-Luc mă întrerupe.

– Serge, zice el.

Închid strâns gura, mulțumită că nu mi-a scăpat din greșeală numele lui Samuel. Trebuie să învăț să gândesc mai rapid; numele evreiesc l-ar fi trădat, desigur.

– Serge, repetă femeia încetișor, ca și cum l-ar cântări cu atenție în minte. Ce nume frumos.

Iese, târșâindu-și picioarele, din spatele biroului de la recepție, iar noi o urmăm în sus, pe scări. La capătul unui coridor întunecat de la primul etaj, se oprește și scoate o cheie de pe lanțul pe care îl poartă în jurul taliei.

– *Pour monsieur*, declară ea, deschizând ușa pentru a da la iveală un pat mic, înghesuit în dreptul ferestrei.

– *Merci, madame.*

Jean-Luc trece pe lângă ea și intră în cameră. Fără nici o ezitare, femeia închide ușa în urma lui și apoi îmi aruncă o privire, înainte de a o porni mai departe pe coridor, spre o altă ușă.

– *Et pour madame*.

Pronunță cuvântul *madame* într-un fel încărcat de sarcasm, dar eu țin capul sus în vreme ce privesc în jur. Un pat de o singură persoană domină încăperea.

– Pentru dumneata și copil, zice, țintuindu-mă cu privirea.

Pășesc în cameră și simt un fior rece pe ceafă. Fără vreun alt cuvânt, bătrâna închide ușa în urma mea, cu un zgomot surd. Deodată, mă simt foarte singură. Îmi cobor privirile spre pat, care este acoperit cu o pătură jerpelită, de un maroniu incert, apoi mă las pe el, cu copilul încă în brațe. Scârțâitul arcurilor metalice vechi mă sperie și mă face să mă ridic la loc în picioare. O bătaie ușoară în ușă mă face să tresar din nou.

Intră Jean-Luc.

– S-a trezit?

– Nu.

Iau copilul înfășat la pieptul meu, privind în jos, la părul negru și mătăsos care îi acoperă creștetul.

– Cât timp dorm bebelușii în mod normal?

– Nu știu sigur, dar sunt deja douăsprezece ore.

Jean-Luc deschide brațele, iar eu îi întind cu grijă copilul. Oare ce i-a dat Maman de l-a făcut să doarmă atât de mult? Sper că știa ce face. Îl văd cum pune copilul pe pat și îi desface straturile de pături și haine, dând la iveală costumașul din lână. Mă uit la piciorușele lui scurte – ca marmura, cu o rețea de vinișoare care trec pe sub pielea aproape translucidă. În picioare are niște botoșei; brațele îi cad pe lângă cap, de o parte și de alta, dându-i un aer de abandon. Îmi trec ușor un deget peste piciorul lui. E atât de cald, dar nu mișcă deloc. Aplecându-mă peste el, îi suflu ușor peste pleoape.

Nu reacționează.

Întorc capul ca să mă uit la Jean-Luc.

– Nu a pățit nimic, nu-i așa?

– Respiră. Doar că aș vrea să se trezească. Doarme de mult timp.

Îi ridică trupul ușor și îl sprijină pe umăr, bătându-l cu palma pe spate. Mergând în jurul camerei, continuă să îl frece pe spate, în sus și în jos.

– Samuel, *réveille-toi.* Trezește-te, te rog.

Îmi țin răsuflarea.

Cu grijă, îl ridică de pe umăr, ținându-l în brațe, în fața lui.

– Adu un prosop ud.

Apucând unul dintre șervetele de bucătărie pregătite de Maman, alerg spre toaleta aflată pe coridor. În timp ce îl înmoi în apă rece, mă rog în tăcere: *Te rog, Doamne, nu îți voi mai cere niciodată nimic, dar fă-l să se trezească. Te rog, Doamne*.

Când mă întorc în cameră, Jean-Luc stă pe pat, chipul i-a căpătat o paloare cadaverică, iar bebelușul doarme pe genunchii lui. Îmi ia șervetul și îi șterge fața lui Samuel, zăbovind mai mult asupra pleoapelor. Nu aud decât respirația lui Jean-Luc, gravă și intensă.

Nasul bebelușului zvâcnește. Apoi această mișcare minusculă se transformă într-una mai amplă, copilul își încrețește nările, iar fruntea lui mititică se încruntă toată. Deodată, un urlet asurzitor rupe tăcerea.

Zâmbetul lui Jean-Luc îi trădează ușurarea.

– Presupun că se simte cam ursuz după un somn atât de lung. Ar fi bine să îi dăm de mâncare.

Răsuflu și eu ușurată. *Mulțumesc, Doamne. Îți mulțumesc*.

Îi pregătesc biberonul cu restul de lapte adus cu noi, apoi i-l dau lui Jean-Luc și îl privesc cum stă pe pat și duce tetina spre gura deschisă a bebelușului.

– Taci, micuțule. Vine mâncarea, taci.

Plânsetele lasă locul sunetelor regulate ale suptului. De îndată, mă liniștesc și mă așez pe pat. Mă întreb de ce i-am dat biberonul lui Jean-Luc, când aș fi putut și eu să încerc să îl hrănesc pe Samuel. Bănuiesc că încă nu mă simt pregătită să o fac.

Când biberonul se golește, Jean-Luc se întinde pe spate și se sprijină cu capul de tăblia patului, ținând bebelușul lângă el, cu obrazul lipit de pieptul lui. Brațele lipsite de coordonare se întind în sus, iar Samuel se chinuie să își vâre ambii pumnișori în gură în același timp.

O bătaie în ușă mă face să tresar.

– Am adus un pătuț pentru cel mic, se aude o voce ascuțită, de pe coridor.

Îmi iau privirile de la copil și mă ridic ca să îi deschid ușa bătrânei.

Dar femeia deschide ușa înainte de a ajunge eu și o văd ținând o mână pe un pătuț din lemn.

– Cina e gata.

– Vă mulțumim, *madame*. Sunteți foarte amabilă, zic eu și îi iau pătuțul din brațe, închizând ușa înainte de a avea timp să intre și să îl întrebe pe Jean-Luc ce caută în camera mea.

– Ne verifică, zice Jean-Luc și se ridică de pe pat. Îl lăsăm aici cât timp mergem la masă. Nu va păți nimic; nu vom lipsi mult timp.

– Să-l lăsăm aici? Nu putem să-l luăm cu noi? Îmi fac griji.

– Nu vrem să atragem atenția asupra noastră.

– Pot să-l iau în brațe?

– Mai târziu. Acum ar trebui să mâncăm mai întâi.

Jean-Luc îl așază în pătuț, dar bebelușul nu arată deloc obosit, ci pare decis să încerce în continuare să își îndese toate degețelele în gură.

– Mi se pare că încă i-e foame, zic eu, uitându-mă spre Jean-Luc. Nu-mi vine deloc să-l las singur aici. Te rog, hai să-l luăm cu noi jos.

– Nu cred că e o idee bună, Charlotte. Oamenii ne vor ține minte dacă ne văd cu un copil mic.

– Samuel… Serge, îi șoptesc eu, aplecându-mă peste pătuț, încercând ambele nume.

Se oprește o clipă, iar mișcările lui își pierd din frenezie când se uită la mine. Îl mângâi ușor pe burtică. El întinde mâna spre mâna mea și continuă să mă privească.

– Lasă-mă să-l iau în brațe.

– Mai târziu. Trebuie să mergem, altfel nu mai primim nimic de mâncare. Baba aia haină abia așteaptă să nu ne mai dea masa de seară. Haide. Nu lipsim mult timp.

Ca antreu la cină, primim o bucată neidentificabilă de pate. De câine? De pisică? În cel mai bun caz, ar putea fi de iepure. Urmează o tocăniță de legume, caldă și bună, iar porțiile sunt mari. Evident, aici este mai ușor să cultivi legume decât la Paris. Trei doamne în vârstă stau la o masă rotundă în colțul încăperii, iar două cupluri de bătrâni se gârbovesc peste farfuriile lor, la o masă din mijloc. Mănânc repede, cu înghițituri mari, grăbită să mă întorc la Samuel. Uneori bebelușii mor în somn, iar gândul acesta mă îngrozește acum.

– Charlotte, liniștește-te. Mă duc eu să văd ce face.

Dar înainte ca Jean-Luc să se ridice de la masă, intră un neamț.

– *Bonsoir, mesdames, messieurs*.

Drept răspuns, se aud câteva cuvinte murmurate, și îl văd ca prin ceață pe neamț cum își vâră șervetul sub bărbie, când se așază la masă. Ceilalți oaspeți continuă să mănânce, chiar mai tăcuți acum.

Bătrâna, care pare să se ocupe și de recepție și de servitul la mese, intră târșâindu-și picioarele. Când îl vede pe friț, face un pas în spate, albă ca o stafie.

O văd apoi cum se adună și își vine din nou în fire.

– *Bonsoir*, Herr Schmidt.

Se apropie de el cu mâna întinsă și cu un zâmbet fals pe buze, care îi schimonosește chipul plin de riduri.

– *Bonsoir, madame*. Dar unde e astă-seară frumoasa dumitale fiică?

– E bolnavă. Mă tem că are un acces de enterocolită.

Mă simt încordată ca un arc și mă străduiesc din răsputeri să nu privesc spre ei.

– Ce păcat.

Fără să îl văd, simt că neamțul se lasă pe spate în scaun și își întinde mâinile ca niște labe peste masă.

– Transmite-i urările mele călduroase de grabnică însănătoșire și spune-i că sper să o revăd înainte de a pleca.

Ultimele cuvinte sunt rostite cu fermitate, înțelegându-se limpede că nu este o cerere, ci un ordin.

– E verde la față. N-ați vrea să luați ceva de la ea.

– Îmi asum riscul. Mai degrabă aș lua ceva de la pateul rânced pe care îl servești matale aici.

– Să mergem, îi șoptesc eu lui Jean-Luc, peste masă.

– Și cum rămâne cu laptele? Vom avea nevoie de el în scurt timp. Du-te tu în cameră. Eu întreb la bucătărie.

Neamțul își drege glasul, apoi mușcă din felia de pâine prăjită, crănțănind zgomotos. Fără să privesc în spate, părăsesc sala de mese și urc în grabă scările, fericită să mă regăsesc în liniștea micului dormitor.

Bebelușul murmură în pătuțul lui. Îl ridic și îl legăn încetișor, îngânând un cântecel pe care mi-l cânta Maman.

Dodo, l'enfant do
L'enfant dormira bien vite
Dodo, l'enfant do
L'enfant dormira bientôt.

Mă străbate un dor subit de casă. Îi simt deja lipsa lui Maman, cum se agită să facă rost de câte o bucată de carne pentru următoarea noastră masă, cum e veșnic încruntată și cum își iubește familia, cu o dragoste nerostită, dar atât de profundă.

După câteva minute, intră Jean-Luc.

– Am făcut rost de lapte. E în regulă.

– Dar neamțul? Ți-a zis ceva?

– Nu. Nu e interesat de noi. Pe fată o vrea.

– Sărmana fată.

Nici nu îmi pot imagina cum ar fi să te întinzi în pat cu cineva pe care îl urăști, să fii nevoită să îl atingi, să îl săruți. Mă trece un fior pe șira spinării, dar acum, îngrijorarea mea este alta.

– Cred că bebelușului i-e foame din nou.

– Nu se poate. A mâncat abia acum o oră. Încearcă să-i bagi un deget în gură.

Vâr cu grijă un deget în gura copilului și sunt uimită de forța cu care îl apucă. Mă apropii de pat, mă așez și iau copilul în poală. Mi se strânge stomacul și simt cum mă încearcă o nevoie puternică de a-l proteja.

– Jean-Luc, totul va fi bine, nu-i așa?

– Da, totul va fi bine. E cel mai bun lucru pe care l-am făcut vreodată.

Se apleacă deasupra bebelușului și îi dă un pupic pe creștet. Apoi se uită la mine.

– Mulțumesc pentru tot, Charlotte, îmi zice și mă sărută tandru pe buze.

– Dar părinții lui? Ce crezi că se va întâmpla cu ei?

Mă simt vinovată că eu sunt atât de fericită, în timp ce părinții adevărați ai lui Samuel sunt duși cine știe unde.

– Pentru ei va fi teribil, dar cel puțin nu vor fi nevoiți să-și vadă copilul trecând prin ororile pe care le vor trăi ei. Datoria noastră este să avem grijă de el acum.

Cu blândețe, îmi ia copilul din brațe și îl așază în pătuțul lui, apoi se întoarce, își face loc lângă mine și se sprijină de tăblia patului. Se întoarce și mă privește, cu zâmbetul lui ușor pieziș. Îi zâmbesc și eu, iar prin vene mi se răspândește o senzație de căldură și de pace. Simt că suntem o familie. Sigur, știu că nu suntem o familie în adevăratul sens al cuvântului, iar Samuel nu este copilul nostru, dar îmi îngădui să mă prefac, pentru că mă simt atât de bine. Vreau să am grijă de amândoi, să îi apăr, să îi încălzesc și să îi iubesc. Întorc capul spre pătuțul din colțul camerei, de unde se aude un gângurit.

– Vorbesc serios, Charlotte, zice Jean-Luc, învârtind pe deget o buclă din părul meu. E cel mai bun lucru pe care l-am făcut vreodată.

Și nu l-aș fi putut face fără tine, adaugă, după câteva clipe. Poate că aș fi reușit, dar nu ar fi fost la fel, spune el și mă sărută pe obraz. Știam că ești în stare. Am citit-o în ochii tăi.

Pun o mână pe piciorul lui. Sunt surprinsă de naturalețea gestului meu – mâna mea pe piciorul unui bărbat. Nici nu mi-aș fi putut imagina așa ceva în urmă cu câteva săptămâni.

– Că sunt în stare de ce?

– De asta. De o asemenea cutezanță. De purtarea aceasta aprigă.

Nu sunt convinsă că purtarea mea este aprigă și, preț o clipă, mă tem că mă crede mai curajoasă decât sunt. *Ce se va întâmpla acum?* mă întreb. Simt curgându-mi prin vene un freamăt îngemănat cu neliniștea, iar în urechi îmi aud fiecare răsuflare. Vreau să spun ceva, dar cuvintele mi se opresc în gât.

– Cred că ar trebui să dormim acum, zice Jean-Luc și mă sărută pe frunte. Ne așteaptă o zi lungă mâine. Iau copilul cu mine; s-ar putea să vrea lapte peste noapte.

Îl văd cum bagă biberonul în buzunar, apoi ia într-o mână copilul și, în cealaltă, pătuțul.

39

În sud, 31 mai 1944
Charlotte

În dimineața următoare, micul dejun ne este servit în sala de mese – un coș cu pâine veche și un castron cu un lichid maroniu, în care să o înmoi. Din câte se pare, gemul și cafeaua sunt la fel de greu de obținut aici ca și la Paris. Mâncăm în grabă și apoi o pornim spre Saint-Jean-de-Luz. Mai întâi trebuie să ajungem la Biarritz, aflat la numai opt kilometri depărtare. De acolo am fi putut să o pornim de-a lungul șoselei de coastă, dar germanii au închis accesul când au înălțat Zidul Atlanticului[5]. Acum va trebui să ne croim drum pe câmpurile și printre fermele care se întind dincolo de coastă.

În timp ce străbatem pășunea întinsă, ne uităm cu atenție după camioane naziste, dar singura persoană pe care o vedem este o bătrână care adună lemne de foc. Picături mari de rouă atârnă de firele lungi de iarbă, udându-ne pantofii în timp ce traversăm câmpurile lăsate să crească în voia lor. Înaintăm în liniște, singurele zgomote care se aud fiind umbletul nostru, răsuflarea noastră și cele câteva triluri de păsări. Jean-Luc îl poartă pe Samuel într-o eșarfă făcută dintr-o față de pernă lungă, legată în jurul trupului.

După numai câteva ore, ajungem pe coastă, la Biarritz. Privesc către oceanul care se întinde până la linia orizontului, apoi văd un lanț muntos în stânga mea.

– Privește, zice Jean-Luc arătând către cel mai mare munte. Acolo e Spania.

– Se vede Spania, deja! Nu pare foarte departe.

Un nor jos a rămas suspendat peste câteva culmi, împiedicându-te să-ți dai seama cât de înalte sunt de fapt acestea, în timp ce soarele îl străpunge, cu razele sale de un alb limpede, răsfrângându-se asupra unor petice verzi și dându-le nuanța limetelor proaspete.

Aud un automobil care accelerează, apropiindu-se de noi.

– La pământ! face Jean-Luc, ghemuindu-se în iarba înaltă.

Pulsul mi se accelerează în timp ce stau întinsă la pământ.

– E în regulă, a trecut.

Zgomotul motorului piere în depărtare.

– Sunt câțiva copaci în fața noastră; vom fi în siguranță dacă ne îndreptăm într-acolo.

Trag de mine să mă ridic în picioare, cu inima bubuindu-mi în timpane. Trebuie să mai înaintăm alți cincisprezece kilometri înainte de lăsarea nopții, dar pantofii mă rod înfiorător la călcâie. Mă blestem în gând pentru că mi-am luat niște pantofi pe care nu îi purtasem mai deloc. Sunt și urâți, pe deasupra, și au tocul jos, dar tălpile par zdravene și toate celelalte perechi erau prea uzate pentru a rezista la drum lung. Vreau să mă opresc și să îi scot, dar mă tem de ce aș putea găsi înăuntru. Îmi simt călcâiele umede.

Jean-Luc merge înaintea mea până ce nu mai putem fi văzuți de pe șosea, apoi mă ia de mână. Dau să zâmbesc, în schimb tresar. Încerc să merg mai departe, dar după vreo treizeci de minute, durerea devine insuportabilă. Nu mai am ce face, trebuie să mă opresc.

– Putem face un popas?

Jean-Luc se întoarce spre mine, încruntat.

– Avem mult drum de parcurs. Nu mai poți aștepta o oră?

Nu-mi îngădui să mă las copleșită de autocompătimire.

– Nu, șoptesc eu. Cred că am o bășică.

– Bine, hai să ne oprim un pic. O să-l hrănesc din nou pe Samuel, cât e treaz.

Își dă jos rucsacul, apoi dezleagă nodul eșarfei și se așază pe jos, cu spatele sprijinit de un copac și ținând bebelușul în echilibru pe picioare.

– De la el vine mirosul, sau e aerul de țară? zic eu, strâmbând din nas.

Jean-Luc se apleacă peste el, adulmecând, iar bebelușul îi apucă cu mânuțele smocurile de păr de la ceafă. Mă uit la Jean-Luc cum îi desprinde degetele, apoi îi desface scutecul din bumbac și îl folosește pentru a-i șterge fundulețul murdar, înainte de a-l arunca

într-o parte. Îl văd că scoate un scutec curat din rucsac. Apoi, ținându-mi răsuflarea, îmi desfac șireturile. De cum scot piciorul, observ că, la călcâi, pielea pantofului este pătată cu sânge închis la culoare.

Jean-Luc îmi aruncă o privire.

– Charlotte, piciorul tău! N-ai altă pereche de pantofi?

Scutur din cap, iar ochii mi se umplu de lacrimi. *Ce proastă sunt!*

– Ține, zice el, întinzându-mi o batistă. Înfășoar-o în jurul gleznei. Dă-mi pantofii.

Cu grijă, scot șoseta și îmi inspectez călcâiul. Pantoful mi-a ros toată pielea, lăsând o rană întinsă, roșie și însângerată. Acum, că instrumentul de tortură a fost îndepărtat, nu mai simt durerea și mă întreb dacă nu ar fi mai bine să merg în picioarele goale.

Ținând strâns bebelușul în poală, Jean-Luc bătucește pielea rigidă a pantofului, între degetul gros și arătător.

– Vom căptuși pantoful cu batista. Ar fi trebuit să spui ceva; ne-am fi oprit mai devreme.

Îmi înapoiază pantoful. Am decis să nu îi mai încalț până când va trebui să ne ridicăm. Știu că va continua să mă doară, chiar și cu batista.

– O să-i dau lui Samuel să mănânce.

Întinde mâna spre rucsac, în căutarea termosului cu lapte, ca să umple biberonul.

– Pot s-o fac eu de data asta?

– Sigur. Scuze, nu am vrut să preiau controlul. Doar că mă simt responsabil.

Îmi pune copilul în brațele deschise și îmi dă biberonul.

Îl înclin și câteva picături cad pe obrazul bebelușului. Acum se zvârcolește dintr-o parte în alta și nu reușesc să îl fac să apuce tetina. Alte picături de lapte îi cad pe față.

– E lapte de vacă, nu-i așa?

– Da, celălalt s-a terminat.

– Maman a zis că s-ar putea să-l accepte mai greu. Să așteptăm până la următoarea oprire?

– Nu sunt sigur, zice Jean-Luc, apoi stă să se gândească o clipă. S-ar putea să nu fie o idee bună să așteptăm până când va fi foarte

înfometat. Oricum, au trecut deja trei ore. Încearcă să-i ții capul mai sus; cred că i-ar fi mai ușor să înghită.

Îi urmez sfatul, schimbându-mi poziția și vârând cu blândețe tetina între buzele lui Samuel. Suge un pic, dar apoi întoarce capul într-o parte, semn că nu îi place.

– Cred că îi va plăcea mai mult laptele dacă îi va fi foame.

Îi mângâi obrazul, lăsându-l să îmi sugă degetul, pe care-l ține strâns în gurița lui.

– Am putea să mai facem un popas în scurtă vreme.

– Da. La următoarea oprire, putem să mâncăm cu toții.

Jean-Luc așază cu grijă copilul la loc în eșarfă. De data aceasta, Samuel nu mai este la fel de docil, agitându-se și gemând în timp ce Jean-Luc leagă nodul la spate.

– Haide, micuțule, încearcă să îl convingă Jean-Luc. Mai avem cale lungă.

Cu teamă, îmi bag din nou picioarele în pantofii rigizi din piele, în vreme ce Jean-Luc se debarasează de scutecul murdar în spatele unei pietre. Pe măsură ce ne continuăm drumul printre copaci, gemetele lui Samuel se transformă în plânsete. Și mie îmi vine să plâng, căci fiecare pas mă aruncă în agonie. Un ghem de frică mi se cuibărește în stomac, când mă gândesc la răspunderea enormă pe care mi-am asumat-o. „Impulsivă“, așa mă descria de multe ori Papa și avea dreptate. Sunt impulsivă. Dar și curajoasă. În sinea mea, știu că am făcut ce trebuia. Împreună, eu și Jean-Luc vom salva acest copil, iar asta este tot ce contează.

Numai dacă n-aș fi ales să port afurisiții ăștia de pantofi…

– Jean-Luc, hai să ne oprim și să punem lucrurile în ordine. Te rog.

Se holbează la mine, cu ochii căscați de mirare.

– Mergem doar de câteva minute; Samuel se va liniști în curând dacă nu ne oprim.

Încuviințez din cap, înghițindu-mi lacrimile, mă opresc din mers și îmi scot pantofii.

– Charlotte, ce faci?

Se oprește și el, făcându-l pe bebeluș să plângă și mai tare.

– O să merg în șosete. Nu te opri.

Pământul e moale și buretos sub picioarele mele și este o ușurare să nu mai simt pantofii sfâșiindu-mi carnea. Doar câte un băț sau o piatră îmi mai înțeapă din când în când pielea fină a tălpilor. Plânsetele se domolesc treptat, iar copilul adoarme. Mergem o vreme într-o tăcere plăcută și mă simt din nou mai optimistă. Totul va fi bine. Așa cred, deși sunt încă unele lucruri care mă frământă.

– Jean-Luc, cum o să-i spunem, Samuel sau Serge?

– Ce?

– Numele Samuel sună evreiesc.

Simpla rostire a cuvântului „evreiesc“ cu voce tare sună a crimă și ridic privirile spre el, vinovată.

Se oprește din mers și mă privește.

– Dar este numele pe care i l-a dat mama lui. Nu îl putem folosi acum, dar de îndată ce ieșim din Franța, îl vom folosi.

– Ca să spun drept, mie îmi place.

– Și mie. E un nume frumos. Ce-ți fac picioarele?

– Mi-e mai bine fără pantofi.

– O să-ți facem rost de alte încălțări după ce traversăm Pirineii, zice el, luându-mi mâna, ducând-o la buze și sărutând-o ușor. Sunt foarte fericit că ai venit cu mine, Charlotte. Nu voi uita niciodată zilele astea petrecute cu tine. Ești atât de curajoasă și nici nu o știi.

– Ei, nu știu dacă-i vorba de curaj aici, nu-i așa? Înseamnă doar că nu mă pricep deloc să estimez riscurile.

Rânjesc, ca și cum ar fi o glumă, deși în adâncul sufletului mă întreb dacă nu cumva este adevărat.

– Da, ești puțin încordată, nu-i așa? Tresari de fiecare dată când trosnește câte un copac.

– Ba nu!

– Ba da, zice el, râzând. Asta înseamnă că ești curajoasă. Te temi, dar tot mergi înainte.

Zâmbesc, bucuroasă să îl las pe el să aibă dreptate.

După alte câteva ore, găsim un loc ferit sub un stejar mare. Samuel scâncește de-acum, căci îi este, mai mult ca sigur, foame. Îl iau în brațe și înclin biberonul spre gura lui. Începe să sugă, apoi se trage în lături, plângând tare, cu gura plină de lapte.

– Nu-i place.

– Lasă-mă pe mine să încerc.

Îi pun bebelușul în brațe, fără tragere de inimă. Plânsetele se întețesc, dar, înainte să îi dea biberonul, îl leagănă și îi sărută obrajii. Samuel pare să se calmeze. Eu privesc, fascinată, cum stoarce câteva picături de lapte pe un deget, pe care apoi i-l dă lui Samuel să-l sugă. Abia apoi îi duce biberonul la gură, îndreptând cu grijă tetina spre gurița care așteaptă. Cum de știe să facă toate astea?

– Ai frați sau surori? Mi se pare că știi cum să hrănești un bebeluș.

– Nu, zâmbește el. E instinctiv, probabil.

Mă străbate o mică undă de invidie și neliniște. Până acum, eu nici măcar nu am mai ținut un bebeluș în brațe. Nu că nu mi-aș fi dorit; doar că nu știu pe nimeni care să aibă un copil mic. Nu o știu decât pe Micheline Deschamps de la etaj, dar pe ea nu o vedeam decât de la depărtare.

După ce Samuel a băut toată sticla, Jean-Luc îl pune pe umăr și îl freacă pe spate. Deodată, un râgâit enorm mă face să tresar. Râdem amândoi.

– Dar asta de unde știi să faci? întreb eu. Eu nu aș ști.

– Mama avea grijă de fetița vecinilor și îmi amintesc cum aștepta răbdătoare să râgâie după ce o hrănea. Dar de obicei dura mai mult timp.

Îl întinde pe Samuel pe iarbă, lăsându-l să dea din piciorușe. Apoi scoate pâinea pe care am cumpărat-o în dimineața aceea și cârnatul uscat pe care l-am adus cu noi tocmai de la Paris și îl feliază cu briceagul. E tare și greu de mestecat, dar îl mănânc cu poftă, și mai avem și o bucată mare de brânză cremoasă Brie, care îl ajută să alunece mai bine.

Simțind că mă ia somnul, mă întind pe iarbă și închid ochii. Jean-Luc își lasă mâna moale pe pântecul meu.

– E perfect, șoptește el. Un timp în afara timpului. Fugim ca să ne salvăm, dar iată-ne culcați în iarbă, de parcă am fi la un picnic.

Înțeleg ce spune. Mă simt în siguranță aici, cu el și cu Samuel, ca și cum întreaga lume, cu toate problemele ei, a decis să uite de noi. Îmi spun în minte că este un fals sentiment de siguranță și că nu ar trebui să rămânem pe loc mai mult de câteva minute. Trecându-mi degetele prin părul lui, mă întreb cum de e cu putință atâta fericire.

Sunt încântată și uimită să constat cum ți se poate îndeplini o dorință; trebuie numai să îți dorești acel lucru mai mult decât orice altceva – să fii gata să sacrifici totul pentru el. Iar eu asta am făcut, și abia acum îmi dau seama. Mi-am părăsit familia și prietenii. Tatăl meu nu îmi va mai vorbi probabil niciodată, iar mama… e greu de spus. Știa că nu poate face nimic ca să mă oprească, așa că m-a ajutat, dar știu că era supărată pe mine pentru că am pus-o într-o situație atât de dificilă. La despărțire nu ne-am sărutat, nu s-a vorbit decât despre detalii practice, deși cu ea mereu a fost așa.

– Charlotte, îmi rostește Jean-Luc numele, cu blândețe-n glas, întrerupându-mi șirul gândurilor și întorcând capul spre mine. Nu urmăm nici un fel de reguli, nu-i așa?

Mâna mea îi urmărește încetișor linia nasului.

– Ce vrei să spui?

– Vreau să spun că ne facem noi propriile reguli. Nu urmăm calea care ne-a fost trasată. Noi singuri ne-am decis viitorul.

– Propriile reguli? Da, dar cred că trebuie să respectăm principiile cu care am fost crescuți.

– Principii? Care? Singurul meu principiu e să nu las principiile să se pună în calea vieții.

Degetul meu i se oprește pe frunte. Nu înțeleg bine unde vrea să ajungă.

– Dar tot avem nevoie de ceva, de ceva mai presus decât noi; de valori care ne-au fost transmise din generație în generație. Nu crezi?

El îmi ia degetul, îl duce la gură, mi-l sărută.

– Despre religie vorbești? mă întreabă, și apoi tace pentru o clipă. Mai crezi cu adevărat în Dumnezeu? După… după tot ce s-a întâmplat?

– Acum, da, zic și un hohot mic îmi scapă printre buze. Chiar cred.

Îmi iau degetul de pe buzele lui.

– M-am rugat pentru ceva odată și Dumnezeu m-a ascultat.

– Ți-a răspuns la rugăciune?

– Da.

– Ce ai cerut?

– Nu-ți pot spune. Este între mine și Dumnezeu.

– Mă faci gelos.

– Nu spune asta. Sună a blasfemie.

– Scuze. Dar mă întreb ce ai cerut. Să te răpească un bărbat frumos?

Îl ciupesc moale de obraz.

– Păi, dacă ar fi așa, încă aș mai avea de așteptat, nu crezi?

El izbucnește într-un râs ușor, spumos, care îmi pătrunde la inimă.

– Aș dori să rămânem așa la nesfârșit.

Îl sărut pe obraz.

40

În sud, 31 mai 1944
Jean-Luc

Înainte de a ajunge la Saint-Jean-de-Luz, soarele începe să coboare printre fâșii de nori joși, scăldat într-o văpaie trandafirie, iar valurile se sparg de țărm într-o cadență atemporală. Case înalte și bogat ornamentate se înșiruie pe strada de vizavi de plajă, și mici punți se întind peste drum, de la intrările reședințelor la promenada dinspre mare. Totul pare atât de pitoresc, încât imaginația lui Jean-Luc se aprinde și își închipuie vacanțe la mare: joaca în nisip, băile de soare, liniștea și siguranța. Clatină din cap, întrebându-se dacă într-o bună zi acest vis va deveni normalitate.

Trebuie să se îndrepte spre micul sat de dincolo de râu: Ciboure. Podul nu-i greu de găsit, dar Ciboure este un labirint de străzi înguste și șerpuitoare. Au senzația că se învârt în cerc. Dar nu se vede nici un soldat, locul este cufundat într-o liniște stranie, iar Jean-Luc nu se poate abține să nu-și imagineze că sunt priviți prin crăpăturile zidurilor.

– În curând se dă stingerea, spune Charlotte, cu o voce puțin cam prea ascuțită.

Își încalță pantofii, iar el vede cât de mult suferă la fiecare pas pe care îl face, dar nu spune nimic.

Când trec de următorul colț, el recunoaște numaidecât numele străzii – Avenue de l'Océan. Samuel scâncește și se foiește la pieptul lui. Jean-Luc bate încetișor la ușa cu numărul douăzeci și patru, dar dinăuntru nu se aude nici un sunet. De data aceasta, lovește mai tare, cu încheieturile degetelor în lemn, cu urechea lipită de ușă, pentru a auzi orice mișcare.

– *Oui?*

Ușa se întredeschide, dar lanțul rămâne pus.

Jean-Luc face un pas în spate, lăsând-o pe Charlotte să își lipească gura de deschizătură.

– Am venit pentru găini. Una dintre ele e bolnavă, șoptește ea.

Este codul secret pe care i l-a dat mama ei.

Jean-Luc își ține răsuflarea și aude cum lanțul alunecă prin glisieră și apoi vede cum se deschide ușa. Pășesc în grabă peste prag, în vreme ce femeia care le-a deschis aruncă o privire pe stradă, înainte de a încuia în urma lor.

Mirosul de varză fiartă plutește de-a lungul coridorului lung și întunecat. Samuel se zvârcolește la pieptul lui Jean-Luc, gemând încetișor.

Un bărbat solid se ivește în cadrul unei uși care dă spre coridor.

– Cine e, femeie? strigă el, apropiindu-se.

Femeia îi cercetează din priviri, apoi se dă înapoi, ridicând din umeri și făcându-i loc să treacă.

– Ce avem noi aici?

Bărbatul îi privește cu ochii lui de un albastru-închis, pe un chip pătrățos și foarte ridat.

– Sunt Charlotte de la Ville; dumneata trebuie să fii unchiul meu de-al doilea, Albert.

Se apleacă spre el, gata să îl sărute pe obraz, dar bărbatul se trage înapoi.

– *Quoi?*

Dă să mai spună ceva, dar vorbele îi sunt retezate de un acces de tuse. Femeia îl bate tare pe spate.

– *Ça va! Ça va!* zice el și îi împinge mâna într-o parte.

După ce își revine, se uită mai întâi la Charlotte și apoi la Jean-Luc, pentru a-și întoarce apoi privirea spre Charlotte, fără a rosti însă vreun cuvânt, iar aerul plutește greu în jurul lor.

– *Alors?* spune în cele din urmă.

– Dumneata ești fratele bunicii mele. Mama ne-a spus să venim aici.

Deodată, o apucă pe Charlotte de bărbie și îi întoarce capul în profil, ba într-o parte, ba în cealaltă, cu degetul mare proptit dedesubt. Jean-Luc o vede cum se încordează, iar inima îi bate mai tare, îngrijorat că au greșit persoana, că au greșit adresa.

Apoi, pe neașteptate, îi dă drumul.

– Da, aș recunoaște oriunde ochii ăștia. Semeni mult cu ea. Ai vreun obiect care i-a aparținut?

– Cui?

– Bunicii tale. Surorii mele.

– Nu, spune Charlotte, încruntată.

Preț de o clipă rămân încremeniți în loc, așteptând, în vreme ce mirosul de varză devine tot mai puternic. Apoi Charlotte tușește.

– Mi-a dat o broșă… când am împlinit optsprezece ani.

– Arată-mi.

Bătrânul se scarpină în barbă, cercetând-o pe Charlotte cu ochi mijiți. Ea își descheie nasturii paltonului, cu degete tremurânde, și desface broșa prinsă de bluză. Bărbatul o ia în mâinile lui aspre, bătătorite, și își trece degetele peste suprafața netedă a pietrei verzi.

– Îmi amintesc de ea. De la cine a primit-o?

– De la tatăl ei, când a împlinit douăzeci și unu de ani.

Rămân tăcuți pentru o clipă, în timp ce el întoarce broșa pe toate părțile. Apoi, întinzându-se spre Charlotte, i-o așază în palma desfăcută și îi închide cu blândețe pumnul în jurul ei.

– Ai grijă să n-o pierzi.

Face o scurtă pauză, și un zâmbet vag i se înfiripă pe buze. Apoi, pe neașteptate, o apucă de umeri, o trage spre el și o sărută zgomotos, de două ori pe fiecare obraz. Când îi dă drumul, se întoarce pentru a se uita la Jean-Luc.

– Păi, și el cine e?

Jean-Luc îi întinde mâna.

– Jean-Luc Beauchamps. Mă bucur să vă cunosc, *monsieur*.

Albert face din nou ochii mici, în timp ce îl măsoară din priviri.

– Prefer să cunosc omul înainte de a da mâna cu el, zice el țâfnos.

Jean-Luc își lasă mâna să cadă pe lângă corp. De parcă ar fi simțit respingerea, scâncetele moi ale lui Samuel se transformă din nou în plânsete. Aplecându-se în față, Jean-Luc desface legătura de cârpe, îl scoate și îl ridică în brațe.

– Iar acesta este Samuel.

– Fiul vostru?

– Nu, se grăbește Charlotte să răspundă.

Albert se schimbă la față, iar ochii neîncrezători îi devin brusc mai calzi.

– Bine ar fi să intrăm și să ne așezăm.

Pășesc cu toții încet de-a lungul coridorului întunecat, spre bucătărie. Albert se așază în capul mesei lungi, ca un rege care tronează peste curtea sa. Jean-Luc observă urmele lăsate de vase fierbinți și țigări uitate aprinse. Trecând bebelușul în brațele lui Charlotte, scormonește în rucsac, în căutarea termosului. Când îl agită, în cameră răsună un pleoscăit surd, semn că înăuntru mai era o cantitate foarte mică de lichid.

– Aveți lapte?

– Putem face rost, zice Albert și se întoarce spre femeie. Marie, du-te și cere-i lui Pierre.

Femeia pleacă târșâindu-și picioarele, fără să scoată un cuvânt.

Jean-Luc umple biberonul cu restul de lapte și i-l dă lui Charlotte, care bâjbâie cu stângăcie timp de un minut, apoi reușește să-l facă pe Samuel să apuce tetina, iar el își ține răsuflarea, așteptând ca bebelușul să înceapă să bea.

– Cât are? întreabă Albert, încruntându-se. Pare foarte mic.

Jean-Luc ridică din umeri.

– Nu știm exact. Probabil numai câteva săptămâni.

– Ați călătorit tocmai de la Paris cu un copil atât de mic, care nici măcar nu-i al vostru?

Nimeni nu spune nimic timp de câteva clipe, apoi Charlotte ridică privirile.

– E foarte cuminte. Iar noi am avut noroc să nu fim opriți.

Jean-Luc aude mândria din glasul ei.

– Și? face Albert, ridicând o sprânceană stufoasă. De ce ați venit aici? Ce vreți de la mine?

– Sperăm să ne puteți ajuta, zice Charlotte, privindu-l cu luare-aminte. Maman a spus că-i ajutați pe oameni să fugă în Spania.

Albert se scarpină în barbă, uitându-se când la Jean-Luc, când la Charlotte.

– Dar de ce fugiți? Ce ați făcut? Jean-Luc e evreu?

– Nu, spune Charlotte.

Jean-Luc preia discuția.

– Sunt muncitor la căile ferate. Lucram la gara din Bobigny… la Drancy.

– Înțeleg.

Sprâncenele bogate ale lui Albert se unesc într-o încruntătură ce brăzdează riduri adânci pe fruntea lui.

– Știam că trebuie să scap. Așteptam ocazia. Mai întâi am încercat să umblu la șine, dar nu am reușit decât să ajung în spital. Apoi, într-o dimineață, înainte de plecarea unui tren, o femeie m-a rugat să-i iau copilul… să-l salvez.

– Ăsta-i copilul?

– Da.

– Așadar, e adevărat. Deportează evrei de la Drancy.

– Da, cu miile.

– Așa am auzit și eu. Dar unde îi duc?

– Nu știu sigur, dar cred că undeva în est. La graniță, schimbă mecanicii de locomotivă. Numai nemții știu unde îi duc.

Ridurile de pe fruntea lui Albert se adâncesc.

– Numai nemții. Nemernicii!

Charlotte se ridică, iar Jean-Luc vede că încearcă să îl liniștească pe Samuel, care țipă acum din toți rărunchii. Ridică cu toții privirile când Marie intră zorită, aducând o carafă din metal.

– Două pachete de Gitanes, atât m-a costat.

– Las’ că mai avem țigări.

Jean-Luc se caută în buzunarul de la piept, de unde scoate două pachete mototolite. Le împinge peste masă.

– Așadar, face Albert și privirea i se luminează. Femeia aceea te-a rugat să-i iei copilul?

Ridică pachetul, îndreptându-l spre Jean-Luc.

– Da, zice Jean-Luc și clatină din cap, refuzând țigara oferită. M-a implorat. Știa ce va păți dacă urca cu el în trenul acela.

– Și de ce nu l-ai dat cuiva să aibă grijă de el?

– Nu știam pe nimeni. Și… vedeți… ne grăbeam să părăsim Parisul. Am avut nevoie de o uniformă nemțească, știți, ca să pot ieși din gară.

Albert încuviințează din cap, iar pe buze îi flutură un zâmbet.

– Am fost nevoit să împușc un neamț în picior ca să fac rost de uniformă. Apoi mi-am dat seama că vor veni după mine și nu aveam unde lăsa copilul în siguranță. M-am dus acasă la Charlotte, continuă după o pauză. Nu aveam unde să mă duc altundeva, iar mama ei ne-a ajutat. Ne-a spus despre dumneata și ne-a dat bani.

– Așa, vasăzică…

Albert tușește și efortul îi rupe sputa, ce pare adunată în ani de zile.

Marie se ridică și îi trage o scatoalcă pe spinare.

– Ți-am zis eu că tre' să te lași de fumat.

– Mi-ai răpi orice bucurie dacă ai putea, așa-i, femeie?

Ea țâțâie zgomotos, dar continuă să îl frece pe spate.

– Mă surprinde că mama ta și-a lăsat singura fiică să plece așa. Știe cât poate fi de periculos.

– Nu mă putea opri, spune Charlotte, ridicând capul.

– Slavă Domnului că nu am fete, zice el și izbucnește într-un hohot gutural. Întotdeauna am zis că nu aduc decât belele. V-ați gândit unde o să mergeți după ce ajungeți în Spania?

– În America, zice Jean-Luc, privind către Charlotte. Tărâmul libertății.

– Nu-i o idee rea. În Franța va fi iadul pe pământ, încă vreo câțiva ani de-aici încolo. De îndată ce se va termina blestemăția asta de război, vor fi polițe de plătit. Îmi imaginez că se va ajunge la o situație foarte urâtă.

Albert se uită la tânărul cuplu ca și cum ar calcula ceva. În cele din urmă, vorbește.

– E dificil cu un copil mic. Călăuzelor nu le place să ia bebeluși.

Charlotte îi aruncă o privire lui Jean-Luc.

– Bebelușii sunt imprevizibili. Plâng. Asta poate costa vieți.

Albert scutură scrumul în scrumiera mare, din metal.

– E un risc. Dacă plânge, puteți fi descoperiți. Și nu vor să fie nevoiți să omoare un copil, zice el și tace apoi pentru o clipă. Uneori este singura soluție. O viață trebuie sacrificată pentru a le salva pe celelalte, explică, fixând-o pe Charlotte cu ochi umezi. Nimeni nu vrea să omoare un copil.

– Numai naziștii, rostește Marie, cu glasul plin de dezgust.

– Dar… dar nu putem să-l părăsim.

Charlotte înghite în sec, uitându-se când la Marie, când la Albert.

– Trebuie să fie o cale, spune Jean-Luc. I-am putea da ceva să doarmă. În tren a mers.

– Poate, încuviințează Albert, scărpinându-se din nou în barbă. Poate. Dar aveți mai multe șanse să treceți Pirineii singuri. Am putea găsi o familie care să-l ia…

– E circumcis? îl întrerupe Marie.

– Nu, se grăbește Jean-Luc să răspundă.

– Asta mai ușurează situația, zice Albert.

– Nu-l lăsăm în urmă, răsună, clar și răspicat, vocea lui Charlotte.

Jean-Luc este surprins de hotărârea din glasul ei, dar așteaptă, cântărind în minte opțiunile pe care le au.

– Bine.

Albert trage un fum lung din țigara Gitane și îi dă drumul încet, savurând momentul.

– V-am avertizat. Și va fi greu să găsim o călăuză. Numai Florentino ar putea să o facă.

– E un copilaș cuminte. Plânge rar. Mai tot timpul doarme, spune Charlotte în grabă.

Jean-Luc îl privește pe Albert.

– Vă gândeați la o persoană anume la care l-am putea lăsa?

– Acum, nu. Va trebui să căutăm. Dar un lucru vă pot spune sigur. Lepădăturile de friți sunt ale dracului de tenace. I-am văzut luând copii și înainte, copii fără părinți, plângând și țipând. Îi vânează pe toți evreii din Franța, pe toți până la unul, indiferent de vârstă.

– Nu!

Toți ochii se întorc spre Charlotte.

– Am spus nu, repetă ea. Nu-l lăsăm aici.

Ridurile de pe fruntea lui Albert se adâncesc.

– Urcușul peste Pirinei e al naibii de greu. Nu toată lumea reușește. Mai ales cu un copil în brațe.

– Nu-l lăsăm! ridică Charlotte vocea.

Jean-Luc vede cum o podidesc lacrimile. O vede cum înghite în sec. Înțelege ce simte, și-a dat seama că se apropie tot mai mult de

copil, cu fiecare zi care trece, dar el este mai pragmatic decât ea. Va cântări cu atenție riscurile înainte de a lua o decizie.

Sau nu? Bebelușul l-a luat fără să stea pe gânduri. Se întreabă pentru o clipă dacă nu cumva cele mai bune decizii sunt luate cu sufletul. În sufletul lui, simte iubirea pentru Samuel, nevoia de a-l proteja, de a duce totul la capăt, indiferent de riscuri.

– Îl luăm cu noi. Vom reuși. Simt că vom reuși, zice el, cu inima bubuindu-i în piept și uitându-se drept în ochii lui Charlotte.

41

În sud, 31 mai 1944
Charlotte

– V-am pregătit camera asta, anunță Marie când o urmăm în sus pe scări, cu Samuel încă adormit în brațele mele.

Mă uit în jur, remarcând patul dublu, cu o saltea noduroasă, și întrebându-mă dacă este pentru mine și Samuel, pentru mine și Jean-Luc sau pentru toți trei.

– Nu avem altă cameră liberă, zice ea, părând că mi-a citit gândurile. Așa că va trebui să dormiți toți trei aici.

– E bine. Mulțumesc. Samuel poate dormi între noi, îi zâmbește Jean-Luc.

– Cum doriți, mârâie ea.

Nu știu ce altceva se aștepta să facem.

– Bine, atunci, adaugă ea, vă las să vă faceți comozi. Noapte bună.

– Noapte bună. Vă mulțumim pentru tot. Ați fost foarte amabilă.

Fără vreun alt cuvânt, femeia pleacă și ne lasă singuri.

Brațele încep să mă doară sub povara lui Samuel, așa că îl pun pe pat. Moțăie și nu scoate nici măcar un murmur.

Jean-Luc ia o pernă și o așază pe podea.

– Poate ar fi mai bine să doarmă aici. Nu vreau să mă răsucesc în somn și să-l strivesc.

Ridicându-l pe Samuel, îl așază cu grijă pe pernă, acoperindu-l cu haina lui, ale cărei mâneci le îndeasă sub pernă. Îl privesc cum îl sărută cu blândețe pe frunte. Apoi, întorcându-se spre mine, îmi șoptește:

– Ar trebui să dormim. Probabil că se va trezi peste câteva ore.

Încuviințez din cap în timp ce mă întind în pat, întrebându-mă ce se va întâmpla acum. Inima îmi bate cu putere, dar nu știu dacă de

emoție sau de teamă.

Cu spatele la mine, își desface cureaua, lăsându-și pantalonii să cadă, apoi se apleacă și îi scoate odată cu șosetele. Poalele cămășii îi atârnă pe coapse și îl văd cum îi desface nasturii și o scoate. Are umerii lați, pătrățoși, iar spatele lui formează un triunghi perfect, al cărui vârf dispare în lenjeria de corp. Îmi reprim dorința de a mă ridica și de a-mi trece degetele peste șira spinării lui.

Deodată, întoarce capul spre mine.

– Să sting lumina?

– Dacă vrei.

Apasă întrerupătorul de pe perete și totul se întunecă. Se bagă în pat, apoi mă dezbrac și eu, păstrându-mi lenjeria de corp pe mine, așa cum a făcut și el. Îmi dau seama că mi-am ținut respirația și încerc să expir fără zgomot, dar sunetul pe care îl scot este oribil de puternic și de apăsător în liniștea camerei.

– Te simți bine? mă întreabă el.

– Da, sunt bine.

Sper că nu a simțit tremurul din vocea mea.

Întorcându-se cu fața la mine, mă sărută pe frunte. La început, cred că nu vede bine în întuneric și că, de fapt, încerca să îmi găsească gura, dar apoi spune:

– Noapte bună, Charlotte. Mâine va fi o zi lungă.

Mâine! Câte zile mai avem oare la dispoziție? Dacă suntem prinși? Vom fi trimiși într-unul dintre lagărele acelea din care oamenii nu se mai întorc. Închid ochii, încercând să mă liniștesc, dar gândurile mi se învălmășesc în minte. Sunt confuză. De ce nu m-a sărutat de-adevăratelea?

– Jean-Luc, murmur eu în întuneric.

Dar șoapta mea este întâmpinată de tăcere. A adormit? Deja? Mă întorc pe o parte, cu fața spre el, și mă întreb în ce poziție stă întins. Nesigură, strecor o mână spre el și îi simt conturul umărului. Este întins pe o parte, cu spatele la mine. Degetele mele îl ating cu blândețe, îi caută șira spinării, coboară vertebră cu vertebră. Când ajung la mijloc, îmi las mâna să se poposească acolo, în adâncitură, simțindu-i ritmul respirației, impregnându-se de căldura pielii lui, apoi cobor, întrebându-mă, întrebându-mă cum ar fi să îl ating. Încetișor,

îmi strecor mâna sub elasticul lenjeriei lui de corp. Îmi trece prin cap că nu vreau să mor fără să îl cunosc pe deplin.

El scoate un murmur. Mâna îmi încremenește.

– Charlotte, șoptește el, întorcându-se, căutându-mi fața cu mâna lui. Vreau să fie perfect. Vreau să ne căsătorim într-o biserică, iar Dumnezeu să ne fie martor. Apoi vreau să-ți aduc șampanie în timp ce tu stai întinsă pe un pat presărat cu petale de trandafir.

Zâmbesc în întuneric.

– Nu trebuie să fie așa. Ce vreau să spun e că nu m-ar deranja să nu mă mărit în biserică. Nu-mi pasă nici dacă nu ne căsătorim niciodată.

– Dar credeam că…

– Cred că Dumnezeu nu se află numai în biserici și mai cred că oricum avem binecuvântarea lui.

Mă mângâie pe obraz.

– Pari foarte sigură pe tine.

– Sunt. M-am gândit la asta.

– Mă bucur să aud.

Mă sărută tandru pe buze, apoi continuă sărutările spre urechea mea.

– Dar petalele de trandafiri și șampania? mă întreabă, iar răsuflarea lui e fierbinte.

– Mmm, murmur eu. Altă dată. Acum te vreau numai pe tine.

42

În sud, 1 iunie 1944
Charlotte

În seara următoare, când ne așezăm la masă, răsună, ca niște împușcături, trei bătăi rapide în ușă. Îl trag pe Samuel mai aproape de mine. Jean-Luc sare de pe scaun.

– Stai calm, zice Albert, ieșind din cameră. E semnalul nostru.

Se întoarce după scurtă vreme, împreună cu un bărbat masiv și îndesat.

– Călăuza noastră, Florentino.

Văd cum bărbatul, masiv ca un urs, își scoate șapca de pe cap. Când mă ridic să îl salut, nu îmi pot lua privirea de la ridurile adânci săpate pe chipul lui. Ochii lui, dimpotrivă, sunt luminoși, precum ai unui bărbat mai tânăr. Ținându-l pe Samuel cu o mână la piept, i-o întind pe cealaltă. O prinde într-o strânsoare fermă, palma lui enormă cuprinzând-o cu totul pe a mea. Mă face să mă simt mică și fragilă, aproape nesemnificativă.

Îmi retrag mâna, iar Marie îi întinde un pahar cu vin roșu. El îi mulțumește cu o mișcare din cap, înainte de a-l înghiți pe nerăsuflate, ca pe apă, apoi se întoarce spre Albert:

– Fără copil.

Eu îmi strâng brațele în jurul lui Samuel.

– Știu, știu, face Albert, clătinând din cap. Dar e necesar. Pot plăti mai mult.

– Fără copil, zice Florentino și întinde paharul să-i fie din nou umplut.

Eu arunc o privire spre Jean-Luc. Ce ne facem acum? El îmi surprinde privirea și scoate din buzunarul de la spate un teanc de bancnote pe care le-a pregătit din timp. Le frunzărește, uitându-se la călăuză.

– Cât?

– Nu! Fără copil! strigă Florentino, trântind paharul gol pe masă.

Albert își lasă mâna să cadă pe umărul călăuzei și se apleacă pentru a-i șopti ceva la ureche.

Văd cum liniile de pe fruntea lui Florentino se adâncesc. Apoi, deodată, se întoarce spre mine, cu brațele întinse.

– Bebelușul.

– Ce?

Instinctiv, îl trag pe Samuel mai aproape.

– Charlotte, vrea să vadă, zice Jean-Luc, atingându-mi cotul.

Simțind neliniștea cum îmi curge prin vene, pun copilul adormit în mâinile enorme ale bărbatului. El se uită la Samuel, apoi îl ridică într-o singură mână, așezându-l pe umăr.

Te rog, nu te trezi acum.

Cu o mișcare rapidă și neașteptată, îl mută pe celălalt umăr. Samuel se foiește în somn, dar nu se trezește. Nu-mi pot reține sentimentul de mândrie. Apoi Florentino mormăie, fixându-l pe Albert cu privirea lui albastră.

– Știi ce se întâmplă dacă plânge copilul, zice Albert și dă din cap, uitându-se la mine.

Eu îmi feresc privirea de ochii lui pătrunzători. Nu se va întâmpla. Nu se poate întâmpla.

Jean-Luc tușește.

– Nu-l vom lăsa să plângă.

Face un pas spre mine, punându-mi o mână pe umăr.

– Știm cum să facem ca să nu scoată nici un sunet.

Florentino se uită fix la el, ridicând o sprânceană stufoasă, ca și cum ar încerca să priceapă cum poți face un bebeluș să nu scoată nici un sunet. Apoi, brusc, îl trece pe Samuel în brațele lui Jean-Luc, întinzând mâna lui mare spre masă, pentru a ridica paharul, acum plin.

După câteva înghițituri lacome, dictează o listă de instrucțiuni.

– Mâine, la zece seara, la fermă, în Urrugne. Treabă grea. O mie cinci sute de pesetas acum, o mie cinci sute data viitoare.

Jean-Luc numără bancnotele pe care ni le-a dat mama.

– Vă mulțumim.

Florentino mormăie, întorcând capul spre Albert.

– Dă coniac la bebeluș.

Albert încuviințează din cap, iar mie mi se strânge stomacul, dar îmi țin gura. Trebuie doar să îl scoatem pe Samuel din Franța.

Florentino se așază, iar Marie îi aduce o farfurie cu pate și murături. Mă uit la el cum înfulecă bucăți mari de ardei gras, vâscos. Ne punem viețile în mâinile acestui om, iar lui nici nu prea pare să îi placă de noi. Pericolul traversării Pirineilor este prea aproape acum. Închid ochii, încercând să-mi alung frica. *Ai încredere*, îmi șoptesc în minte. *Totul va fi bine*.

43

În sud, 2 iunie 1944
Charlotte

În seara următoare, la adăpostul întunericului, pornim la drum singuri. Marie ne-a dat fiecăruia câte o pereche de espadrile cu tălpi din sfoară; se pare că sunt cele mai potrivite pentru urcușul pe munte. Eu sunt mulțumită că nu trebuie să port niște ghete butucănoase și rigide, din piele, pentru că, cel puțin, espadrilele le pot îndoi la călcâi – unde pielea mea e încă sensibilă. Jean-Luc cară o traistă mică, în care se află un schimb de haine, lapte, coniac și apă, în vreme ce eu îl duc pe Samuel în eșarfa pe care o am legată în jurul taliei, ținându-l astfel strâns la pieptul meu.

Urmăm în tăcere cărarea care ne-a fost descrisă, dar pașii iuți mă fac în scurtă vreme să mă încălzesc și să transpir. Îl ridic pe Samuel de la pieptul meu, lăsând aerul să circule, dar mișcarea îl trezește și simt cum întinde degetele și se prinde de haina mea subțire.

– Șșș, îi șoptesc eu, lipindu-l din nou de mine, acoperindu-i capul cu mâna.

Se cuibărește din nou la pieptul meu, iar eu hotărăsc că pot să suport căldura suplimentară pe care o emană trupușorul lui. În câteva zile, dacă totul merge bine, ne vom afla în siguranță, gata să începem o nouă viață. Mă întind după mâna lui Jean-Luc și mă opresc din mers.

– Fii liniștită, Charlotte. Vom reuși.

– Știu.

Îl strâng de mână, dar nu mai vorbim, iar singurele sunete care se aud sunt pașii noștri ușori pe terenul accidentat și țipetele bufnițelor.

Nu mergem de multă vreme, când din întuneric apare, fără vreun zgomot, Florentino. Îl urmăm în tăcere printr-o pădurice de pini; copacii numeroși și pământul acoperit de rămurele moi absorb

zgomotele pe care le facem. Mă simt mai în siguranță aici, cu Florentino, decât pe cărarea pe care am venit, doar că merge foarte repede, gonind printre copacii înalți și subțiri. Îmi simt șuierul respirației în piept și broboanele de sudoare care mi se adună pe frunte. Le șterg în grabă, suflând în sus, spre fața mea aprinsă. Îmi fac griji pentru Jean-Luc, cu bastonul lui, dar el nu încetinește nici măcar o dată pasul.

După câteva ore, ajungem la o fermă. Florentino se împinge cu putere în ușa grea, din lemn, și ne face semn să intrăm. Înăuntru este întuneric, cu excepția câtorva lumânări care aruncă o lumină slabă. Răsuflu ușurată, nerăbdătoare să mă așez și să îl dezleg pe Samuel. Mă doare gâtul din pricina greutății lui și simt cum pe piept mi se scurge un pârâiaș de sudoare. O bătrână vine în întâmpinarea noastră și mă ajută să îmi dau jos pardesiul și să dezleg eșarfa înnodată la spate. Îl ridic pe Samuel și văd cum mijește ochii, simțind probabil schimbarea de mediu. E roșu la față și îmi dau seama că îi este, probabil, la fel de cald cum îmi e și mie. Își duce pumnul micuț la gură și scoate un țipăt.

Jean-Luc vine fără întârziere, cu biberonul pregătit. Luându-l pe Samuel din brațele mele, începe să șușuie încetișor și să îl legene. Eu văd o canapea jerpelită și mă prăbușesc pe ea, recunoscătoare, privindu-i pe Florentino și pe bătrână șușotind, în timp ce ea încălzește ceva pe plită. Miroase a nucșoară și usturoi, și stomacul îmi forfotește zgomotos.

Femeia se întoarce și îmi întinde un castron cu fiertură. E delicioasă și o sorb cu lăcomie, privind cu coada ochiului spre Jean-Luc, care îi vorbește în șoaptă lui Samuel în timp ce îl hrănește. Știu că Samuel îl privește în acest moment cu ochii lui căprui, inocenți. Jean-Luc se îndrăgostește de copil, iar eu mă îndrăgostesc de Jean-Luc. Niciodată nu am mai văzut o asemenea tandrețe la un bărbat, dar cel mai mult mă surprind lejeritatea și naturalețea lui. Nu pare să îi pese deloc ce cred ceilalți. Cât de reconfortant!

Închid ochii, fericită, dar epuizată.

Mi se pare că abia am ațipit, când Florentino mă zgâlțâie ca să mă trezesc, întinzându-mi un castron cu lapte fierbinte și o bucată de baghetă. Cineva trebuie să mă fi descălțat aseară și să mă fi

acoperit cu o pătură. Mă ridic, sorb din castron și observ că Jean-Luc folosește laptele lui ca să pregătească un biberon pentru Samuel. Florentino stă în picioare, cu spatele la plită, oftând cu o exasperare vădită, adânc, regulat, de parcă și-ar număra fiecare respirație, așteptând. De îndată ce bebelușul este sătul, ne dă niște haine vechi albastre, de muncitor, ca acelea pe care le poartă el. Ne îmbrăcăm în grabă, apoi Jean-Luc mă ajută să-mi leg eșarfa la spate, ca să îl pot duce pe Samuel.

La ieșirea din cabană, Florentino îmi înmânează o creangă groasă pe care să o folosesc la mers. Se uită spre bastonul lui Jean-Luc.

– Bun, tu ai un băț, dar dacă te miști încet…

– Pot să și alerg cu bățul ăsta, zice Jean-Luc, râzând.

Florentino îl ignoră, arătând cu degetul în față și pornind la drum, cu pași lungi și tăcuți.

Îmi trec o mână pe sub fundulețul lui Samuel, ca să-l susțin, ușurând astfel povara care îmi apasă ceafa și spatele. În fața mea nu văd decât silueta întunecată a lui Florentino. Pământul miroase a lemn proaspăt, evocând amintirea Crăciunurilor trecute. Mă întreb cum va fi Crăciunul meu de acum înainte. Vom alcătui toți trei o familie fericită? Vom face și noi copii într-o bună zi? Dar aceste gânduri la viitor par suprarealiste, aproape ca o fantezie. Tot ce contează acum este să îl ducem pe Samuel într-un loc sigur. Restul va veni mai târziu.

Pare că lumea întreagă doarme, mai puțin păsările, care își ciripesc una alteia. Un trosnet neașteptat mă face să tresar. Îngheț, cu genunchiul stâng în aer. Abia dacă îl mai văd pe Florentino, care mărșăluiește mult înaintea noastră.

– Haide, șoptește Jean-Luc.

Alergăm ca să îl prindem din urmă. Florentino se întoarce când ajungem în spatele lui.

– S-a rupt o creangă, mormăie el. Vă anunț eu când e cazul să vă speriați, ne zice, pe un ton sec.

Nu avem timp să admirăm frumusețea zorilor; trebuie să ne uităm mereu la picioare, atenți la rădăcini contorsionate, pietre sau petice de noroi. În scurtă vreme, terenul devine abrupt, iar eu gâfâi, încercând să țin pasul. Apoi pământul moale începe să lase loc

zonelor stâncoase. Alunec. Instinctiv, o mână se duce către Samuel, aflat la pieptul meu, în timp ce cu cealaltă încerc să îmi regăsesc echilibrul. Copilul scoate un plânset. Mă uit la el, murmurându-i la ureche:

– Nu-i nimic. Totul va fi bine.

Vorbesc mai mult pentru mine decât pentru el, dar cuvintele mele par să îl liniștească și se oprește din plâns.

Florentino se uită în urmă spre mine și, în penumbră, îi surprind o scăpărare în priviri. Nu are încredere că putem face această călătorie și sunt convinsă că, la nevoie, s-ar simți îndreptățit să ne abandoneze. *O să-i arăt eu lui*, îmi zic în gând.

Deodată, se oprește arătând către un pâlc de copaci. Dar înainte de a ne da seama încotro vrea s-o apuce, a și dispărut. Inima îmi bate cu putere în piept și îl urmez pe Jean-Luc printre copaci, mai mult ghicind în ce parte a luat-o. Din fericire însă, după scurtă vreme, îi vedem silueta masivă croindu-și drum printre pinii răsuciți, către o poiană unde, pe neașteptate, dăm nas în nas cu o stâncă abruptă. O crevasă de lățimea și înălțimea unui om o traversează pe verticală, de sus până jos. Florentino se află la bază, încălecând-o cu picioarele desfăcute și apucându-se cu mâinile de marginile ei. Nu e timp de gândire. Nici loc de temeri. Jean-Luc mă împinge în fața lui.

– Du-te.

Îmi trag în grabă espadrilele peste călcâie, căci altfel aș aluneca. Folosindu-mă de toată forța picioarelor, mă împing înainte în interiorul crevasei, bâjbâind cu o mână după o cornișă, în timp ce cu cealaltă îl strâng bine pe Samuel.

– Va trebui să-ți folosești și cealaltă mână, strigă Jean-Luc în sus.

Mă împinge de coapse în sus. Dar mi-e frică să iau mâna de pe Samuel. Dacă legătura nu este destul de rezistentă ca să îl susțină? Dacă se răstoarnă? Încetișor, îmi mut mâna de pe copil și o întind spre următoarea cornișă. Dar o duc imediat la loc. Nu pot să îi dau drumul copilului. Va trebui să mă folosesc de cealaltă mână ca să mă apuc de stâncă. Dar e prea departe. Sunt blocată. Înlemnesc, confuză, și fac greșeala fatală de a mă uita în sus. Nu voi reuși niciodată.

Chipul roșu al lui Florentino îmi apare în față. Îi simt furia. Mă lipesc și mai mult de piatră. Picioarele lui mari încep să alunece înapoi, prin crevasa din stâncă. În scurtă vreme se află chiar deasupra mea.

– Dă-mi mie copilul, rostește el printre dinți, întinzând o mână spre mine.

Dar eu nu pot să-mi mai clintesc nici un mușchi. Se oprește lângă mine, își întinde brațele și le strecoară prin eșarfă, scoțându-l afară pe Samuel. Apoi, ca un urs agil, se cațără din nou pe stâncă, folosindu-se de o singură mână.

Nu te uita nici în jos, nici în sus, îmi șoptesc în minte. Concentrându-mă numai la următoarea priză, urc încet, câștigând încredere cu fiecare pas pe care îl fac. Aud respirația greoaie a lui Jean-Luc care urcă în urma mea. Timp de o clipă mă întreb cum reușește să se țină de piatră cu un picior rănit, dar îmi înăbuș gândul. Tot ce contează este că *reușește*.

– *Allez*, șoptește Florentino insistent, deasupra noastră.

Ridic privirea și îl văd întins pe jos, aplecat peste marginea stâncii, întinzând o mână spre mine. Deodată, îmi dau seama cât de sus am urcat. Și de la ce înălțime aș putea să cad.

– *Allez*, șoptește, de data aceasta mai tare.

Închid ochii și întind o mână spre el. Își închide pumnul puternic peste mâna mea fragilă și mă trage. Eu mă împing cu picioarele, săltându-mă spre el. Rostogolindu-mă într-o parte, ajung lângă el. *Îți mulțumesc, Doamne*. Nu îndrăznesc să privesc în jos în timp ce îl ajută pe Jean-Luc.

Mi-l pune pe Samuel în brațe fără o vorbă, făcându-mă să mă simt ca o mamă rea. Dar eu nu sunt mama lui adevărată! Atunci de ce am încremenit de teamă pentru viața lui?

Sper că vom avea parte de un scurt popas după urcușul chinuitor, dar nu, Florentino se ridică imediat în picioare. Iar Samuel este agitat acum, scâncește și se foiește la pieptul meu. Poate că îmi simte teama și oboseala. Dar chiar atunci când îmi zic că nu mai pot înainta nici cu un pas, Florentino ne face semn că ne oprim. Ne trântim în jurul unui copac mare, iar picioarele îmi cedează cu mult înainte de a atinge pământul. Samuel se smiorcăie.

– Șșș, murmur eu, mângâindu-i capul.

– Îi dau eu să mănânce, îmi șoptește Jean-Luc la ureche.

Mă întreb dacă îi va turna coniac în lapte, așa cum ni s-a spus, dar nu o face, iar Florentino nu pare să observe. În schimb, se reazemă de copac și închide ochii. Simțindu-mi mușchii grei și dureroși, îi urmez exemplul. În timp ce mi se închid pleoapele, sunt vag conștientă de faptul că Jean-Luc a scos un șervet nou din rucsac și pregătește un scutec curat. Apoi, chiar în clipa când sunt gata să mă las în voia somnului, Florentino mă înghiontește.

– *Allez*.

– *Non!* Te rog, putem să ne odihnim?

– Te odihnești când ai să mori, zice și îmi întinde o mână ca să mă ajute.

Pot s-o fac. Sunt în stare, îmi șoptesc în gând, silindu-mă să mă țin pe picioare, pe care le simt tot mai grele.

– Poți să-l duci pe Samuel? mă întreabă Jean-Luc, privindu-mă îngrijorat.

Dau din cap că da.

Înaintăm cu greu, ieșiți din ascunzătoarea copacilor, apoi drumul urcă și tot urcă și bucăți de rocă desprinse ne alunecă sub picioare. Întind mâna, mă prind de smocuri de iarbă aspră, ghimpoasă, ca să mă echilibrez.

Mi se pare că urcăm de ore întregi când Florentino se oprește și dispare în spatele unor pietre. Reapare imediat și rânjește, cu o sticlă de lichid transparent în mână. Ia o înghițitură zdravănă, apoi i-o întinde lui Jean-Luc.

Jean-Luc o miroase.

– *Eau de vie*.

Ia o gură, care îi face ochii să lăcrimeze. Tușește înainte de a bea din nou, apoi mi-o întinde mie.

Băutura îmi arde gâtlejul, dar mă face să mă relaxez. Ridic privirile și îl văd pe Florentino rânjind spre mine, în timp ce mă străduiesc să-mi înăbuș tusea. Întinde mâinile în față, mimând un tremur incontrolabil.

– Eh, eh?

– Da, recunosc eu.

Desigur că sunt înspăimântată. Dar suntem în viață, iar alcoolul mi-a mai domolit frica.

Se caută prin buzunare și scoate o punguță de hârtie, pe care mi-o întinde. Caise uscate. Simțindu-mă recunoscătoare, îndes câteva în gură, apoi îi dau punga lui Jean-Luc.

Florentino face semn cu degetul spre încheietura mâinii și ridică apoi în aer cinci degete. Cinci minute.

– *Allez! Allez*! ne îndeamnă el.

Sigur s-a făcut deja ora prânzului. Mi-e încă foame și sunt foarte însetată. Mergem de ore întregi și am nevoie de ceva care să îmi dea putere. Rezervele de energie mi s-au epuizat. Gândurile mele se întorc la Maman și la cum a încercat ea din răsputeri să mă împiedice să plec. Acum înțeleg că aș putea muri aici, în munți, și totuși n-am stat să mă gândesc prea mult la asta. Să fi fost curaj sau prostie din partea mea?

Eșarfa în care este prins Samuel îmi încinge pielea și o face lipicioasă, iar legătura de la spate îmi apasă dureros pe ceafă. Florentino mă privește în timp ce o ajustez, încercând s-o fac mai ușor de suportat. Întinde spre mine mâna lui mare, dar eu clatin din cap. Pe de o parte, din mândrie, dar și pentru că îmi place senzația pe care mi-o dă trupul bebelușului lipit de inima mea.

După o întreagă zi de mers, întreruptă doar de pauze scurte, întunericul începe să se lase. Florentino ne găsește un loc ferit, în spatele unei stânci mari, și ne prăbușim la pământ. Eu și Jean-Luc ne cuibărim unul într-altul ca să ne încălzim; nici nu se pune problema să facem focul ca să ne încălzim încheieturile obosite și înțepenite. Florentino ne întinde niște șuncă uscată și o mână de stafide. Apoi, ca prin miracol, scoate la iveală o întreagă roată de Camembert, pe care se apucă să o rupă în trei, făcând să se prelingă interiorul cremos. Ne-o întinde în grabă, înainte de a-i curge pe degete. Iau bucata mea și mușc chiar din mijloc, bucurându-mă de savoarea intensă și rafinată a unei plăceri aproape uitate. Florentino plescăie în timp ce-și linge brânza cleioasă de pe degete, și mi se pare că face prea mult zgomot pentru un om care a insistat atât asupra tăcerii. Ne întinde din nou sticla de *eau de vie*, iar noi

luăm fiecare câte o dușcă zdravănă, de-ai fi zis că suntem niște băutori înrăiți.

Epuizați și neavând voie să vorbim, adormim imediat. Când mă trezesc, brusc nu pot vedea decât la câțiva centimetri în fața mea, dar simt că se întâmplă ceva foarte rău. Mă aplec și ating obrazul lui Samuel. E surprinzător de cald. Mă aplec spre Jean-Luc; respiră adânc, cu gura întredeschisă. Apoi întorc capul spre Florentino. Inima îmi sare din piept. Locul unde a dormit este gol.

Un trosnet neașteptat sparge liniștea. Îmi reprim un țipăt. Răsună o împușcătură. Apoi strigăte. Și alte împușcături. Jean-Luc sare în picioare și îl ridică pe Samuel. Ne ascundem împreună îndărătul stâncii. Bebelușul scoate un scâncet firav. Jean-Luc se apleacă peste el, înăbușind sunetul.

Apoi îl vedem pe Florentino alergând spre noi, gâfâind.

– *Allez! Allez!* Acum!

Ne înșfăcăm gențile, alergăm, împiedicându-ne de pietre, alunecând pe roca șistoasă. Noroc că Florentino ne-a zis să rămânem încălțați cât dormim. Îl simt pe Jean-Luc în dreptul meu, respirând greu. Parcă plutesc și pământul face vârtejuri sub mine. Am nevoie de toată puterile ca să înaintez.

– Stop! șoptește Florentino ca pentru sine, arătând spre un copac gros.

Aplecându-se, ne face semn să ne suim în spinarea lui și de acolo în copac.

Îl iau pe Samuel din brațele lui Jean-Luc.

– Tu primul. Ți-l dau eu.

Nu te gândi, îmi spun în minte. *Fă-o*.

Jean-Luc se suie în spatele mare al lui Florentino și se trage în sus pe creanga cea mai de jos. Fac și eu la fel, iar Florentino se ridică puțin ca să pot întinde bebelușul până la brațele lui Jean-Luc. Apoi apuc aceeași creangă și mă trag în sus, la adăpostul frunzelor. Într-o clipă, Florentino se află lângă noi. Nu îmi dau seama cum a reușit, cu trupul lui așa de masiv.

Samuel scoate un scâncet, iar Jean-Luc îi dă fără ezitare un deget să îl sugă. Din fericire, copilul tace. Nu am nici o îndoială ce i-ar face Florentino dacă ar fi nevoit.

În depărtare, aud pași strivind în calea lor frunzele căzute. Ținându-mi răsuflarea, înlemnesc în copac, făcându-mă una cu el.

Pașii se aud mai slab. Să îndrăznim să credem că se retrag?

Mai așteptăm treizeci de minute, încheieturile îmi înțepenesc și îmi amorțesc, dar nu îmi îngădui nici o mișcare înainte de a auzi ordinul lui Florentino.

– Jos! *Allez!* șoptește el printre ramuri. Sunt în urmărirea altui grup.

Cobor din copac. Glezna mi se agață de o frântură de ramură și cad pe spate. Rămân fără suflare când mă izbesc de pământ. Mă rostogolesc într-o parte și vomit. Pământul se învârte în fața ochilor mei. Întinsă cu fața în praf, nu îmi doresc decât să mă cufund în uitare.

Simt brațele lui Jean-Luc în jurul meu, ridicându-mă, dar picioarele îmi sunt moi. Mă scapă și alunec pe lângă el.

– Charlotte, îl aud șoptindu-mi numele, dar vocea lui pare că se află la mare depărtare. Charlotte, trebuie să te ridici.

– Luați-o înainte, mă aud spunând, iar genunchii mi se îndoaie sub mine. Ia-l pe Samuel. Lasă-mă pe mine.

Dar brațele lui mă țin strâns.

– Nu te las nicăieri, zice, îngropându-și fața în părul meu. Nu plec fără tine.

Cuvintele lui îmi aduc lacrimi în ochi. Trupul meu istovit vrea să renunțe, dar trebuie să continui. Trebuie! Nu pot renunța! Cu picioarele tremurând, mă silesc să mă ridic și mă împleticesc înainte prin întuneric, sprijinită de brațul lui Jean-Luc. Nu după mult timp, îmi dau seama că nici unul dintre noi nu îl duce pe Samuel. Este la Florentino, aflat la cinci pași în fața noastră. Călăuzele sunt oamenii acestor munți. Tenace, duri și nemiloși, așa cum e și el. Dar pe noi munții nu ne știu. Noi suntem intrușii.

Într-un final ajungem la un pârâu, unde ne oprim câteva minute pentru a ne potoli setea. Soarele răsare din spatele copacilor. Samuel, simțind probabil zorii unei noi zile, scoate un țipăt. Da, este timpul pentru micul dejun.

– Putem să-i dăm lapte? îl întreb pe Florentino.

El încuviințează din cap.

– Nu uitați coniacul.

Îl văd pe Jean-Luc cum adaugă o gură de coniac în lapte, înainte de a-l lua pe Samuel din brațele lui Florentino. Aș vrea și eu o înghițitură. Nervii mei sunt încă zdruncinați.

În timp ce mărșăluim înainte, cu Samuel în brațele lui Florentino, aud râul înainte de a-l vedea. Apoi, printre copaci, întrezăresc vârtejuri de albastru. Curge repede. Îmi înăbuș teama care mă amenință. Poate vom reuși să traversăm pe pod, dar ni s-a spus că de obicei este păzit; de folosit numai în ultimă instanță, dacă se revarsă râul.

Escaladăm malul râului, în căutarea unui loc bun pe unde să traversăm, iar picioarele îmi patinează și alunecă în pământul impregnat de apă, oricât aș încerca să mă țin dreaptă.

După vreo douăzeci de minute, Florentino se oprește.

– Nu, șoptește el.

Îl privim, fără să înțelegem.

– E prea periculos. Nu se poate trece azi.

– Ce?

Cuvântul îmi scapă din gură ca o acuzație.

– Prea periculos, repetă el.

Ce se așteaptă să facem acum? Să ne întoarcem? L-am angajat pentru că poate face față pericolului, iar acum îi este frică! Trebuie să mergem mai departe. Gândul că ne vom întoarce este mai înspăimântător decât râul.

– Vă rog.

Îmi pun mâna pe brațul lui, implorându-l din priviri.

– Nu astăzi, zice și apoi se oprește. Pe întuneric. La noapte. Așteptăm să se înnopteze.

44

În sud, 3 iunie 1944
Charlotte

Poate că Florentino are totuși dreptate și e mai bine să așteptăm înainte de a trece râul. Este partea cea mai periculoasă a drumului, iar acum avem timp să ne refacem forțele înainte de a o înfrunta.

Mai mergem o jumătate de oră, până când ne face semn în față, spre un bolovan mare, ceva mai departe de malul râului, și ne așezăm în spatele lui. Răsuflu ușurată, recunoscătoare pentru acel răgaz, deși unul dintre noi trebuie să rămână treaz, să stea de pază. Sunt îngrozită la gândul că voi adormi atunci când va fi rândul meu; sunt atât de obosită, încât aproape că am picat din picioare în timp ce mergeam încă. De aceea, atunci când îmi vine rândul, mă asigur că este timpul să îl hrănesc pe Samuel. Am început să mă pricep la asta și îmi place să îl privesc cum suge din biberon, cum i se închid ochii, cum își întinde și apoi strânge la loc degețelele, de parcă ar căuta ceva de care să se agațe. Îi dau arătătorul meu, pe care îl apucă de îndată, ținându-se cu putere de mine, de parcă i-ar fi teamă că o să dispar. Mă înduioșează nevoia lui de mine și îmi dă ghes să i-o împlinesc.

– Nu-ți face griji, îi șoptesc. Nu te voi părăsi.

Lovește cu piciorușele în timp ce bea. Îi prind laba piciorului și o duc la buze.

După-amiază înaintăm de-a lungul apei, cu ochii în patru după soldați aflați în patrulare. Nu îndrăznesc să mă uit spre șuvoiul care îmi dă fiori, îmi face inima s-o ia la galop, apoi să încetinească, pentru ca în clipa următoare să-mi bubuie din nou. Nu mai putem nici să mai șoptim între noi, căci râul îneacă orice alt sunet.

După o cină ușoară, alcătuită din nuci și brânză, așteptăm lăsarea serii. Ne scoatem espadrilele și le băgăm în rucsacul lui Jean-Luc. Îl

iau pe Samuel, care este din nou treaz și se uită în jur cu ochi rătăciți, de parcă ar simți primejdia.

– Înfige piciorul bine în pământ. Curentul e puternic, zice Florentino, privindu-mă cu atenție.

Mai că îmi vine să îmi dau ochii peste cap la el, dar mă opresc și îmi îndrept atenția spre Jean-Luc.

– Poți să verifici dacă legătura e bine înnodată la spate?

Pentru a treia oară, Jean-Luc verifică dacă eșarfa e strâns legată, ca să-l țină pe Samuel lipit de pieptul meu.

– Da, nu are cum să cadă.

Florentino se apleacă să își sumece cracii pantalonilor, apoi pășește în apă. Când găsește un loc unde să își fixeze piciorul, întinde o mână spre mine, dar eu abia o văd, în lumina tot mai slabă a apusului. Inspirând adânc, bag piciorul în apă, ținându-l pe Samuel la piept cu o mână și întinzând-o pe cealaltă spre Florentino. Apa înghețată mă face să icnesc, în timp ce curentul puternic mă trage cu sălbăticie de picioare. Îl strâng tare în brațe pe Samuel, dar stomacul mi se strânge de spaimă, la gândul că legătura se va desface. Brațul meu nu e destul de lung. Nu ajung la Florentino.

– *Allez!*

Îmi proptesc un picior în spatele unei pietre, apoi îl trag și pe celălalt în apă, iar pulpele îmi tremură din pricina efortului. Întind și mai mult brațul. Dar sunt tot prea departe.

– Dă-mi-l mie pe Samuel.

Jean-Luc a ajuns pe neașteptate lângă mine și mi-a pus o mână pe umăr. Dar, cum Jean-Luc are un picior beteag, am hotărât dinainte ca eu să îl duc pe Samuel. Oricum, nu aș risca să îl trec din brațele mele într-ale lui în mijlocul torentului.

– Pot s-o fac!

Mă întind din nou spre Florentino, dar e prea departe. Nu văd nici o soluție. M-am împotmolit aici. Dacă ridic piciorul, ca să mă apropii de el, curenții mă vor trage pe râu, în jos. Dar altă șansă nu am.

Ridic piciorul. În timp ce mă reped înainte, îmi pierd echilibrul. Mă apuc de cea mai apropiată piatră. Samuel scoate un țipăt ascuțit. Apoi încă unul.

– Ridică-te! îl aud strigând pe Florentino.

Cu o mână încleștată pe trupul lui Samuel, ignorându-i plânsetele, mă ridic, cu călcâiele bine înfipte în albia râului și picioarele tremurându-mi puternic. Mă întind din nou spre Florentino. De data aceasta, reușesc să îi ating degetele. Brusc, își închide palma lui mare peste încheietura mâinii mele și mă trage spre el.

– Fă copilul să tacă! Prinde-l de mână pe Jean-Luc.

Samuel țipă tot mai tare, dar râul îi poartă țipetele departe. Înțelegând ce am de făcut, mă simt ca și cum tocmai aș fi încasat un pumn în stomac – trebuie să îmi iau mâna de pe Samuel ca să îl pot trage pe Jean-Luc spre mine. Știu că legătura e bine strânsă, dar dacă nodul s-a lărgit odată cu acel pas căznit? Oh, de ce m-o fi pus Florentino la mijloc, cu copilul? Ar fi trebuit să-l ia el pe Samuel. Simt că-l urăsc cu toată ființa mea pe ghidul nostru. Închid ochii.

– Acum! Fă-o! strigă Florentino, peste zgomotul torentului.

– Charlotte, strigă Jean-Luc. Samuel e în siguranță! Dă-mi mâna! îmi spune, dar nu reușesc să mi-o desprind de pe copil.

Jean-Luc înfige bastonul în albia râului, trăgându-se înainte. Neajutorată, îi privesc brațele și picioarele tremurând din pricina efortului. Face un pas mare și întinde o mână în față, ca să ajungă la a mea. Pentru o secundă, mâna mea îl părăsește pe Samuel și se întinde pentru a o apuca, strâns, pe cea a lui Jean-Luc.

Violent, fără nici o avertizare, Florentino mă smucește de celălalt braț. Împleticindu-mă peste pietrele alunecoase, fac încă un salt înainte. Samuel este zdruncinat în sus. Scot un țipăt.

– Dă-mi mie bebelușul! strigă Florentino. Acum!

Nu o pot face. Furia lui mă înspăimântă. Mi se pare că vrea să îl arunce pe Samuel în apă. Dar mâna lui enormă se întinde deja după el.

– Acum!

În timp ce eu bâjbâi cu eșarfa, el îmi smulge copilul, trăgându-l afară de un braț, cum ai scoate un iepure ținându-l de urechi.

Eu țip din nou. Apoi, înghițindu-mi lacrimile, continui să înaintez pieziș, cu Florentino care mă trage după el, în timp ce eu îl trag după mine pe Jean-Luc. Când ajungem într-un final pe malul opus, mă prăbușesc la pământ, dârdâind incontrolabil.

Florentino mi-l pune în brațe pe Samuel, care plânge.

– Am avut mare noroc. Am zis fără copil.

Îmi îngrop capul în trupul bebelușului, încercând să îi înăbuș plânsetele. Este ud până la piele și urlă de frică. Îl strâng la piept, legănându-mă înainte și înapoi, în genunchi. Vom muri cu toții pe malul acestui râu nenorocit! Apoi simt o mână pe umăr.

– Suntem în Spania, Charlotte! îl aud pe Jean-Luc zicând cu glas tremurător și văd apoi că-l podidesc lacrimile.

– Suntem în Spania!

Cade în genunchi lângă mine și ne cuprinde, pe Samuel și pe mine, într-o îmbrățișare strânsă. Împreună, prinși într-un nod strâns, hohotim de plâns. Apoi râdem – râsete nebunești, isterice.

Simt cum Florentino mă trage în sus, mă ridică de la pământ. Mi-l ia pe Samuel, nu cu brutalitate, ca mai devreme, ci blând, înlănțuindu-l cu brațul său. În timp ce îl privesc, simt ca prin vis că Jean-Luc bâjbâie prin rucsac, în căutare de haine uscate. Florentino scoate deja cârpele ude ale bebelușului, apoi își desface jacheta și, la lumina lunii, văd că îl așază pe Samuel pe pieptul lui lat și păros, apoi își încheie la loc jacheta. Plânsul lui Samuel se aude înăbușit, dar deja începe să pălească.

– Pregătește biberonul!

Mă întorc spre Jean-Luc, care toarnă deja o porție de coniac în lapte.

Florentino înhață biberonul din mâinile lui și îl vâră sub jachetă, în gura lui Samuel. După aceea ne ridicăm din nou și o luăm la fugă printre copaci. Florentino, care îl duce încă în brațe pe Samuel, mă trage după el prin întuneric, iar eu îl trag pe Jean-Luc.

Cum înaintăm așa orbește prin întunericul nopții, pierd noțiunea timpului. Orice creangă care trosnește, orice animal care mișună prin preajmă îmi fac inima să-mi sară din piept. Apoi mergem la vale și este mai ușor. În cele din urmă, Florentino se oprește.

– Am ajuns. Vedeți lumina?

Mijesc ochii prin întuneric, dar nu văd nimic. Apoi întrezăresc un licăr de lumină; pare să tot crească, pe măsură ce îl privesc.

Izbucnesc în hohote de râs; nu mă pot abține.

– Charlotte, șșș, face Jean-Luc, strângându-mă de mână, dar eu râd întruna, în timp ce ne îndreptăm, mai degrabă șontâcăind decât

alergând, spre casă.

Cad în brațele femeii care deschide ușa căsuței de țară. Totul este în ceață. Abia dacă mai conștientizez când cineva pune pe mine o pătură. Apoi nimic. Un vid încântător.

Sistem de fortificații construit de germani de-a lungul liniei de coastă, în scop de apărare în fața invaziei Aliaților

PARTEA A PATRA

45

Santa Cruz, 10 iulie 1953
Jean-Luc

– Domnule Bow-Champs, avem motive să credem că Samuel nu este fiul dumitale biologic.

Jean-Luc nu se poate mișca, nu poate respira.

– Femeia aceea este în viață? șoptește el, mai mult pentru sine decât pentru altcineva.

Nu poate fi adevărat. Nimeni nu a supraviețuit.

Toți îl privesc fix. Bradley dă din cap că da, dar nimeni nu vorbește.

– Cum a… Cum e posibil? Sunteți siguri că ea este?

– Recunoști, așadar: Samuel nu este fiul dumitale adevărat?

– Ce? Da. Nu.

– Ești arestat sub acuzația de răpire. Orice spui va fi…

Trebuie să fi auzit greșit. Simte că-i vâjâie capul.

– Răpire?

– Da, confirmă ofițerul cel înalt, privindu-l cu ochi reci. Ai dreptul să nu declari nimic, dar orice spui va fi folosit în instanță împotriva dumitale.

– Răpire? spune Jean-Luc, apucându-se de marginile scaunului.

Nimeni nu răspunde. Continuă toți să îl privească țintă.

– Dar nu l-am răpit! Ați înțeles greșit. Ar fi murit dacă nu îl luam eu.

Răpire? Cuvântul i se învârte prin cap. Cineva trebuie să îi facă să înțeleagă că nu așa s-au petrecut lucrurile.

– Vreau un avocat, spune el în grabă.

– Zău așa? rânjește ofițerul. Ce altceva mai ascunzi de noi, domnule Bow-Champs?

– Nimic.

Își dă seama că, pentru prima dată, acest lucru este adevărat. Nu mai are nimic de ascuns. Preț de o clipă, se simte eliberat.

– Nu am nimic de ascuns, spune el, îndreptându-și spatele în scaun. Nu am făcut decât să-l apăr pe Samuel.

– Serios?

În ochii ofițerului se citește din nou expresia aceea ironică. Fumul de țigară se ridică în spirale spre tavan.

– Să-l aperi de cine, de propria lui mamă? Nu știa nimic despre dumneata, a pornit doar de la cicatricea de pe față și malformația de la mână. Dar nu a renunțat niciodată. Îl caută de nouă ani.

Cum e cu putință? Când a văzut imaginile oribile din lagăre, a alungat pe dată gândul că femeia ar fi supraviețuit. Din zecile de mii de prizonieri trimiși acolo, numai două mii și jumătate s-au întors. Nu, este imposibil. Auschwitz a fost un lagăr de exterminare, nimeni nu supraviețuia mai mult de câteva luni. Dacă nu erau omorâți încă de la sosire, erau munciți și înfometați până cădeau din picioare. Cum ar fi putut supraviețui femeia aceea fragilă care i-a aruncat copilul în brațe?

– Ai căutat-o pe mama lui Samuel după război? întreabă Bradley, suflând un nor de fum.

Jean-Luc clatină din cap, aproape imperceptibil. Se uită țintă la pereții cenușii, la neonul care îi țiuie în urechi.

– Mă gândeam eu. Și de ce oare?

– Nu mi-am imaginat că ar mai fi în viață, spune, pe un ton neutru.

Simte că a rămas fără aer.

– Dar ai fi putut să cercetezi. După tot ce a avut de îndurat, ar fi meritat.

Jean-Luc își ferește privirea, neputând încă să înțeleagă cum de a reușit să scape cu viață.

Citindu-i, parcă, gândurile, Bradley continuă.

– Au fost într-unul dintre ultimele trenuri spre Auschwitz, în mai, cu numai o săptămână înainte de debarcările din Normandia.

Pentru o clipă, se așterne o tăcere grea. Jean-Luc știe că orice ar spune acum ar părea teribil de superficial.

– Ambii părinți au supraviețuit iadului din Auschwitz timp de șapte luni. Apoi au fost siliți să meargă optsprezece zile prin zăpadă până au ajuns într-un loc ceva mai adăpostit. Optsprezece zile fără nimic

de mâncare, numai zăpadă. Desigur, mulți au murit, dar domnul și doamna Laffitte nu. Vrei să știi ce i-a ținut în viață?

Jean-Luc îl privește cu ochi mari. Știe.

– Da, gândul că se vor reîntâlni cu fiul lor, zice Bradley, strivind țigara în scrumiera din aluminiu.

– Ați vorbit cu ei?

– Da, am vorbit cu ei.

Vrea să întrebe în ce limbă. Cum poate fi sigur că sunt chiar ei?

Ca și cum i-ar citi gândurile, Bradley continuă.

– Am vorbit cu doamna Laffitte la telefon, în franceză.

Pe fruntea lui Jean-Luc a apărut o cută adâncă.

– Nu ești singurul care vorbește franceza, domnule Bow-Champs. Eu sunt evreu francez, după mamă. Am plecat în ’39, am început o nouă viață.

Ofițerii care stau în spatele lui Bradley se uită unul la altul.

– Cum se simt ei? întreabă Jean-Luc.

Pare o platitudine, dar nu este. Vrea să știe.

– Părinții lui Samuel? Mult mai bine acum.

Bradley ciocănește ușor cu stiloul în masă. Apoi, luând o altă țigară din buzunarul de la piept, o aprinde și trage fumul adânc în piept. Spre surprinderea lui Jean-Luc, întinde pachetul deschis spre el.

Jean-Luc scutură din cap, întrebându-se ce-i veni de îi oferă o țigară acum. Gestul acela îl face să se simtă și mai descumpănit.

– Da, continuă Bradley, doamna Laffitte a plâns de bucurie când i-am dat vestea cea bună. A zis că a știut întotdeauna, în sufletul ei, că fiul ei trăiește.

Jean-Luc regretă că nu a acceptat țigara. Nu fumează, dar cel puțin ar fi avut ce să facă cu mâinile. Răsuflarea i se întețește și simte cum broboane de sudoare i se adună la rădăcina firelor de păr. Știe ce urmează. O simte.

– A știut, după cum ne-a spus, că într-o bună zi își va recupera copilul. Dar cred că nu și-a dat seama cât timp va dura, zice Bradley în timp ce suflă fumul și privește rotocoalele înălțându-se spre tavan. Iar acum ziua aceea a venit.

Te rog, nu! Teama cuibărită în pântecul lui Jean-Luc crește cu fiecare clipă.

– Își vor copilul înapoi.

Înghite fierea ce-i năvălește în gâtlej. Nu trebuie să-și piardă cumpătul. Nu trebuie să le permită să-i facă așa ceva.

– Dar… Sam locuiește aici acum. Aici e căminul lui.

– Ați intrat în America ilegal, cu un copil pe care l-ați luat de la părinții lui din Franța.

– Nu așa s-au întâmplat lucrurile. Nu i l-am răpit din brațe. Ea mi l-a dat.

– Ți l-a dat? face Bradley, ridicând din sprânceană. Sau ți l-a încredințat pentru a-l proteja, până la terminarea războiului?

– Ce se va întâmpla cu Sam?

Asta este tot ce contează.

– Francezii vor să vă extrădăm. Ei vor decide ce e de făcut cu voi și cu băiatul. În pofida sfatului nostru, doamna Laffitte a cerut ca Samuel să rămână cu soția dumitale până când se va decide o cale de urmat. Nu vrea să-i provoace o traumă inutilă. O sfătuiește un psiholog sau un psihiatru. Nu o interesează decât binele copilului.

46

Santa Cruz, 10 iulie 1953
Charlotte

Soneria mă smulge din vis, spulberându-l, iar imaginea părinților mei se evaporă pe măsură ce îmi amintesc că mă aflu în America. E ciudat cum visele mă poartă acum înapoi, în copilărie. Îmi lasă o senzație de dezorientare și am nevoie de ceva timp ca să mă adaptez din nou la realitate. Întind o mână și pipăi locul de lângă mine. Jean-Luc nu-i acolo. Probabil că s-a trezit din nou devreme.

– Mama! strigă Samuel. Soneria.

– Poți să deschizi tu? Nu m-am îmbrăcat încă.

Poate că este mai târziu decât am crezut. Când mă întorc și mă uit la ceas, văd că este șapte și jumătate. Ar putea fi poștașul.

– Bună, Sam. Mama e acasă? răsună în toată casa vocea lui Marge.

Ce o vrea atât de devreme? Trag cearșafurile de pe mine, îmi pun halatul de casă și cobor.

– Bună, Marge, o salut eu de pe ultima treaptă.

E îmbujorată la față, de parcă ar fi venit de la alergat. Poartă o rochie de vară de un portocaliu aprins, care nu se potrivește cu obrajii ei roșii. Văd că așteaptă ca Sam să urce înapoi la etaj.

– Charlotte, zice, pe un ton vădit îngrijorat. Ce s-a întâmplat? Am văzut mașina poliției.

– Ce?

Inima îmi stă în loc.

– Mașina poliției, de dimineață.

Mă prind de balustradă. Simt cum cad în gol de la înălțime. Îmi strâng mai tare cordonul halatului, silindu-mă să rămân dreaptă.

– Charlotte, e totul în regulă? mă întreabă ea și face un pas spre mine.

– Nu-i nimic, doar că m-am ridicat prea repede din pat. Sunt bine, zic eu, ridicând o mână.

Nu veni mai aproape. Simt că mi se înmoaie picioarele. Mă prăbușesc pe scări.

Chipul lui Marge îmi răsare brusc în fața ochilor. Stă jos lângă mine, dar treapta este îngustă și, prin halatul de casă, îi simt trupul lipit de al meu. Parfumul ei dulceag îmi pătrunde în nări. Mi se face greață.

– Ce se întâmplă, Charlotte?

Nu pot rosti nici un cuvânt. În mintea mea, un baraj e gata să cedeze.

– Nu… nu știu ce făcea mașina poliției aici, Marge. Habar n-am. Ar trebui să mă îmbrac.

Dar Marge nu se clintește.

– Știi că poți vorbi cu mine. Doar suntem prietene.

– Nu am nimic, șoptesc eu printre dinții încleștați. Te sun eu mai târziu.

Ea îmi pune o mână pe umăr.

– Charlotte, ești distantă de câteva săptămâni. Văd că te supără ceva.

Scutur din cap, încercând să adopt un ton vesel.

– Totul e în regulă.

– Haide. Văd bine că nu-i așa. Știi doar că o problemă împărtășită e pe jumătate rezolvată.

Trebuie să o fac să plece. Trebuie să mă gândesc. Ridicându-mă în picioare, mă îndrept către ușa de la intrare și o deschid.

Se uită la mine cu ochi mari, nevenindu-i să creadă.

– Bine, știi unde să mă găsești dacă ai nevoie de mine.

Îmi aruncă o ultimă privire pătrunzătoare înainte de a pleca.

Prin geamul fumuriu, îi privesc silueta distorsionată îndepărtându-se. Apoi mă întorc spre scări și mă sprijin de balustradă. L-a luat poliția. Au aflat.

Telefonul îmi explodează în urechi. *O, Doamne, te rog, să fie Jean-Luc, să îmi spună că vine acasă, că n-a fost decât o confuzie*. Ridic receptorul.

– Alo.

– Charlotte.

– Jean-Luc. Unde ești?

Îl aud murmurând ceva, încercând să articuleze niște cuvinte.

– Jean-Luc?

– Părinții lui Sam sunt în viață.

– Ce? Ce tot spui?

Îmi lipesc receptorul de ureche, neputând să înțeleg ce am auzit.

– Charlotte, au supraviețuit amândoi.

– Poftim? Dar cum? Nu poate fi adevărat, spun eu și scap apoi receptorul din mână.

Îmi tremură mâinile și îmi simt tot corpul cuprins de un zgâlțâit puternic. Aud glasul lui la celălalt capăt al liniei, dar nu sunt în stare să ridic receptorul.

47

Paris, 30 mai 1944
Sarah

– Te rog, Doamne, nu! Te rog, nu!

Sarah și-a acoperit urechile și a închis ochii, legănându-și capul dintr-o parte în cealaltă și rostind cuvintele printre hohote de plâns. Ce a făcut? Nu e cu putință. Ce fel de mamă ar face așa ceva? Și-a pierdut mințile? Nu s-a oprit nici o clipă să se gândească la ce face. Îl văzuse pe bărbatul acela privindu-i cu groază și a înțeles că nu e de partea nemților, dar nici prizonier nu era. Era muncitor feroviar. Și-a dat seama că e un bărbat cumsecade. Altfel nu i-ar fi încredințat niciodată copilul. Nu, nu l-ar fi dat pe mâna oricui. David va înțelege. Nu a avut de ales. Acum îi rămânea să îl caute pe David. Fuseseră despărțiți la Drancy și nu îl găsise când au fost băgați la grămadă în autobuze și nici în gară. Trebuia să îi spună. Se va bucura că fiul său nu se află și el în vagonul pentru vite.

Trenul a pornit cu o zdruncinătură. Cineva a lovit-o cu cotul în coaste. Țipetele s-au întețit.

– *Fermez vos gueules!* Liniște! a strigat cineva. E prea târziu acum.

Prea târziu. Ce-i făcut e bun făcut. Nu mai avea copilul. Cu brațele goale, nu mai era decât un trup pustiit. Încremenit. Va încremeni cu totul. Și încremenirea aceea o va proteja. Carapacea trupului său era acolo, în vagonul pentru vite, dar inima și sufletul ei vor fi întotdeauna alături de Samuel. Și și-a promis atunci că își va găsi drumul înapoi, la el.

– Sarah, tu ești? a spus cineva, trăgând-o de mânecă.

A întors alene capul și a văzut un chip care îi părea familiar, dar pe care nu știa de unde să îl ia.

– Sunt eu, Madeleine. De la școală.

– Madeleine Goldman.

Pe când rostea numele femeii, confuzia s-a risipit și Sarah și-a venit din nou în fire.

Madeleine a apucat-o de mână, cu lacrimi în ochi.

– Unde ne duc?

– Nu știu.

– Pe soțul meu l-au luat deja, a zis Madeleine, întinzându-se după cealaltă mână a lui Sarah și apucând-o strâns. Sper că ne duc și pe noi în același loc. Slavă Domnului că nu avem copii, a adăugat ea, privind-o pe Sarah în ochi.

Sarah a simțit că îi stă inima în loc, iar cuvintele nerostite amenințau s-o sufoce. Cum putea spune un asemenea lucru? Cum putea ști?

Și-a tras mâna din strânsoarea Madeleinei și inima i s-a strâns în piept. Nu putea să respire. Își simțea gâtul încleștat. Apoi răsuflarea i-a revenit ca o rafală. A scos un suspin, apoi un altul, încărcate de durere, ca și cum i-ar fi fost smulse din pântece. Madeleine a înconjurat-o cu brațele și a ținut-o așa.

Ore întregi au rămas lipite una de cealaltă, în vreme ce trenul gonea înainte. Madeleine a vorbit tot timpul, despre război, despre dispariția unora dintre rudele și prietenii ei, despre locul unde se îndreptau. Dar Sarah nu se putea gândi decât la Samuel. Unde era el acum? Primise ceva de mâncare? Plângea după ea? Teama, foamea, setea arzătoare nu însemnau nimic pentru ea. Putea îndura și va îndura. Dar Samuel – atât de mic, de nevinovat. Gândul că el suferă îi sfâșia sufletul.

O femeie de lângă ele gemea încetișor, în timp ce băiețelul ei i se agăța de fustă. Un bărbat se ruga, unii plângeau, iar alții erau tăcuți. Oamenii începuseră să se ușureze în găleata din colțul vagonului, iar găleata dădea deja pe afară și paiele din jur abia făceau față. Mirosul de urină, excremente și sudoare stătută îi invadase lui Sarah nările, până în gât. Și-a îngropat capul în umărul lui Madeleine, simțind o nevoie disperată să urineze, dar neputând să o facă în fața tuturor.

– Când ne vor da drumul de aici? i-a șoptit Madeleine la ureche.

Nu era loc de stat jos decât pentru câteva persoane și, după ore îndelungate, lui Sarah îi vuia capul, iar genunchii îi înțepeniseră.

Apoi cineva i-a dat un ghiont.

– E rândul tău să stai jos.

Înțelegând că se stabilise o rotație – zece persoane puteau sta jos cu rândul –, s-a lăsat să alunece la podea, trăgându-și cu grijă la piept picioarele amorțite. Își simțea sânii tari și dureroși, așa că a profitat de ocazie ca să îi maseze, făcând laptele să curgă. Laptele lui Samuel. A strâns din ochi, reținându-și lacrimile, rugându-se în gând ca cineva să îl hrănească în clipa aceea pe fiul ei.

Când a redeschis ochii, și-a dat seama că Madeleine se holba la petele umede de pe bluza ei. Abia se vedeau în lumina slabă a vagonului de vite, lipsit de ferestre.

– Îmi pare foarte rău, a zis Madeleine, cu voce tremurătoare. Ai un copil?

Sarah îi era recunoscătoare că folosise timpul prezent. Îi dădea speranță.

– Samuel. Are o lună, a rostit ea încet și rar, simțind durere la fiecare cuvânt.

Madeleine a strâns-o de mână.

– L-am dat cuiva. Să îl apere.

– Ai făcut bine. Îți închipui cum ar fi să încerci să hrănești un copil aici? Suntem noi înșine deshidratați.

– Trebuie să trimit vorbă soțului meu, David. E și el undeva, aici.

– Scriem un bilețel și-l dăm unuia dintre bărbați să i-l transmită, a zis Madeleine, apoi s-a oprit o clipă. Nu ne vor lăsa să stăm împreună cu bărbații, nu-i așa?

Sarah a clătinat din cap, știind că vor fi separați.

– Bărbaților le vor da alte treburi de făcut, a continuat Madeleine. Pentru ei va fi mai greu. A făcut o pauză. Noi vom fi băgate, probabil, la bucătărie. Probabil va fi un lagăr de muncă imens, poate chiar o mină.

Sarah a încuviințat din cap.

Din buzunarul de la piept, Madeleine a scos o bucată de hârtie și un stilou.

– Scrie mărunt, ca să poată fi ascuns cu ușurință. Nu se știe niciodată.

Dar știau. Știau că se îndreaptă spre un loc groaznic, că vor fi tratați cu bestialitate, că poate vor muri acolo. Știau, dar se agățau totuși de un crâmpei de speranță.

Sarah a scris cu litere mici, îngrijite: *Fiul nostru este în siguranță. L-am dat unui muncitor feroviar francez. Sunt sigură că va avea grijă de el. Rămâi în viață, ca să îl putem regăsi. Soția ta iubitoare.* Fără nume. Era mai sigur așa. Apoi a împăturit hârtia într-un petic îngust, pe care l-a pus în buzunarul pantalonilor, până când avea să decide cărui bărbat să îl încredințeze.

Vagonul se liniștise. Gemetele, plânsetele și întrebările rămase fără răspuns pieriseră toate. Cu gura uscată și stomacul gol, prizonierii amuțiseră. Madeleine și Sarah stăteau strânse una într-alta. O fetiță căreia îi clănțăneau dinții s-a apropiat de ele și, fără nici un cuvânt, Madeleine a întins o mână și a cuprins-o în îmbrățișarea lor.

– Cum te cheamă?

– Cecile, a șoptit fata.

– Unde e mama ta?

– A fost luată anul trecut.

Lui Sarah i s-a strâns inima văzând-o pe copila aceea fără mamă. A apucat strâns mâna lui Cecile.

– Vom avea noi grijă de tine.

De fiecare dată când trenul se oprea, strigau, implorând să li se dea apă, dar nu primeau nimic. În cele din urmă, la sfârșitul celei de-a doua zile, au primit niște apă călâie de băut și au auzit voci de polonezi. În vreme ce trenul pornea din nou, au privit prin găurile din scândurile vagonului și au văzut un peisaj de șes pustiu.

În a treia noapte, trenul s-a oprit și nu s-a mai mișcat. Prizonierii au așteptat în liniște, îngroziți, înfometați și epuizați. Apoi ușile s-au deschis brusc.

– *Schnell! Schnell!* Animale împuțite! Afară!

S-au bulucit să coboare din vagon, ținându-se unii de alții. S-au aprins niște proiectoare care i-au orbit. Niște câini mârâiau, arătându-și colții ascuțiți ca niște pumnale, trăgând de lese ca să se repeadă la prizonieri. SS-iștii țineau în mâini bastoane și bice, iar printre ei erau și femei, purtând pelerine lungi, cu glugi, și cizme înalte, din piele neagră.

– Bărbații în stânga! Femeile în dreapta!

Sarah a strâns biletul în palmă, căutând pe cineva căruia să i-l dea. L-a ales pe bărbatul care se afla cel mai aproape de ea și i l-a îndesat în pumn.

– Vă rog, dați-i asta lui David Laffitte.

– Șiruri de câte cinci! Acum!

Un baston a aterizat în capul femeii de lângă Sarah. Instinctiv, Sarah s-a întins spre ea și a prins-o în brațe înainte ca femeia să se prăbușească la pământ.

Epuizați, înghețați de frică și înțepeniți după trei zile în care fuseseră ținuți în vagonul de vite, au format șiruri de câte cinci, unul în spatele altuia. Sarah a cercetat din priviri grupul de bărbați, în căutarea lui David, dar nu l-a văzut.

– *Schnell! Schnell!*

Sarah a simțit răsunând în capul ei ecoul unei împușcături și bufnitura unui trup căzut la pământ. Nu se putea uita. S-a agățat de Madeleine și de Cecile, ele trei rămânând unite acum de această nebunie.

– Hei, câți ani ai?

Bărbatul care îndrepta un băț spre Cecile era un deținut, îmbrăcat în pantaloni și jachetă în dungi.

– Treisprezece, a răspuns ea.

– Ba nu! Ai optsprezece ani!

– Dar am treisprezece!

– O să mori dacă ai treisprezece. Spune că ai optsprezece, a adăugat el, cu glas șoptit.

Apoi a înaintat de-a lungul rândului.

I-a luat locul un alt deținut, care țipa la ei.

– Nu știați? În 1944, nu știați! De ce ați venit aici? Ar fi trebuit să vă omorâți, decât să ajungeți aici. Acolo veți ajunge, a zis, arătând către norii de fum care se înălțau spre un cer doar cu o nuanță mai deschis. La crematoriu.

Madeleine s-a întors și a vomitat. Sarah a înțeles deodată de unde venea mirosul acela îngrozitor. Acum nu mai avea nici un dubiu. Făcuse bine că îl dăduse pe fiul ei.

Ajunseseră cu adevărat în iad.

48

Auschwitz, noiembrie 1944
Sarah

Numai speranța că îl va găsi într-o bună zi pe fiul ei a ținut-o pe Sarah în viață la Auschwitz, deși, fără micul grup de prietene apropiate, probabil că n-ar fi avut nici o șansă să supraviețuiască.

În a treia săptămână, când așteptau la coadă pentru supa chioară pe care o primeau la mijlocul zilei, o femeie pe care nu o cunoștea s-a împins în ea.

– Ia asta, i-a șoptit ea, îndesându-i o bucată tare de pâine în mână. E ceva înăuntru.

Îngrozită de teama că ar putea fi prinsă, Sarah a plecat de la coadă, aruncând priviri furișe în jur, ca să se asigure că nimeni nu se uită la ea. Numai Madeleine, aflată la câteva locuri în urma ei la coadă, o observase, iar Sarah i-a simțit privirile pătrunzătoare în spate, în timp ce se îndepărta pe furiș. Aici, cel mai bine e să păstrezi secretele ferecate în inimă. Aveau ei moduri de a scoate informațiile de la tine. Țipete înfricoșătoare străpungeau adesea noaptea întunecată și pustie.

A simțit un fior pe spinare când s-a aplecat peste bucata de pâine. Marginea unei hârtiuțe se ițea ușor în afară. Nevrând să irosească mâncarea prețioasă, a supt cu grijă pâinea râncedă până a reușit să scoată hârtiuța dinăuntru. Apoi a citit, mijind ochii: *Iubirea vieții mele, ai făcut bine. Ești o femeie curajoasă și de nădejde. Rămâi în viață. Ne vom regăsi fiul*.

Lacrimile îi curgeau pe bilet, ștergând literele. Se întreba ce fusese nevoit să facă pentru o favoare atât de primejdioasă. Îndesând hârtia umedă înapoi în pâine, a mâncat-o încet. Acum, David era cu ea. Îl va purta cu sine, iar el o va hrăni mai mult decât ar putea-o face vreodată mâncarea. *Voi supraviețui, voi răzbate*, și-a zis în sinea ei.

Madeleine s-a ivit deodată lângă ea.

– Ce faci? a întrebat-o, cu o mină gravă. Nu vrei supa?

A ridicat lingura, lăsând lichidul apos, gălbui, să cadă la loc în strachină.

– Avem din nou *crème de* varză, a glumit ea, dar zâmbetul ei ironic nu i se reflecta și în priviri. Nu ți-ai pierdut lingura, nu-i așa?

– Nu, a zis Sarah și și-a ridicat bluza, dând la iveală lingura, legată cu o bucată de sfoară veche.

Fusese nevoită să renunțe la rația de pâine pe două zile pentru a face rost de ustensila din metal, dar meritase sacrificiul. Nu puteai mânca supă fără o lingură.

– Ești bolnavă?

Madeleine a întins mâna și a pipăit fruntea lui Sarah.

– Nu. Mă duc acum să-mi iau.

Sarah s-a îndepărtat în grabă, înainte de fi ispitită să-i spună despre mesajul primit. Nu că n-ar fi avut încredere în prietena ei. Avea. Dar știa că ei îți pot face lucruri care te-ar sili să îi trădezi până și pe cei mai dragi.

Soarele strălucea puternic în timpul zilelor lungi de vară, ca și cum le-ar fi luat în derâdere suferința. Sarah avea fălcile încleștate și i se părea că dinții îi sunt lipiți de obraji. Setea te poate înnebuni, iar pentru ea devenise o obsesie. Visa la apă, tânjea după ea zi și noapte, ar fi plătit oricât pentru ea. Într-o zi toridă, a reușit să schimbe niște pâine pe care o păstrase pe o găleată de apă. Și-a cufundat capul în găleată și a băut-o pe toată. După aceea, s-a simțit mai bine și obsesia a dispărut.

Nu ar fi putut supraviețui de una singură, mai cu seamă atunci când un lucru atât de mărunt cum ar fi să-ți pierzi pantofii însemna să fii trimis direct la camera de gazare; le era mai ușor să înlocuiască femeile decât pantofii. Sarah avea un grup de prietene apropiate: Madeleine, Simone – pe care Madeleine o cunoștea din cartier – și fata din tren, Cecile. Se ajutau între ele, iar femeile aveau grijă de Cecile, mai ales în timpul orelor interminabile când erau chemate la apel. De multe ori erau trezite la trei dimineața și obligate să iasă afară, dar numărătoarea nu începea până la ivirea zorilor. Când una dintre ele se simțea prea slăbită ca să mai stea în

picioare, celelalte se adunau în jurul ei să o sprijine. Iar când porneau într-un final în marș, întotdeauna rămâneau în urmă corpuri întinse pe pământ. Dacă nu muriseră deja, erau împușcate pe loc. Sarah închidea strâns ochii când auzea împușcăturile, dar nu se uita în urmă, la femeile căzute.

După apel, erau silite să traverseze câmpuri mlăștinoase timp de două ore, apoi li se dădeau lopeți și varnițe – roabe fără roți, care trebuiau încărcate și cărate până la un șanț, unde erau golite. Ziua întreagă, cu excepția pauzei de la prânz, când primeau supa chioară, săpau, ridicau și cărau. Era o muncă istovitoare, dar dacă se opreau chiar și pentru un minut, gardienii asmuțeau câinii să le atace și să le muște de călcâie sau veneau ei înșiși să aplice lovituri în stânga și-n dreapta. În timp ce munceau, auzeau strigăte și plânsete de durere, în timp ce gardienii stăteau de vorbă în grupuri, ba chiar râdeau. La finalul zilei, erau chinuite de friguri, iar unele dintre ele cădeau la pământ și nu se mai ridicau niciodată. Dar Sarah și grupul ei de prietene încercau mereu să se găsească una pe cealaltă și se susțineau pe drumul lung de întoarcere, cea mai puternică dintre ele cântând Marseilleza, iar celelalte alăturându-i-se dacă mai aveau forță. Iar uneori, nu cântau deloc.

Într-o seară, pe drumul de întoarcere, prizonierii bărbați au trecut prin fața lor. Sarah i-a privit disperată, în căutarea lui David. Dar el nu era acolo. O frică adâncă i-a strâns pântecul ca într-o gheară. Dacă murise? Cum ar mai supraviețui ea atunci?

Când unul dintre prizonieri a trecut pe lângă ea, a scăpat ceva la picioarele ei. O pereche de șosete de lână. Sarah le-a ridicat și le-a îndesat sub rochia ei în dungi. Ajunsă înapoi în baracă, le-a scos, și din ele a picat un bilețel. Conținea numai două cuvinte: *Nu renunța*. Părea scrisul lui David, dar nu era sigură. *Te rog, Doamne*, s-a rugat ea, *ține-l în viață*.

Era limpede de la început că unele dintre femei vor muri. Ce aveau de îndurat era prea înjositor, prea copleșitor pentru ele. Chiar și un drum până la latrină te punea în pericol de moarte, căci însemna să înoți printre excremente și să stai ghemuită deasupra unui canal colector lung și deschis, încercând să nu cazi înăuntru. Unele dintre ele nu aveau nici puterea și nici dorința să se adapteze la acest iad,

dar Sarah le avea pe amândouă. Deși trupul i se micșora ca și cum s-ar fi autodevorat, iar sânii îi dispăruseră cu totul, hotărârea ei de a-l regăsi pe Samuel îi dădea putere să meargă mai departe, atunci când altele cădeau din picioare.

În timp ce munceau și se luptau zi de zi pentru viața lor, iarna se apropia. Acum, dacă se întâmpla să cadă în timpul apelului, tot mureau, chiar dacă erau ridicate mai târziu. Nu aveau cum să își schimbe hainele ude și murdare de noroi care le înghețau pe spate. Soarta fiecăreia depindea de cele din jurul ei, iar individualismul dispărea. Asta le ținea în viață. Ajunse la limita supraviețuirii, se ridicau pentru a face lucruri de care nu s-ar fi crezut niciodată capabile. Viața nu avea nici o legătură cu prietenia. Ci cu solidaritatea.

Sarah era însă tot mai slăbită. Rănile deschise de pe spate i se infectaseră. Simone era dentista gardienilor SS-iști și reușea să facă rost de îmbrăcăminte suplimentară, ba chiar și de medicamente, dintr-un loc pe care îl intitulaseră „Canada“ – pentru că își imaginau Canada ca pe un tărâm al abundenței inimaginabile. Simone îi spăla rănile lui Sarah cu dezinfectant, atunci când reușea să facă rost, dar acestea nu se închideau. Apoi, într-o zi, le-a adus vești bune. Reușise să îi facă rost de o slujbă la infirmerie, unde trebuia să alunge șobolanii de pe trupurile încă vii și să le care afară pe cele moarte. Șobolanii o duceau bine la Auschwitz, iar unii ajunseseră cât pisicile de mari. Îndrăzneau chiar și să-și dezvelească dinții la Sarah, când ridica lopata ca să îi alunge. La început, nu suporta să se uite la ei și flutura năvalnic lopata, încercând să îi împrăștie, dar în scurtă vreme a prins curaj, iar după două săptămâni a omorât unul, zdrobindu-i capul în timp ce stătea ridicat pe picioarele din spate și se holba la ea sfidător. A simțit un val de mândrie, văzându-se deodată puternică în această lume în care ea nu valora mai mult decât un șobolan. Era care pe care, ori ea, ori șobolanul, iar ea câștigase.

Când căra morții afară, își ținea respirația și închidea ochii, dar tot îi venea să vomite. Dacă ar fi putut să îi acopere cu cearșafuri sau cu altceva, ar fi fost mai ușor, dar trupurile lor înfometate erau goale când le ducea la benă. Cum putea face un asemenea lucru? Nu ar fi trebuit să refuze? Să se lase mai degrabă trimisă la camera de

gazare, decât să trateze morții cu o asemenea lipsă de respect? Dacă nu s-ar fi gândit la Samuel, așa ar fi făcut, dar acum avea datoria de a supraviețui.

Slujba aceasta a salvat-o de la munca afară, în timpul lunilor grele de iarnă, și i-a dat ocazia de a fura provizii medicale. Dacă era prinsă, ar fi fost trimisă fără întârziere la moarte, dar când s-a îmbolnăvit Cecile, nu a mai avut de ales. Febra o ardea pe sărmana fată, iar la apel nu mai putea sta în picioare. Erau nevoite să se adune ciorchine în jurul ei, să o sprijine. Era, cel mai probabil, tifos, și numai antibioticele o puteau salva. Sarah știa că sunt păstrate într-un dulap de sticlă, în încăperea unde se efectuau operațiile. De obicei nu era nimeni acolo la ora prânzului; tot ce avea de făcut era să se strecoare înăuntru și să fure câteva pilule. Dar în ziua în care plănuia să o facă, gardienii nu au părăsit camera. A fost cineva înăuntru toată ziua.

Când s-a întors la baracă în seara aceea, Cecile delira din pricina febrei, imaginându-și că e acasă, împreună cu familia ei. Se agăța de Simone.

– Maman! striga ea. Am crezut că m-ai părăsit.

– Mâine trebuie neapărat să le iei, a zis Simone, privind spre Sarah, peste capul copilei.

Sarah a încuviințat din cap, hotărâtă să găsească o modalitate.

Dar a doua zi a venit și a trecut și încăperea nu a fost nici o clipă goală. Nu a reușit să ia medicamentele. Cum ar fi putut să le ia?

Frământată de griji, s-a întors în seara aceea la baraca lor. Simone a văzut-o venind și a întins brațele spre ea.

– E prea târziu, i-a șoptit ea. S-a dus.

Moartea lui Cecile le-a afectat profund. Nu reușiseră să o protejeze pe copilă. Vina de a-i fi supraviețuit le măcina pe toate. Au încetat să mai cânte și, în loc să își spună povești seara, așa cum făceau înainte, stăteau pe lângă alte grupuri, privind însă întotdeauna din afară.

Nu puteau continua astfel. Sarah a înțeles că nu trebuie să cadă pradă apatiei; nu puteau să ajungă ca „muselmanii“ – acele sărmane creaturi cu priviri goale în ochi, mai mult moarte decât vii.

Totul făcea parte din planul naziștilor de a le răpi umanitatea. Se întreba dacă nu cumva le era mai ușor să nu îi vadă pe prizonieri drept oameni. Cum altfel i-ar fi putut trata așa cum o făceau? Și la o asemenea scară? Să îi bată, să îi tortureze, să îi ucidă. Cum de ajunsese să fie cu putință totul? Aceste întrebări i se roteau prin cap. Nici o persoană din lumea de afară nu ar fi capabilă să își imagineze cât de mult pot decădea ființele umane. Se întreba dacă oamenii îi vor crede în caz că, printr-un miracol, ar scăpa cu viață de acolo.

49

Auschwitz, ianuarie 1945
Sarah

Sarah se afla la Auschwitz de șapte luni și jumătate. Simțea că îmbătrânise șaptezeci de ani. Nu mai era aceeași persoană. Mergea ca un prizonier care a petrecut mulți ani în spatele gratiilor, cu capul și umerii încovoiați, cu trupul slăbit, picioarele diforme și umflate și buzele roșii din pricina gingiilor sângerânde. Nu existau oglinzi, desigur, dar știa cum arată, pentru că toate arătau la fel.

Zăpada cădea deja de câteva săptămâni, poate chiar luni. Avea impresia că ninge dintotdeauna. Era îngrozită că David va face pneumonie și va fi trimis la cuptoare, dar el părea să aibă contacte bune. Reușea să îi trimită mesaje la câteva săptămâni, iar ea îi răspundea de fiecare dată când putea să facă rost de ceva din Canada pentru a-l plăti pe mesager.

Zvonurile au circulat toată iarna – vin Aliații, Crucea Roșie le negociază libertatea, rușii sunt pe drum –, dar niciodată nu se adevereau. Apoi, într-o noapte din ianuarie, au auzit artileria în depărtare. Sarah și prietenele ei s-au ridicat în capul oaselor în paturile lor și s-au îmbrățișat strâns. Puteau să își îngăduie să spere? Nu au dormit toată noaptea, simțind freamătul prin venele lor obosite.

În ziua următoare, Sarah s-a dus la infirmerie, ca de obicei. Când a intrat ea, doctorul vorbea cu pacienții.

– Mâine-noapte, lagărul va fi evacuat. Bolnavii vor rămâne aici.

A simțit că i se strânge inima; urmau să fie trimiși altundeva înainte de a fi eliberați. A văzut cum unii dintre bolnavi au încercat să coboare din pat, disperați să nu fie lăsați în urmă și împușcați de naziști. Alții, prea bolnavi sau prea paralizați ca să le mai pese, nu au schițat nici o mișcare și nu au rostit nici o vorbă. Sarah a adunat

câte pături a putut și a fugit înapoi la baraca ei, să le avertizeze pe celelalte femei.

– Vor împușca pe oricine rămâne în urmă, a zis Madeleine, ținându-se de umerii ei. Nu vor să lase martori. Și unde ne vor duce? Știi?

– Nu. Dar am adus pături. Vom avea nevoie de pături, altfel vom muri de frig. Și de pantofi! Ne trebuie pantofi!

Gardienii au petrecut întreaga zi arzând documente, apoi i-au pus pe prizonieri să curețe barăcile.

– Nu vrem să creadă că ați trăit ca niște porci! țipau ei.

În dimineața următoare, cu mult înaintea zorilor, mii de oameni au fost mânați spre porți. Arătând ca niște schelete ambulante, se acoperiseră cu straturi peste straturi de haine sau de pături, prăbușindu-se sub greutatea lor, ca niște măgari bătrâni și obosiți. S-au aprins reflectoarele. Sute de SS-iști întovărășiți de câinii lor i-au înconjurat. Zăpada continua să cadă.

– *Schnell!* Grăbiți-vă! Grăbiți-vă! Intrați în rând!

Porțile lagărului s-au deschis.

Baracă după baracă, au ieșit cu toții în marș. Grupul lui Sarah a trebuit să aștepte să iasă cele patruzeci de barăci dinaintea lor, ca să poată porni și ele. Pipăia pâinea din buzunar. *Nu. Mai târziu*, își zicea ea. *Vei avea nevoie de ea mai târziu*. Știa că prizonierii nu vor primi nici apă, nici mâncare. De ce le-ar păsa gardienilor dacă ei ar muri în zăpadă? Probabil că le-ar conveni – i-ar scuti de obligația de a-i împușca.

– Mai repede! Mai repede! Câini râioși ce sunteți!

Au început cu toții să alerge. Sângele îi pompa prin vene, încălzind-o, înviorându-i organele obosite. Inima îi bătea cu putere. Era vie! Părăseau Auschwitz-ul și ea supraviețuise!

Au mărșăluit și au tot mărșăluit, ca niște mașinării. Trebuiau să țină pasul, altfel ar fi fost omorâți. Multe împușcături au răsunat în timpul lungului marș; oricine încerca să fugă în pădure era împușcat pe loc, la fel și cei care rămâneau în urmă, sau cei care cădeau, deși cel mai adesea erau pur și simplu călcați în picioare în învălmășeală. Un picior în fața celuilalt – doar atât trebuia să facă. Să nu se oprească. Dar era atât de însetată, de înfometată, de obosită. O fată de lângă

ea a adunat un pumn de zăpadă de pe haina femeii dinaintea ei și și-a îndesat-o în gură fără să se oprească din mers. Sarah i-a urmat exemplul, ținând zăpada în gură până ce s-a topit. Apoi a pipăit din nou pâinea din buzunar, dar s-ar putea să aibă nevoie de ea mai târziu, poate chiar mâine. Habar nu avea cât timp vor fi nevoiți să reziste fără mâncare.

Mai mulți oameni au început să se prăbușească în zăpadă, abandonându-se în brațele morții. Restul pășeau peste ei și pe lângă ei. Nu aveau de ales – era o problemă de supraviețuire. Sarah se întreba ce fel de persoană ar fi dacă ar supraviețui acum.

– Nu te gândi. Mergi înainte, a șoptit ea în întuneric. Trebuie să trăiești.

Dar gândul morții nu o părăsea. Să nu mai exiști. Să încetezi a mai fi. Fără durere. Fără frig. Fără epuizare. Nimic. Era aproape de a ceda, dar știa că David e undeva aproape. Îi auzea vocea șoptindu-i în minte. *Sarah, Sarah. Iubirea vieții mele. Vino și găsește-mă. Găsește-mă.*

Fără să se gândească, a încercat să rupă rândurile ca să fugă în față. Trebuia să ajungă la el.

O lovitură în cap a trimis-o la pământ. A închis ochii și s-a prăbușit în zăpadă. Albul moale părea o pătură care o primea cu bucurie. În sfârșit, putea dormi. Și-a îngropat fața în răcoarea ei, știind că îl va regăsi pe David în visele ei.

Apoi niște mâini au ridicat-o de la pământ.

– Sarah! Ridică-te!

Chipul lui Simone i-a devenit vizibil.

– Lasă-mă să dorm.

Capul îi era prea greu pentru cât putea duce corpul. Nu voia decât să se cufunde în uitare. Dar unde era David? Îl găsise?

– David. Unde e David?

– E pe aici pe undeva. Ridică-te! Trebuie să-l găsești.

Sarah a simțit o altă pereche de brațe care o trag de subsuori și o ridică de jos. S-a auzit o împușcătură, apoi alta. Sunetul a reverberat prin trupul ei încercat de frisoane. Nu murise. Trebuia să rămână în această lume. Orice se întâmpla, trebuia să meargă mai departe – trebuia să uite de corpul ei plăpând și să își lase spiritul să o ducă.

Doamne, ajută-mă să trec prin asta, se ruga ea. Cu ajutorul femeilor care o țineau de o parte și de alta, și-a adunat toate forțele, a ignorat zvâcnirile pe care le simțea în cap și s-a ridicat din zăpadă. Sărutându-și prietenele pe buzele lor reci, a murmurat:

– Veți trăi. Promiteți-mi că veți trăi.

Ele au târât-o înainte, iar acesta a fost răspunsul lor. Împreună s-au împleticit, au încercat să fugă. În cele din urmă, soarele a răsărit, dar nu a adus cu el căldură. Un vânt înghețat le pătrundea pe sub straturile de haine, brăzdându-le pielea, tăind până la oasele slăbite și obosite. Multe alte femei au căzut la pământ.

– Ați făcut douăzeci de kilometri! a strigat comandantul.

Ajunseseră la un sat abandonat, unde nu se vedea nici țipenie de om.

– E timpul pentru o pauză.

S-au îngrămădit într-o clădire mare, cu acoperișul căzut. Înăuntru, stratul de omăt era gros, dar cel puțin erau la adăpost de vântul nemilos. Prizonierii au căzut unul peste altul, adormiți înainte de a atinge pământul. Dar Sarah nu avea voie să se oprească. Trebuia să îl găsească pe David. Dacă adormea, ar fi murit. Așa că și-a părăsit grupul, cățărându-se peste trupuri, prin încăperi cu pereții sparți.

– David! David! a strigat ea.

Dacă nu îl va găsi acum, nu va mai putea continua. Nu mai avea putere.

– David!

Vocea îi slăbea pe măsură ce îl căuta în oceanul de oameni.

– Sarah!

El era! Sângele îi pompa din nou prin vene. Îl găsise! Vocea lui venea dinspre o grămadă de trupuri rezemate de un zid. A alergat spre el.

Ochii au fost primii pe care i-a văzut. Ochii lui căprui-închis, strălucind într-o mare de zăpadă. S-a aruncat spre el, acoperindu-l cu trupul ei, întinzând mâinile spre fața lui. I-a prins obrajii între degetele ei osoase și l-a privit în ochi.

– Tu ești? Tu ești cu adevărat?

– Sarah, m-ai găsit.

50

Santa Cruz, 10 iulie 1953
Jean-Luc

După ce i-au permis să o sune pe Charlotte, Bradley și ceilalți doi ofițeri au părăsit camera de interogatoriu, încuind-o în urma lor. Lui Jean-Luc i se pare că stă acolo de ore întregi, dar când se uită la ceas, vede că au trecut numai cincizeci de minute. Își dorește cu disperare să o vadă pe Charlotte. Nu ar fi trebuit să îi dea vestea așa, la telefon. Ce o fi fost în mintea lui? Probabil că a fost un șoc pentru ea. Se învinovățește.

Un ofițer pe care nu l-a văzut până acum intră în încăpere.

– Pleci cu un avion mâine-dimineață. Te poți duce acasă să-ți faci bagajele, apoi trebuie să te întorci direct aici.

– Dar nu am vorbit cu un avocat. Vreau să vorbesc cu un avocat.

– N-are cu ce să te ajute un avocat. Vei fi extrădat. Poți vorbi cu un avocat când ajungi în Franța.

– Dar… dar am drepturi.

Un zâmbet se lățește pe chipul ofițerului.

– Domnule Bow-Champs, nu cred că înțelegi gravitatea infracțiunii dumitale. Răpirea este un motiv la fel de pertinent pentru extrădare ca și crima. Iar noi nu avem nici un motiv și nici dorința de a ignora solicitarea francezilor. Ei vor fi cei care vor decide dacă a fost răpire sau… altceva. Chestiunea nu mai e în mâinile noastre. Acum te vom duce acasă; ai la dispoziție zece minute ca să îți faci bagajele.

– Zece minute! Dar trebuie să vorbesc cu Charlotte și cu Sam. Nu pot pleca așa.

– Zece minute am spus. Și acum lasă smiorcăiala, că altfel mai rămân cinci.

– Vă rog…

Încrucișându-și brațele, ofițerul se uită în jos, la ceasul de la mână. Fără nici un alt cuvânt, Jean-Luc se ridică și îl urmează către mașina care-i așteaptă. Slavă Domnului, nu îi pune cătușe. Se urcă pe bancheta din spate, împreună cu ofițerul. Merg până la el acasă.

– Vom aștepta aici, spune ofițerul, când mașina se oprește în spatele stejarului.

Jean-Luc coboară din mașină, remarcând în treacăt că perdelele de la geamurile bucătăriei lui Marge se mișcă ușor. Traversează poteca din grădină și împinge ușa de la intrare. Trage aer în piept și privește în jur, întrebându-se unde sunt Charlotte și Sam. O tăcere sinistră se prelinge din pereți.

Aude târșâit de pași venind dinspre bucătărie. Se îndreaptă într-acolo, cu sângele gonindu-i prin vene.

Charlotte, cu o valijoară în mână, stă în mijlocul camerei. Rămâne cu gura deschisă și pălește când o vede.

Înțelege ce face. I se strânge inima, sub povara durerii.

– Charlotte, zice el și întinde brațele spre ea.

– Trebuie să plecăm. Acum! țipă ea la el.

Jean-Luc îi atinge umărul, trăgând-o cu blândețe spre el. Simte cum toată energia ei înflăcărată se risipește.

Îi cade în brațe.

– Șșș, șș…. *mon ange*.

Simte cum corpul îi cedează când se prăbușește la podea, fărâmițându-se, parcă, sub degetele sale. Lăsându-se în jos odată cu ea, se ghemuiește și o mângâie, murmurând:

– Charlotte, Charlotte.

Cineva tușește. Ridică ochii și îl vede pe Sam stând în prag, cu o fețișoară palidă.

Ținând încă un braț în jurul Charlottei, Jean-Luc îl desface pe celălalt. Fără nici un cuvânt, Sam se apropie pentru a lua parte la îmbrățișare. Se agață cu brațele lui mici de gâtul lui Jean-Luc și îi șoptește în ureche:

– Tati, te rog să nu mai pleci. Mi-e frică.

51

Santa Cruz, 13 iulie 1953
Charlotte

– De ce nu putem merge în Franța cu tati? întreabă Sam, intrând în fugă în dormitor și sărind pe pat, alături de mine.

Vreau să îl strâng în brațe și să îl apăr toată viața. Mi se pare că lumea se prăbușește din nou, cu toată hidoșenia ei, peste viața noastră, iar de data asta nu voi mai putea să îl apăr.

– Sam, tatăl tău a trebuit să plece pentru a ajuta la o investigație a poliției, zic eu, mângâindu-i părul mătăsos. Nu e în vacanță.

– Dar voiam să merg cu cortul în Franța, spune el, iar colțurile gurii i se lasă în jos.

– Știu. Poate vom merge într-o zi.

Se ridică, trage perdelele într-o parte și privește afară pe geam.

– Mami, de ce stă un polițist acolo?

– Ne apără.

– De ce? face, întorcând capul spre mine, încruntat. De cine ne apără?

Mă trece un fior pe șira spinării. Ce pot spune?

– Pentru orice eventualitate.

– Ce eventualitate?

– Că ar veni omul negru. Haide, este timpul să te culci.

– Dar cine e omul negru?

– Nu există. E doar o vorbă.

– Atunci de ce ai spus?

– Haide, Sam. Este ora de culcare. Cu sau fără omul negru.

Se uită la mine cu ochi rotunzi, vigilenți.

– Nu pot să dorm.

Mă aplec peste el și îl sărut pe frunte.

– Sigur că poți.

– Nu, mi-e teamă. Pot dormi la tine în pat? Tati nu-i aici.

Vreau să îl simt lângă mine. Și mie îmi este frică.

– Bine, numai de data asta.

După ce îl pun în patul nostru, cobor la bucătărie și trag într-o parte perdelele, fixând cu privirea mașina poliției. Ei cred că aș putea încerca să fug împreună cu Sam; nu că ar fi spus ceva, dar îmi dau seama, după cum se uită la mine, cu un aer suspicios și compătimitor deopotrivă. Nu știu ce să fac. Timpul trece, iar niște străini decid ce se va întâmpla cu viața noastră. Marge nu s-a mai întors. De fapt, nu a mai sunat nimeni. Îmi imaginez că nu a durat mult până s-au răspândit veștile. Vor avea despre ce discuta dimineața, la cafea.

Fără să vreau, mă trezesc rătăcind prin camera de zi și turnându-mi un pahar de lichior Southern Comfort. Îl dau repede pe gât, simțind cum mi se liniștesc nervii. Sunt obosită și tulburată. Poate ar trebui să mă culc devreme; lucrurile ar putea părea mai clare de dimineață. Urc încet scările, mulțumită că Sam doarme în patul meu. Am nevoie să îl simt lângă mine. Fără să aprind lumina, mă dezbrac și îmi trag pe mine cămașa de noapte. Când mă strecor în pat, îi aud respirația, ușoară, dar regulată. Probabil că a adormit deja. Mă întind pe spate, încercând să îmi domolesc răsuflarea, să mă calmez.

Sam scoate un oftat lung și greu, în timp ce se răsucește pe partea cealaltă. Apoi se întoarce din nou cu fața spre mine. Rămân nemișcată ca o bucată de metal. Îl simt că se apropie de mine, iar părul lui mătăsos îmi mângâie brațul. Mă întorc și eu pe o parte și îl mângâi pe cap.

– Mami, șoptește el. La ce investigație îi ajută tati pe polițiști?

– E complicat, Sam.

Poate că ar fi totuși mai ușor să îi explic totul pe întuneric. Am amânat momentul, conștientă că totul se va schimba de îndată ce va afla.

– Sam…

– Mda.

– Trebuie să-ți spun ceva.

– Ce, mami?

– Despre tine. Este povestea ta.

– Ce poveste?

Îl sărut în creștetul capului, pe întuneric.

– Îți amintești că ți-am povestit despre război, despre faptul că te-ai născut la Paris și că am străbătut munții și oceanul ca să venim în America?

– Mda.

– Am fost nevoiți să fugim. Era război, cădeau bombe. Ne era teamă că naziștii vor arunca în aer Parisul.

– Da, știu.

– Când te-ai născut tu, totul era diferit. Acum, e greu să-ți imaginezi. În fiecare zi erau arestați și uciși oameni, zic eu, mângâindu-l mai departe pe cap. Ceea ce îți voi spune acum este greu de înțeles, și de aceea te rog să asculți cu atenție și să mă lași să spun până la capăt. Bine?

Întind mâna, căutând-o pe a lui.

– Bine, mamă.

– Te-ai născut în război și, chiar dacă erai doar un bebeluș, ai fost arestat și dus într-o închisoare îngrozitoare.

– De ce ar duce un bebeluș la închisoare?

– Te-ai născut în locul nepotrivit, Sam. Pe toți evreii din Paris îi arestau și îi duceau într-o închisoare mizerabilă. Mulți au murit, dar pe tine te-a salvat cineva.

– Ce este un evreu?

Mă întreb cum să îi explic. Nu sunt nici eu sigură dacă este o rasă sau o religie.

– Este… este o persoană ai cărei părinți au fost evrei. Se transmite de la o generație la alta.

– Ce? La fel ca daltonismul? Daltonismul se transmite de la o generație la alta, nu-i așa? Ca și culoarea ochilor.

– Da, așa este, dar nu-i același lucru. Are mai degrabă legătură cu trecutul unei persoane – locul de unde ești, religia ta.

– Noi suntem evrei?

– Nu.

Nu am vorbit niciodată prea mult despre religie, deși Sam știe destule povestiri biblice. Ne-am căsătorit într-o biserică catolică după ce am ajuns în America, dar nici eu și nici Jean-Luc nu suntem

adepții îndoctrinării și ai regulilor impuse de religie. Poate pentru că am încălcat atât de multe dintre ele.

– Și atunci, de ce ne aflam în închisoare?

Nu prea știu cum să continui. Cum să îi spun că nu este fiul nostru? Nu cred că pot să o fac.

Inspir adânc și îl îmbrățișez, trăgându-l mai aproape de mine. Îi inhalez mirosul − șampon de lămâie și un vag iz de mosc. Simt că am un nod în gât de care nu pot scăpa. Îl sărut în creștetul capului și îi mângâi obrazul fin. Apoi îl ciupesc ușor de nas, așa cum făceam când era mic.

El stă întins, cald și moale, lăsându-se pătruns de dragostea pe care i-o arăt. Timp de un minut, rămânem nemișcați. În siguranță. Împreună.

Apoi începe să se agite. Nu mai pot amâna. Trebuie să îi spun.

– Sam, tu te aflai în închisoare pentru că ești evreu.

– Dar ai spus că noi nu suntem evrei.

– Noi nu, dar tu da.

Îi iau obrajii între palmele mele.

– Ascultă-mă cu atenție și lasă-mă să spun totul, până la capăt. Bine? Persoana care te-a salvat din această închisoare a fost tatăl tău.

– Tati?

– Da. Te-a scos de acolo pe furiș, când nu se uita nimeni. Erai mic – aveai numai o lună de viață.

– Tu unde erai?

– Eu nu eram acolo. Ascultă, Sam. Tatăl tău lucra la căile ferate, acolo unde era și închisoare.

– Da?

– Când te-a luat, a trebuit să te ascundă, dar erai atât de mic, încât nu i-a fost greu. Te-a ascuns sub paltonul lui.

Mă opresc ca să îmi adun gândurile, conștientă de impactul pe care îl vor avea, odată eliberate.

– Sam, el nu i-a putut scoate și pe mama și pe tatăl tău împreună cu tine. Nu îi putea ascunde, ca pe tine.

– Ce… Nu înțeleg. E vorba de tine?

– Nu. Adevărații tăi părinți sunt evrei. Erau și ei prizonieri, dar tati nu i-a putut salva. Nu te-a putut salva decât pe tine.

– Dar nu înțeleg. Voi sunteți părinții mei!

Se ridică brusc în capul oaselor și întinde mâna în spate, apăsând întrerupătorul. Lumina inundă camera.

Mijesc ochii. Dar sunt disperată să îl văd pe Sam, așa că îi deschid din nou, în lumina orbitoare.

– De ce spui asta?

Își pune palmele peste urechi, ca și cum ar putea bloca adevărul.

Întind mâinile spre el, le așez peste palmele lui.

– Sam, *mon coeur*. Îmi pare atât de rău. Noi… noi nu suntem părinții tăi adevărați. Adevărații tăi părinți au fost deportați în timpul războiului.

– Nu! exclamă el, sărind în picioare. Nu!

– Sam, te rog, ascultă.

– Nu! strigă și iese fugind din cameră.

Aud cum se trântește ușa camerei lui. Trebuie să mă duc la el. Nu pot să-l las să găsească singur o noimă în coșmarul acesta. Trag pe mine halatul de casă, dându-i astfel lui Sam câteva minute să se calmeze. Când deschid ușa de la camera lui, stă întins pe pat, cu capul îngropat în pernă.

– Sam, șoptesc eu.

Se face că nu mă aude. Înaintez și mă așez pe pat.

– Sam, noi te iubim foarte mult.

– Atunci de ce ai spus toate lucrurile alea?

Vocea i se aude înăbușit, pentru că are fața adâncită în pernă. Întoarce capul și se uită fix la mine, cu ochi mânioși. Furia lui îmi smulge sufletul din piept. Își dorește ca noi să fim adevărații lui părinți, la fel de mult cum ne dorim și noi.

– Sam, știu cât de greu îți este.

Îi scot mânuța ascunsă în mâneca pijamalei și i-o strâng cu putere.

– Nu mă mai vreți, așa-i? Nu vă mai place de mine.

– Nu! Nu! Nu-i adevărat!

Cum își poate închipui așa ceva?

– Noi te iubim atât de mult! Te-am adus aici pentru că am vrut să fii cu noi și nu vom înceta niciodată să te iubim.

Trebuie să înțeleagă că iubirea mea pentru el este pură și necondiționată; că nimeni nu l-ar putea iubi mai mult decât mine.

Văd cum îi izvorăsc lacrimi în ochi, cum i se preling pe obraji și cum scoate limba ca să le prindă. Îmi imaginez gustul lor sărat – liniștitor, ca marea.

Se uită țintă la tavan, cu ochii mari și căprui încă înlăcrimați.

– E o pânză de păianjen, mă anunță el pe neașteptate.

Surprinsă de schimbarea bruscă de subiect, îi urmez privirea.

– Urăsc păianjenii! zice el, ștergându-și fața cu mâneca. Ți se urcă prin nas și ies pe gură, în timp ce dormi. Nu mulți știu asta. Așa am citit și, după ce am aflat, n-am mai putut să uit. Nu pot să sufăr asta – câte lucruri se petrec fără să știi.

– Sam, îmi pare tare rău. Nu am vrut să-ți spunem așa. Ești încă atât de mic. E dificil pentru un copil să…

Dar Sam sare din pat, aruncând priviri sălbatice în jurul lui și prăbușindu-se peste fortul pe care i l-a construit Jean-Luc. Știu ce are de gând să facă. O simt de parcă aș fi în mintea lui. Îl adună de jos și îl ridică în fața ochilor. Apoi dă cu el de podea. Părțile laterale se desfac, se rup. Îndoaie genunchiul, după care își coboară cu toată forța piciorul și face totul țăndări.

Icnesc, amintindu-mi cum a construit Jean-Luc fortul, din bucățele de lemn și betișoare de la acadele, cum a potrivit toate părțile laolaltă. Tot acel timp și dragostea cu care a făcut totul, pierdute.

Sam se prăbușește la podea și rămâne în fața fortului distrus, cu picioarele trase la piept, scuturat de hohote de plâns.

Mă întind lângă el, dar nu îl ating. E un moment prea delicat.

– Sam, te iubim atât de mult. Am vrut să te salvăm. În inimile noastre, noi suntem părinții tăi adevărați. Și vom fi mereu.

52

Santa Cruz, 15 iulie 1953
Charlotte

Mă urmăresc tot timpul. Ei îi spun operațiune de supraveghere, dar mie îmi pare a fi mai degrabă arest la domiciliu. Și nu sunt singurii. Uneori o văd pe Marge la fereastra bucătăriei, dând perdelele la o parte. Un tânăr ofițer stă în fața casei, în mașina lui de poliție, și întregul cartier poate să-l vadă. Nu-i de mirare că nu mă mai sună nimeni. E cu câțiva ani mai tânăr decât mine, însurat nu de mult și are un bebeluș; de aici, cearcănele pământii de sub ochi. Politicos și rezervat, menține o distanță respectuoasă între noi, ca și cum ar fi jenat să mă țină sub urmărire în felul acesta. Dar își face pur și simplu datoria.

Mă hotărăsc să îl invit în casă, la o cafea. Vreau să știe că sunt o mamă ca oricare alta și nu un chip anonim. În plus, aș putea afla de la el câte ceva despre proces. Mă îndrept spre automobilul său, cu spatele drept și capul ridicat.

Când mă vede, iese din mașină, netezindu-și pantalonii șifonați și îndreptându-și chipiul.

– ’Neața, doamnă.

– Bună dimineața…

– John, completează el în locul meu.

– Bună dimineața, John. Mă întrebam dacă n-ai vrea să intri la o cafea.

– Nu sunt sigur că e indicat.

– Înțeleg.

Mă uit la el, remarcând ușorul tremur al mâinilor, când își îndreaptă din nou chipiul.

– Ce crezi că am de gând să fac? Să te încui în casă și să fug?

Îl pufnește râsul. Un hohot ascuțit, nervos, pe care îl maschează printr-o tuse scurtă, ducând mâna, strânsă în pumn, la gură.

– Am și niște fursecuri de casă, zic eu, în timp ce fac cale-ntoarsă.

După cum am bănuit, nu vrea să pară nepoliticos, așa că mă urmează înăuntru. Când intră, își scoate chipiul și îl ține de cozoroc, începând apoi să-l rotească între degete.

– Hai să mergem în bucătărie.

Mă privește în timp ce torn boabele de cafea în râșniță și învârt manivela.

– Uau, zâmbește el. Cafea adevărată.

– Da, nouă așa ne place.

Urmează un minut de tăcere, apoi tușește din nou.

– Să nu-ți faci griji că trebuie să stai cu ochii pe mine așa, zic eu, vrând să îl fac să se simtă în largul lui. Asta-i datoria ta.

– Da, nu e tocmai partea cea mai interesantă. Prefer să fiu în mișcare, zice și se bate pe burtă, vrând parcă să spună că a pus deja câteva kilograme în cele trei zile de când tot stă în mașină.

– Vreo veste despre proces? întreb, pe un ton menit să pară cât mai natural cu putință.

– Nu, dar nu vă faceți griji. Va merge repede, pentru că e vorba despre interesul unui minor.

– Unui minor?

Îmi încrunt sprâncenele. Despre Sam e vorba.

– Da, va avea prioritate, pentru că este soarta unui copil la mijloc.

– Dar de îndată ce vor înțelege că Jean-Luc nu l-a răpit, ci l-a salvat, vor opri procesul, nu-i așa? Cu siguranță nu îl pot acuza de răpire.

– Doamnă Beauchamps, nu vă pot spune nimic. Habar nu am.

L-am pus într-o poziție ingrată. Soarbe din cafea, dar este încă prea fierbinte ca să o poată bea. Pun pariu că abia așteaptă să se întoarcă la mașina lui.

– Te rog să mă ierți, desigur că nu știi, zic, trăgând adânc aer în piept. Ce face bebelușul?

– Minunat. E un copilaș grozav. Dar nu prea pare să-i placă somnul.

– Of, Doamne! Cu Sam nu am avut niciodată probleme. A dormit mereu bine.

– Aș zice că ați fost norocoși.

– Da, continui eu. Îi plăcea să doarmă și să mănânce. Ceea ce în Franța numim un *bon vivant*. A fost un prunc atât de fericit și de cuminte. Am avut noroc, ce-i drept.

– Mulțumesc pentru cafea, doamnă Beauchamps.

Pune ceașca jos cu un gest hotărât și se ridică.

Când îl însoțesc înapoi la mașină, îl văd pe poștaș, îndepărtându-se pe bicicleta lui. Mă rog în tăcere să găsesc în cutie o scrisoare de la Jean-Luc. Așteptarea aceasta mă omoară. Nu pot să dorm, nu pot să mănânc. Simt că sunt pe punctul de a claca. Privesc peste drum, la casa lui Marge. M-am gândit să traversez strada, să merg la ea și să îi spun adevărul, dar, cumva, cred că acum nu mai este dispusă să mă asculte. Ciudat cum s-au evaporat toate chipurile prietenoase din cartier. Sperasem că unul dintre așa-zișii mei prieteni va veni să mă întrebe care e varianta mea. Șansa de a explica, chiar dacă ei nu m-ar fi înțeles, m-ar fi ajutat. Dar perdelele sunt trase în fața geamurilor de la bucătărie și, zilele astea, nu se mai vede nimeni prin curte.

Când trag ivărul din spatele cutiei poștale, văd un plic subțire. Îl scot afară repede, uitându-mă lung la timbru. Franța. Îl desfac imediat.

Dragul meu Sam, iubita mea Charlotte,

Voi doi sunteți totul pentru mine – căminul meu, iubirea mea, viața mea. În fiecare zi, mulțumesc Cerului că v-a scos în calea mea. Ultimii nouă ani au fost mai mult decât aș fi îndrăznit să sper și mi-au adus mai multă fericire decât aș fi meritat.

Sam, prin ochii tăi am văzut lumea în cele mai minunate și mai luminoase culori. M-ai învățat atât de multe: că ne naștem buni, că viața merită trăită, că merită să lupți pentru ea. Că întotdeauna avem de ales. Cea mai bună alegere pe care am făcut-o eu ai fost tu. Când te-am luat pe tine, am făcut cel mai bun lucru din viața mea.

Probabil că mama ți-a spus deja toată povestea. Este o poveste aparte, pentru un băiețel aparte. Tu ești curajos și inimos și, chiar dacă ne așteaptă vremuri grele, am încredere în tine. Ești mai puternic decât îți dai seama.

Odată ajunși în America, eu și mama ta ne-am îndrăgostit de tine și nu i-am căutat pe părinții tăi adevărați. Te rog să ne ierți pentru asta.

Charlotte, tu mi-ai dat încredere în mine și, datorită ție, am devenit un om mai bun. Iar acum trebuie să înțelegi că, fără nici o îndoială, răspunderea îmi aparține întru totul. Tu nu ai avut nici un amestec. Amintește-ți că nu te-am lăsat să vorbești, că nu te-am lăsat să mai aduci în discuție trecutul. Am zis că totul a rămas în urmă, că voi clădi o nouă viață pentru noi, aici, în America. Tu ai vrut să spui adevărul despre povestea noastră, dar eu nu ți-am permis. Nu uita că tu ești nevinovată.

Ai grijă de tine, pentru Sam.

Cu toată dragostea mea, de-a pururea,

Jean-Luc

Idiotul! Vrea să își asume toată vina, când eu am fost cea care a refuzat să meargă la autorități, pentru că mă îndrăgostisem de Sam și îmi era teamă că una dintre organizațiile acelea evreiești ni-l va lua pentru a-l „repatria“. Îmi închipuiam lucruri terifiante, cum că avea să fie adoptat de o familie evreiască din Israel. Știam că așa se întâmplase cu copiii care fuseseră ascunși în timpul războiului și ai căror părinți muriseră. L-am convins pe Jean-Luc că nu ne putem asuma riscul – că lui Sam îi era mai bine cu noi, crezând că ne aparține nouă, pentru că nu aș fi supraviețuit fără el.

53

Santa Cruz, 16 iulie 1953
Sam

Mi-e dor de prietenii mei. S-a lăsat o tăcere sinistră. Nimeni nu mai sună și nu l-am mai văzut pe Jimmy în curtea casei lui. Înțeleg acum – îmi înțeleg povestea. Vreau numai ca tati să vină acasă și totul să fie ca înainte. Mami mi-a spus să stau în casă și să nu ieșim o vreme. Dar e atât de plictisitor. Extrem de plictisitor. Mă gândesc că aș putea să dau o fugă până la Jimmy; dacă m-aș grăbi, mama nu și-ar da seama, decât dacă i-ar spune polițistul, dar aș putea să mă pitulez pe lângă mașina lui. L-am văzut de mai multe ori moțăind.

Sar în picioare, ies în fugă pe ușă, străbat curtea, o iau prin spatele mașinii de poliție și traversez strada. Sun la ușa lui Jimmy.

Nu răspunde nimeni. Sun din nou, de data aceasta ținând mai mult timp apăsat butonul soneriei. Perdelele de la bucătărie se mișcă și o văd pe Marge, care se uită la mine. Îi fac cu mâna, apoi mă simt prost, pentru că ea nu îmi răspunde. Simt ca o apăsare înăuntrul meu. Ea se îndepărtează de la geam, iar eu fac un pas înapoi, așteptând să mă lase să intru.

Încetișor, ușa se deschide pe jumătate.

– Ah, Sam. Bună.

Nu știu de ce se preface surprinsă să mă vadă.

– Bună ziua, zic eu. Pot să mă joc cu Jimmy?

Înainte de a putea să răspundă, se aud pași care coboară scările în fugă, iar Jimmy apare la ușă. Mă simt deja mai bine.

Dar el se oprește pe ultima treaptă a scării.

– Salut, Sam.

– Salut, Jimmy.

– Ar trebui să auzi toate chestiile care se spun despre voi.

– Șșș, Jimmy, zice Marge.

– Mamă, poate să vină la mine în cameră?

Înainte, Jimmy nu trebuia niciodată să ceară voie pentru așa ceva.

– Haide, Sam.

Cel puțin nu așteaptă răspunsul ei, ci se repede sus, pe scări.

Fără să îi mai arunc vreo privire lui Marge, o iau la fugă după el.

– În curând trebuie să așezi masa, Jimmy, strigă Marge după noi. Sam nu poate sta prea mult.

O ignorăm amândoi și ne facem loc să ne așezăm printre piesele de Meccano din dormitorul lui.

– Ce construiești? întreb eu.

El se uită la mine.

– Nimic important.

Urmează o tăcere, care mă face să mă simt prost.

– Toată lumea spune că tatăl tău e nazist, mă informează el, uitându-se la mine cu ochi mici.

– Ce?

– Da. Și că te-a răpit când erai mic.

– Ce e ăla nazist?

Îmi amintesc de scrisoarea de la tati și încerc să fiu curajos.

– Păi, e ceva foarte rău. Naziștii au fost germani care au torturat și împușcat oameni în timpul războiului. Purtau paltoane lungi, negre, și cizme înalte, tot negre, și mărșăluiau prin orașe, ucigând pe toată lumea, îmi explică Sam, apoi își trage răsuflarea. Tatăl tău chiar a fost nazist?

– Nu!

Nu mă pot abține. Ochii mi se umplu de lacrimi. Le șterg cu dosul palmei, înghițindu-le pe celelalte. Apoi îl privesc lung pe Jimmy, cu o expresie serioasă.

– Nu a fost niciodată nazist. El lupta împotriva naziștilor, în secret. M-a salvat din mâinile lor. Voiau să mă ucidă, așa că m-a luat cu el. Nu m-a răpit, nici vorbă. Apoi a fugit aici, în America, împreună cu mama.

– Măiculiță! Ce tare.

Jimmy se holbează la mine și îmi dau seama că se străduiește să hotărască dacă să mă creadă sau nu.

– Dar ea e mama ta adevărată?

Clatin din cap, amintindu-mi cum râdeam înainte până ne durea burta, și când ne opream, nici nu ne mai aminteam de la ce începuserăm să râdem, și asta ne făcea să pufnim din nou în râs. Jimmy a fost mereu cel mai bun prieten al meu.

– Dar de ce voiau să te omoare?

– Pentru că m-am născut în locul nepotrivit, iar în război, și copiii pățesc lucruri rele, ba chiar și bebelușii.

– Mda.

Jimmy se uită în jos, iar eu înțeleg că se gândește la ce am spus. Apoi ridică privirea, iar ochii îi sunt mai calzi decât înainte.

– Atunci, cine sunt părinții tăi adevărați?

– Nu știu. Erau prizonieri și ei și au fost cât pe ce să moară. Dar au supraviețuit.

– Îi vei întâlni?

– Poate, nu știu.

– Dar de ce stă un polițist în fața casei voastre în fiecare zi? Și unde e tatăl tău acum?

– E în Franța, îi ajută cu investigația. Iar polițistul are acum grijă de noi, în locul lui.

– Tare, face Jimmy, încruntându-se.

Văd că nu e convins de întreaga poveste. Nici eu nu sunt. Nu înțeleg de ce avem nevoie de un polițist. Unii copii nu au tați, dar nu vine nici un polițist să aibă grijă de ei.

Apoi Jimmy mă înghiontește în coaste.

– Vrei să construim o mașinuță?

54

Santa Cruz, 16 iulie 1953
Charlotte

Televizorul este oprit și e liniște în toată casa.

– Sam! strig eu.

Trebuie să fie sus, în dormitorul lui. Mă duc să verific, când aud soneria. Este ofițerul cel tânăr, John. Își scoate chipiul și își șterge picioarele pe preș înainte de a intra.

– Doamnă Beauchamps, am vești, zice, apoi tace și privește în podea.

Felul în care o spune, cu glas pierit, aproape murmurând ultimul cuvânt, mă sperie. Nu e de bine. O știu.

– Intră, zic, dându-mă într-o parte.

– Vă mulțumesc, doamnă.

Își ține chipiul strâns în dreptul pântecului.

– Îți pot oferi ceva de băut? îl întreb eu, pe un ton plăcut, de amfitrioană, supunându-l formalităților, amânând momentul în care voi afla.

– Da, vă rog. Mulțumesc.

„Vă rog“ și „mulțumesc“ rostite dintr-o suflare. Trebuie să se simtă foarte incomod.

– Cafea? Suc?

Mă urmează în bucătărie.

– Un suc, dacă se poate. Mersi.

Mă privește cum torn suc de portocale într-un pahar.

– Sam a aflat despre părinții lui și despre toate celelalte? întreabă el brusc.

– Da.

– Cum a reacționat?

– E confuz. Și i-e foarte dor de tatăl lui. Și mie la fel.

John încuviințează din cap, semn că înțelege situația, și ne așezăm la masa din bucătărie. Îl privesc cum își bea sucul. Are un chip luminos și ochi albaștri, strălucitori. Părul este de un blond-închis, pieptănat cu cărare într-o parte, și are un nas mic – drept, fin, iar bărbia îi e rotundă. Pare atât de tânăr. Iau o gură de apă din paharul meu, cercetându-l cu luare-aminte. Neatentă, vărs apă pe masă. Înainte să apuc să mă duc după o cârpă, el s-a ridicat deja în picioare și a tras șervetul de bucătărie de pe bara metalică a ușii cuptorului. Îl las să șteargă apa.

– Dumneavoastră l-ați cusut? mă întreabă el, ridicând șervetul și uitându-se la imaginea brodată cu Pont Neuf. E frumos.

– Bunica mea l-a cusut.

De ce vorbește despre un amărât de prosop?

– L-ați adus cu dumneavoastră când ați fugit? Atâta cale?

– Da, am trei. Sam a dormit înfășat în ele.

Simt cum anii zboară în trecut, iar ceasurile merg înapoi. Simt că sunt din nou acolo, alunecând, împiedicându-mă, disperată să scap.

– De când ați ajuns aici, ați mai luat legătura cu familia dumneavoastră din Franța?

– Nu. Le-a fost greu să mă ierte pentru suferința pe care le-am pricinuit-o.

Tac, gândindu-mă la egoismul deciziei mele.

– Am fugit fără să mă gândesc la ei.

El dă din cap, ca și cum ar încerca să înțeleagă.

– Eram foarte tânără.

– Cu toții facem greșeli când suntem tineri.

– Greșeli? Asta crezi că a fost? O greșeală prostească?

Se înroșește. Sărmanul băiat. Nu e vina lui.

– Ce vești ai? întreb eu.

Sunt pregătită să le aud acum.

– Au legătură cu procesul?

– Da, a mers foarte repede – pentru un proces. Se vorbea despre asta la secție chiar înainte să intru în tură. Vor trimite pe cineva în curând să vă informeze oficial.

Mă holbez la el. Trebuie să fie ceva rău.

– Păi, tu ești deja aici, John. Spune-mi.

Sunt hotărâtă să scot cu forța adevărul de la el, dacă trebuie.

Îl văd cum înghite în sec. Pun pariu că regretă că nu a rămas afară.

– Decizia juriului a fost unanimă, doamnă Beauchamps.

– Unanimă?

– Da. Îmi pare rău. Nu știu cum să vă spun.

Mi se strânge inima. Iau șervetul de bucătărie din mâinile lui, pentru a-mi șterge lacrimile, rugându-mă în gând: *Dă, Doamne, să nu fie foarte rău*.

– Spune-mi. Te rog.

– L-au găsit pe soțul dumneavoastră vinovat de răpire, dar, datorită circumstanțelor atenuante, nu primește decât doi ani. E mai degrabă o sentință simbolică.

– Dar el nu a răpit pe nimeni! Nici vorbă!

Sar în picioare, răsturnând paharul. Totul devine neclar.

– Doamnă Beauchamps, au fost nevoiți să-i dea o sentință, altfel lumea ar fi făcut gălăgie.

– Lumea? Care lume? Nu a răpit pe nimeni. El l-a salvat pe Sam!

– Stați jos, doamnă Beauchamps, vă rog. Mai e ceva.

O durere ascuțită îmi spintecă pieptul. Icnesc. Nu îmi găsesc cuvintele. Camera începe să se învârtă cu mine. Nu am aer. Totul se face negru.

Îmi ține capul, sprijinit pe genunchiul lui îndoit. De pe față îmi picură apă, iar bluza udă mi s-a lipit de piele.

– Vă rog să mă iertați, zice el. V-am aruncat niște apă pe față. Nu vă reveneați.

Își vâră mâinile sub brațele mele și încearcă să mă tragă în picioare, dar eu nu îmi simt deloc mușchii. Cad din nou la podea. El rămâne pe loc, privindu-mă.

– Îmi pare rău că v-am udat. Vreți un pahar cu apă?

Mă uit la el și râd. Și mai multă apă? Scot niște râsete isterice, înfiorătoare. Nu le pot reține. Încerc să articulez niște cuvinte, dar râsetele le înăbușă.

– Vă rog, doamnă Beauchamps. Lăsați-mă să vă ajut.

Încearcă din nou. Mă silesc să mă opresc din râs, iar de data aceasta reușesc să mă ridic. Îl las să mă așeze la loc pe scaun.

– Poate ar trebui să mâncați ceva dulce. Sunteți foarte palidă.

Îmi aduce cutia cu fursecuri și mi-o întinde. Mirosul mă îngrețoșează. Clatin din cap.

Îi pune capacul la loc, apoi se uită la mine, cu ochii lui albaștri, strălucitori, pironiți într-ai mei.

– Știți, tatăl meu a murit în Franța.

Nu vreau să știu. Nu vreau decât să plece. Doi ani! Cum e cu putință?

– Era în marină. A luat parte la debarcările din Normandia. Ofițer. A servit în Normandia după război. Locul unde l-au înmormântat, cimitirul, știți, este acum teritoriu american.

Mă întreb de ce îmi spune toate astea. Nu îmi pasă.

– Doi ani? Ești sigur?

– Da. În mod normal se dă mult mai mult pentru răpire.

– Dar cum pot să-l acuze de răpire? Doar nu e un răpitor, nu-i așa?

Tace pentru o clipă.

– Îmi pare rău, doamnă Beauchamps. Nu știu ce să vă zic.

– Dar au greșit, nu-i așa?

– Nu pot spune. Nu ar fi o dovadă de profesionalism din partea mea.

– Profesionalism?

– Da. Oricum, nu eu decid, nu?

– Dar ce crezi?

– Ar fi trebuit să înapoiați copilul după război, zice, înfruntându-mi privirea.

În ochii lui se citește milă, dar și o încăpățânare dură.

– Ce altceva mai este? Ziceai că ar mai fi ceva… Unde e Sam?

Mă cuprinde spaima.

– S-a dus la unul dintre prietenii lui.

– Ce? Nu a cerut voie.

– Nu vă faceți griji, e încă acolo, zice el și își pune o mână pe umărul meu. Doamnă Beauchamps, eu, unul, cred că ați fost o mamă minunată pentru Sam. Văd că este fericit și iubit. Înțeleg că ați vrut să-l păstrați și să uitați de război, dar știți, nu-i așa, că, în fond și la urma urmei, nu e copilul dumneavoastră. Vedeți, acum aveți ceva vreme să vorbiți cu el, să-l faceți să înțeleagă.

Îl țintuiesc cu privirea, îngrozită de ceea ce urmează.

– Au ajuns la o decizie. În legătură cu Sam.

Închid ochii strâns, ca și cum așa m-aș putea împiedica să aud. Nu vreau să știu.

– Sam urmează să fie înapoiat părinților săi naturali, în Franța.

– Nu! Nu!

Camera începe să se învârtă din nou. Îi simt mâinile pe umerii mei. Mă prăbușesc peste el, și tot trupul îmi este scuturat de suspine mute.

– Doamnă Beauchamps, vă rog. Trebuie să vă stăpâniți. De dragul lui Sam.

Să mă calmez… Trebuie să mă calmez. Nu trebuie să mă pierd cu firea. Închid ochii, inspir adânc și rămân așa, în timp ce aerul ajunge la toți mușchii. Are dreptate. Sam e tot ce contează în acest moment. Trebuie să fiu puternică, pentru a-l putea salva.

Deschid ochii, îmi îndrept spatele, mă ridic.

– Îți mulțumesc că mi-ai spus, John. Îți sunt recunoscătoare.

Mă șterg pe față și îl privesc. Trebuie să mă gândesc serios la ce am de făcut.

– Mă duc la baie, spun eu. Vrei să aștepți aici? Te rog. Nu vreau să fiu singură.

Văd că se încruntă, cu un aer vădit îngrijorat.

– Desigur. Sunt aici dacă aveți nevoie de ceva.

Urc în liniște la etaj și mă duc în camera lui Sam. Îi iau rucsacul, care zace aruncat în mijlocul camerei, și răstorn manualele pe pat. Apoi bag repede înăuntru pijamaua, un pulover, o pereche de pantaloni, lenjerie de corp curată, periuța de dinți și pinguinul lui din pluș. Acționez metodic, chiar calm. Îmi concentrez toată energia spre a-l salva pe Sam. Este tot ceea ce contează acum.

Mă strecor înapoi pe hol și intru la toaletă. Trag apa. Apoi, lăsând robinetul deschis, mă duc în camera mea și îmi pun câteva lucruri într-o geantă de voiaj. Nu uit să mă întorc la baie și să opresc robinetul, apoi cobor la parter și ascund gențile lângă suportul pentru pălării.

– John, spun eu, intrând în bucătărie. Îți mulțumesc că ești aici.

– Nu aveți pentru ce. Cum vă simțiți acum?

– Încerc să mă stăpânesc, de dragul lui Sam.

Încuviințează din cap, dar, judecând după cutele de pe frunte, e încă vizibil îngrijorat. Trebuie să îl scot din bucătărie, de unde poate vedea peste drum.

– John, te superi dacă stăm în camera de zi, doar câteva minute, până mă hotărăsc ce să-i spun lui Sam? Nu știu cum să-i dau vestea.

Se uită la ceasul de la mână.

– Desigur, zice. Tura mea se termină în vreo două ore.

Îl privesc fix.

– Vrei să spui că va veni altcineva?

– Da.

– Și ce va face?

Ah, Doamne, mi-l vor lua. Sunt sigură că mi-l vor lua.

– Nu știu. Îmi pare rău. Nu știu dacă îl vor lua imediat sau vor mai aștepta.

Mi l-ar putea lua în două ore! Trebuie să îl scot de aici. Imediat. În două ore va trebui să fiu departe de aici. Simt că mă cuprinde un val de panică. Îmi vine să vomit. În schimb, mă duc la chiuvetă și umplu un pahar cu apă, străduindu-mă să trag adânc aer în piept, până-n abdomen. Trebuie să mă stăpânesc. Pentru Sam.

Arunc o privire spre casa lui Marge. Băieții nu se văd. Probabil se joacă înăuntru. Mașina noastră este pe aleea din fața casei. Slavă Domnului că nu am băgat-o în garaj de dimineață, când m-am întors de la cumpărături.

Mă întorc spre John, abordând din nou tonul fals al amfitrioanei amabile:

– Păi, atunci, ne mutăm în camera de zi?

John mă urmează. Mă așez pe canapea, trăgându-mi picioarele sub mine, în vreme ce el se așază pe fotoliu.Deodată, izbucnesc în plâns.

– Te rog să mă ierți, John, spun eu printre suspine. Îți îngreunez situația.

– Nu vă faceți probleme, zice și tușește, în felul lui aspru, masculin, ducând pumnul la gură.

– Mă duc să mă spăl pe față, zic, adoptând tonul unei femei care încearcă să fie curajoasă. Dă-mi zece minute ca să mă calmez. Crezi că m-ai putea ajuta să mă hotărăsc cum să-i dau vestea lui Sam?

– Da. Desigur.

Este flatat că îi cer ajutorul. Îmi dau seama din felul în care își ține buzele, de parcă ar reflecta deja asupra problemei.

– Îți mulțumesc, John. Mă bucur că te-au ales pe tine să ai grijă de noi.

Acum, nu își poate reține un zâmbet. Mă simt perfidă. Îmi dau seama că aș face orice pentru Sam. Orice ca să îl apăr.

Părăsesc încăperea și trag ușa după mine. Ridic genții de lângă suportul pentru pălării, apoi deschid ușa de la intrare, atentă să nu fac nici un zgomot, și ies, încuind-o în urma mea.

55

Santa Cruz, 16 iulie 1953
Sam

– Sam, Sam, o aud pe mama strigându-mă.

Jimmy se uită la mine.

– Cred că te caută mama ta.

– Mda.

Încerc să mă prefac că nu-i mare scofală, dar mă întreb dacă n-am intrat în bucluc. Sau poate că a venit tata. Ar fi grozav. Coborând treptele două câte două, mă reped jos. Mama este acolo, în picioare, lângă ușă.

– Nu poți să intri, o aud pe Marge spunând. Sunt de acord să vină Sam, dar tu nu poți intra.

Mama nu îi răspunde; mă apucă de mână și mă trage după ea.

– Am fost la Jimmy, mamă. Îmi pare rău că nu ți-am spus.

Se oprește și mă privește în ochi. Aștept să îmi țină morală, dar ea zice:

– Trebuie să plecăm, Sam. Acum. Nu avem timp să ne facem bagajele. Urcă în mașină.

– Ce? Unde mergem?

– O să-ți spun pe drum. Acum urcă în mașină.

Fac cum mi-a spus. Îmi dau seama că e ceva important.

Ieșim de pe alee cu scrâșnet de roți. Mă uit în jur și o surprind pe Marge uitându-se la noi, cu ochii mari și gura căscată. Mama conduce ca la curse. Mă sperie. Se poartă de parcă ar fi luat-o un pic razna.

– Unde e polițistul, mamă? Ce se întâmplă? Unde mergem?

Ea nu se uită la mine.

– Lasă-mă să mă concentrez la șofat, Sam.

Îmi vine să plâng, dar îmi șterg ochii cu mâneca, încercând să fiu curajos. Mă uit afară, pe geam.

Când intrăm pe autostradă, mama pune o mână pe genunchiul meu.

– Totul va fi bine, Sam.

– Dar unde mergem, mamă?

– Trebuie să fugim.

– Ce?

– Îți amintești ce ți-am spus despre părinții tăi naturali, domnul și doamna Laffitte?

– Da.

– Vezi tu, s-a întâmplat ceva.

– Tati nu se mai întoarce, nu-i așa?

– Acum nu e vorba despre tati. E vorba despre tine, Sam. Domnul și doamna Laffitte te vor înapoi. Vor să locuiești cu ei în Franța.

– Dar eu nu vreau.

– Știu că tu nu vrei. Dar chiar și așa, ei vor să te duci. Vor să te învețe franceză și să fii copilul lor.

– Nu-ți face griji, mamă. Nu mă duc. Nu vreau să mă duc.

– Nici eu nu vreau să te duci, dar te pot obliga.

– Nu mă pot obliga. O să refuz.

– Mă tem că pot. De asta trebuie să fugim. Ca să nu ne poată găsi.

– Zi-le doar că nu vreau să mă duc.

– Nu mă vor asculta, Sam. Sunt foarte supărați pentru că noi nu am încercat să-i găsim după război. Ei te-au tot căutat.

– Dar eu vreau să stau aici. Vreau să se întoarcă tati.

Deodată, trece pe altă bandă, depășind trei mașini. Unul dintre șoferi o claxonează.

– Gata, taci! strigă ea.

Tresar pe scaunul meu, iar inima îmi bate cu putere. Nu sunt sigur dacă vorbește cu șoferul care a claxonat-o sau cu mine. Mă uit la vitezometru. Mergem atât de repede, încât acul a depășit toate numerele.

– Mami, spun eu, ai dat vitezometrul peste cap.

– Da, așa e.

Râde, dar e un sunet nebunesc, ascuțit, care nu îmi place.

– Dar tati?

Aș vrea să fie cu noi.

– Va putea veni după noi mai târziu, odată ce ne vom stabili.

Mă las pe spate în scaun, încercând să nu plâng. Nu vreau să fug.

– Dar unde mergem? Unde vom locui?

– În Mexic, Sam. Mergem în Mexic.

– În Mexic? Dar nu e nici măcar în America!

– Nu-ți face griji. Nu e departe. Ce-ar fi să pui niște muzică?

Învârt butonul radioului și recunosc pe loc melodia.

Oh, my pa-pa, to me he was so wonderful…[6]

– Este Eddie Fisher, precizează mama.

Cuvintele cântecului mă fac să plâng. Tati ar ști ce să facă. El ar ști cum să le spună că nu mă pot duce să trăiesc în Franța. Mi-aș dori atât de mult să fie aici.

– Și tati când vine?

– Încă nu știu sigur. Vom vedea. Dar știu că se gândește la tine zi de zi și clipă de clipă.

Asta mă face să mă simt un pic mai bine. Închid ochii. Îi simt uscați și dureroși, iar pleoapele îmi sunt grele. Capul îmi cade într-o parte și mă sprijin de geam.

Când mă trezesc, e întuneric și mașina merge încă. Trebuie să fac pipi.

– Putem opri, mami? Am nevoie să merg la baie.

– Bine, dar va trebui să te grăbești.

Oprim într-o benzinărie, iar mama îmi dă o monedă de douăzeci și cinci de cenți să iau ceva de mâncare cât timp ea face plinul. Indicatorul către toaletă arată spre spatele clădirii, dar nu sunt lumini și e foarte întunecat. Îmi iau inima-n dinți și o pornesc pe lângă zid, bâjbâind, așteptând să dau de o ușă. Se aude cârâitul unei păsări, făcându-mă să tresar.

– Mama! strig eu.

Nici un răspuns.

– Mama! strig eu mai tare. Mama!

– Ar trebui să aprinzi lumina, se aude vocea unei femei, prin întuneric.

Deodată, sunt scăldat într-o lumină strălucitoare. Mijesc ochii.

– Cred că mama ta face plinul.

– Bine, spun eu, deschizând ușa toaletei, pe care o văd acum în fața mea.

Mă închid în cabină, simțindu-mă ca un prost. Sunetul jetului lovind băltoaca de apă din closet răsună cu ecou în încăperea goală. Mă întreb dacă doamna de afară aude și ea.

Când ies însă, nu mai e acolo. O văd pe mama care intră în magazin și o urmez ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. O aud pe doamna de mai devreme spunându-i:

– S-a speriat, acolo, în spate. E întuneric beznă dacă nu aprinzi lumina.

Și râde.

– Sam, spune mama. Ia-ți ceva de mâncare, hai, grăbește-te.

Îmi iau un baton de ciocolată de pe cel mai apropiat stand și îi întind doamnei moneda. Îmi ia banii și îmi zâmbește cu ochi calzi. Îi zâmbesc și eu.

– Și sunteți încă pe drum la așa o oră târzie?

– Avem cale lungă de parcurs, răspunde mama.

– Mergem în Mexic, adaug eu.

Mama îmi aruncă o privire furioasă. Ar fi fost mai bine să îmi țin gura închisă.

– În Mexic? repetă doamna. Ce faceți în Mexic?

– Ne vizităm rudele, replică mama.

Știu că minte din nou.

Doamna înregistrează ciocolata în casa de marcat, apoi îmi numără restul în palmă.

– Cinci cenți, cincisprezece cenți, douăzeci de cenți, douăzeci și cinci de cenți.

Mă uit la ea, și nu la bani. Are fruntea încrețită la mijloc, iar sprâncenele sunt îndreptate în jos, spre baza nasului.

– Totul e în regulă, dragule?

Dau din cap că da și mă întorc să ies pe ușa pe care mama mi-o ține deschisă.

Când ne întoarcem la mașină, pornim în goană, îndepărtându-ne de benzinărie. Desfac batonul de ciocolată, regretând că nu am ales ceva mai îndestulător. Mi s-a făcut deodată o foame de lup.

56

California, 16 iulie 1953
Charlotte

Este aproape miezul nopții când ajungem la graniță. Sam a dormit mai tot drumul, cu capul legănându-i-se într-un unghi ce pare dureros. Întind mâna ca să îl îndrept și îl aud cum murmură în somn. Chipul său e așa de frumos acum și îi studiez fiecare detaliu: genele negre, mătăsoase, părul drept și închis la culoare, pielea fină și măslinie. Ochii lui sunt migdalați, la fel ca ai mei. Oamenii remarcă mereu cât de mult seamănă cu mine. Mi se pare că a ajuns să semene cu mine la înfățișare, ca și cum corpul lui aflat în creștere l-ar fi urmărit pe al meu și i-ar fi împrumut forma. Nu seamănă mai deloc cu Jean-Luc, dar are râsul și zâmbetul lui pieziș.

A fost un copil ușor de iubit. În timp ce traversam Pirineii, am ajuns să îl iubesc ca și cum ar fi fost propriul meu copil. Un prunc cald, lipit de pieptul meu, ridicând din când în când ochii pentru a mă privi și a mă măsura. Câteodată mă aplecam dinadins înainte, făcându-l să simtă că vom cădea, ca să își întindă degețelele și să se agațe strâns de mine. Avea nevoie de mine, iar eu am răspuns acelei nevoi într-un mod firesc și fără vreun efort.

De ce nu ne pot lăsa în pace? Cum se așteaptă să construim un viitor pașnic când ei tot scot trecutul la suprafață? La gândul că Sam ar putea avea de suferit, mi se pune un nod în gât. Este mult mai dureros să îți privești copilul cum suferă decât să suporți propria suferință. Voi face orice ca să îl apăr. Orice.

E coadă de mașini. Pe când ne apropiem, văd ofițeri verificând pașapoartele. Îmi reprim impulsul de a întoarce mașina și de a o lua în direcție inversă. *Te rog, Doamne*, îmi șoptesc în minte. *Fă ca totul să fie bine*.

O bătaie stridentă în geam mă face să tresar. În dreptul mașinii stă un ofițer. Cobor geamul, cu mâini tremurânde.

– Pașapoartele la control, doamnă.

Îl cercetează cu privirile pe Sam, care are ochii deschiși acum.

I le întind.

– Așteptați aici, vă rog

Îmi simt inima bubuindu-mi în urechi. *Te rog, te rog, Doamne*. Se întoarce cu un alt ofițer.

– Doamnă, ieșiți, vă rog, din mașină.

Nu! Nu pot face asta! Dar ei deschid portiera și mă trag afară de cot.

– Întoarceți-vă.

Un ofițer mă împinge în spate. Sunt lipită de mașină, iar el își trece mâinile peste tot corpul meu. Îmi mușc buza inferioară, silindu-mă să rămân calmă. De dragul lui Sam.

Apoi simt metalul rece al cătușelor peste încheieturile mâinilor. Aud țăcănitul încuietorii. Îmi înghit țipătul și mă uit spre Sam. Un ofițer și-a pus un braț în jurul lui și îi șoptește ceva la ureche. Sam întoarce capul, căutându-mă cu privirea.

– Îmi pare rău, îi spun eu, cu glas pierit.

Mușcându-mi cu putere buza, îmi înăbuș urletul animalic pe care îl simt în pântec.

57

California, 17 iulie 1953
Charlotte

Durerea crește înăuntrul meu ca un balon umflat cu aer, întins până dincolo de limitele sale, aproape de punctul de a se sparge. Încerc să o rețin, dar îmi strânge viscerele, împingându-se spre gât și apăsându-mi tare inima. E peste forțele mele să o pot stăpâni, iar când mașina de poliție se oprește în fața secției și când ofițerii îmi spun să ies afară, abia mă mai pot mișca. Chircită, încătușată, urc scările. De-a lungul coridorului, luminile puternice, fluorescente mă orbesc. Ne oprim în fața unei celule. În ciuda durerii paralizante, ridic privirea și văd că mai e cineva acolo, o femeie cu urme de rimel prelins dinspre ochi spre gură, cu picioare lungi, goale, care îi ies de sub o fustă scurtă din denim.

Polițistul îmi desface cătușele, eliberându-mi brațele înțepenite. Îmi aduc numaidecât mâinile în față, strângându-mă singură în brațe, ca pentru a-mi înăbuși durerea pe care o simt înăuntrul meu. Țăcănitul metalic al cheii întoarse în lacăt îmi răsună în urechi. Pășesc împleticindu-mă în camera cu gratii și mă prăbușesc pe banca din beton. Durerea nu mai are unde să se mai ascundă acum. Balonul se sparge. Tot trupul mi se zgâlțâie, din pricina hohotelor de plâns care mă răscolesc.

– Mai taci dracu' din gura aia, strigă femeia.

Dar durerea care îmi scormonește corpul e de nestăvilit acum, și hohotele, tot mai puternice. Sper că femeia mă va lovi. Suferința fizică ar fi preferabilă celei de-acum. O simt apoi lângă mine. Își lasă capul lângă al meu; mă izbește răsuflarea ei cu iz de whisky. Aștept ca pumnul ei să mă lovească în față.

– Dacă o ții așa, or să te ducă dracului la casa de nebuni, îmi șoptește la ureche. Iar de-acolo nu mai ieși în veci.

Mai bine mă lovea. Vorbele ei mă sperie. Trag adânc aer în piept, împingându-l până în pântec. Ținându-mi apoi respirația, simt că mă liniștesc.

Femeia se duce înapoi pe locul de vizavi. Mă întind pe bancă, strângându-mi picioarele la piept, și rămân acolo, în poziție fetală, încercând să îmi golesc mintea. Gândurile m-ar face să îmi ies iar din fire.

– Ia zi, ce s-a întâmplat atât de rău? Ce ai făcut? L-ai ucis pe bărbată-tu?

Râde pe înfundate, ca și cum ar fi zis ceva amuzant.

Nu am cuvinte să îi spun ce am făcut.

– Vrei să știi de ce sunt eu aici? mă întreabă ea.

Mă ghemuiesc mai strâns, fără să scot un sunet.

– Pen'că am vândut ceva ce-mi aparține. Cât de tâmpită e chestia asta? Pun pariu că tu ai făcut ceva mult mai rău. Dumnezeu nu prea mi-a dat minte, dar mi-a dat țâțe, picioare și un cur ca lumea. Tre' să te folosești de ce ai, nu? Dacă n-am pe nimeni care să se îngrijească de mine, ce ar trebui să fac, ai? Să mă întind și să mor?

O aud că se ridică, îi aud pașii care vin spre mine. Apoi îi simt mâna pe cap.

– Ești tare rău, nu?

Simt că o pătură de plumb a fost trasă peste mine. Totul este atât de greu. Închid ochii și mă cufund în uitare.

Următorul lucru de care sunt conștientă este că cineva învârte cheia în lacăt. Ofițerul intră împreună cu o femeie îmbrăcată într-un halat alb.

Mă uit spre femeie, apoi din nou la el. Amândoi au chipuri inexpresive. Simt că mă cuprinde spaima. Au de gând să mă închidă?

Știu că trebuie să rămân calmă, trebuie să par în toate mințile. Încetul cu încetul, îmi întind picioarele și pun o talpă pe podea. Mă împleticesc când încerc să stau în picioare, așa că mă ridic treptat de pe bancă. O văd pe prostituata care doarme stând în capul oaselor, cu fața într-un unghi ciudat. Aș vrea să o mișc, să o ajut să se așeze mai confortabil, dar nu îndrăznesc să o ating. În schimb, îi urmez pe ofițer și pe femeia cu halat și ies din celulă.

Mergem de-a lungul coridorului și ne oprim la un birou mic, aproape în capăt, pe stânga.

– Unde este Sam?

Mi-am promis că voi aștepta înainte de a întreba; că voi face totul pentru a părea calmă și stăpână pe mine, dar trebuie să știu.

– Vă vom explica totul în camera de interogatoriu, doamnă Bow-Champs.

Când intrăm în încăpere, ei se așază pe o parte a mesei și îmi fac semn să mă așez pe partea cealaltă. Mă foiesc pe scaunul din plastic, simțind deodată nevoia disperată de a merge la baie. Nu îmi îngădui să zic nimic, conștientă fiind că disperarea mea nu va reuși decât să îi facă și mai nemiloși.

– Doamnă Bow-Champs, începe ofițerul.

Îl țintesc cu privirea. Așteptând.

– Ceea ce ați făcut a fost un act iresponsabil și prostesc…

– Unde e Sam? Se simte bine?

Ofițerul dă din cap că da.

– Este bine. În scurtă vreme se va îmbarca într-un avion spre Paris.

– Poftim? fac eu, iar vocea iese ca un croncănit din gâtlejul meu încordat.

– Da. Astăzi.

Săgeți dureroase îmi străpung pântecul. Îmi înconjor trupul cu brațele, încercând să le opresc.

– Vă rog, vă rog, nu-l trimiteți așa. Vă rog, lăsați-mă să-l văd.

Femeia îmi întinde un pahar din plastic cu apă. Vreau să îi împing mâna la o parte, dar iau totuși o mică înghițitură.

– După cum spuneam, continuă ofițerul ignorându-mi rugămințile, acțiunile dumneavoastră de ieri v-ar putea provoca multe probleme.

Mă uit în ochii lui.

– Îmi pare rău… Eram disperată. Nu mai gândeam limpede.

Îmi răsună în gând cuvintele prostituatei despre casa de nebuni.

– Tocmai.

Scoate o țigară din pachet și i-o oferă femeii în halat. Ea clatină din cap.

– Atunci, vă rog, adresați-i întrebările, zice el și se lasă pe spate în scaun, fumând și urmărindu-ne de parcă am fi la un spectacol televizat.

– Doamnă Bow-Champs, spune femeia, ridicând din sprâncene. De ce ați încercat să treceți granița cu Samuel? Vi s-a spus să nu părăsiți locuința decât cu informarea prealabilă a polițistului staționat în fața casei.

– Îmi pare rău. Când am auzit că părinții lui Sam îl vor înapoi, am intrat în panică. Nu voiam să-l pierd.

Gâtul mi se încleștează și mă doare. Trag aer în piept și îmi interzic să mă gândesc la asta. *Nu uita să respiri*, îmi zic.

– Ne facem griji în legătură cu starea dumitale mentală, doamnă Bow-Champs. Știm că soțul dumitale a exercitat o presiune excesivă, împiedicându-vă să apelați la ajutorul autorităților atunci când ar fi trebuit să o faceți. A trăi sub o asemenea presiune o perioadă îndelungată poate avea consecințe negative asupra sănătății mentale. Vrem să ne asigurăm că sunteți destul de stabilă psihic pentru a vă întoarce acasă.

– Acasă? zic eu, confuză. Adică la Paris?

Gândul la Paris, la a fi aproape de Sam și de Jean-Luc, îmi face inima să bată mai tare.

– Nu.

Femeia tușește, apoi privește către ofițer.

– Nu la Paris, doamnă Bow-Champs. Acasă, aici.

Simt că mi se frânge inima.

Ofițerul scutură țigara pe marginea unei scrumiere metalice, privindu-mă pe sub sprâncenele stufoase.

– Trebuie să rămâneți în statul California și să promiteți că veți merge la ședințe săptămânale cu un psihiatru.

– Vreți să spuneți că nu pot părăsi țara aceasta…

– Țara aceasta, mă întrerupe el, aplecându-se spre mine și privindu-mă cu asprime, v-a primit cu brațele deschise și v-a fost casă timp de nouă ani. Nu, nu puteți.

– Probabil că într-o zi vă veți putea întoarce în Franța, zice femeia, mai binevoitoare. Nu aveți o interdicție permanentă de călătorie.

Doar până veți accepta faptul că Samuel nu este fiul dumneavoastră, iar noi ne putem asigura de acest lucru.

58

California, 17 iulie 1953
Sam

Doamna cea mare, cu brațe păroase, îmi vorbește cu vocea ei enervantă.

– Samuel, trebuie să mănânci ceva. Vino la cantină cu noi să-ți alegi ce vrei.

Dar mie îmi vine să o plesnesc peste obrajii dolofani.

– Când pot s-o văd pe mama? o întreb din nou.

Ea răsuflă greu.

– Ți-am spus deja. E mai bine să nu o vezi înainte de a pleca.

Îmi încleștez și descleștez pumnii pe sub masă, încercând să nu plâng.

– Nu mă duc nicăieri. Vreau s-o văd pe mama!

– Samuel, te rog. Fii înțelegător.

Asta pune capac. Nu mă mai pot abține. Sar din scaun, iar pumnii îmi țâșnesc în față, lovind-o direct în gura fleșcăită. Simt că îmi pierd suflul, ca și cum aș fi alergat la maraton. Am lovit o polițistă. Oare acum mă vor duce și pe mine la închisoare?

Rămân în picioare. Așteptând.

Bărbatul face un pas înainte și mă apucă de braț. Sunt prea speriat ca să mă smulg din mâinile lui. Mă trage după el de-a lungul unui coridor. Inima îmi bate tare. Ce au de gând cu mine?

Mă bagă într-o cameră micuță, cu o masă albă și două scaune gri.

– Poți să aștepți aici până te calmezi.

Îmi dă drumul la braț și închide ușa în urma lui. Apoi o încuie. Nu iau în seamă scaunele și mă așez pe podea în colțul camerei, cu genunchii trași sub bărbie. Nu vreau să plâng. Refuz să plâng. Nu mai pot. Am plâns și am țipat când au luat-o pe mama. Îmi amintesc

cum le-am strigat: „Dar nu a făcut nimic!“ Mi-au zis că voi înțelege mai târziu, dar nu voi înțelege niciodată.

Stomacul mi se strânge și îmi forfotește. Ultimul lucru pe care l-am mâncat a fost batonul de ciocolată de aseară. Am împins cât colo castronul cu cereale pe care mi l-au dat de dimineață, dar îmi era sete și am băut paharul cu lapte. Cât de rău îmi pare că nu am ajuns în Mexic. Sunt atât de obosit acum; îmi simt capul greu. Închid ochii și îmi lipesc obrazul de genunchi, simțind cum genele îmi gâdilă pielea. Îmi place senzația și de aceea închid și deschid ochii în mod repetat.

Mă trezește un zgomot. Este cheia care se învârte în broască. Polițiștii intră în cameră. Bărbatul pare încă nervos, iar doamna pare tristă.

– Samuel, înțelegem cât de supărat ești, zice ea, cu o voce scârbos de mieroasă. Te iert pentru că m-ai lovit. Știu că a fost din pricina furiei și a confuziei care te-au cuprins.

– Dar să știi, o întrerupe bărbatul, că dacă mai faci așa ceva, vor exista consecințe.

– Haide să mâncăm ceva, zice doamna, cu o voce falsă, veselă.

– Hai, băiete, adaugă bărbatul, când vede că nu mă clintesc din loc.

– Când o pot vedea pe mama? întreb eu din nou.

Se uită unul la altul, iar bărbatul ridică dintr-o sprânceană. Apoi se apleacă și mă trage în sus de cot.

Mă duc într-o cantină unde oamenii stau la coadă pentru a-și alege mâncarea.

– Poți să iei orice dorești, spune doamna.

Când ajung la casă, tava mea este tot goală. Nu vreau să mănânc, deși am un gol în stomac. Cei doi găsesc o masă liberă și ne așezăm. Simt ochii oamenilor ațintiți asupra noastră, mă uit în jur și ei își feresc privirile.

– Fac pe dădaca, îi șoptește bărbatul, la ureche, doamnei. Când eu lucrez la un caz. N-am timp pentru rahaturi de-astea.

– Șșș.

Femeia se uită la el cu coada ochiului.

Dar pun pariu că a vrut să aud ce a zis. Mă urăște. O simt.

Femeia îmi pune în față o farfurie cu cartofi prăjiți și desface o cutie de cola, înfigând în ea un pai, înainte de a o împinge spre mine. Iau un cartof. Doamna zâmbește, iar eu îl pun la loc. Nu mă ating de cola. Doamna ridică hotdogul din farfuria ei și ia o mușcătură, iar ketchupul țâșnește pe la capete.

– Samuel, hai s-o luăm de la capăt.

Mai ia o îmbucătură din hotdog și se uită la mine.

– Am început cu stângul. Știu că îți este greu. Putem chema psihologul cu care ai vorbit mai devreme, să vedem dacă te mai poate primi la o ședință. Ai vrea?

Îmi zâmbește ca și cum mi-ar fi oferit un cadou.

Mă întreb cum de poate fi atât de proastă.

Dar ea nu mai tace odată din gura aia mare.

– Mama ta de aici, ea și tatăl tău au făcut bine când te-au adus în America. Dar ar fi trebuit să informeze autoritățile când au sosit. Așa i-am fi putut găsi pe părinții tăi adevărați și am fi scutit pe toată lumea de multă suferință.

– Nu îmi pasă! Mă bucur că nu au făcut-o. O vreau pe mama mea.

Îmi trec mâinile prin păr, temându-mă că le-aș putea îndrepta din nou împotriva ei.

– Vreau să merg acasă.

– Samuel, trebuie să înțelegi, casa ta nu mai e unde a fost până acum.

Îmi pun mâinile la urechi, încercând să nu mai aud.

Dar este imposibil. Bărbatul vorbește tare.

– Samuel, părinții tăi adevărați au dreptul să te vadă. Ești fiul lor, iar mama ta te-a dat numai pentru că a fost silită de împrejurări. Nu vrei să o cunoști?

– Nu! Nu e mama mea adevărată. O urăsc.

Îmi ridic privirile furioase spre el.

– Sam-uel, face femeia, cu ochii măriți. Să nu mai spui asta. A suferit atât de mult.

– Bine. O urăsc. Păcat că n-a murit.

Simt că oamenii se întorc să ne privească.

– Nu știi ce spui.

Obrajii femeii s-au înroșit puternic.

– Ești supărat.

Nu mă pot abține. Pe obraji mi se preling lacrimile. Mă doare pieptul când încerc să le rețin. Nu am aer.

– Ar trebui să mergem, zice bărbatul, ridicându-se și punându-și brațul peste umărul meu.

Mă simt prins în capcană. Nu mă pot mișca, iar respirația mi-e atât de rapidă de parcă mă înec.

59

Paris, 17 iulie 1953
Sarah

În inima ei, a știut întotdeauna că fiul ei era în viață, undeva. O mamă simte astfel de lucruri.

Momentul în care și-a împins copilul în brațele lucrătorului feroviar i-a rămas întipărit în memorie. L-a reluat de nenumărate ori în gând, zăvorând în amintire forma exactă a cicatricei care tăia obrazul bărbatului. Iar când bărbatul acela l-a strâns în brațe pe Samuel, ea a văzut că avea numai două degete la mâna stângă. Știa că va avea grijă de fiul ei, așa cum îi spusese rabinul de la metrou – Dumnezeu îl va apăra. Știa că îl va regăsi pe bărbatul de pe peron. Doar că nu prevăzuse cât de mult va dura.

Se întoarce pe o parte, încercând să își găsească o poziție confortabilă pe pernă, dar e prea fericită ca să poată dormi. Mâine este ziua pe care nici nu mai îndrăznea să creadă că o va apuca. Fericire pură îi curge prin vene, un sentiment pe care aproape că nu îl mai recunoaște. Își dă seama cât de apatică a fost și cum, în ultimii nouă ani, nu a făcut decât să imite aparența unei vieți adevărate. Pentru prima dată de când l-a dat din brațele ei, se simte vie. Și este recunoscătoare pentru asta.

– Îți mulțumesc, Doamne, șoptește în pernă.

Desigur, el nu mai e un bebeluș. Are deja nouă ani și este un băiat frumos, judecând după fotografiile care le-au fost arătate. S-a uitat cu atenție la poze, privindu-l adânc în ochi, și și-a văzut familia. Privirea tatălui ei se regăsea în ochii întunecați și inteligenți ai lui Samuel, sclipind de curiozitate, iar nasul delicat îl moștenise de la mama ei. David era și el prezent, în postura lui, în felul în care își ținea bărbia ridicată, cu un aer demn. Doar cu ea nu i se părea că seamănă deloc.

Știe că nu va fi ușor. Băiatul nu știe franceza și va trebui să găsească un mod de a comunica, dar legătura dintre ei va fi mai profundă decât limbajul. Asta o face să își pună din nou întrebări despre legătura pe care soții Beauchamps o au cu fiul ei. Nu îi face plăcere să stăruie asupra acestui gând, căci îi dă o stare de neliniște să își amintească de relația pe care copilul ei a stabilit-o cu cei pe care îi credea a fi părinții lui. Cel mai rău este gândul că Samuel iubește o altă femeie ca pe o mamă. Tăria acelei legături o înspăimântă.

Îi place să își imagineze că este mai apropiat de bărbat decât de femeie. Poate înțelege acest lucru, pentru că el a fost cel care l-a luat pe Samuel. Poate că femeia nici nu a vrut să accepte copilul altcuiva. Așa s-ar putea explica de ce nu i-a vorbit niciodată lui Samuel în franceză, limba ei maternă. Cum de nu i-a cântat cântecele pe care ea însăși le-a învățat în brațele mamei ei?

Gata, ajunge. Trebuie să înceteze să mai scormonească trecutul. Totul s-a sfârșit acum. Trebuie să facă planuri pentru ce urmează. Psihologul i-a zis că Samuel ar trebui să vorbească fluent franceza în șase luni, atâta vreme cât vor aplica metoda imersiunii, care presupune expunere totală la limba franceză, fără vreo interferență sau traducere în prima lui limbă; nu o poate numi limba lui maternă. Prin urmare, nu trebuie să apeleze niciodată la engleză – nu că ar ști să o facă –, iar el nu trebuie să aibă nici un fel de contact cu părinții care l-au crescut, nici măcar prin intermediul scrisorilor.

A fost agitată întreaga zi, pregătindu-i dormitorul, cumpărând alimente pe care își imaginează că le preferă băieții de nouă ani. Mai întâi a făcut pâine *challah* după rețeta ei, adăugând stafide, ca o surpriză plăcută. Apoi a cumpărat un sac mare de cartofi, pentru că o prietenă i-a zis că în America se mănâncă tot timpul cartofi, chiar și la micul dejun. Imaginează-ți așa ceva! Ar putea face chiftele din cartofi ca aperitiv, apoi *gratin dauphinois* ca garnitură pentru *kibbeh*-ul din miel. Sau ar fi deja prea mult? La desert va face o prăjitură de mere, îndulcită cu miere. De obicei o pregătește de Anul Nou, dar acum vrea să o facă pentru a marca un nou început, căința și iertarea mergând mână în mână. Abia așteaptă ca mama, tatăl și fiul să se așeze la masă împreună, să rupă pâinea împreună. Este tot

ceea ce își dorește, iar gândul la acel moment îi face inima să bată mai tare.

David se întoarce cu spatele la ea în somn. Îl cuprinde cu brațele și își afundă capul în ceafa lui.

– Dormi? îi șoptește.

– Da, murmură el.

Rămâne întinsă, simțindu-se neliniștită. David se întoarce din nou spre ea și îi caută mâna sub pătură.

– Totul va fi bine, nu-i așa, David?

– Fiul nostru vine acasă, Sarah. Vom putea să trăim din nou.

– Aș fi vrut… Aș fi vrut doar ca Beauchamps să nu fi primit sentința aceea de doi ani. Mi se pare foarte severă. În definitiv, i-a salvat viața lui Samuel.

– Știu. Știu. Dar nu a fost decizia noastră. Și nu trebuie să uităm că l-a ținut ascuns de noi în toți acești ani.

Ea îl strânge de mână.

– Da, știu. Îți amintești când s-a născut?

– Cum aș putea să uit?

– Ai fost atât de curajos, cum l-ai ajutat, singur, să vină pe lume.

– Eu cred că tu ai fost cea curajoasă.

Sarah zâmbește în întuneric.

– Am avut încredere în tine și știam că știi ce faci.

– Da, uneori e util să fii biolog cercetător, nu crezi?

– M-am bucurat că am născut acasă, dar a fost greu să plec atât de curând după naștere.

Se cuibărește lângă el, amintindu-și cum au fost nevoiți s-o rupă la fugă spre casa unde urmau să se ascundă.

Acolo se opresc. Nici unul dintre ei nu poate să vorbească despre noaptea următoare, deși amândoi se gândesc la ea. Sarah știe că David se învinuiește pentru ceea ce s-a întâmplat. Nu a putut să-i apere pe ea și pe fiul lor, așa cum a promis. S-a agățat de ea, așa cum ea se agăța de prunc, iar camionul militar în care fuseseră aruncați gonea pe străzile întunecate și pustii ale Parisului.

– Îmi pare rău, Sarah. Îmi pare rău.

Și-a pus haina pe umerii ei, iar ea a înțeles că voia să îi dea totul. I-ar fi dat și cămașa de pe el și ar fi rămas așa, la bustul gol, dacă ar fi

crezut că îi e de ajutor.

Când au ajuns la Drancy, iar bărbații au fost separați de femei, s-a agățat de ea, înfruntând loviturile gardienilor. În cele din urmă, Sarah a trebuit să îl implore să îi dea drumul.

– Nu muri, i-a spus ea. Rămâi în viață pentru mine și Samuel.

Și a știut că o va face.

60

California, 17 iulie 1953
Sam

– Nu mă pot duce în Franța. Eu sunt american și nici nu vorbesc franceza, îi zic din nou doamnei, după prânz, când ne întoarcem în camera cea mică.

– Un băiat isteț ca tine va învăța foarte repede. Măcar e același alfabet.

O privesc țintă.

– Chineza ar fi mult mai grea, adaugă ea. Stai jos. Îți aduc reviste cu benzi desenate ca să ai ce citi.

Fac cum mi s-a spus, pentru că bărbatul mă urmărește neîncetat. Îmi este frică să rămân singur în cameră cu el și, când ea pleacă, las privirea în jos, spre masă, ca să nu fiu nevoit să îi văd ochii reci. Dar îl aud pășind spre mine. Îmi îngrop capul în mâini, rugându-mă să se întoarcă mai repede doamna.

– Ascultă, puștiule, zice el, punând o mână pe umărul meu. Va trebui să te oțelești un pic. Gata cu plânsu'. Noi avem o treabă de făcut aici, iar tu ne-o îngreunezi.

Mă strânge cu putere de umăr. Mă doare. Îmi țin respirația, ca să nu scot nici un sunet.

Tocmai atunci, se deschide ușa. Dau drumul aerului din piept și ridic privirea. Mă simt cumva ușurat să o văd din nou pe doamna că s-a întors, zâmbind fericită, cu un vraf de reviste în brațe. Îmi întinde în față o întreagă colecție de *Captain America* și *Batman și Robin*. Vreau să îi mulțumesc, dar nu îmi vin cuvintele.

– Rămân eu cu el, zice, întorcând capul spre bărbat. Poți să-ți continui munca.

Mă prefac că citesc *Captain America*, așteptând ca el să plece.

– Nu uita ce ți-am spus, puștiule, mă previne el, în timp ce închide ușa.

Doamna se așază lângă mine și scoate niște hârtii.

– Ce ți-a spus? întreabă ea, fără să se uite la mine.

– Nu știu.

Mă prefac din nou că citesc benzile desenate.

– Eu nu sunt psiholog, Samuel, dar poți vorbi despre ce se întâmplă. S-ar putea să-ți fie de ajutor.

Clatin din cap și văd cum o lacrimă grasă cade pe revistă, mânjind cuvintele tipărite.

– Nu vreau decât să o văd pe mama.

– Samuel, spune ea, cu un oftat adânc. Totul va fi bine. Acum îi ai pe părinții tăi adevărați. Cred că ești foarte nerăbdător să îi cunoști.

– Nu vreau să-i cunosc. Vreau s-o văd pe mama. Se întoarce în curând?

– Te rog, Samuel, nu mai spune asta.

– Numele meu nu este Samuel! Mă cheamă Sam!

– Te cheamă Sam aici, în America, dar în Franța îți vor spune Samuel.

O țintuiesc cu privirea. Ce vrea să spună?

– Samuel este numele tău adevărat, iar în Franța numele nu se prescurtează. Așa mi-a zis doamna psiholog. S-a interesat. Se pare că sunt câteva diferențe cu care va trebui să te obișnuiești.

– Dar nu mă duc! Am spus că nu mă duc.

– Bine, bine.

Mă întreb dacă a înțeles, în sfârșit. Dar apoi spune:

– Au școli minunate în Franța, în scurtă vreme îți vei face prieteni noi.

– Nu vreau prieteni noi. Vreau prietenii mei vechi.

Îmi pune o mână pe umăr.

– Samuel, vei rămâne aici în seara asta, apoi, mâine, domnul Jackson te va conduce în Franța.

– Nu! Vă rog, nu! Voi fi cuminte. Promit.

Sar de pe scaun.

– Vă rog, nu mă trimiteți acolo. Vă rog.

– Șșș, șșt.

Se ridică și mă îmbrățișează. Nu mă mai pot abține. Cad la pieptul ei mare și moale, în care îmi ascund capul. Lacrimile nu se lasă așteptate. De data aceasta nu încerc să le opresc. Durerea e prea mare. Simt cum mi se scurg mucii pe hainele ei.

– Șșș, scumpete, șoptește ea, cu mâna la ceafa mea. Dă-i drumul. Mai bine decât să ții totul în tine.

Aud cum se deschide din nou ușa și pașii cuiva care intră în cameră. Persoana respectivă mă atinge ușor pe braț, apoi îmi strânge pielea.

– N-o să te doară. E numai o înțepătură.

61

Paris, 18 iulie 1953
Sam

Am ratat decolarea. Nici de aterizare nu îmi amintesc. Doctorul mi-a făcut o injecție, sau poate două. Una în cameră și alta înainte de a urca în avion. Nu îmi amintesc de noaptea dintre cele două zile, dar știu că a existat o noapte, pentru că acum e din nou dimineață.

Capul meu este culcat pe o pernă moale și îmi dau seama că stau așezat într-un scaun mare, alb, într-o încăpere albastră. Mă simt confuz. Când mă uit în jur, văd un bărbat cu păr castaniu, îmbrăcat într-o cămașă roz. Se uită fix la mine. Vreau să alunec din nou într-o altă lume. Îmi las pleoapele să se închidă.

Îl aud vorbind ca prin vis. Are un accent ciudat. Îmi amintește oarecum de cel al mamei; uneori, cuvintele o iau în sus, când ar trebui să coboare.

– Știm că îți este foarte greu. Samuel. Samuel.

Deschid ochii, iar el îmi dă un pahar cu suc de portocale.

– Bea asta.

Sorb din pahar. Sunt atât de însetat, încât îl beau pe tot. Îmi întinde un pateu. Îmi înfig dinții în el. Are gust de unt, este delicios și îmi dau seama cât de foame mi-e.

– Mai vrei unul? zice el.

Încuviințez din cap, iar el scoate un alt pateu din punga de hârtie pe care o ține în mână.

Îmi înfig dinții în el și-l devorez din trei mușcături. Mă simt bine acum, că am ceva în burtică. Nu vreau să mă gândesc ce se va întâmpla mai departe cu mine. M-ar face să simt iar greața și năuceala. Mă uit la bărbat, întrebându-mă de ce poartă o cămașă roz. E o culoare pentru fete.

El începe din nou să vorbească.

– Părinții tăi adevărați au suferit atât de mult, iar acum sunt foarte fericiți să te cunoască.

În afară de cămașa roz, are și o cravată mov.

– Acum sunt la Paris?

– *Mais oui*. A fost o călătorie lungă, dar ne bucurăm că te afli acum aici, spune el, zâmbitor.

– Când pot s-o văd pe mama?

– Samuel…

– Numele meu este Sam.

– Îmi pare rău, Sam.

Își trage un scaun lângă mine.

– Vom face tot ce putem ca să te ajutăm. Pot să îți spun o poveste? mă întreabă, iar eu ridic din umeri.

El începe să-mi istorisească o poveste despre un tigru care se pierde în junglă și este adoptat de o familie de gorile, dar când ajunge la partea unde tigrul trebuie urcat în copaci de către gorile, îmi pierd concentrarea. Vocea lui este caldă și blândă și înțeleg ce încearcă să facă. E penibil. Ăsta-i cuvântul potrivit. Penibil. Așa e el. Polițiștii erau doar proști. Pentru bărbatul cu cămașă de fată, cuvântul potrivit este penibil.

– Sam, zice, atingându-mă pe umăr.

– Vreau să mă culc la loc.

Îmi întorc capul spre pernă și închid ochii.

– Sam, părinții tăi sunt aici, așteaptă să te vadă.

– Mami, tati? Sunt aici?

– Mă refer la părinții tăi francezi, părinții tăi adevărați.

– Ăia nu sunt părinții mei adevărați. Doar ți-am spus!

Sar de pe scaun, dar îmi simt picioarele moi, ca de gelatină. Cad la loc. Mă doare foarte tare capul. Îl prind între palme, încercând să opresc bubuiturile. El își pune mâinile pe umerii mei. Încerc să i le îndepărtez, dar nu pot. Mă simt atât de slăbit.

– Sam, te rog. Trebuie să te liniștești.

– Lasă-mă în pace.

– Trebuie să încercăm cu toții să facem lucrurile să meargă, inclusiv tu, Sam. Te rog să nu te mai porți așa.

– Mă lăsați să mă duc acasă?

– Noi…
Un ciocănit în ușă îi întrerupe răspunsul.
În cameră intră doi oameni.

62

Paris, 18 iulie 1953
Sarah

– Samuel… Samuel.

Ochii i se umplu de lacrimi când se uită la el. Vede că a plâns, dar este frumos, așa cum și l-a imaginat, cu păr negru mătăsos, piele fină, măslinie, nasul delicat și ochii căprui-închis. Îl soarbe din priviri, ca un călător pierdut în deșert, rămas zile la rând fără apă.

Simte cum David o strânge de mână și aproape că o doare.

– E Samuel, nu-i așa? E chiar el, zice, dar glasul i se frânge.

Sarah își desprinde privirea de la fiul ei, pentru a vedea o lacrimă tăcută care se prelinge pe obrazul soțului ei.

– Da, David. E Samuel.

Apoi întoarce din nou capul spre el. Nici nu-i vine să creadă că e aievea.

– Samuel, murmură ea. Te-am găsit.

David își desface brațele și face un pas înainte, spre el. Sarah îl vede pe Samuel cum împietrește și se dă înapoi, lipindu-se de peretele din spatele lui.

Întinde o mână și îl oprește pe soțul ei.

– Așteaptă.

Psihologul care i-a urmat în cameră tușește.

– Va avea nevoie de timp ca să se acomodeze. Permiteți-mi să v-o prezint pe Madame Demur, interpreta noastră.

Timp de o clipă, privirile li se întorc de la Samuel către femeia minionă, îmbrăcată într-un costum azuriu, care stă în picioare lângă psiholog. Dau mâna cu ea.

– Voi traduce pentru dumneavoastră în franceză și pentru fiul dumneavoastră în engleză.

Fiul dumneavoastră. Da. Este adevărat, acum au un fiu. Dar el s-a retras cât mai departe de ei în mica încăpere, cu palmele lipite de perete și ochii măriți de spaimă, ca un animal încolțit.

– Bună dimineața.

Un bărbat îmbrăcat într-o cămașă roz și un costum de culoare gri-închis le întinde mâna.

– Doamnă și domnule Laffitte, mă bucur să vă cunosc.

Sarah își dă seama că trebuie să fie viceprimarul.

– Vă rog să luați loc, zice el, trăgând niște scaune în dreptul lor.

Se așază cu toții, ascultători, formând un mic semicerc. Bărbatul bate ușor cu palma peste scaunul gol de lângă el.

– Vino și așază-te, Samuel.

Vocea îi este blândă și duioasă, dar Samuel se uită la el cu dispreț, fără să se urnească din locul lui de la perete.

David se prinde cu mâna de barbă, ca și cum s-ar agăța cu disperare de viață. Sarah își simte gâtul ca o rană vie, cu toate cuvintele pe care vrea să le spună captive înăuntru.

Samuel spune ceva în engleză. Ei așteaptă ca interpreta să vorbească.

– Spune că nu se simte bine.

– Spuneți-i că putem merge acasă acum.

David se trage de barbă. Sarah știe că el nu vrea decât să plece cât mai repede de acolo și să își ducă fiul acasă.

Interpreta se întoarce spre Samuel și îi traduce în engleză.

El scutură puternic din cap, fluturând din părul lui negru și mătăsos.

Sarah înțelege că trebuie să îi distragă cumva atenția. Deschizând geanta, bâjbâie înăuntrul ei cu mâini tremurânde, căutând fotografiile pe care le-a adus cu ea. I le întinde.

– Samuel, vrei să vezi câteva poze cu familia ta?

Interpreta traduce, iar Samuel scutură din nou din cap.

– Vreau acasă. Mi-e rău.

Sarah nu are nevoie de traducere aici, înțelege sensul, dar interpreta le redă totuși cuvintele băiatului.

– Spuneți-i că, de-acum, casa lui este aici, zice David, luând mâna de la barbă.

În vreme ce femeia traduce, Sarah vede cum chipul fiului ei devine și mai palid. Fără întârziere, îi întinde o fotografie.

– Uite, Samuel.

Se ridică și face un pas spre el. Simte un val de ușurare văzându-l că își coboară privirea spre fotografia cu mama și tatăl ei.

– Aceștia sunt bunicul tău și bunica ta. Bunicul a fost foarte chipeș, la fel ca tine, zice ea, punând un deget șovăielnic lângă imaginea tatălui ei.

Vocea i se frânge în timp ce își amintește de ultima dată când și-a văzut părinții.

Samuel își întoarce privirea.

David preia inițiativa, iar în timp ce vorbește, își trece din nou degetele peste barbă.

– Spuneți-i lui Samuel că trebuie să meargă acum în noua lui casă.

Așteaptă ca doamna să traducă, și adaugă:

– Știm că îi va fi greu. Este numai un copil, dar nu trebuie să-l compătimim pentru asta. Ca adulți și părinți, e de datoria noastră să-l ajutăm să-și formeze caracterul, să-l ajutăm să descopere cine e și cărui loc îi aparține.

Se oprește din nou, așteptând traducerea.

– Recunoaștem meritul lui Jean-Luc Beauchamps de a-l fi salvat pe fiul nostru de la o moarte sigură la Auschwitz și înțelegem de ce și-a închipuit că am murit acolo. Dar acum trebuie să ne concentrăm eforturile asupra lui Samuel și să-i asigurăm o perioadă de tranziție cât mai lină. Noi suntem părinții lui și îl iubim.

Sarah nu este sigură cui i se adresează discursul. Se întreabă dacă este felul lui David de a-l înștiința pe Samuel cu privire la ceea ce gândește. Știa, desigur, că prima întâlnire va fi dificilă, că, cel mai probabil, Samuel îi va respinge. S-au pregătit pentru această clipă, au căzut de acord că vor trebui să fie răbdători, că vor trebui să îi acorde timpul necesar.

Deodată, Samuel scoate un sunet ciudat, se apucă cu mâinile de stomac și se încovoaie.

Sarah și David se reped amândoi spre el. Dar viceprimarul este cel care îl prinde pe Samuel de braț și vrea să îl conducă afară din cameră. Din nefericire, cei doi nu ajung la timp și Samuel vomită

peste tot, sucul de portocale țâșnindu-i din gură pe covorul bleumarin. Apoi se prăbușește în brațele bărbatului cu cămașă roz.

63

Paris, 18 iulie 1953
Sarah

Doctorul a pus leșinul lui Samuel pe seama decalajului de fus orar și a faptului că organismul lui și-a pierdut ritmul natural; le-a spus că se va simți bine a doua zi, odată ce ceasul lui interior se va regla. Sarah nu crede o iotă. Știe că este vorba de trauma de a-i fi părăsit pe oamenii pe care îi consideră părinți, oamenii pe care îi iubește. Nu a putut privi când doctorul l-a pălmuit, încercând să îl readucă în simțiri. A lăsat capul în piept când i-a dat niște pastile și un pahar cu apă, ridicând însă privirea la timp pentru a vedea cum îi cade din nou capul, fără vlagă. Sentimentul de vinovăție o copleșește, răpindu-i toată bucuria pe care o simțise înainte.

David îl poartă pe brațe până la mașină și îl întinde pe bancheta din spate. Sarah urcă pe cealaltă parte, îi ia capul lui Samuel, i-l ridică și și-l așază în poală. Îi mângâie părul, surprinsă să vadă cât de fin și de moale este. Iubirea față de el îi umple inima îndurerată și simte dorința și nevoia de a absorbi fiecare detaliu al ființei lui, de a se agăța de el și de a nu-i mai da drumul niciodată.

În timp ce șoferul virează pe străzile înguste spre casa lor din cartierul Le Marais, David, aflat pe scaunul din față, se întoarce și se uită la soția lui. Nu știe ce să îi spună. Nu așa trebuiau să își aducă băiatul acasă, drogat și inconștient.

– David, va fi bine, nu?

El continuă să se uite la ea, cu pupilele întunecate de suferință, cu chipul palid ca luna.

– Poate că ar fi trebuit să mergem în America, să-l întâlnim acolo mai întâi. Ce se întâmplă acum e prea traumatizant pentru el.

David se întoarce spre ea cu tot trupul, ca să îi poată vorbi.

– Sarah, știam că nu va fi ușor. Va trebui să fim foarte puternici. Nu uita ce ne-a spus psihologul: copiii se adaptează foarte ușor. Are nevoie de timp, asta-i tot. Vom fi din nou o familie.

Familie. Ce înseamnă asta cu adevărat? A pierdut cei mai importanți ani din viața lui Samuel: primul lui zâmbet, primii pași, prima zi de școală, când a învățat să citească și când și-a făcut prieteni, curiozitățile lui. Nu a fost alături de el ca să îi răspundă la întrebări, când încerca să dea un sens lumii. Acestea sunt lucrurile care te fac să fii părinte. Pentru el, ea e o necunoscută.

Nu poate scăpa de sentimentul tulburător că au făcut o greșeală îngrozitoare aducându-l înapoi la Paris în felul acesta. Nimeni nu a stat să se întrebe dacă procedează corect. În mintea lor, totul era limpede: copilul trebuie înapoiat părinților săi adevărați. Iar cuvântul acesta. Părinți. Nu este sigură că se simte ca un părinte. O senzație teribilă îi prinde inima ca într-un clește, spunându-i că ea nici nu îl cunoaște măcar pe băiatul acesta.

Când ajung la blocul lor, David îl duce pe Samuel în brațe pe scări, până la etajul al patrulea, unde locuiesc ei, și apoi în dormitor. Îl întinde pe pat, îi scoate pantofii și jacheta și îl acoperă cu o pătură. Sarah îl privește din pragul ușii cum îngenunchează pe podea lângă pat, aplecându-se peste fiul lor, îndepărtându-i părul de pe frunte ca să îl sărute. Apoi bagă mâna în buzunarul jachetei și scoate o cutiuță din lemn. Pășește și ea în cameră, stând acum în spatele lui și privindu-l în timp ce sărută cutia și apoi o pune pe pernă, lângă capul lui Samuel. Simte cum îl podidesc lacrimile, de parcă ar fi ale ei. Apoi le vede cum îi alunecă în tăcere pe față.

David, care a fost ancora ei în toți acești ani. David, care îi înțelege durerea, dar nu îi îngăduie să o înece. David, care a ținut-o mereu în picioare și i-a ținut capul deasupra apei, pe când tot ce își dorea ea era să închidă ochii și să se scufunde. Nu l-a văzut plângând decât o singură dată, atunci când l-a găsit, după ce au fost evacuați de la Auschwitz. S-a prăbușit în zăpadă, ținându-se de ea, repetându-i numele, ca o rugăciune, în timp ce lacrimile i se prelingeau pe față.

Este un bărbat puternic, iar credința lui e de nezdruncinat. Dar ea nu este convinsă că acum este nevoie de putere. Puterea este prea

rigidă, prea dură. În loc să se agațe cu dinții de principiile și drepturile lor, poate ar fi mai bine să aibă o minte mai deschisă. Problema e că nici ea nu știe de ce ar fi nevoie. Se simte pierdută și nimic nu mai este cum părea odată.

64

Paris, 25 iulie 1953
Sam

Săptămâna trecută, în prima mea zi aici, m-am trezit într-un pat străin și am găsit pe pernă o cutiuță. Semăna cu un mic cufăr cu comori. Unele părți erau sculptate în afară și avea un cârlig micuț de unde se deschidea. Am tras de el; interiorul era îmbrăcat în catifea roșie și chiar conținea o micuță comoară. Erau niște monede, o bomboană de ciocolată împachetată în foiță aurie, niște pietre colorate și o bucățică de hârtie rulată și sigilată cu ceară roșie, adevărată, ca un pergament. Am desfăcut hârtia și am citit mesajul. Era în engleză: *Samuel, fiul nostru, tu ești comoara pe care nu am încetat niciodată să o căutăm*. Am mototolit hârtia și am îndesat-o înapoi în cutiuță.

O săptămână oribilă a trecut până acum. Dorm mai tot timpul, iar uneori, când am noroc, visez că sunt acasă.

Dar în dimineața aceasta, mă smulg din visul meu niște zgomote care vin din bucătărie. Încerc să le ignor și alunec la loc în visare. E o zi însorită, iar eu tocmai mă pregătesc să mușc dintr-o înghețată de ciocolată. Nu visez întotdeauna atât de frumos, iar visul acesta vreau să-l mai prelungesc puțin. Aproape am reușit, când îmi aud numele. Pun pariu că vorbesc despre mine, că spun că sunt un copil îngrozitor.

Totul este diferit aici. Groaznic de diferit. Totul e vechi. Nu e un loc pentru copii. Chiar și mirosurile sunt vechi, ca acela al mobilei lustruite, al fumului de trabuc și al brânzei puturoase. Îmi este dor de mirosurile de acasă: de gogoși calde, vată de zahăr, de aromele din parcul de distracții.

Și oamenii sunt diferiți aici. Sunt mai rigizi, mai înțepați. Te sărută pe obraz, dar nu e un sărut adevărat. Doar plutește pe lângă tine. Eu

stau mereu ca un băț, prefăcându-mă că sunt în altă parte. Îmi lipsesc îmbrățișările din America – calde și moi. Oamenii de aici nici nu zâmbesc când te întâlnesc. Spun *bonjour* din vârful buzelor, nu ca acasă, unde oamenii zâmbesc tot timpul. Totul este mai mare și mai frumos în America.

Singurul lucru care îmi place cât de cât aici este *le goûter*, gustarea pe care o iau după-amiaza – baghetă de la brutărie, caldă încă, umplută cu pătrățele de ciocolată neagră. Celelalte mâncăruri sunt un pic cam ciudate, iar la masă totul este servit separat. Mai întâi legumele, ca, de pildă, morcovi la grătar, apoi o bucată de carne sau de pește și după aceea uneori se servește salată. De obicei este și un desert, dar de cele mai multe ori sunt numai fructe tăiate bucăți. Și nu ai voie niciodată să-ți iei ceva din frigider sau din dulap. Totul trebuie servit cum se cuvine, la masă. Ei nici nu știu măcar ce e acela un hotdog! Nu au băuturi carbogazoase, numai niște sirop de un roșu-purpuriu pe care îl amestecă cu apă și căruia îi spun *grenadine*. Nu are nici un gust.

Însă cel mai straniu lucru sunt băile. Toaleta este o gaură în pământ și trebuie să stai pe marginile ei și să te ghemuiești deasupra, ca să faci pipi sau caca. De obicei îmi stropesc picioarele. Nici măcar nu este în apartament, ci afară, pe coridor.

Cel puțin m-am oprit din plâns; în timpul zilei, adică. Noaptea mă trezesc uneori plângând, când am coșmarul acela care se tot repetă. Cel în care alerg prin păduri în întuneric, sărind peste pâraie largi, cad în cratere ascunse, alerg, alerg până când picioarele nu mă mai ascultă. Apoi mă dau bătut și zac acolo îngrozit, așteptând ca monstrul să mă mănânce. În clipa în care este gata să mă muște de picior, țip. Țipătul mă trezește. În vis, țip cu putere, dar când mă trezesc, îmi dau seama că abia dacă am scos un gângăvit. Mă tem că monstrul se ascunde undeva în cameră, așteptând să își înfigă colții în mâna mea. Vreau să strig după cineva, dar îmi este atât de teamă de vocea mea, că nu pot țipa. Și, oricum, nu e nimeni aici care ar putea să mă ajute. Așa că rămân întins în pat, încercând să găsesc gânduri mai fericite. Îmi amintesc de plajă, de ocean, de curtea școlii, unde copiii se joacă și strigă. Uneori mă ajută să adorm la loc.

Simt un gol în mine. În fiecare dimineață, când mă trezesc, e acolo. Nu dispare niciodată. Amintirea mamei, luată pe sus de polițiști, îl cască și mai mult și de aceea încerc să nu îmi amintesc asta. A strigat numele meu din nou și din nou și cred că a și lovit un ofițer, dacă nu cumva eu am făcut-o? Amintirile mi se învălmășesc în cap.

„Nu e vina ta“, îmi repetă toată lumea. Nu înțeleg ce vor să spună. De ce ar fi vina mea? Pentru că m-am născut într-un loc nepotrivit, așa cum a zis mama. Dar nu am ales eu unde să mă nasc. Dacă aș fi putut alege, nu aș fi ales niciodată Franța, asta-i sigur. Urăsc locul ăsta. Îmi face rău la stomac, iar picioarele mă mănâncă iar îngrozitor.

– *Sam-uel, le petit déjeuner est prêt*, se aude prin ușă vocea lui Nenea Barbă.

Mă întorc cu fața la perete.

– Pleacă, pleacă. Numele meu este Sam, șoptesc eu în pernă.

Dintr-odată însă, este în camera mea, deschizând ferestrele pentru a ridica obloanele metalice. Lumina se revarsă înăuntru.

– *Qu'est-ce qu'il fait beau,* zice pe un ton fals, de veselie și optimism. Se apleacă peste mine și îmi ciufulește părul. *As-tu bien dormi?*

Trag de mine să mă ridic din pat, îmi pun papucii și halatul de casă și apoi stau o vreme pe marginea patului. Nu mă grăbesc. Privesc de jur împrejur prin cameră, la avionul din lemn care atârnă din tavan pe un fir de sârmă, plutind deasupra biroului. La fotografia înrămată de pe perete, care înfățișează câteva persoane îmbrăcate în negru – sau așa o părea, din cauză că fotografia e alb-negru? Poate că sunt îmbrăcate în haine mov sau verzi. Oricum ar fi, nimeni nu zâmbește în poză. Pe același perete, se află bustul din lut al unui marinar, cu părul de un blond aprins și purtând o cămașă în dungi albe și albastre. Mă bagă în sperieți.

– *Allez, Samuel*.

Nenea Barbă se îndreaptă spre ușă. Nu am de ales și îl urmez.

La micul dejun, avem un coș cu felii de baghetă și un bol cu ciocolată caldă. Toate sunt întinse pe o față de masă galbenă, din plastic. Nu folosesc farfurii; în schimb, adună firimiturile în palmă la sfârșit și le aruncă pe fereastră. Ei își înmoaie pâinea în bolurile cu

cafea, dar eu refuz să înmoi pâinea mea în ciocolata fierbinte. Întind pe felia mea unt și gem de caise din belșug. Ce dezgustător mi se pare să-ți plutească toate firimiturile alea în băutură! Și cine a mai pomenit să bei dintr-un bol? Nici nu au căni adevărate în casa asta, numai cești, ca dintr-un set de ceai pentru păpuși.

Ei vorbesc, dar eu nu înțeleg o iotă! Am învățat numai să spun *oui* pentru „da“ și *non* pentru „nu“.

După micul dejun, mă duc în camera mea, ca să mă îmbrac. Hainele mele stau toate împăturite într-un șifonier din lemn lucios, care miroase ca și cum ar avea o sută de ani. În ușă, este o cheie mare, metalică – am încercat-o și am descoperit că, într-adevăr, funcționează. Ai putea încuia pe cineva înăuntru. Mai toate hainele mele sunt cele de acasă. Au ajuns și ele aici într-un fel sau altul, la fel ca mine.

Trag o pereche de jeanși de pe raft și tricoul meu galben. În timp ce mă îmbrac, mă întreb unde mă mai duc astăzi. Am urcat deja în Turnul Eiffel. Am privit tot Parisul de sus, de parcă m-aș fi aflat într-un avion.

Nenea Barbă deschide ușa și intră numaidecât înăuntru.

– *Allez, Samuel. Nous allons sortir, toi et moi.*

Cumva, înțeleg că vom ieși în oraș. Nu mă întreba cum de știu. Îmi dau seama, pur și simplu. Mă ridic și îl urmez spre ușa de la intrare, apoi în jos pe scări și afară, în stradă.

Trotuarul este atât de îngust, încât nu putem merge unul lângă altul. Ceea ce este bine, pentru că am senzația oribilă că m-ar lua de mână dacă ar putea. În schimb, merge în spate, ținând o mână pe umărul meu, ca o greutate de plumb. Din când în când mă strânge de umăr ca să încetinesc, apoi îmi arată ceva, îndrugând niște cuvinte în franceză.

În Paris nu există case și nici curți. Peste tot sunt numai apartamente și prăvălii ciudate. Au patiserii, care sunt ca niște cofetării, numai că prăjiturile sunt diferite de cele de acasă. Sunt niște pâinici lucioase, împletite, și fursecuri în formă de semilună, acoperite cu glazură. Aș prefera o gogoașă cu gem. În timp ce mergem, mă uit în sus, la ferestruicile care se ițesc din acoperișuri.

Încerc să mi-i imaginez pe naziști urcând în fugă scările înguste, strigând și trăgând cu arma.

Nenea Barbă îmi face semn spre un magazin. Când intrăm, sună un clopoțel și, de după o perdea aflată într-o parte, iese un bărbat, și el tot bărbos. Dă mâna cu Nenea Barbă, apoi îl sărută pe ambii obraji. Eu urmez. Mă pregătesc să îndur barba lui țepoasă, dar tipul se mulțumește să îmi strângă mâna, ținând-o ferm între palmele lui și holbându-se la mine, cu ochii lui căprui-închis. Îmi feresc privirea. Observ ceasuri și lanțuri de aur care strălucesc în vitrinele de sticlă. Tipul se duce în spatele tejghelei și ridică o tavă cu inele de aur înșirate pe o bucată de catifea roșie.

Nenea Barbă le studiază. Apoi arată spre unul dintre ele, iar omul îl scoate, învârtindu-l între degetele sale lungi. Pune tava la loc, sub tejghea, și aduce un set de inele metalice legate laolaltă cu un cerculeț de sârmă.

Nenea Barbă îmi ia mâna și o așază pe tejghea. Încerc să mi-o trag, dar el o ține strâns.

– *Allez, Samuel. C'est un cadeau pour toi*.

Cred că asta înseamnă că vrea să-mi dăruiască ceva. Îmi las mâna moale.

Tipul încearcă inelele metalice pe degetul meu mijlociu, până găsește unul care se potrivește.

– *Bien, très bien. Je fais ça toute de suite.*

– *Merci, mettez „S. L. 1944" à l'intérieur, s'il vous plait.*

După aceea mergem la Maison de la Presse. Mă uit la teancurile de foi de pe rafturi și nu pot să nu mă simt impresionat de toate acele hârtii de culori diferite, cu plicurile lor asortate. Îmi imaginez că îi scriu mamei o scrisoare pe hârtie violetă, pentru că aceasta este culoarea ei preferată. Are acasă un săpun violet, de lavandă.

– E numai pentru mine, a zis ea odată, când l-am luat în mână. Băieții nu vor să miroasă a levănțică.

Amintirea asta mă lovește, brusc și dureros, în burtică.

Nenea Barbă e ocupat să vorbească cu bărbatul din spatele tejghelei. Îl văd cum scoate o cutie plină de stilouri.

– *Voillà, les stylos plumes,* spune el, cu mândrie în glas.

– *Viens, Samuel*, spune Nenea Barbă, întinzând un braț.

Fac un pas mic înainte, evitând în mod voit mâna lui.

– *C'est pour l'école. Tous les enfants doivent utiliser un stylo plume à partir de six ans. Tu peux en choisir un.*

Nenea Barbă se uită la mine.

Cred că vrea să-mi aleg un stilou. Deși înțeleg, rămân neclintit, ca și cum nu aș fi priceput.

– *Samuel, s'il te plait*.

Își trece palma peste stilouri, indicându-mi de data asta clar că trebuie să aleg unul.

Mă uit la ele. Cel mai mult îmi place cel albastru. Scot mâna din buzunar și ridic stiloul de pe tavă. Când îi scot capacul, văd o peniță ascuțită. O apăs cu degetul mare, încercându-i vârful.

– *Faîtes attention!* strigă tipul din spatele tejghelei.

Mă face să tresar. Scap stiloul.

Nenea Barbă îl ridică și i-l înapoiază.

– *Oui, celui-ci. Merci*.

Tipul încuviințează din cap, dar îmi dau seama că e supărat, după felul în care strânge din buze în timp ce așază stiloul în cutia din lemn. Cu grijă, îmi înmânează cutia.

– *Merci, monsieur*, îmi șoptește Nenea Barbă la ureche.

Dar eu tac chitic. Nu pot vorbi în franceză. Nu reușesc să articulez cuvintele. Dar vreau hârtia de culoarea lavandei și un plic. Încerc să mă gândesc la ce trebuie să spun; apoi, ca un copil mic, arăt cu degetul spre hârtie.

– *Mais oui, bien sûr, du papier aussi*, spune Nenea Barbă, zâmbitor.

– *De quelle couleur?*

Întrebarea asta e ușor de înțeles.

– Lavandă, zic eu.

– *Lavande?*

– *Oui*, lavandă.

Încruntându-se ușor din sprâncene, Nenea Barbă alege o coală violet. Acum fac semn spre plicuri. Văd că nu știe ce să creadă. Se întreabă de ce are nevoie un băiat de hârtie violetă. Mă tem că poate a ghicit pentru ce o vreau, iar acum nu mi-o va mai cumpăra, dar în clipa următoare se întinde după plic.

După ce plătește, ieșim din magazin, iar el îmi ține din nou mâna pe umăr, călăuzindu-mi pașii. Ne întoarcem la bijutier, iar tipul scoate o cutiuță. Îmi feresc privirea, dar văd cu coada ochiului cum dă la iveală un inel de aur. Nenea Barbă se întoarce să mi-l arate, indicând cuvintele gravate pe partea interioară: *S.L. 1944*. Îl întinde spre mine, iar eu știu că se așteaptă să-i dau mâna, ca să mi-l pună pe deget.

Dar nu vreau. Inelele sunt pentru fete. În loc să întind mâna, încep să-mi scarpin piciorul.

El se apleacă, luându-mă de mână.

– *S'il te plaît, Samuel*.

Simt că înlemnesc când îmi împinge inelul pe deget. Mă simt ca un câine cu o zgardă nouă și strălucitoare. Apoi Nenea Barbă mă sărută, ținându-și mâinile pe umerii mei și privindu-mă în ochi.

– *Je t'aime, mon fils*.

Abia aștept să ajungem acasă și să mă scarpin liniștit pe picioare. Simt că îmi iau foc.

Când ne întoarcem, Falsa Mamă nu este acolo. Mă duc în dormitorul meu, mă așez pe pat și îmi ridic cracul pantalonilor. Petele de carne roșie și iritată se măresc. Le scarpin, înfigându-mi unghiile în piele. Îmi face bine. Îmi simt acum pielea fierbinte și amorțită. Știu că durerea va apărea mai târziu.

Mă așez la birou, uitându-mă țintă la mâna mea, la degetul meu, la inel. Mă întreb cât valorează. Pun pariu că e aur adevărat. Nenea Barbă intră în cameră zâmbindu-mi de parcă totul ar fi bine. Mă uit în altă parte, cu ochi goi. Își lasă o mână pe umărul meu și se întinde după o carte de pe raftul de deasupra biroului.

– *Est-ce que tu connais Tintin?*

Știu că este o întrebare despre carte, dar nu o înțeleg, așa că rămân nemișcat, holbându-mă la perete și ignorându-l pe Nenea Barbă.

– *Samuel, Tintin est un garçon qui vit de grandes aventures. Je vais te lire une histoire.*

Ceva cu aventuri, presupun. Continui să mă uit la perete.

Apoi începe să citească, iar vocea i se schimbă. Privirile îmi sunt atrase de el, împotriva voinței mele, când vorbește cu vocea

macabră a personajului negativ, apoi mârâie ca un cățel. Întoarce capul către mine când arată cu degetul spre imagini. Văd un câine alb și personajul negativ, a cărui față este acoperită cu păr.

– Milou, spune el, arătând spre câine.

Arăt și eu către barba din imagine, apoi către barba lui.

Râde.

– *Oui, oui, barbe. J'ai une barbe aussi*.

Aha, deci „barbă" se zice *barbe*. Acum pot să-i spun Nenea Barbe.

Arată apoi spre câine.

– *Chien*.

Dar nu vreau să mai învăț alte cuvinte. Îmi întorc privirea de la carte.

El nu se lasă, se foiește de colo colo prin cameră, reproducând voci haioase, încercând să îmi arate imaginile. Dar eu mă holbez mai departe la perete. Aș vrea să plece, ca să îi scriu mamei.

Într-un final, închide cartea și o pune la loc pe raft. Camera pare deodată foarte tăcută și îl simt că se uită la mine. Mă prefac că sunt o statuie și stau pe scaun fără să-mi clintesc nici un mușchi. Dacă reușesc să devin invizibil, ar putea să renunțe și să plece…

În schimb, el îmi toarnă un șir de cuvinte în franceză. Îmi îngrop capul în palme, apoi îi simt mâna odihnindu-se pe ceafa mea. Aștept să plece odată.

În cele din urmă, părăsește camera. Acum îi pot scrie mamei. Nu am voie, așa că va trebui să păstrez secretul, apoi va trebui să găsesc o modalitate de a trimite scrisoarea. Pun stiloul pe hârtie și îl apăs, trăgând în sus înainte pentru a alcătui litera M, dar nu iese nimic. Apăs mai tare. De data aceasta, lasă doar o zgârietură. Care-i faza cu stiloul ăsta afurisit? Îi ridic de pe hârtie, strângându-i penița între degete. Deodată, împroașcă cu cerneală peste tot. Stilou tâmpit! Îl arunc într-un colț al biroului. Refuz să plâng. Refuz.

Aud că intră cineva în cameră, dar nu ridic privirea. Apoi simt o mână care mă mângâie pe spate și aud pe cineva ridicând stiloul și oftând. Mirosul floral îmi spune că este Falsa Mamă. Trag cu ochiul și o văd cum scutură stiloul, apoi așterne penița pe o coală albă. Cu coada ochiului, văd cum scrisul ei curge cu ușurință din stilou. Ridic un pic capul, ca să văd ce scrie.

Cher Sam
Noi te iubim – *nous t'aimons*
Te rog – *s'il te plaît*
Dă-ne – *donnes-nous*
O șansă – *une chance*

Pune stiloul jos, în fața mea. Eu desenez cu el un cerc, pentru a-l testa. Acum funcționează.

Scriu: *Vreau să mă duc acasă*. Apoi stiloul se blochează din nou și împroașcă cerneală. Mi se pune un nod în gât. Dar nu plâng. În schimb, înfig penița fină în hârtie, încă o dată și încă o dată.

Ea se întinde spre mâna mea și o prinde strâns. Nu o mai pot mișca acum. Îngenunchează lângă mine, apucându-mi și cealaltă mână. Încearcă să mă tragă spre ea.

Rămân nemișcat și tot corpul îmi înțepenește. Mă trage mai tare. Eu mă trag înapoi. E ca o luptă. Simt cum încep să respir mai greu. Apoi îl văd pe Nenea Barbă în prag.

– Sarah!

E roșu la față.

– Ce faci?

65

Paris, 20 august 1953
Sarah

Nu știe cum să-i fie mamă. Nu a avut timp să învețe. E prea greu să ți se dea deodată un copil, un copil cu un caracter deja format. Cu o descumpănire cruntă, se întreabă dacă nu cumva este prea târziu. Și-a pierdut copilul pentru totdeauna și acest copil necunoscut i-a luat locul. Ei încearcă să creeze aparența unei vieți normale, dar nimic nu mai este normal. Deși epuizată, atât fizic, cât și mental, noaptea nu reușește să adoarmă.

– Nu te mai foi, Sarah, te rog, mă tot trezești.

– Nu știu cum de poți dormi!

– Trebuie. Avem nevoie de toate forțele pentru a ne ocupa de Samuel.

– Dar nu-l auzi cum plânge?

– O să se oprească în scurtă vreme. Are nevoie de timp pentru a se adapta la noua lui viață. Știu că îi este greu, dar va trece peste această fază și va fi mai puternic.

– Mai puternic? Dar cu ce preț?

– Sarah, ce vrei să fac?

Din glasul lui obosit răzbate tot mai mult sentimentul crescând de frustrare.

– Nu înțeleg cum poți dormi liniștit în timp ce el plânge. Eu nu pot.

– De asta au nevoie copiii și de tați, nu numai de mame. E firesc să fii mai moale decât mine, dar trebuie să rămânem fermi pe poziții și să nu cădem pradă milei. Nu așa îl vom ajuta să se dezvolte și să descopere cine e cu adevărat.

– Cine e cu adevărat? Este un băiat de nouă ani, aflat într-o țară străină, după ce a fost despărțit brutal de singura familie pe care a cunoscut-o vreodată.

– Sarah, te rog. Vorbim despre asta mâine-dimineață. Acum trebuie să dormim.

Sarah se întoarce cu spatele la el și lacrimile îi curg pe obraji, dar nu scoate nici un sunet. David are dreptate, desigur: trebuie să își adune forțele pentru a se ocupa de băiețelul acela furios și dezrădăcinat care le-a fost dat. David a fost mereu cel puternic, dar ea știe că și el suferă; doar că refuză să își înfrunte îndoielile. Se preface că ele nu există, pretinde că totul va fi bine odată ce Samuel se va adapta la noua lui viață și că, dacă sunt consecvenți și răbdători, copilul lor se va întoarce la ei. Oftând în tăcere, trage păturile într-o parte, se ridică în capul oaselor și își coboară picioarele din pat.

– Mă duc să beau apă, șoptește ea, cu vocea frântă.

– Nu te duce la el, șoptește David. Nu vei reuși decât să înrăutățești lucrurile.

Să le înrăutățesc? se gândește ea. *Cum pot fi mai rău de atât?*

Înaintează pe lângă pat, pe pipăite, și deschide ușa care dă spre coridor. Trebuie să treacă prin fața camerei lui pentru a se duce la bucătărie. Își lipește urechea de ușă. A tăcut. A auzit-o venind? Probabil că nu vrea ca ea să intre. O urăște. Îi simte ura ca pe un câmp pe forță care îl înconjoară.

Dar simte nevoia să îl vadă, să îl atingă, să știe că e cu adevărat acolo. Încă nu îi vine să creadă că fiul ei s-a întors. Apasă încetișor pe clanță și deschide ușa, fără un zgomot. Mergând în vârful picioarelor spre patul lui, încearcă să-l audă răsuflând, dar nu reușește. Se lasă pe vine, vrând să verifice că e acolo. Pune o mână pe pătură și și-o trece peste suprafața ei, până îi simte conturul solid. Știe că e treaz și că își ține respirația, încercând să o gonească din cameră cu forța minții.

– Sam, șoptește ea. *Je t'aime de tout mon coeur*.

Tot nimic. Apoi scoate un oftat lung și îl simte cum se cutremură. Îi mângâie trupul prin pătură, murmurând încet. Apoi începe să cânte.

Dodo, l'enfant do
L'enfant dormira bientôt.

El întoarce capul, iar ea îi simte răsuflarea caldă pe obraz.

– Poți să pleci acum? zice și se răsucește iar cu fața la perete. Lasă-mă în pace.

66

Paris, 2 septembrie 1953
Sarah

Astăzi este o zi mare pentru toți copiii din Franța – *la rentrée*. Viața revine în sfârșit la normal după două luni de vacanță de vară. Cei care își permit, ba chiar și cei care nu își permit, părăsesc de obicei Parisul în august, iar cei care rămân în urmă se bucură de străzile aproape pustii. Sarah și David adoră Parisul în august și nu pleacă niciodată din oraș; în schimb, profită de lipsa mașinilor pentru a se plimba cu bicicleta, prin Jardin du Luxembourg, apoi de-a lungul Senei, până la Canalul Saint-Martin, unde fac un popas ca să bea un pahar de vin la una dintre cafenele.

Sarah își amintește de emoția și de teroarea pe care le simțea în copilărie în ziua reînceperii școlii. Listele cu elevii din fiecare clasă, lipite pe zidul din curtea școlii, părinții și copiii care se înghesuiau în fața lor, nerăbdători să își descopere profesorii și colegii din acel an. Se bucură că poate face în sfârșit același lucru împreună cu copilul ei. David va veni și el, iar ea știe că așteaptă acest moment cu la fel de multă nerăbdare ca și ea. Îi va ajuta să așeze întru câtva lucrurile pe un făgaș normal. Acum au nevoie de rutina vieții de zi cu zi. Le-a fost greu să-l distreze pe Samuel; nu îl interesează nimic, nici măcar Turnul Eiffel. A privit peste balustradă, cu ochi goi, refuzând să se lase impresionat.

– Să-l trezesc pe Samuel? întreabă David, intrând în bucătărie, unde ea prepară micul dejun.

Se întoarce ca să se uite la el.

– Nu sunt sigură că a înțeles ce se întâmplă azi.

– Știu. Am vorbit cu el aseară și i-am citit povestea aceea despre copilul care începe școala. Am arătat spre imagini și apoi spre el, dar nu știu niciodată ce gândește.

– Nu. Încă nu ne împărtășește nimic.

– Dă-i timp. Îmi dau seama că a reținut câteva cuvinte în franceză, împotriva voinței sale, desigur, zice el, trăgându-se de barbă. Îi va face foarte bine să înceapă școala. Nu va avea de ales și va învăța limba. Va trebui, pentru a supraviețui.

– Sper că nu-i va fi greu. Știi, copiii pot fi foarte răi cu cei care sunt… altfel. Dar el nu este altfel, nu-i așa?

– Nu-ți face griji. Am vorbit cu directorul și mi-a promis să aibă grijă de el, zice David, punând o mână pe umărul ei. De cum va intra într-o rutină și se va împrieteni cu alți copii de vârsta lui, lucrurile se vor așeza treptat de la sine. Într-o zi, va înțelege că facem toate astea pentru că îl iubim.

Sarah încuviințează din cap.

– Da, hai să-l trezim acum. Micul dejun e gata.

David bate la ușa lui Samuel, deschizând-o în același timp.

– Samuel, *c'est l'heure*!

Silueta din pat nu se mișcă. Sarah îl privește din prag pe David, care se apropie și pune o mână pe pătură.

– *C'est l'école aujourd'hui*. Școala.

– Ce?

Samuel se întoarce ca să îl privească, iar Sarah își dă seama din groaza care i se citește pe chip că înțelege.

Intră în cameră și deschide șifonierul. Îi scoate pantalonii negri, călcați, și o cămașă gri, apoi le așază pe pat lângă el.

El se ridică în cap și scutură din cap.

– Nu, fără școală! Nu vreau să merg! Nu știu franceză.

Sarah se uită la el, înțelegând ce spune, dar negăsind nici o replică. Arată spre hainele de pe pat și pleacă din cameră. David o urmează.

Își beau cafeaua în bucătărie așteptând ca fiul lor să apară. Trec zece minute, apoi cincisprezece. Nu are de gând să vină.

– Mă duc să-l aduc, zice Sarah și îl lasă pe David la masă, ungându-și o felie de pâine cu unt.

Când intră în camera lui Sam, inima i se oprește în loc. Închide ochii, dorindu-și să nu fi văzut nimic. El stă sub pat, iar în încăpere plutește un miros înțepător, de urină. Fără nici un cuvânt, se apropie

de pat. Pune mâna pe vraful de haine pentru școală, atent călcate. Sunt ude.

Vrea să țipe la el, să îi spună că e dezgustător. În schimb, își ține răsuflarea, înăbușindu-și mânia, apoi întinde mâna sub pat și îl trage afară de cot.

Nu are pe el pantalonii de pijama. Ea se uită cu groază la picioarele băiatului. Sunt pline de petice de carne vie. Se uită și el, de parcă ar fi și uitat de rănile lui, apoi ridică ochii spre ea, temător. E limpede că a încercat să i le ascundă.

Ea se apleacă și îi atinge rănile. Le simte umede și în același timp uscate.

– O, nu, Sam.

Va trebui să cheme doctorul. Nu se poate duce la școală în halul ăsta.

Când se întoarce în bucătărie, David este încă la masă, așteptându-și răbdător familia.

– David, avem o problemă.

Așteaptă ca el să se întoarcă și să se uite la ea.

– Samuel are o erupție groaznică pe picioare. Va trebui să chem doctorul.

– Ce? Așteaptă. Lasă-mă să văd mai întâi.

Sarah merge în urma lui David, care iese din bucătărie, traversează coridorul și intră în camera lui Sam. Copilul este acum așezat pe pat, cu o pătură peste picioare. David strâmbă din nas, întorcându-se spre Sarah.

– Ce miroase așa urât?

– Lasă asta acum. Uită-te la picioarele lui.

David întinde mâna, gata să tragă pătura într-o parte, dar Sam ține de ea. David se dă în spate, iar încruntătura i se adâncește.

– A făcut în pat? Și care-i treaba cu picioarele lui?

– E rană vie. Trebuie să vezi.

David se întoarce din nou spre Sam și îngenunchează în fața lui.

– Lasă-mă să mă uit.

Trage cu blândețe de pătură într-o parte.

Sarah simte că i se frânge inima privindu-l pe sărmanul copil cum stă acolo, expus.

Deodată, Sam sare în picioare și fuge din cameră. Ușa de la intrare este dată de perete. Probabil că s-a dus să se ascundă în toaletă.

David stă pe podea acum, cu chipul palid ca moartea, și privește în gol.

– Ce ne facem, Sarah? Ce ne facem?

– Nu știu. Chem un doctor. Avem nevoie de ajutor.

– Cheamă-l pe polonez. Știe engleză. Samuel are nevoie să vorbească cu cineva. Eu mă duc să văd dacă e la toaletă și îl aștept să iasă.

Dar nu iese, iar după o oră sosește doctorul. Sarah și David îi explică situația și îl lasă să-i vorbească lui Samuel prin ușa încuiată.

După cincisprezece minute lungi, Sam iese. Sarah și David îi îngăduie doctorului să îl examineze între patru ochi, conștienți că prezența lor nu ar face decât să înrăutățească situația. Așteaptă în bucătărie. Ciocolata caldă a lui Sam s-a răcit, iar Sarah simte cum i se răspândește în tot corpul sentimentul de respingere profundă.

Pe chipul lui David citește aceeași nefericire și aceeași descurajare pe care le simte și ea.

– Îl iubesc atât de mult, spune el. Orice ar face, nu voi înceta niciodată să îl iubesc.

Sarah se uită la el, la ridurile pământii din jurul ochilor, la gura lui tristă, cu colțurile lăsate în jos.

– Știu. Așa simt părinții.

– Așa să fie? E foarte dureros.

– Da, este, încuviințează Sarah și se așază pe scaun, greoaie.

– Nu știu ce putem să mai facem pentru el. Cinstit spun, nu știu.

– Eu știu. Tot ce vrea e să se ducă acasă.

Lacrimi tăcute îi cad pe obraji.

David se așază lângă ea și o înconjoară cu brațele.

– Casa lui este aici. Noi suntem părinții lui.

– Nu și în ochii lui, nu-i așa?

– Încă nu. Dar într-o zi va accepta adevărul. Trebuie să-i arătăm că nu renunțăm la el, spune și apoi se oprește, încruntat. Am trecut noi prin lucruri mai rele și am supraviețuit. Când eu eram slab, tu erai puternică. Iar acum voi fi eu puternic pentru tine.

Întinde mâna spre mâna ei, dar Sarah nu știe ce ar putea face ca să o ajute.

– Eczemă, le zice doctorul când iese din cameră. Probabil agravată de stres.

Le dă o rețetă pentru diferite pastile și alifii. Când îl conduc la ieșire, doctorul se întoarce spre ei.

– Este o situație foarte dificilă. Trebuie să fiți foarte răbdători și blânzi.

67

Paris, 3 septembrie 1953
Sarah

În ziua următoare, Sarah hotărăște să facă lecții cu Sam acasă. Școala mai poate aștepta. Psihologul a spus că, prin imersiune totală, va învăța franceza în șase luni; că va veni de la sine, așa cum un copil mic învață să vorbească. Dar Sarah îi simte rezistența ca un zid care îl înconjoară. Copiii mici nu opun o asemenea rezistență, care să împiedice achiziția lingvistică. Nu este deloc același lucru.

Hotărăște să ia frâiele în mână, să îl implice pe Sam mai mult, în loc să îl lase să stea toată ziua bosumflat.

Are un joc de memorie pe care l-a cumpărat înainte de sosirea lui. Îl pot juca împreună în franceză. Trebuie să împerechezi puiul de animal cu animalul adult. Așa îl poate învăța numele animalelor.

Îl ia de mână și îl duce în camera de zi. El se lasă condus. Îl așază în fotoliul verde și moale care i-a aparținut bunicii ei. Apoi se întoarce spre dulapul din lemn închis la culoare, unde țin fotografii, cărțile poștale primite și noile jocuri. Pune cartonașele pe măsuța de cafea din sticlă și le amestecă, cu fața în jos. Apoi întoarce prima carte. Este un pui de cangur.

– *Kangourou*.

Se întinde după următorul cartonaș; este un pui de leu.

– *Lion*.

Sam se uită la ea de parcă ar fi nebună, dar ea îi răspunde cu un zâmbet.

– E rândul tău.

Pentru o clipă, rămâne nemișcat, privind înainte, cu ochii goi. Apoi, încetișor, se întinde după un cartonaș și îl întoarce. Este un pui de pisică. Întoarce un altul. Este o pisică.

– Ai câștigat!

Se bucură nespus când îl vede întinzând mâna după un alt cartonaș. Participă la joc! Nu trebuie să se entuziasmeze prea tare, este doar începutul, dar, pentru prima dată, vede o luminiță lucind la capătul unui tunel lung și întunecos. Apoi, fără nici un cuvânt, Sam dispare înapoi în camera lui.

La prânz, mănâncă un sendviș *croque monsieur*. E unul din puținele preparate ce pare să-i fie pe plac. După prânz, se hotărăște să îl ducă în Jardin du Luxembourg. Este departe, dar iau metroul. Știe că îi plac trenurile. Fețișoara lui se luminează toată de fiecare dată când vede un tren ieșind din tunel.

Ajunși în parc, Sarah îl lasă să cuprindă totul cu privirea, arătând din când în când spre câte ceva și rostind rar cuvântul în franceză. El se uită la ea, dar nu repetă. Ea nu insistă. Cu pași mici. Merg pe lângă lac, oprindu-se pentru a privi bărcuțele miniaturale care plutesc pe apă. Sam întoarce capul. Copiii stau pe mal, ținând în mâini bețe lungi din lemn, gata să își împingă bărcile înapoi în apă, dacă se apropie de margine.

Sarah face un semn către bărcuțe.

– Vrei să încerci?

El clatină din cap, iar ea știe că a înțeles.

De lac se apropie o furgonetă cu înghețată. Sarah decide să nu îl întrebe ce dorește, ci bagă direct capul pe gemulețul mașinii.

– Cu vanilie, vă rog.

Apoi se uită la Sam.

– Iar pentru tânărul domn? întreabă vânzătorul de înghețată, urmărindu-i privirea. Cu ciocolată? Cu căpșune?

Ea îl urmărește cu atenție pe Sam, întrebându-se pentru o clipă dacă va refuza să răspundă.

– Cu ciocolată, spune el în cele din urmă.

Bărbatul zâmbește larg.

– Englez sau american? întreabă el.

– American, răspunde Sam, iar mândria îi răsună în voce.

– *Oh là là,* ’otdog!

– Aveți hotdog? zice Sam, părând încântat pentru prima dată de când a sosit.

– *Main non!* Nu! Aici suntem în Franța! Nu avem hotdog, zice bărbatul râzând și se întoarce cu spatele pentru a scurma în cutiile cu înghețată.

Revine cu o cupă perfectă de înghețată închisă la culoare, așezată pe un cornet și lucind în soarele verii târzii.

Sam face un pas înainte și întinde mâna după cornet.

– Mulțumesc.

– *Merci*, zice bărbatul, făcându-i cu ochiul.

Sam îl ignoră, iar Sarah simte că roșește, vădit rușinată.

Lingându-și înghețata, Sam se apropie de locul de joacă. E plin de copilași care se tăvălesc în nisip sau se dau pe tobogane. Mamele stau pe băncile din apropiere, sporovăind. Sarah nu își poate reprima un puseu de regret la gândul anilor pe care nu i-a petrecut alături de Sam. Așezat lângă ea, băiatul stă atât de nemișcat, încât ea îi simte tristețea care i se prelinge prin piele. Își dă prea bine seama cât de dor îi este de casa lui. E prea mult de îndurat pentru un băiețel. Simte că e nemiloasă, nemiloasă pentru că și-a vrut copilul înapoi.

În seara aceea, David se întoarce de la lucru cu un pachet mare, dreptunghiular, învelit în hârtie maro. Sarah își dă imediat seama ce este. Îl privește țintă, cu o expresie sfidătoare. I-a spus că nu va mai cânta niciodată și totuși, iată-l acum, stând în fața ei, cu o vioară sub braț.

– Nu, David.

Vrea să plângă, să țipe, să fugă de el. Cum a putut? Doar știe bine ce simte ea.

– Sarah, te rog, zice el, fixând-o cu privirea. Nu crezi că ne-au răpit destule?

Trece pe lângă ea și intră în camera de zi.

Ea așteaptă afară, rămânând nehotărâtă lângă ușă, auzindu-l cum scoate hârtia și deschide cutia. Apoi ciupește o coardă, iar ei îi stă inima în loc. Nu poate să respire. Îi revin toate amintirile: acordajul dinaintea concertului, emoția de a cânta în fața unui public, frumusețea pură a muzicii. Credea că totul aparține celeilalte lumi – cea pe care a lăsat-o în urmă. Face un pas în camera de zi și îl vede pe David ghemuit peste vioară, ciupind cu delicatețe coardele. Apoi

vede lacrimile mute care îi curg pe obraji și se opresc pe lemnul lustruit.

Se așază lângă el și îi ia instrumentul din brațe. De data aceasta, ciupește ea însăși coardele, închizând ochii în timp ce ajustează cheile pentru a obține nota corectă. Grija călduroasă pe care el i-o poartă îi arde pielea. O vrea înapoi. Simte lucrul acesta. Dorul lui după femeia pe care o cunoștea este palpabil.

După ce termină cu acordajul, se ridică și pune vioara sub bărbie. Cu cealaltă mână, ia arcușul și îl duce atât de mult în spate, încât pare că se pregătește să tragă o săgeată. Așa se și simte – ca și cum ar intra în luptă. E timpul să lupte din nou pentru a-și recăpăta viața de odinioară. Adunându-și tot curajul, interpretează primele acorduri din *Eine kleine Nachtmusik* de Mozart, partitura preferată a lui David.

În timp ce cântă, îl privește cu luare-aminte pe soțul ei. *Este pentru tine*, îi spune ea, fără vorbe. *Pentru tine*.

Sunt atât de absorbiți unul de altul, încât nici nu-l observă pe băiețelul care stă în pragul ușii, urmărind și ascultând, cu o expresie de uimire pe chip. Când Sarah îi simte într-un final prezența și se uită spre el, copilul nu întoarce capul, așa cum face de obicei, ci o privește fix în ochi. Ea își amintește de pruncul care se uita spre ea în timp ce îl alăpta. În sfârșit, a întrezărit ceva din copilul pe care l-a lăsat în urmă. Continuând să-l privească drept în ochi, cântă mai departe fără să greșească nici o notă, iar sufletul i se înalță odată cu muzica.

68

Paris, 14 septembrie 1953
Sam

Mă trimit la școală. Oricât aș urî clipa asta, nu voi plânge. Îmi amintesc de scrisoarea lui tati. Sunt mai curajos decât îmi pot închipui. Eu și Falsa Mamă mergem aproape lipiți unul de altul, dar ea este când pe trotuar, când pe stradă, pentru că trotuarele sunt atât de înguste aici. Inima îmi bate tare, ca și cum aș fi alergat o sută de metri, ceea ce nu am făcut. Nu fac decât să merg.

Când ajungem, văd o mulțime de copii intrând pe porțile școlii. Mă opresc și ridic privirea deasupra intrării: *L'École des Hospitalières-Saint-Gervais*. Sună mai degrabă a spital decât a școală. Poate că este o școală pentru copii bolnavi. Cred că așa sunt și eu de ceva vreme.

Toți ceilalți copii intră singuri, dar *ea* vine cu mine și străbatem împreună un coridor acoperit cu o mochetă cenușie, care face ca zgomotele să pară atenuate și toată atmosfera să fie foarte tăcută. Îmi dau seama că suntem pe drum spre biroul directorului. Presupun că vrea să mă întâlnească mai înainte, pentru că sunt nou-venit și probabil un caz special. Așa spun oamenii când vorbesc despre copiii răi.

Ne oprim în dreptul unei uși pe care este scris un nume: *Monsieur Leplane*. Falsa Mamă mă privește și văd că este la fel de speriată ca și mine. O privesc drept în ochi, ca și cum nici nu mi-ar păsa, deși, în realitate, mă doare burta și picioarele mă mănâncă îngrozitor.

Bate la ușă și ne deschide un omuleț cu părul negru și înfoiat.

– *Entrez, entrez*, ne poftește el, de parcă ar fi pe fugă.

După ce intrăm, se duce în dreptul biroul său, pe care sunt așezate teancuri întregi de cărți, gata, parcă, să se prăvălească la podea. Își coboară ochelarii pe nas și mă privește pe deasupra lor.

– *Bonjour*, Samuel.

Știu că așteaptă să spun ceva, să vadă dacă vorbesc franceza, dar încă nu reușesc să pronunț cuvintele franțuzești. Nici când aș vrea. Ca, de pildă, acum.

– Bună ziua, murmur eu.

Se uită chiorâș la mine, apoi la Falsa Mamă, și spune ceva în franceză.

Ea se apleacă până în dreptul ochilor mei și îmi șoptește blând:

– *Au revoir, Sam.*

O ignor. Dar apoi iese din cameră și brusc nu mai vreau să mă aflu aici, singur.

Monsieur Leplane se așază la biroul său plin de cărți.

– *Samuel, assis-toi*, zice, arătând spre un scaun.

Fac cum mi s-a spus, punându-mi palmele sub șezut. Dacă aș avea mâinile libere, sunt sigur că aș începe să mă scarpin. Din fotografiile atârnate pe peretele din spatele biroului mă țintuiesc cu privirile șiruri întregi de elevi serioși.

– Tatăl tău mi-a spus o poveste.

Vorbește englezește!

Își scoate ochelarii ca să mă vadă mai bine.

– Samuel, știm că ți-e greu, dar aici e locul tău. Aceasta este adevărata ta casă, zice și își pune din nou ochelarii. Iar noi vom face tot ce putem pentru a te ajuta să te adaptezi la noua ta viață de aici. Nu va fi ușor, cel puțin nu la început, dar când vei începe să te împrietenești cu alți copii… cumva, lucrurile se vor…. așeza de la sine.

Nu mă pot abține; îmi scarpin piciorul prin cracul pantalonilor. Pare un om bun și vorbește foarte bine engleza, dar înțeleg că este de partea *lor*. Nu a mea. Nimeni nu e de partea mea. Simt că mi se pune un nod în gât, la gândul acesta. Clipesc repede, ca să-mi gonesc lacrimile. Nu voi plânge. Refuz.

– Permite-mi să-ți spun câte ceva despre istoria acestei școli, zice el încet. Are legătură cu istoria ta, dar a ta are un final mai fericit.

E o poveste tâmpită! îmi vine să îi strig. Dar nu o fac. Continui, în schimb, să mă scarpin.

– În dimineața zilei de 16 iulie 1942, cu numai doi ani înainte de nașterea ta, aproape toți copiii din această școală au fost arestați. Până în septembrie, rămăseseră doar patru. Îți poți imagina? Să aresteze copii? Știi ce vină aveau?

Cred că știu răspunsul, dar nu spun nimic.

Se uită la mine, așteptând.

– Că s-au născut într-un loc nepotrivit? mormăi eu.

– Da, s-ar putea spune și așa. Erau evrei într-o perioadă când era o crimă să fii evreu.

Încă nu înțeleg prea bine ce înseamnă să fii evreu – pare să fie ceva legat de religie. Știu că Hitler îi ura pe evrei. Voia să îi ucidă pe toți, chiar și pe bebeluși.

– Naziștii au hotărât că este o crimă să fii evreu.

– Tatăl meu *nu* a fost nazist! Nici măcar nu-l cunoașteți!

– Știu că nu a fost, Samuel. Nu asta am spus.

Se ridică, vine lângă mine și îmi pune o mână pe umăr.

– Tatăl tău, Jean-Luc, a făcut un lucru foarte curajos. Te-a salvat de naziști. Nu despre el vorbeam. Jandarmii francezi au fost cei care i-au arestat pe copii și i-au dat pe mâna naziștilor. Cred că mulți oameni au făcut lucruri pe care le regretă. Așa se întâmplă când e război.

– Îl iubesc pe tata, e cel mai bun tată din lume, spun eu, înghițind în sec.

– Ai dreptate să-l iubești, Samuel. Nimeni nu îți cere să nu-l mai iubești. Dar, știi, și mama ta de aici a făcut un lucru foarte curajos, pe care multe mame nu ar fi destul de puternice să-l facă. Chiar dacă aveai numai o lună, te-a dat, pentru că știa că era singura ta șansă de a supraviețui. A pierdut toți acei ani alături de tine, iar acum te vrea înapoi. Poți înțelege lucrul acesta?

Ridic din umeri. Nu vreau să mă gândesc la ea.

El se uită țintă la mine, așteptând să zic ceva.

– Nu sunt proprietatea ei, șoptesc eu.

– Sigur că nu. Nimeni nu este proprietatea altei persoane, dar locul copiilor este alături de părinții lor.

– Părinții mei sunt în America.

– Așa ai crezut. Dar acum știm că părinții tăi sunt aici, în Franța.

– Nu! Mama și tatăl meu adevărați sunt în America.

– Iar într-o bună zi vei fi destul de mare ca să te duci și să-i vizitezi singur, dar acum trebuie să dai o șansă acestei noi vieți. Este o ocazie minunată pentru tine; poți învăța franceza, îți poți descoperi istoria, poți învăța despre o altă cultură…

– Dar eu nu vreau. Urăsc locul ăsta.

Directorul se scarpină în cap, privindu-mă ca și cum ar încerca să găsească o soluție. Poate că meditează la problema mea. Am sentimentul că ar putea înțelege mai multe decât polițiștii și psihologul acela cu care am discutat. Nici unul dintre ei nu a înțeles că sunt american, și nu francez.

– Destulă istorie pentru astăzi, zice el și se uită la ceas. Să ne gândim la viitor acum. Pentru un viitor mai bun, trebuie să îi educăm pe tineri, nu-i așa? Așa că hai să trecem la treabă.

Și el e la fel ca toți ceilalți. Nu vrea să mă ajute. Îmi șterg fața, spunându-mi că voi ajunge înapoi acasă, în America. Într-o zi voi ajunge acasă, jur.

– Să mergem să îți cunoști colegii, spune el.

Când ajungem în clasă, văd că fiecare copil stă la un pupitru din lemn. Se ridică toți în picioare.

– *Bonjour, Monsieur Leplane*, spun ei în cor, apoi se așază la loc pe scaune.

Învățătoarea este o doamnă cu părul lung, negru și cârlionțat, și tenul măsliniu. Îmi zâmbește cu niște ochi căprui și calzi care îmi amintesc de mama. Îmi pune o mână pe umăr și mă conduce în fața clasei. Nu sunt sigură ce zice când mă prezintă, dar aud „*Les États-Unis*“, care înseamnă America. Copiii se uită la mine, măsurându-mă din priviri. Nu zâmbesc, nici ei și nici eu.

Sunt așezat lângă un băiat pe nume Zack. Spre ușurarea mea, îmi zâmbește larg când mă așez pe scaun. Pare de treabă, cu surâsul lui care îi dă la iveală strungăreața.

– Sunt pe jumătate american, zice el. Stai pe lângă mine.

În sfârșit, cineva cu care să vorbesc.

Învățătoarea îmi găsește în penar *le stylo plume* și mi-l pune în mână.

Zack mă lasă să copiez de la el, dar e mult de scris, iar mâna începe să mă doară. Simt că îmi crește o bășică pe partea interioară a degetului mijlociu.

Când sună clopoțelul, îl urmez pe Zack în curtea școlii.

– Tata e american, zice el în timp ce ne îndreptăm spre ieșire. A cunoscut-o pe mama când au venit americanii să elibereze Parisul. A sărit din camion când a zărit-o în mulțime și a sărutat-o. Toți soldații americani sărutau franțuzoaice, râde el. Maman spune că erau atât de fericite că au scăpat de naziști, încât îi sărutau și ele.

Nu știu ce să spun, așa că mă mulțumesc să-i zâmbesc drept răspuns.

– Asta se petrecea în 1944, iar eu m-am născut în 1945, zice el mândru.

Înseamnă că este cu un an mai mic decât mine. Cred că m-au pus într-o clasă mai mică din cauză că nu știu bine franceza. Îmi vine rău de tot să fac pipi și picioarele mă mănâncă din nou.

– Am nevoie la baie.

Se uită la mine o clipă înainte de a răspunde.

– Uite, îmi zice, arătând spre o clădire îngustă din beton.

O iau la fugă într-acolo. Când ajung, dau de un grup de băieți care stau de vorbă. Mă vor pune la încercare, o știu sigur. Țin capul sus, evitându-le privirile reci când trec pe lângă ei. Ușile sunt deschise și văd că toaletele sunt aceleași găuri în pământ. Nu-i nimic, îmi spun. Trebuie să mă ușurez rapid; mă țin de azi-dimineață. Mai vreau și să mă scarpin pe picioare. Intru într-o toaletă, dar ușile nu au încuietori și pute a caca. Mi se întoarce stomacul pe dos și simt dintr-odată că nu mai am nevoie să fac. Nu mai vreau decât să ies, dar trebuie să trec din nou de grupul de băieți. Fac greșeala de a-i privi.

Ei încep să fluiere în barbă. Nu știu ce să fac.

Unul dintre ei mă împinge cu putere într-una din cabinele de toaletă. Picioarele îmi alunecă. Întind o mână, ca să mă sprijin de perete. Îl simt slinos. Voma mi se ridică până în gât și aud râsete în spatele meu.

Apoi sună clopoțelul și îi aud pe băieți fugind. Îmi înghit voma și mă grăbesc să îmi trag pantalonii în jos, chiar în clipa în care urina începe să mi se scurgă pe picioare.

Când îmi regăsesc clasa, toată lumea scrie în tăcere. Învățătoarea îmi zâmbește, arătând spre locul meu.

– Te-ai rătăcit? îmi șoptește Zack când mă așez.

Dau din cap că da. Nu voi plânge. Refuz să plâng.

Sunt multe cuvinte de copiat și mă las în voia acestei sarcini plictisitoare. După o vreme, clopoțelul sună din nou.

– Ne vedem după prânz, zice Zack, în timp ce ieșim din clasă.

– Poftim?

– După prânz, repetă el.

Mergem acasă la prânz?

Falsa Mamă se află acolo, la poartă, cu restul mamelor. O văd cum se uită după mine, iar venele i se ițesc pe gâtul lung. Îmi cobor capul, pierzându-mă în grupul de copii. Aș putea să mă ascund de ea și să fug! Reține această informație importantă pentru mai târziu, lăsându-mă purtat de valul de copii.

În drum spre casă, ne oprim la brutărie, ca să luăm o baghetă. O înșfac din mâna doamnei și, în vreme ce ne continuăm drumul, rup bucățele din ea și mi le îndes în gură.

Aștept ca Falsa Mamă să se supere, dar ea nu face decât să mă atingă ușor pe umăr.

– *Tu as faim après l'école, n'est ce pas?*

Crede că mi-e foame, dar nu îmi este. Vreau doar să o scot din sărite. Când ajungem la apartament, dau fuga direct la toaleta de pe coridor și mă ghemuiesc peste gaura din podea. După aceea mă spăl pe mâini, frecând bucata de săpun între mâini până nu mai văd decât spumă. Simt că săpunul se micșorează tot mai mult.

– Sam, mă strigă Falsa Mamă. *Ça va*?

Strâng cu putere palmele una de cealaltă, astfel încât săpunul să sară pe jos, apoi îl zdrobesc sub talpă și îl frec bine de podea, ca să o fac alunecoasă. Ies de la toaletă cu săpun pe pantof, pleoscăindu-l pe podea până în bucătărie. Fac lucruri rele pentru că ele mă fac să mă simt un pic mai bine. Înainte nu făceam astfel de lucruri; nici nu mă gândeam să le fac.

O văd că se uită și știu că a văzut mizeria pe care am făcut-o. Sper că va țipa la mine. Nu știu de ce, dar vreau să o scot din sărite.

– *Enlève tes chaussures, Sam*.

Se apleacă și îmi desface șireturile. Mă uit fix la ceafa ei și mă întreb câți ani o crede ea că am? Patru?

O las să îmi scoată pantofii. Se preface că nici nu a văzut săpunul lipicios. Apoi ridică privirile spre mine și văd lacrimi strălucind în ochii ei verzi. Clipește și încearcă să zâmbească, dar eu știu că îi vine de fapt să plângă. Mă simt prost în sinea mea. Foarte prost. Fără nici un cuvânt, o urmez în bucătărie. O văd cum taie ce a rămas din baghetă și pune feliile în coșulețul de pâine. Apoi scoate un castron cu morcovi gratinați și îl pune pe masă.

– *Assis-toi*.

Fac cum mi s-a spus și mă așez. Ea se așază lângă mine și mâncăm împreună pâinea și morcovii. Îmi șterg farfuria cu pâine, așa cum face și ea. Mi-a pierit cheful să mai fiu obraznic. Apoi pune în farfuriile goale niște carne cu cartofi. La desert avem plăcintă cu mere, iar merele sunt tăiate în felii subțiri și egale.

– *Viens*, spune ea, după prânz.

O urmez în camera de zi, cea mai urâtă cameră din tot apartamentul, cu canapeaua aurie pentru două persoane, aflată la mijloc, și scaune mari, din lemn, de fiecare parte a ei. Nu e nici un televizor, ci doar o vitrină plină cu cărți.

Scoate o carte și se așază pe canapea, bătând ușor cu mâna pe locul de lângă ea.

Mă așez acolo, dar numai pentru că mi-e milă de ea. Nu prea mult, totuși – ar putea să mă lase să plec în America dacă ar vrea cu adevărat. Ține cartea deschisă și începe să citească cu glas tare. Nu înțeleg nici un cuvânt și încep să îmi imaginez că îi dau lui Zack o scrisoare să o pună la poștă, pentru mama.

69

Paris, 14 septembrie 1953
Sarah

Cum e posibil ca un copil de nouă ani să adoarmă la ora unu după-amiaza? Sarah îl privește pe Sam căruia i se închid ochii în timp ce ea îi citește. Trebuie să îl scuture un pic ca să se trezească și să îl poată duce înapoi la școală.

Motivul este acela că nu doarme bine noaptea. Îl aude plângând, iar uneori strigă prin somn; sunt cuvinte în engleză, tăioase, furioase, pe care ea nu le înțelege. Ziua este adesea letargic; îl găsește încovrigat pe pat, adormit în miezul zilei. Alteori e de o agresivitate pasivă, punând la cale ceva care să îi supere. Apoi mai sunt și picioarele lui. Toate cuvintele pe care nu le poate spune îi ies prin pielea jupuită, care plânge.

Cât timp poate lăsa toate astea să continue? David îi spune să fie puternică, să reziste, dar ea simte că sunt nemiloși, și nu puternici.

După prânz, când merg înapoi spre școală, iar Sam își târâie picioarele la câțiva pași în urma ei, Sarah nu se poate abține să nu o blesteme în gând pe Charlotte Beauchamps. De ce Dumnezeului nu i-a vorbit în franceză sărmanului copil? De ce să îl priveze de limba lui maternă? Pentru Sarah, nu are nici un sens; nu își poate imagina decât că Charlotte este o femeie cu puține principii, fericită că a avut ocazia să scape din Franța și să își uite istoria, ba chiar și propria familie.

– Salut, Sam!

Un băiat cu o claie de păr creț vine alergând spre ei, cu un zâmbet lățit pe toată fața.

– Bună, Zack.

Sarah se întoarce pentru a-l privi pe fiul ei, surprinsă de intonația din vocea lui. Pare fericit, normal, ca orice alt copil.

Zack se oprește și o sărută pe Sarah pe ambii obrajii, în semn de salut. Ea îi zâmbește. Ce copil simpatic și politicos.

– *J'aide Sam en français*, anunță el, mândru. *Mon père est Américain*.

S-a dus pe apa sâmbetei metoda imersiunii! Ca să fie sinceră, nici că îi pasă; se bucură să vadă că Sam și-a făcut un prieten.

Împreună, cei doi băieți pornesc spre clasă, fără să arunce vreo privire înapoi. Pentru prima dată, Sarah simte că se întâmplă ceva normal cu fiul ei. Nu poate să își înăbușe sentimentul de speranță care îi înmugurește în suflet. Merge spre casă cu un pas mai ușor, gândindu-se cât de importanți sunt prietenii la această vârstă și cum, cu ajutorul lui Zack, Sam va simți în curând că aici e locul lui.

Când ajunge acasă, deschide ușa cu cheia și intră, dar este surprinsă să audă voci venind din camera de zi. Nedumerită în privința motivului pentru care David se află acasă după-amiaza, se îndreaptă într-acolo.

– *Bonjour*, zice ea și se uită la străinul care bea ceai din cele mai bune porțelanuri ale lor.

– Sarah, dumnealui e Jacob Levi. Ne-am cunoscut la sinagogă, spune David în timp ce se ridică de pe canapea.

– Mă bucur să vă cunosc.

Străinul se ridică, se apropie de ea și o sărută pe ambii obraji.

– David mi-a spus multe despre voi și despre povestea voastră incredibilă.

Nu acela este cuvântul pe care l-ar folosi ea. Poate tragică, teribilă, cutremurătoare, inimaginabilă, dar nu incredibilă. Nu știe ce să spună, așa că se apropie de canapea și se așază. Bărbații îi urmează exemplul. În aer plutește o tăcere apăsătoare, care o face pe Sarah să se întrebe despre ce vorbeau înainte de sosirea ei.

David tușește.

– Mai este cafea rămasă, dacă vrei, Sarah.

– Nu, mulțumesc.

– Tocmai vorbeam despre Paris în timpul războiului, despre cât de înfricoșător era, spune Jacob, uitându-se la ea cu ochi întunecați și gravi. Am plecat în 1939, înainte ca situația să devină… imposibilă. Aveam rude la New York. Ne-au primit la ele.

Se întreabă de ce simte nevoia să se justifice.

– Dacă am fi știut, am fi plecat și noi, spune David, cu privirile pironite în ceașca de cafea.

– Desigur. Dar nimeni nu își imagina pe atunci… nimeni nu și-ar fi putut imagina ce va urma…, spune Jacob, cu glas pierdut.

– Nu, preia David discuția. Una era să deporteze emigranți, dar cetățeni născuți în Franța… A fost neașteptat. Când ne-am dat seama că e cazul să fugim, era deja prea târziu.

– Așa este.

Jacob pune ceașca pe care o ține în mână înapoi pe farfuriuță. Pare gânditor, dar Sarah se întreabă ce îl aducea cu adevărat la ei acasă.

– Dar eu mai asistasem și înainte la asta, zice el, apoi se oprește. Întotdeauna începe cu măsuri aproape nesemnificative, știți, lucruri cu care te poți obișnui, ca interdicția de a deține o bicicletă sau un radio. Îți dă o senzație de neliniștite – de alienare, dar viața merge mai departe. Apoi alte restricții fac ca situația să devină și mai apăsătoare: restricționarea locurilor unde poți merge, unde ai voie să faci cumpărături. Nu te mai poți întâlni decât cu alți evrei.

Ridică din nou ceașca.

– Și în cele din urmă îți răpesc mijloacele de trai. Apoi devine aproape imposibil să-ți mai întreții familia; copiii tăi flămânzesc, iar tu începi să îți zici: *Încearcă să ne omoare*. Dar în momentul acela este prea târziu. Nu mai dispui nici de banii și nici de legăturile de care ai avea nevoie pentru a pleca. Ești o țintă ușoară.

Sarah a mai auzit toate acestea și de fiecare dată s-a simțit rușinată din pricina naivității de care au dat dovadă în timpul ocupației Parisului, când și-au imaginat că cetățenia lor franceză și numele franțuzesc, vechi de două generații, laolaltă cu adresa lor din elegantul arondisment 16, îi vor proteja. Fuseseră martori la marea razie din ’42, dar nici atunci nu-și făcuseră planuri de fugă. Nu au vrut să fugă. Să fi fost mândrie, curaj sau negarea evidenței?

Știe că David va încerca să justifice lipsa lor de inițiativă.

– O țintă ușoară? Da. Mai întâi a trebuit să purtăm steaua aceea galbenă, apoi nu mai puteam călători decât în ultimul vagon al metroului. Dar, cum friții mergeau în primele vagoane, nu ne-a

deranjat! Apoi nu ni s-a mai permis să ne plimbăm pe Champs-Élysées, să intrăm în teatre sau în restaurante. Și apoi ne-au interzis să mai facem cumpărături în anumite locuri.

Tușește, trăgându-se de barbă.

– Dar viața a mers mai departe. Spectacole se țineau în continuare, oamenii se îmbrăcau elegant, ieșeau în oraș, se îndrăgosteau.

Tace pentru o clipă, apoi reia:

– Sarah și cu mine ne-am cunoscut în vara lui ’40. Câteva luni mai târziu, am făcut o nuntă restrânsă și ne-am mutat într-un mic apartament pe care îl aveau părinții mei în arondismentul 16.

– Aveai un loc de muncă?

– Da, eram unul dintre puținii evrei care aveau încă un loc de muncă și am reușit să mi-l păstrez până în ’43.

– Ai făcut foarte bine.

– Cercetările asupra cancerului pe care le desfășuram la momentul respectiv erau importante; aveau nevoie de mine. Am crezut că suntem în siguranță. Nu am înțeles cu adevărat pericolul situației și nu am înțeles până nu ne-a izbit drept în față.

– Într-adevăr. A fost dincolo de orice imaginație. Dincolo de imaginația oricui. Dar voi doi ați avut probabil mult sânge-rece, de ați reușit să supraviețuiți atâta vreme în Paris.

– Bine zis că am supraviețuit, spune David, luând mâna de la barbă. Din clipa în care mi-am pierdut locul de muncă, am înțeles că numai asta ne mai rămânea să sperăm – că vom supraviețui.

– Probabil ați avut prieteni buni care v-au ajutat.

– Am avut, dar nu ne-am căutat o ascunzătoare, ci am încercat numai să nu părăsim apartamentul. Prietenii ne aduceau de mâncare când puteau, iar când Sarah era nevoită să iasă, se îmbrăca cu paltonul, fără să-și pună steaua galbenă. Întotdeauna era o dilemă, dacă să porți steaua sau nu. Dacă o purtai, atrăgeai atenția și puteai fi arestat, dar dacă nu o purtai, ei bine, înțelegi ce se întâmpla: în caz că-ți cereau documentele la control, știai că până acolo ți-a fost! Dar nu o puteai purta o zi da și o zi nu. Oamenii începeau să știe cine e evreu și cine nu. Și întotdeauna se găsea cineva gata să te denunțe.

– Asta mi se pare cel mai greu de crezut… toate acele denunțuri.

– Știi că înainte de război oamenii habar n-aveau că suntem evrei? Numele nostru nu dădea de bănuit – tata nu era evreu; mama era.

Tace pentru un moment și se trage din nou de barbă.

– Au fost ridicați cu un an înaintea noastră. Au refuzat să se mute în ascunzătoare în noaptea când le-am dat de știre.

– Îmi pare rău, zice Jacob, lăsând capul jos.

Încăperea se cufundă în tăcere.

După câteva minute, David reia discuția.

– Practic, Sarah e mai evreică decât mine; în cazul ei, ambii părinții au fost evrei.

Se uită amândoi la Sarah. Dar ea nu vrea să se gândească la părinții ei. Înghite în sec și se silește să vorbească.

– Era mai puțin periculos să ies eu. David risca să fie oprit pe stradă. Luaseră aproape toți bărbații din Paris, așa că pe el l-ar fi luat la ochi. Dar o femeie sfrijită ca mine abia dacă atrăgea atenția. Erau multe femei care stăteau la coadă la mâncare cu orele. În general, ne ignorau.

– După război…, ezită Jacob, de ce nu v-ați întors în apartamentul vostru din arondismentul 16?

– Prea multe amintiri, se grăbește Sarah să răspundă.

– Am vrut să fim printre ai noștri, zice David, încuviințând din cap. Nu ne puteam întoarce la viața de dinainte; pe lângă asta, în apartamentul nostru locuia altcineva.

Jacob clatină din cap.

– S-a tot întâmplat și asta. Mulți oameni se luptă încă să-și recapete casele.

Tușește și așază ceașca la loc pe farfurie.

– E un miracol că ați supraviețuit la Auschwitz.

Se întoarce spre Sarah.

– Amândoi.

– O sută nouăzeci de zile, șoptește Sarah.

– Eram tineri, spune David. Și eram mai puternici decât cea mai mare parte din prizonierii care se aflau acolo de mai mult timp. Nu uita că noi am fost într-unul din ultimele trenuri. Când a plecat, Sarah?

Ziua aceea e adânc înrădăcinată în memoria ei: 30 mai 1944. Ziua în care și-a dat copilul. Știe bine că nici David n-ar fi uitat data; încearcă doar să o includă și pe ea în conversație.

– Cu o săptămână înainte de debarcările din Normandia, spune ea. Exact o săptămână.

Niciodată nu a putut rosti data.

– Știam că războiul nu mai poate dura mult timp, continuă David. Nu trebuia decât să rezistăm. Știam că Samuel e în viață, iar asta ne-a ținut și pe noi în viață. El a fost puterea noastră ascunsă, lumina noastră călăuzitoare.

– David a reușit să-mi transmită mesaje, vorbește Sarah încet, cu glasul pierdut în trecut, în timp ce amintirile încep să i se perinde prin minte.

– Eram tineri, iar inimile noastre erau puternice.

David se ridică, mutându-se lângă Sarah. Pune o mână pe umărul ei.

– Aveam toate motivele din lume să luptăm pentru viețile noastre. Ceea ce am și făcut.

Tăcerea se lasă, apăsătoare, în timp ce se gândesc toți trei la cei care nu s-au mai întors. Sarah ar vrea ca Jacob să plece, ca să se poată întinde în pat. Are inima grea și și-a pierdut toată energia, picând într-o stare de apatie.

El pare că îi citește gândurile, căci se ridică brusc.

– Ei, v-am răpit destul timp. Abia aștept să-l cunosc pe Samuel, dar nu-i nici o grabă. Domnul va fi mereu pregătit să-l primească în turma sa. Oricând credeți că e momentul potrivit.

Sarah înclină din cap, lăsându-l pe David să îl conducă spre ieșire. Apoi, fără nici un cuvânt, se duce în dormitor și se întinde în pat, pe întuneric, cu obloanele rămase încă închise de noaptea trecută.

70

Paris, 17 septembrie 1953
Sam

– Vrei să jucăm bile? mă întreabă Zack în pauză.

Ne lipim de un grup de băieți care stau în genunchi pe pământ, iar Zack scoate o punguță verde.

– Astăzi le poți folosi pe ale mele, zice și îmi dă trei bile.

Sunt dintr-acelea transparente, care au pe dinăuntru culori, împletindu-se ca niște panglici. Mă uit de aproape la cea albastră; nu are o singură nuanță de albastru, ci două, ca preferata mea de acasă. O țin în pumnul încleștat, iar stomacul mi se strânge din pricina dorului de casă.

Îi privesc pe ceilalți băieți, care fac triunghiuri cu degetele, strângând din ochi când se pregătesc să arunce bilele. Stau pe jos, lângă ei. Mirosul de asfalt fierbinte îmi amintește de faleza care îmi frigea tălpile în verile fierbinți. Amintirea mă lovește ca un pumn în burtă, iar ochii mă ustură, încărcați de lacrimi. Le alung clipind și mă străduiesc să-mi concentrez toată atenția la joc. Întotdeauna am fost foarte bun la jocul cu bile. Le arăt eu de ce sunt în stare. Mă întind pe jos și îmi aliniez bila fără să mă grăbesc. Ținând un ochi strâns închis, îi dau un bobârnac, cu o forță bine calculată. Dacă o lovești prea tare, va zbura peste țintă. Dacă o lovești prea încet, nu va ajunge destul de departe.

Da!

– *Pas mal*, spune unul dintre băieții mai mari.

Vrea să spună că nu-i rău, ceea ce înseamnă, de fapt, că e foarte bine. Mă simt ca atunci când un profesor îți spune că tema ta este excelentă, doar că acum e chiar mai bine. Mă uit la băiat.

– *Merci*.

Dă din cap spre mine. Un asemenea gest este categoric un semn de respect.

Un alt băiat mă împinge la o parte.

– *Mais dépêche-toi. La cloche va sonner.*

Înțeleg ce a spus – o să sune clopoțelul. Cuvinte franțuzești mi se strecoară în cap ca niște stafii care trec prin pereți. Nu mă deranjează prea tare, doar că nu voi vorbi niciodată limba asta.

După pauză, avem ora de muzică. Zack îmi spune că profesorului îi spun Tonton Marius, pentru că este din sud. Probabil că observă privirea mea goală, căci adaugă:

– Știi tu, de la Marcel Pagnol.

– Cine e Marcel Pagnol?

– *Mon Dieu!* Da' tu nu știi chiar nimic, nu-i așa? Este un scriitor celebru, iar personajul principal din cărțile sale se numește Marius și e din sud. N-ai văzut filmul *Manon, fata izvoarelor*? A avut premiera anul trecut.

Clatin din cap, simțind cum îmi iau foc obraji. Nu sunt obișnuit să fiu cel care nu înțelege.

– Am fost în America odată, a zis Zack cu voce mai domoală. Dar nu îmi amintesc – aveam numai un an. Tata mi-a promis să mă ducă din nou când voi mai crește. E adevărat că acolo toată lumea are televizor?

– Cred că da. Cel puțin toți cei pe care îi cunosc eu, dar nu știu sigur dacă asta înseamnă că orice persoană din America are un televizor.

– Măiculiță! Toți sunt bogați?

– Nu cred.

Îmi amintesc de măturătorul stradal. Nu părea să fie un om bogat. Nu m-am gândit niciodată la asta.

După ora de muzică cu Tonton Marius, avem mate. Mereu am fost bun la matematică, iar aici nu este nevoie de cuvinte, ci avem numai o lungă listă de adunări. Le termin repede.

Profesoara se plimbă pe culoarul dintre bănci, lovind din când în când cu rigla în bancă, atunci când descoperă vreo greșeală. Vine și se oprește în dreptul băncii mele.

– *Bien, Samuel, ça se voit que tu as déjà fait des mathématiques*.

Are o voce blândă, melodioasă. Mă uit la ea și zâmbesc. Bănuiesc că mi-a spus că mă descurc bine.

– *Maintenant, il faut travailler ton français*.

Mai târziu, Zack îmi spune:

– Vrei să vii la mine acasă după școală?

– Cum să nu!

Orice e mai bine decât să mă întorc în apartamentul acela mohorât.

– Poți s-o convingi pe mama ta s-o roage pe Sarah?

– Cine e Sarah?

– Doamna care mă ia de la școală.

– Ce? Credeam că aceea este mama ta.

– Nu, mama mea e în America.

– Dar Monsieur Leplane ne-a spus că vii la Paris ca să locuiești cu părinții tăi. Spunea că ai fost mutat – strămutat, așa s-a exprimat, din cauza războiului.

– Așa a zis? Ei bine, el nu știe toată povestea. E secret.

– Secret? Ce vrei să zici?

– Nu prea am voie să vorbesc despre asta.

– Dar eu mă pricep foarte bine să păstrez secrete. Jur pe viața mea.

Duce mâna la inimă și afișează un aer atât de serios, încât îmi vine să râd.

– O să-ți spun cât de curând pot, Zack, pe cuvânt. Dar nu încă.

– Bine.

Zack îmi strânge mâna. Mă simt ca un adult.

– Dar sunt sigur că Sarah o să mă lase să vin.

Așa cum am plănuit, după ore, Zack o convinge pe mama lui să o roage pe Falsa Mamă să mă lase la el acasă, să ne jucăm. Pare mulțumită de această idee, zâmbindu-mi de parcă ar fi cea mai bună veste pe care a primit-o vreodată.

– Hai, vino, a zis că da.

Zack mă trage după el. Arunc o privire înapoi și văd că Falsa Mamă vine după noi, flecărind cu mama lui Zack.

– Vine și *ea*? întreb eu.

Zack se uită înapoi, la ele.

– Bănuiesc că da. De ce?

– Nimic, mă întrebam doar.

Fir-ar! Probabil îi spune mamei lui Zack toată povestea. Acum va afla și Zack. Va ști că l-am mințit și prietenia noastră se va sfârși. Ce pot face?

71

Paris, 17 septembrie 1953
Sarah

Sam are un prieten. Este licărul de speranță pentru care s-a rugat. A petrecut o după-amiază încântătoare vorbind cu mama lui Zack, găsind în noua ei prietenă o persoană înțelegătoare, pregătită să o asculte și să o ajute, dacă poate. O cuprinde un val de optimism, imaginându-și un viitor în care Sam se joacă cu noii săi prieteni, în timp ce ea și David discută cu părinții; ieșiri împreună la sfârșit de săptămână, picnicuri vara, vizite la grădina zoologică, plimbări în parcuri și pe la muzee.

– Mai vrei niște ceai? îi oferă mama lui Zack.

– Mulțumesc, dar nu. Cred că s-a făcut târziu; ar trebui să plecăm. M-am simțit minunat.

Se uită la ceas: șase și jumătate! David se întoarce de la muncă în curând. Se va îngrijora dacă nu îi găsește acasă.

– Îmi pare rău, zice ea și se ridică. Nu știam că s-a făcut atât de târziu. Îți mulțumesc pentru ospitalitate.

Pe drumul înapoi spre casă, Sam merge cu pași târșâiți. O face intenționat, pentru că vede că ea se grăbește. Când se oprește ca să se uite într-o vitrină, îl apucă de mână și îl trage după ea.

– *Allez*, Sam. E târziu.

Însă forța cu care i se opune brațul lui subțire îi taie răsuflarea. Îi dă drumul. Nu are rost să se lupte cu el, nu va reuși decât să înrăutățească situația, așa că se preface că se uită și ea la aranjamentul din vitrină. Știe că nu va dura mult până când se va plictisi și va porni mai departe.

Două minute mai târziu, se mișcă din loc, iar de data aceasta, ea se preface că nu se grăbesc.

Când intră în apartament, David este în picioare, lângă ușă.

– Unde ați fost?

Îl simte pe Sam înlemnind lângă ea.

– Samuel și-a făcut un prieten la școală. Am făcut cunoștință cu mama lui și am fost la ei la o gustare.

Îl vede pe David răsuflând ușurat.

– Mi-am făcut griji.

Sarah îl atinge pe braț.

– Îmi pare rău, nici nu mi-am dat seama cum a zburat timpul.

– Nu, mă bucur că v-ați simțit bine. Ce ați făcut?

– Am băut ceai și am stat de vorbă.

Sam se strecoară încetișor în camera lui.

– Mă duc să-l salut cum se cuvine, zice David.

Sarah îl urmează pe coridor, spre camera lui Sam. Când bat la ușă și intră, Sam ridică privirea de la birou și vâră iute în sertar o coală de hârtie violetă.

– *Bonsoir, Samuel*.

Din câte se pare, David se face că nu a văzut nimic, dar ea nu se poate abține să nu se întrebe ce era scris pe foaia aceea.

– *Alors, c'était comment l'école?* întreabă David, făcând câțiva pași în interiorul camerei.

Sam își mută privirile de la Sarah la David și înapoi.

– Bine, zice într-un final.

– *Bien, bien*, zâmbește David. *C'est une bonne nouvelle. Je suis content*.

Ea pleacă să pregătească cina. După câteva minute, David vine și el în bucătărie.

– Pare mai fericit acum, că a început școala. Știam că îi va face bine să fie cu copii de vârsta lui.

Scoate două pahare de vin și toarnă câte un strop de cassis în fiecare din ele, înainte de a adăuga vin alb.

– Și cum e prietenul ăsta al lui?

– Zack? E drăguț, foarte politicos și bine-crescut. Și mama lui e încântătoare.

– Și cum comunică băieții?

– Știi cum sunt băieții. Întotdeauna găsesc o cale, zice ea și tușește ca să își ascundă neliniștea provocată de minciuna spusă.

Nu vrea să îi citească dezamăgirea pe chip când îi va spune că noul prieten al lui Sam e anglofon.

– Da, desigur.

David face o pauză.

– Totul va fi bine, nu-i așa, Sarah?

Sarah ia paharul și așteaptă ca David să îl ridice pe al lui. Ciocnesc, privindu-se în ochi, dar nu îi poate răspunde la întrebare. Nu e sigură că totul va fi bine.

Ia o înghițitură din cocktailul ei.

– E greu de ajuns la el. Foarte greu. Simt că avem de urcat un munte înalt, fără să știm măcar ce priveliște ne așteaptă în vârf.

– Ce vrei să spui?

– Sigur, se va adapta. Nu va avea încotro. Dar nu știu dacă va putea să ne iubească vreodată.

72

Paris, 17 septembrie 1953
Sam

Abia am avut timp să îndes scrisoarea în sertar când au intrat în camera mea. Nu ar înțelege ce scrie, dar ar vedea că e în engleză și ar ghici cui îi este adresată.

O scot din nou. De data asta, pun o carte la îndemână, în caz că trebuie să o ascund pe neașteptate. Recitesc ce am scris.

Dragă mamă,

Te iubesc. Mi-e tare, tare dor de tine. Tu ești cea mai bună mamă din toată lumea, iar tati e cel mai bun tată. Nu-mi pasă ce zic toți ceilalți. Ei nu înțeleg. Falsa mamă și falsul tată sunt ciudați. Lui îi zic Nenea Barbă, că are o barbă urâtă și sârmoasă. Tu și tati sunteți adevărații mei părinți și o să găsesc eu un mod de a veni acasă. Așa că nu-ți face griji. Ce păcat că nu am ajuns în Mexic. Nu îmi place deloc aici. Te iubesc.

Mă concentrez la scris, atent să nu ridic stiloul de pe hârtie decât între cuvinte. Oare ce să îi mai spun? Încă nu am un plan, dar vreau să știe că voi încerca.

Ușa se deschide cu un mic zgomot. Simt că inima îmi zvâcnește până în gât. Ascund iute scrisoarea sub carte și o deschid, prefăcându-mă că citesc.

Nenea Barbă vine drept la biroul meu.

– *Ça va, Samuel?*

Se apleacă peste umărul meu.

– *Qu'est-ce que tu lis?*

Știu că vrea să afle ce citesc.

– *Tintin*.

– *Laisse-moi la lire pour toi*.

Se întinde să ia cartea. Dar eu sunt mai rapid decât el și pun cotul peste ea, apărând scrisoarea.

Arăt spre raftul de deasupra biroului.

– Aia, zic eu.

El scoate o carte.

– *Les Trois Mousquetaires, bien, très bien!*

Cei trei muschetari! Cartea preferată a lui tati.

Nenea Barbă o deschide și începe să citească.

Las cartea cu *Tintin* deschisă pe birou, cu scrisoarea ascunsă sub ea, și mă prefac că îl ascult, dar în realitate mă gândesc ce să mai scriu în scrisoare, imaginându-mi chipul mamei când mă va vedea întors acasă.

Îmi dau seama că Nenea Barbă s-a oprit din citit și se uită țintă la mine. Pe frunte i se adâncește încruntarea, de parcă încearcă să înțeleagă ceva. Apoi zice:

– *Samuel, je sais que c'est difficile pour toi, même très difficile. Mais on t'aime et on va faire tout pour que ça marche.*

Vrea să spună că e greu pentru mine, dar trebuie să mergem înainte. Sunt aproape sigur că asta a zis.

Ah, nu! Se întoarce la birou. Îmi dau seama că vrea din nou să ridice cartea cu *Tintin* și că va vedea scrisoarea. În grabă, o scot de sub carte și o las să cadă la podea. O acopăr cu piciorul.

– *Essayons* Tintin *maintenant. C'est plus amusant.*

Știam eu! Bine că am scăpat de scrisoare.

Luând cartea de pe birou, începe iar să citească, folosind voci diferite pentru fiecare personaj. Are o voce gălăgioasă și băiețească pentru Tintin, alta răutăcioasă și înșelătoare pentru tipii răi. Dar pe câine îl imită cel mai bine. Aproape că reușește să mă facă să râd. În timp ce schimbă vocile, pășește de colo colo prin încăpere, fluturând din brațe, interpretând pe alocuri. Îl privesc atent. Se pricepe foarte bine la voci. Știu că se străduiește să-mi smulgă un zâmbet și aproape că-i iese. Încearcă să fie simpatic și bun, dar asta nu schimbă cu nimic lucrurile. Nu vreau să fie tatăl meu. Nu voi accepta niciodată.

73

Paris, 18 septembrie 1953
Sarah

Aseară, Sarah a băgat capul în camera lui Sam și a văzut o scenă care i-a tăiat răsuflarea. David îi citea lui Sam și i s-a părut că băiatul îl ascultă cu atenție, cu ochii ațintiți asupra lui, și nu într-un punct invizibil, ca de obicei. Întorcându-se pe furiș în bucătărie, a înălțat în tăcere o rugăciune de mulțumire.

Astăzi este vineri și Sabatul începe la lăsarea serii. După ce îl lasă pe Sam la școală, Sarah se duce acasă să prepare *challah*, pâinea dulce pe care o vor rupe la începutul mesei. Cum nu are voie să facă nici un fel de muncă între seara aceasta și cea de sâmbătă, trebuie să se asigure că totul este pregătit. Asta înseamnă să facă toate cumpărăturile, precum și să prepare mâncarea pentru a doua zi. Îi plac pregătirile de Sabat, aproape mai mult decât sărbătoarea în sine. Ritualul îi oferă alinare. Numără lumânările și le așază în candelabru.

Hotărăște să termine de făcut curat înainte de a merge la cumpărături și de a găti mâncarea. Mai întâi deretică prin bucătărie, apoi în camera de zi și, într-un final, se ocupă de dormitoare. În timp ce face patul în care dorm ei doi, își amintește de toate nopțile de nesomn în care s-au rugat să îl regăsească pe Samuel, încercând să găsească o cale de a da de muncitorul feroviar de la Drancy, cel cu obrazul brăzdat, până aproape de ochi, de o cicatrice lungă. Naziștii țineau cu minuțiozitate registrele și de aceea nu i-a fost greu să îi descopere numele. Serviciul Internațional de Cercetări a fost pus pe urmele sale, dar li s-a spus că ar putea dura ani întregi. Și așa a și fost.

Așteptarea și falsele speranțe au fost greu de suportat, iar după cinci ani îndelungați, David i-a spus că trebuie să înceteze, că

trebuie să accepte pierderea. Dar Sarah nu putea trece peste asta. Uneori, când închidea ochii, simțea încă sub buzele sale capul moale și fin al copilașului ei, îi simțea în nări mirosul de lapte și candoare. Simțea că nu va mai fi ea însăși până nu îl vor regăsi, iar în sufletul ei știa că el trăiește. O simțea, la fel cum îi simțea inima bătând când se afla în pântecele ei. David era de părere că trebuiau să încerce să mai facă un copil, dar Sarah nu știa cum să îi spună că își simțea trupul străin și că o dezgusta. Când s-a privit în oglindă pentru prima dată după Auschwitz, s-a gândit că se uită la stafia ei și că ea, Sarah, murise acolo. Era de nerecunoscut. Oasele îi ieșeau prin piele în unghiuri ciudate, smocuri de păr cenușiu îi creșteau pe cap, ochii îi erau ca două caverne în craniu. Această imagine i-a rămas mult timp în minte și abia după un an a avut curaj să se privească din nou în oglindă. Trebuia să ajungă din nou să se cunoască. Și să-l cunoască și pe David. Amândoi se schimbaseră.

Dar timpul trecea. Neabătute și indiferente, săptămânile se transformau în luni, lunile în ani. Ani în care copilul ei învăța să iubească pe altcineva ca mamă, pe altcineva ca tată. Și-ar vinde sufletul ca să primească înapoi cei nouă ani pierduți din viața lui Samuel.

Încearcă să nu se lase copleșită de senzația de pierdere pe care o simte, încearcă să își spună cât de norocoși au fost, prin comparație cu mulți alții. Sunt în viață, iar copilul lor trăiește și el. Este mai mult decât ar fi putut spera după ce au fost duși la Drancy în dimineața aceea întunecată, la numai două zile după ce născuse.

Intră în camera lui Samuel, îi rearanjează cărțile pe birou, îi împăturește hainele împrăștiate pe podea, le pune la loc în sertare și dulapuri. Îi ridică perna, ca să o netezească, dar trage în piept mirosul – izul acela de sudoare dulceagă tipic băieților.

Pune repede perna la loc, spunându-și să nu mai piardă vremea. Are multe de făcut astăzi, dar este atât de obosită. Se va odihni numai cinci minute; asta îi va da puterea de a continua. Se întinde în pat și închide ochii, inspirându-i mirosul. O cuprinde o senzație de liniște și se simte mai aproape de fiul ei, așa cum stă acolo întinsă în patul lui gol, decât în oricare altă clipă de la sosirea lui aici.

Deschizând ochii, e gata din nou să se apuce de treburile zilei. Se ridică în picioare și netezește așternutul și păturile, întinzându-le bine. O coală de hârtie mov îi atrage privirile. Fără să stea pe gânduri, o scoate la suprafață și se uită la ea. E o scrisoare.

O scapă din mână, de parcă ar fi opărit-o. Deși nu înțelege totul, înțelege destul. Ghemuită pe podea, se apucă cu mâinile de burtă, în timp ce crampele o săgetează adânc. Se simte ca atunci când i s-a rupt apa, înainte de a-i da naștere lui Samuel.

74

Paris, 18 septembrie 1953
Sam

E vineri, dar aș prefera să fie luni. Nu am reușit să scot scrisoarea alunecată pe lângă tăblie, înainte de a pleca la școală. Acum va trebui să aștept până săptămâna viitoare. La școală este mai bine decât acasă, cu Falsa Mamă și Nenea Barbă. Sper că vom merge din nou la Zack. Aș putea să cer voie să îl văd sâmbătă sau duminică.

Sunt foarte dezamăgit când toată lumea pleacă direct acasă după ore. Nu se fac planuri pentru sfârșitul de săptămână, iar când intru în camera mea, pe pat sunt așezate haine frumoase, pantaloni negri și o cămașă albă, la fel ca săptămâna trecută.

Aud clichetul ușii de la intrarea în apartament, iar după scurtă vreme Nenea Barbă apare în camera mea.

– *C'est Shabbat, Samuel*.

Se apleacă și mă sărută pe frunte.

Deodată, simt o durere în burtă, amintindu-mi cum venea tati de la muncă și mă strângea la pieptul lui și mirosea a săpun cu aromă de lămâie. „Ce mai face puștiul meu azi?", mă întreba. Golul dinăuntrul meu se redeschide.

– Pleacă, pleacă, șoptesc eu.

Dar îl simt că stă acolo, îl aud cum respiră, cum își mângâie barba. Apoi îi aud pașii care se îndepărtează și zgomotul ușii închise. A plecat. Acum pot să scot scrisoarea și să o termin.

Mă așez în pat și întind mâna pe lângă tăblie. Dar nu este acolo. Scot colțurile cearșafurilor de sub saltea. Pfiu! A zburat dintre ele. E mototolită toată, așa că o netezesc frumos, apoi scot stiloul din ghiozdan și mă așez la birou ca să o termin: *Vino repede, mamă. Nu*

mai pot sta aici multă vreme. Urăsc locul ăsta. Fă cumva și întoarce-te. I-o voi da lui Zack luni dimineață.

Tocmai o îndes înapoi pe lângă marginea patului, când Falsa Mamă intră în cameră. O clipă rămâne locului, albă la față și cu ochii verzi sclipitori ca ai unei pisici. Apoi arată spre hainele întinse pe pat.

– *Ce soir on fête Shabbat. Il faut que tu t'habilles avec ces vêtements.*

Vrea să îmi pun din nou hainele cele frumoase. Pleacă din cameră, pentru că știe că nu mă voi îmbrăca în fața ei. Pun pariu că i-e teamă să nu fac pipi pe ele din nou, dar nu vreau să fac aceeași obrăznicie de două ori. Ar fi plictisitor. În orice caz, ochii ei sticloși îmi dau o stare de rău, cam ca dorul de casă.

Când ies din cameră îmbrăcat în hainele frumoase, văd că a aprins lumânările, la fel ca vinerea trecută. Apartamentul mohorât pare astfel mai primitor, dar și un pic sinistru. Ea poartă o rochie lungă, neagră, și și-a prins părul într-un coc. Niște cercei rotunzi din aur îi atârnă la urechi, iar ochii ei verzi par triști în lumina pâlpâitoare. Mă uit țintă la ea; e foarte drăguță, de fapt. Pentru o clipă mă întreb cum ar fi fost dacă era mama mea adevărată. Poate că aș fi iubit-o. Cred că aș fi plăcut-o și pe ea, ba chiar și pe Nenea Barbă. Copiii își iubesc întotdeauna părinții. E un gând straniu.

Zâmbește, întinzând brațele spre mine. Dar eu trec pe lângă ea.

Lasă brațele în jos. Nenea Barbă o sărută pe obraz și își ocupă locul la masă. Bate cu palma pe șezutul scaunului de lângă el. Simt că picioarele îmi sunt linse de flăcări, iar stomacul mi se chircește de durere.

– Mă duc la baie.

Plec în grabă, înainte ca el să aibă timp să spună: „*Toilettes, Samuel*".

Ies pe coridorul întunecat. Din fericire, nu este nimeni la toaletă. Încui ușa și îmi cobor pantalonii, ca să mă uit la bandaje. Îmi scarpin picioarele prin bandaje, dar nu e suficient. Așa că îmi strecor mâna pe sub ele și îmi înfig unghiile în piele. Mă simt bine. Pânza albă se lărgește și începe să se desfacă. Cel puțin acum mă pot scărpina în voie.

– *Sam-uel*? aud vocea lui Nenea Barbă din spatele ușii. *Tout va bien?*

Mă face să tresar.

– *Oui*, îi strig eu, încercând să îmi înfășor bandajele la loc în jurul picioarelor.

Îmi amintesc la timp să trag apa.

Când mă întorc la masă, îmi zâmbesc amândoi. Aș vrea să îi întreb despre ce este vorba; de ce fac o masă specială vinerea, dar nu invită pe nimeni. Nenea Barbă spune o rugăciune, apoi taie o pâine mare și lucioasă. Pune feliile într-un coș și mi-l trece mie. Duc o bucată la gură. Sunt hămesit. Este bună, la fel ca brioșa pe care o mâncăm uneori pe post de *goûter*. După aceea avem un fel de tocăniță cu carne, cu multe alte preparate alături. Falsa Mamă și Nenea Barbă vorbesc. Îmi aud din când în când numele, iar uneori se uită la mine de parcă așteaptă să zic ceva, dar eu mă uit numai la farfuria mea.

După cină, strângem masa, dar nimeni nu spală vasele. În bucătărie e harababură, iar vasele murdare zac îngrămădite în chiuvetă. Sunt surprins că nu fac curat. În schimb, se mută în camera de zi. Nenea Barbă își ține mâna rezemată ferm de umărul meu, ca să nu mă pot furișa înapoi în dormitorul meu, pentru a fi lăsat în pace. De fapt, cred că aș putea, dar nu mă sinchisesc să o fac.

Falsa Mamă îi întinde o carte mare, iar el o ține cu grijă, de parcă s-ar putea rupe. Presupun că este Biblia. Se așază pe unul dintre scaunele din lemn și dă paginile. Eu stau pe canapeaua aurie, împreună cu Falsa Mamă. În aer se lasă o tăcere când alege povestea pe care să o citească. O recunosc imediat după lista ne-sfârșită de perechi de animale. Unele dintre denumiri sunt la fel în franceză și engleză, ca *lion, tigre, léopard*. Deduc că *serpent* înseamnă „șarpe“, după felul cum sâsâie după ce rostește cuvântul. Mă întreb cum se spune „potop“ în franceză. Dar îmi este somn, iar cuvintele se învălmășesc unele într-altele, ca un cântec căruia nu-i cunosc versurile. Îmi pun capul pe brațul canapelei.

75

Paris, 19 septembrie 1953
Sarah

Sarah se trezește devreme, așa cum face deseori zilele acestea, în timp ce David sforăie ușor lângă ea. Aplecându-se peste el, încearcă să vadă cât este ceasul, dar nu deslușește bine acele în semiobscuritatea din încăpere. Nu contează, se trezește oricum; va fi plăcut să își bea cafeaua singură, să își adune gândurile înainte de începutul zilei. Coboară din pat în tăcere, strecurându-și picioarele în papuci.

Odată ajunsă în bucătărie, pune boabele în râșniță și învârte mânerul. Durează să facă cafea, dar mirosul și întregul proces i se par liniștitoare. De când a scăpat de la Auschwitz, a găsit în treburile cotidiene o plăcere pe care nu a simțit-o niciodată înainte. Spală cu grijă vasele, curățând cu meticulozitate fiecare vas, apoi le lustruiește cu o cârpă uscată, până strălucesc. Înainte, le-ar fi lăsat la uscat. Dar acum aceste ritualuri îi calmează nervii.

– Te-ai trezit deja? întreabă David, intrând în bucătărie. Cât e ora?

– Nu știu. În jur de șapte.

– Ce vrei să facem astăzi?

– Nu știu.

În zilele de sâmbătă, aveau o anumită rutină – dimineața la sinagogă, apoi un prânz simplu acasă și o plimbare prin Le Marais după-amiaza, târziu. Dar acum trebuie să găsească lucruri de făcut – lucruri care să fie pe placul unui băiat de nouă ani. Lui Sarah îi este dor să meargă la slujbă și știe bine că și David simte același lucru.

– David, ce ar fi ca tu să te duci la sinagogă, iar eu să îl iau pe Sam la o plimbare? Poate la Tuileries.

– Aș vrea să mergem toți la slujbă, ca o familie. Nu vreau să mă duc singur.

– Știu.

Se întoarce la cafea și toarnă boabele măcinate în filtru.

– Dar va mai dura un timp până va putea merge. Acum l-ar supăra și mai tare și l-ar îndepărta de noi pentru totdeauna.

Aruncă o privire spre David, care are pe chip o expresie încruntată.

– Înțelege franceza mai bine decât ne lasă să credem.

– Știu, zice Sarah și zâmbește, gândindu-se cu câtă încăpățânare refuză Sam să învețe limba franceză, deși ea vede cum mintea lui o absoarbe ca un burete. Dar în America nici nu mergea la biserică – în afară de Crăciun și de Paște.

– Trebuie să fie ciudat să crești un copil fără credință. Cum îl poți învăța despre valori și principii fără un cadru de referință?

Sarah se uită la el, întrebându-se pentru o clipă dacă soțul ei are dreptate, dacă asta înseamnă că Sam nu are valori și principii. Dar ei nu-i vine să creadă așa ceva. În ciuda furiei lui și a nevoii de a le demonstra că nu vrea să trăiască alături de ei, ea își dă seama că e manierat și are o sensibilitate față de ceilalți, lucruri pe care însă încearcă să le ascundă. Nu vrea cu adevărat să îi rănească; vrea numai să se ducă acasă.

– Cel puțin a avut o oarecare expunere la religie, continuă David. Știe cine este Dumnezeu. A intrat într-o biserică.

Se încruntă, iar Sarah înțelege că își cântărește gândurile.

– Cred că este important să subliniem faptul că este vorba despre același Dumnezeu, reia el. Trebuie să găsim un limbaj comun oriunde se poate.

– Dar Crăciunul?

David îi zâmbește.

– Crăciunul? Te gândești prea departe.

– Da, dar știi că în America e un eveniment uriaș. Întreaga țară e în sărbătoare.

– Păi, cred că îi putem face cadouri, prefăcându-ne că vin de la un grăsan binevoitor cu haină roșie și barbă albă, zice el, afișând un zâmbet larg. Nu e nimic rău în asta, nu?

Sarah știe că este o ironie, dar ei nu îi arde de glume. Întotdeauna a fost de neclintit în privința Crăciunului. Tulburată, toarnă apă clocotită peste cafeaua din filtru.

– Totul e pregătit pentru astăzi? o întreabă David, punând o mână pe umărul ei.

– Da. Toată mâncarea e gata, iar curățenie am făcut ieri.

– Bun.

Ia cafeaua din mâna ei.

– Acum așază-te. Astăzi este o zi de odihnă și rugăciune. Știu că îți place să-ți ocupi timpul, dar, în această zi specială, hai să ne amintim de Dumnezeu.

Cum să îi spună că asta o supără, de fapt, cel mai tare? Cum să îi spună că nu mai știe cum să se roage? Mintea îi vuiește de confuzie și îndoieli; nu mai face diferența dintre bine și rău. E rău că își vrea fiul înapoi? E rău că îl pedepsește pe omul care l-a salvat? Nu voia să fie pedepsit. De fiecare dată când se gândește la acest lucru, se simte atât de vinovată încât i se strânge inima. Sigur, ei nu au avut nici un cuvânt de spus, dar pedeapsă cu închisoarea! Pare atât de nedrept. Toți au fost pedepsiți, prea aspru și pentru prea mult timp. Ea nu vrea decât să curme suferința. Uneori i se pare că resimte suferința tuturor, că se îmbibă de suferință până când inima ei stă să explodeze. Simte totul ca pe o caznă. I-a cerut lui Dumnezeu îndrumare, putere, dar simte că El nu o mai ascultă.

I-a ascultat rugile când L-a implorat să îl apere pe fiul ei. Asta ar fi trebuit să fie de-ajuns. Dar nu. A vrut mai mult, nu-i așa? În lăcomia și egoismul ei, și-a vrut fiul înapoi, nu s-a mulțumit să îl iubească, ci și-a dorit să îl dețină.

76

Paris, 21 septembrie 1953
Sam

În sfârșit, luni! Pfiu! Sunt atât de fericit că am scăpat de *ei*.

Scot scrisoarea terminată de sub saltea și o pun în ghiozdan. Sunt tare emoționat că i-o voi da lui Zack să o pună la poștă. Am chiar și cinci centime să i le dau pentru timbre. Le-am furat din geanta Falsei Mame.

De cum ajung la școală și mă așez pe scaun, i-o dau.

– Zack, îmi faci o favoare? Poți să pui o scrisoare la poștă? îi zic și îi întind cele cinci centime.

Zack întoarce scrisoarea între degete.

– De ce nu te poți duce tu singur la poștă?

– Nu am voie.

– Ah, bine atunci.

Bagă scrisoarea și banii în buzunar.

– O poți face în seara asta?

– Sigur. Îi voi spune mamei că am de pus o scrisoare la poștă pentru prietenul meu prin corespondență din America. Eu nu-i scriu niciodată, dar el îmi mai trimite din când în când câte o scrisoare.

– Mulțumesc, Zack. Ești un prieten adevărat.

Zack mă bate pe spinare. Mă simt ca un om mare, ca și cum am fi doi adulți care urzesc un plan secret.

– Ai grijă să o pui la poșta aeriană.

– Desigur.

Restul zilei urmează același tipar ca săptămâna trecută. Dimineața scriere, recitare, sport, apoi acasă la prânz și înapoi la școală pentru orele de matematică și muzică sau desen. Într-un fel, nu e rău că mergem acasă la prânz. Îmi oferă o pauză de la timpul petrecut cu

toți acei copii și primesc o baghetă caldă în fiecare zi, cumpărată de la brutărie.

De obicei jucăm jocul cu bile, dar acum l-am învățat pe Zack table și uneori jucăm după ore. Este bun, dar nu la fel de bun ca mine. Mă simt încă gol pe dinăuntru, dar când sunt cu Zack, mă prefac că sunt acasă și mă joc cu Jimmy, și atunci uit de asta un timp. Cel mai rău e când sunt singur în apartament cu Falsa Mamă și cu Nenea Barbă. Picioarele mă mănâncă mai rău seara. Poate că sunt alergic la ceva din apartament. Tati e alergic la banane; îi apare o iritație dacă mănâncă banane. Poate că așa e și cu eczema mea. Picioarele mă mănâncă de înnebunesc de îndată ce mă întorc de la școală și de obicei mă duc direct la baie, ca să mă pot scărpina în voie.

Joi îmi dau seama că am uitat să trec adresa expeditorului pe scrisoare. Cum va putea să îmi răspundă acum? Tare prost mai sunt!

77

Paris, 28 septembrie 1953
Sarah

Sam păstrează încă bariera pe care a construit-o în jurul lui, încercând din răsputeri să *nu* învețe franceza. Dar, în ciuda intențiilor sale, ea își dă seama că înțelege din ce în ce mai mult. Fără ca măcar să conștientizeze, acum face ce i se spune în loc să se uite cu privirea aceea goală pe care o avea la început. Ea îi citește în fiecare zi după prânz și David îi citește în fiecare seară, înainte de culcare. Uneori nici nu o privește și îl simte că este la mii de kilometri depărtare, dar alteori vede în ochii lui o sclipire, când recunoaște povestea sau personajul. Ochii lui sunt ușor de citit, ca ai lui David. Nici el, nici tatăl lui nu își pot ascunde emoțiile, care li se citesc în priviri. A văzut ura și sfidarea în ochii lui Sam, confuzia și descumpănirea în cei ai lui David. Amândoi sunt atât de orgolioși și de încăpățânați.

Intrând în camera lui Sam, se simte mică și neputincioasă. Sam stă așezat la birou și mâzgălește ceva pe o coală de hârtie. Se uită peste umărul lui, dar el acoperă iute hârtia cu brațul.

– *Sam, est-ce que tu veux jouer au backgammon?*

– *Non, merci*, răspunde el fără ezitare.

– *On pourrait lire une histoire ensemble?*

– *Non.*

Nu știe ce să facă. E limpede că nu vrea decât să o vadă plecată.

– *Viens m'aider dans la cuisine*.

O ultimă încercare.

Sam hârșâie cu putere scaunul pe podea, făcând-o să tresară la auzul zgomotului scos de picioarele scaunului zgâriind parchetul vechi, din lemn masiv. Ridicându-se, se întoarce și o înfruntă. Ochii lui căprui sunt întunecați și reci.

– Vreau să mă duc înapoi în America.

Sarah simte că inima îi este prea grea pentru trupul ei. Întinde o mână spre el și, pentru prima dată, băiatul nu se dă înapoi la atingerea ei, ci îi înfruntă privirile.

– Of, Sam.

Încearcă să îl tragă spre ea. El cedează puțin, iar acum stau față-n față, la distanță de numai un braț. Știe că mai mult de atât nu se va apropia de el vreodată.

– *Sam, chéri, est-ce que tu peux me donner une petite chance?*

Pe Sam îl podidesc lacrimile.

– Eu vreau doar să mă duc acasă.

78

Paris, 24 octombrie 1953
Sam

Cred că Falsa Mamă începe să cedeze. Uneori o surprind privindu-mă cu ochii aceia verzi, de pisică. Par atât de triști, iar mie mi se face milă de ea. Dar ea m-a obligat să vin aici, așa că e vina ei. De ce nu m-au lăsat în pace?

Uneori râd când sunt cu Zack, dar am grijă să mă abțin când e și *ea* prin preajmă. Nu trebuie să mă surprindă râzând și nici măcar zâmbind. Cu Nenea Barbă nu e nici un pericol, poate numai când citește *Tintin* și imită vocea câinelui sau vorbește pițigăiat ca să dea viață unui personaj negativ.

Dar timpul trece și poate în curând toată lumea va crede că e normal să fiu aici, la Paris. Cuvintele franțuzești încep să capete sens; mi s-au strecurat în cap, chiar dacă am încercat să le alung. Dar nu voi deveni niciodată, dar niciodată, francez. Nici dacă voi fi nevoit să stau aici o sută de ani.

Trebuie să fug. M-aș putea duce la închisoarea unde e tati. Se numește La Santé și este chiar aici, în Paris. Ei cred că nu știu unde se află el, dar nu sunt atât de prost pe cât îi las să creadă. I-am auzit vorbind și, cu toate că vorbeau în franceză, am înțeles unele lucruri și am auzit numele acela. Mi-l amintesc pentru că *santé* înseamnă sănătate și m-am gândit că suna mai degrabă a spital decât a închisoare, la fel cum denumirea școlii mele sună mai mult a spital decât a școală.

Dar e o idee proastă. Tati nu mă poate ajuta; este și el tot un prizonier, la fel ca și mine. Și, oricum, nu m-ar lăsa să intru. Pun pariu că m-ar aduce înapoi aici. Și nici nu cred că li se permite copiilor să intre într-o închisoare.

Sâmbătă dimineață pleacă fără mine. Cred că au zis că merg la cumpărături, sau poate la sinagogă. Nu sunt sigur. Oricum, știu că vor fi plecați o vreme pentru că mi-au lăsat pe masa din bucătărie o farfurie cu chiftele, pâine și un măr.

Sunt atât de fericit, încât inima îmi bate tare, ca înainte de o cursă. Asta e șansa mea! Dar mă silesc să aștept zece minute, ca să mă asigur că au plecat cu adevărat, înainte de a-mi lua ghiozdanul și de a îndesa mâncarea în buzunarul din față. Probabil că nu îmi va ajunge decât pentru o zi și de aceea deschid dulapul și scot afară o cutie cu fursecuri, pe care o adaug la rezervele mele. Trebuie să mă grăbesc acum. Pot oricând să mai cumpăr mâncare dacă voi avea nevoie. Sunt gata. Nu. Stai. Bani!

Mă duc în hol și văd că Falsa Mamă și-a lăsat geanta pe masă. Găsesc o bancnotă de cinci franci. Sunt mulți bani și, cu banii pe care i-aș putea obține pe inel, aș avea de ajuns. Mă întorc în grabă în dormitor și iau un pulover, dar în clipa când vreau să ies, privirile îmi cad pe micul cufăr cu comori. Îl înșfac și îl bag în ghiozdan.

Iar acum, pașaportul. Mă întorc în hol și deschid sertarul biroului, scoțând toate hârtiile și documentele, pe care le întind pe masă. Caut prin ele, încercând să dau de carnetul subțire cu o fotografie în față. Dar nu găsesc nimic de felul acesta. Doar hârtii.

Aș putea pleca fără el. Dacă mă furișez pe vapor, nu voi avea nevoie de el oricum. Dar dacă *reușesc* să cumpăr un bilet, va trebui să le arăt pașaportul. Mă duc în camera de zi, dar acolo nu sunt dulapuri sau sertare, ci doar un raft burdușit cu cărți. Îmi trec mâinile peste cotoarele lor, verificând dacă nu e ceva înghesuit printre ele. Dar nu e nimic. Unde ar putea fi?

În dormitorul lor? Nu am intrat niciodată acolo și nici nu vreau să intru, dar am nevoie de pașaport. Deschid încetișor ușa și privesc înăuntru pe furiș, chit că ei sunt plecați. Miroase a praf și a vechituri, iar obloanele sunt închise. Când aprind lumina, văd un scrin lustruit sub fereastră, dar nu cred să fie acolo, pentru că sertarele sunt prea mari, ca pentru haine. Mă uit la pat; nu pare destul de mare pentru două persoane. De fiecare parte, sunt noptiere. Îmi închipui că Nenea Barbă doarme pe partea stângă, pentru că văd un ziar pe noptieră, iar el citește mereu ziare.

Deschid primul sertar al noptierei din dreapta. Este plin cu fotografii; în cea de deasupra sunt eu, acasă, la plajă. O îndes în buzunar și continui să caut. Degetele mi se lovesc de marginea unui carnețel. Îl trag afară. Un pașaport! Îl deschid, dar nu e fotografia mea. E *a ei*. Îl arunc și caut mai departe. Găsesc un alt pașaport. De data asta, este al meu. Mi-l bag în buzunar și ies în goană din cameră.

79

Paris, 24 octombrie 1953
Sam

O picătură de apă mi se lovește de obraz. Când ridic privirea, văd nori groși, cenușii, care traversează cerul. Dar e prea târziu ca să mă întorc după o haină. Trebuie să ajung la gara Saint-Lazare. Un profesor de la școală ne-a spus că trenurile de la Saint-Lazare merg spre Le Havre, iar Le Havre este uriașul port de unde pleacă toate vapoarele.

Dar mai întâi trebuie să vând inelul. Nu vreau să o fac aici. Ar fi mai bine să găsesc un loc aflat mai departe de apartament, unde nu mă va recunoaște nimeni. Rue de Rivoli este plin de magazine și pot merge pe jos până acolo. Stropii de ploaie cad peste tot în jurul meu și mă udă leoarcă în timp ce mă grăbesc să înaintez prin mulțime. Când ajung la strada principală, simt că mă înghit picioarele celorlalți, iar coatele și gențile cu colțuri ascuțite îmi pătrund în umeri. Sunt mic și invizibil când mă strecor printre oameni, lăsându-mă dus înainte de mulțime.

În scurtă vreme îmi dau seama că mă aflu în fața magazinului universal La Samaritaine. Nu vreau să intru acolo, așa că acum trebuie să merg în contracurent. Mă bucur când scap din mijlocul mulțimii, chiar dacă acum mă plouă cu picături mari.

Mă uit la vitrinele pe lângă care trec, dar nu văd magazine de bijuterii. Apoi văd un bărbat și o femeie care ies dintr-un magazin ținând deasupra capetelor o umbrelă și privind la ceva ce se află în mâna lui. Sunt sigur că trebuie să fie un inel.

Trăgând adânc aer în piept, intru în magazin și mă duc direct la tejghea.

– *Bonjour, monsieur*.

Mă ridic pe vârfuri, scot inelul de pe deget și îl întind către vânzător.

– *Je veux vendre*.

Omul mă fixează cu privirea. Ochii lui întunecați și reci mă fac să mă cutremur. Bolborosește ceva într-o franceză stridentă și furioasă. Singurele cuvinte pe care le înțeleg sunt „*Non! Non! Et non!*“

Bag inelul în buzunar și ies în fugă din magazin. Bum! Mă lovesc de cineva. Mă uit în sus și văd un bărbat înalt, îmbrăcat în uniformă. Un polițist! Strigă ceva la mine în franceză, dar habar nu am ce spune. Îmi simt picioarele moi, iar inima îmi bate cu putere. O să mă ducă la închisoare? Înțepenesc în loc.

– *Allez! Allez!* zice el și mă împinge în piept.

Pfiu! Nu vrea decât să mă dau din drumul lui. Mă întorc și o rup la fugă. Trebuie să mă îndepărtez de strada asta. Sunt prea mulți oameni. Poate ar trebui să uit de vânzarea inelului și să găsesc un tren spre Le Havre.

Mă întreb când vor ajunge acasă Nenea Barbă și Falsa Mamă. Cât timp mai am? Își vor ieși din minți când vor vedea că am fugit. Sigur vor suna la poliție. Dar Parisul este un oraș imens și nu mă vor găsi niciodată printre atâția oameni.

Chiar în fața mea văd un „M“ mare, care indică metroul. Deasupra scărilor scrie *Hôtel de Ville*, cu litere unduitoare. Alerg în jos pe scări și văd turnichetele. Trebuie să cumpăr un bilet.

În spatele unor gemulețe, stau oameni care vând bilete, așa că mă duc la unul dintre ghișee și mă uit la doamna de acolo. Pare foarte severă. Îmi este teamă și de aceea încerc să vorbesc cât mai bine în franceză.

– *Une ticket, s’il vous plaît, madame. Pour Saint-Layzare.*

Se uită în jos spre mine.

– *Pardon?*

– *Une ticket pour Saint-Layzare.*

– *Quoi?*

Acum pare de-a dreptul iritată, deși sunt sigur că am rostit corect.

– *Il veut dire une ticket pour Saint-Lazare,* spune, peste umărul meu, o doamnă aflată în spate.

– *Ah, bon. J'ai rien compris avec son accent. Trente centimes alors.*

Asta înseamnă treizeci de centime. Când scot monedele din buzunar, mă întorc să îi mulțumesc doamnei din spatele meu. Zâmbetul ei îmi aprinde scântei în inimă. Seamănă cu zâmbetul mamei, iar ochii ei au aceeași nuanță ciocolatie.

– *Comment tu t'appelles?* mă întreabă ea.

– Sam.

– *Sam? Pas Samuel?*

– *Non, je suis Américain.*

– *Américain? Dites donc. Quel âge as-tu?*

– *Douze ans,* o mint eu, îndreptându-mă de spate.

– *Douze ans?*

Îmi dau seama că nu mă crede. Arată la fel ca mama când îi spun o minciună; zâmbește cu subînțeles și pare că vede prin mine.

Doamna cea drăguță își cumpără biletul, iar eu cobor scările în urma ei spre metrou. În trenul care gonește prin tuneluri, mă uit în jurul meu la ceilalți pasageri. Un bărbat cu o beretă trasă bine peste frunte mă țintuiește cu ochi negri. Mă uit imediat în altă parte. El își scoate bereta, iar eu nu mă pot abține să nu mă holbez la capul lui chel și lucios.

– *Es-tu tout seul?*

Se apleacă în față, atingându-mi genunchiul cu bereta.

Eu mă afund în scaunul meu și mă uit în altă parte.

Însă, când trenul se oprește cu un scârțâit, văd că privirile lui sunt încă pironite asupra mea, așa că sar din vagon, deși nu am mers decât o stație. Ciudat este că și doamna cea drăguță coboară, iar eu o urmez. Știu că ar trebui să merg spre Saint-Lazare, dar simt că trebuie să stau pe lângă ea. Și mă gândesc că aș putea încerca din nou să vând inelul, apoi să mă întorc la metrou. Ieșim într-o piață, cu cafenele de jur împrejur. Când traversează piața, o urmez. Trece pe lângă o biserică mare, care seamănă oarecum cu Notre-Dame, apoi o ia pe o altă stradă. Pe plăcuță scrie: Rue Montorgueil. Trecem prin fața unui magazin unde se vinde ciocolată, pe lângă altul care vinde brânză, apoi pe lângă unul care vinde pești vâscoși și urât mirositori.

Intră într-o cofetărie deasupra căreia stă scris *Stohrer,* cu litere albastre. În vitrină sunt șiruri frumos ordonate de ecleruri cu ciocolată, tarte fine cu aromă de lămâie și etichete din ciocolată neagră și brioșe din care se ițesc stafide mari și zemoase. Îmi chiorăie burta și caut ceva de mâncare în ghiozdan. Apuc în grabă o chiftea și o bag în gură. Câh – e tare ca o talpă, de zici că am mușcat direct din ghiozdan. Aș prefera un ecler cu ciocolată.

Dar nu am timp. Vreau să vând inelul. Alerg pe lângă gheretele cu mâncare și pe lângă negustorii care strigă: „*Poisson frais de ce matin!*“, „*Huîtres d'Arcachon!*“, „*Pommes de la ferme!*“ Apoi aud pași în urma mea, precum ceva metalic care lovește în pietrele din caldarâm –mersul unui polițist sau al unui soldat. Precis. Viguros. Sunetul acesta mă sperie. Vreau să mă întorc și să verific cine e în spatele meu, dar dacă îmi vede fața… ei bine… Dacă mă caută deja? O rup la fugă și nu încetinesc până nu dispar pașii.

Magazinele par mai murdare și mai cenușii acum. Mă holbez la o femeie care stă în pragul unei uși. Ciorapii ei sunt ca niște pânze negre de păianjen întinse peste pielea albă, iar fusta pare făcută din plastic roșu. Se strâmbă la mine, cu niște buze violet, oribile.

– *Qu'est-ce que tu veux?*

Nu îmi place strada aceasta – e înspăimântătoare. Iar eu sunt obosit, ud și înfometat. Văd o croitorie cu manechine dezbrăcate în vitrină. Apoi văd un magazin care are înfipt în vitrină un semn din carton, pe care scrie *Prêteurs sur gages*. Pare a fi un loc unde poți vinde lucruri la mâna a doua. Am mai văzut semnul acela într-un alt magazin, lângă apartament.

Sunt foarte speriat, dar deschid totuși ușa, îndreptându-mi spatele, ca să par mai înalt, mai curajos și mai mare decât sunt. Mă duc la tejghea. Un om slab, cu fața lucioasă, apare de după o ușă din spatele ei. Sprijinindu-și coatele pe tejghea, mă privește fix.

– *Oui?*

Scot inelul din buzunar și îl întind spre el. Mi-l ia din mână fără nici un cuvânt și îl învârte între degetele lui osoase. Unghiile îi sunt foarte murdare. Încerc să par calm, dar mă trec fiori pe șira spinării.

Ridică ochii spre mine. A remarcat cuvintele gravate.

– *S.L. 1944… C'est toi?*

Eu încuviințez din cap.

– *Cinq francs*.

Nu sunt sigur că este prețul corect pentru un inel din aur.

– *Dix francs,* zic eu curajos.

Zâmbește, arătându-și dinții strâmbi și îngălbeniți. Apoi clatină din cap, punând pe tejghea o bancnotă de cinci franci.

O iau și o rup la fugă.

80

Paris, 24 octombrie 1953
Sarah

David duce pungile de cumpărături în bucătărie.

– Mergi și vezi ce face Samuel, zice Sarah. Despachetez eu.

Ia tarta cu zmeură din vârful sacoșei și o pune cu grijă pe masă. A fost scumpă, dar au cumpărat-o pentru că este preferata lui Samuel. Mâncare, își zice ea în gând. Cum mai visa la ea, cum îi invada visele. Iar acum o au, pot mânca orice își doresc. Dar tot se simte goală pe dinăuntru.

– Sarah, zice David stând în prag, cu chipul palid ca de mort.

– Ce e?

– Nu e în camera lui.

– Uită-te în camera de zi. Poate a adormit pe canapea.

– M-am uitat. Nu e nici acolo.

– Atunci, poate s-a dus la toaletă.

David clatină din cap, cu ochii pironiți în podea.

– Du-te și uită-te. Acolo trebuie să fie.

Sarah o pornește în fugă spre coridor. Ușa toaletei nu este încuiată. O împinge. Nu e nimeni.

– Sam! Sam!

Aleargă înapoi în apartament, intrând și ieșind din fiecare cameră. Speră, dincolo de orice speranță.

– Nu-i aici!

Se întinde spre David, genunchii încep să îi tremure și se fac terci, iar pământul îi fuge de sub picioare.

David o prinde de umeri și o duce pe un scaun din bucătărie.

– Ce ne facem? zice ea, înghițind în sec.

Simte că se îneacă.

– Trebuie să sunăm la poliție. Repede! Sună-i!

Inima îi bubuie în urechi, prin vene simte sângele năvălind cu putere.

– David! Te rog!

– Sarah, trebuie să ne gândim bine. Ai vreo idee unde s-ar fi putut duce? Prieteni?

– Ce? Da. Zack. Hai să încercăm la el.

Sare în picioare, e deja la jumătatea drumului spre ieșire.

David aleargă după ea, o apucă de braț și o trage înapoi.

– Sarah, așteaptă. Te rog.

– Trebuie să ne grăbim. Ar putea fi deja departe. Of, Doamne! Unde a plecat?

– Liniștește-te o clipă. Te rog.

Duce o mână la gât, ca pentru a se calma. Apoi se repede din nou spre ușă. Pierd momente prețioase. Știe că trebuie să îl găsească înainte de a ajunge prea departe. Este atât de mic, de neștiutor, nu înțelege cât de răi pot fi oamenii, nu știe nimic despre toți dementii ăia care pândesc la fiecare colț.

– Eu aștept aici, în caz că se întoarce, strigă David după ea.

Sarah nu se oprește nici o clipă în goana ei spre Zack. Chiar Zack este cel care îi deschide ușa.

– L-ai văzut pe Sam?

Nici nu dă bună ziua.

Băiatul se încruntă și clatină din cap.

– Te rog, Zack, ar putea fi în primejdie. Ai vreo idee unde s-ar fi putut duce?

Zack clatină din nou din cap. Ea caută în ochii lui un indiciu de orice fel. Atunci apare și mama lui.

– Ce s-a întâmplat?

Se încruntă la fel ca fiul ei.

– Sam a dispărut. L-ați văzut?

– Nu.

– Ești sigur, Zack? Gândește-te bine. Te rog. Știi unde s-ar fi putut duce?

Așteaptă un răspuns, simțind cum trec secunde prețioase.

Într-un final, copilul șoptește:

– Se poate să fi plecat în America.

Desigur! Unde să se ducă în altă parte? Îi vine să râdă isteric. America! Cum își imaginează că va ajunge atât de departe? Va trebui să se ducă de îndată la poliție. Ezită o secundă, gândindu-se că ar trebui să treacă mai întâi pe acasă. Decide să nu o facă, totuși. Timpul este esențial.

Aleargă până la secția de poliție. Ajunge acolo cu răsuflarea tăiată. I se pare că totul se mișcă pe repede înainte, totul, mai puțin ofițerul care stă în spatele unui birou din lemn. El se mișcă cu încetinitorul. Se ridică și se scarpină pe burtă.

– Fiul meu a… a dispărut! Ajutați-mă!

Respirația ei este șuierătoare și o zgârie pe gât.

Mult prea încet, omul întinde un deget butucănos spre o sonerie montată pe biroul lui. Zbârnâitul ei ascuțit aduce în sală un alt ofițer – un bărbat mai înalt și mai uscățiv.

– Pe aici, doamnă.

Sarah îl urmează într-o încăpere mică.

– Luați loc, o poftește el, trăgând un scaun din plastic.

Dar ea nu vrea să ia loc. Vrea ca el să sară în picioare și să înceapă să îi caute fiul.

– Numele? întreabă el, cu stiloul zăbovind deasupra unui blocnotes.

– Samuel Laffitte. Vă rog, are numai nouă ani. Trebuie să-l găsim repede.

– Doamnă Laffitte, nu putem începe să-l căutăm până nu avem niște date. Sunt convins că înțelegeți.

Ea încuviințează din cap, iar în ochi i se adună lacrimi de neputință. Le alungă și încearcă să răspundă simplu și calm la întrebările lui. El ia notițe, ridicând uneori privirile, iar între sprâncene i se formează o cută.

– Cred că ar trebui să mergem la apartament, zice el. Să vedem dacă găsim niște indicii și să vorbesc cu tatăl băiatului.

Merg până acasă cu mașina polițistului. El pornește sirena, ceea ce, după părerea ei, reprezintă un semn bun. Cel puțin acum înțelege că e o urgență.

David deschide larg ușa, înainte ca ea să bată.

– Și-a luat pașaportul!

– Nu! O, Doamne, nu! zice Sarah, rezemându-se de perete și apucându-se strâns cu mâinile de stomac.

– Vă rog, calmați-vă. Îl vom găsi, doamnă Laffitte, zice polițistul, întorcându-se spre David. Ce a mai luat? Bani?

– Poate. Nu știu.

– Aveți vreo idee unde încearcă să ajungă, dat fiind că și-a luat pașaportul?

– În California, șoptește Sarah.

– California?

– Familia lui adoptivă este acolo. Cu noi nu locuiește decât de la mijlocul lui iulie, explică David, cu o voce searbădă, monotonă.

– Da, doamna Laffitte mi-a explicat. O situație foarte nefericită.

Ofițerul tușește.

– Avem noroc că știm încotro se îndreaptă, iar în felul acesta opțiunile lui sunt limitate. Nu va putea lua avionul, dar asta nu înseamnă că nu va încerca; copiii nu sunt în stare să planifice atâția pași înainte. Așa că s-ar putea îndrepta spre aeroport, caz în care ar trebui să fie ușor de găsit. Sau ar putea să se îndrepte spre un port. Sau poate că se duce să-l viziteze pe domnul Beauchamps la închisoare – alegerea aceasta ar fi cea mai simplă pentru noi. Sunăm la Santé pentru a verifica.

– Dar nici nu știe în ce închisoare se află!

– Trebuie să luăm în calcul toate posibilitățile. Cei mai mulți copii se întorc în decurs de douăzeci și patru de ore, când li se face foame. Trimitem câțiva oameni la aeroport, zice el, după o pauză.

Sarah și-ar dori să ia odată măsuri. Mai repede. Trec minute importante.

– Vom lua legătura cu autoritățile portuare din Le Havre, continuă polițistul, ca să verifice trenurile care sosesc și vapoarele care pleacă.

– Dar Le Havre nu e singurul port. Dacă a plecat spre Calais sau Dunkerque?

– Adevărat. Vom telefona și acolo și vom alerta poliția din gări.

– Și dacă a ajuns deja acolo și a coborât din tren? Noi am plecat din casă la miezul zilei, iar acum e ora trei. A avut timp să ajungă deja acolo.

Sarah se trântește pe un scaun, iar în minte i se învălmășesc toate opțiunile posibile.

– Vom pune oameni să verifice vapoarele care pleacă din port. Nu vă faceți griji. Îl aducem înapoi. Aveți o fotografie recentă?

Sarah se ridică să îi aducă fotografiile trimise de Charlotte Beauchamps înainte de întâlnirea lor cu Sam. Mai este și poza de pașaport care le-a rămas. I le pune în mână, fără să scoată un cuvânt.

Ofițerul se uită la fotografii, apoi le strecoară într-un portofel din piele.

– Ținem legătura. Aveți un telefon?

– Da, răspunde David.

– Va trebui să rămâneți aici, în caz că se întoarce. Nu vă faceți griji, îl găsim.

David îl conduce spre ieșire.

Sarah simte din nou o durere ascuțită în pântec, ca un șarpe care i se încolăcește în măruntaie. Se apleacă, ținându-se cu mâinile de burtă. *Te rog, Doamne, te rog. Iartă-mă. L-ai mai salvat o dată. Salvează-l din nou. Nu îți mai cer nimic altceva. Apără-l. Voi renunța la el. Nu te rog decât să îl aduci înapoi, te implor*, își spune ea, în gând.

81

Paris, 24 octombrie 1953
Sam

Când locomotiva pornește, iar trenul se mișcă din loc, nu mă pot opri din tremurat. Privesc pe geam. *Au revoir, Paris*.

Îmi chiorăie mațele de foame. Probabil că ar trebui să mănânc ceva; poate m-ar ajuta să mă mai și încălzesc. Deschid ghiozdanul și scot pâinea. Pun chiftelele rămase între două felii de pâine și iau o mușcătură. Au gust de stătut și sunt tari ca pielea tăbăcită, iar eu

simt că mi se face greață – mănânc mâncarea pregătită de *ea* pentru mine. Probabil au descoperit deja că am fugit. Sunt sigur că va plânge. Înghit cu noduri, iar ce rămâne bag la loc în ghiozdan. Până la urmă, parcă nu mi-e chiar atât de foame.

Caut prin ghizdan, verificând ce am mai luat cu mine. Cotrobăi înăuntru, până dau de micul cufăr din lemn. Îl scot și îl deschid, ca să mă uit la pietricelele colorate. Le ridic în lumină una câte una, întrebându-mă dacă sunt prețioase. Nu sunt lucioase, dar culorile sunt drăguțe. Le pun la loc în cutie, gândindu-mă în schimb cât de fericită va fi mama să mă vadă. Îmi trag picioarele la piept și mi le cuprind cu brațele, încercând să mă încălzesc. Mă uit la clădirile cenușii pe fundalul cerului la fel de cenușiu.

Am adormit, probabil, pentru că un bărbat mă scutură de umăr. La început cred că visez și îmi ia câteva minute până îmi dau seama unde sunt.

– *Billet*.

Vrea să-i arăt biletul. Îl scot iute din buzunar și i-l arăt.

Bărbatul se uită la el și mi-l înapoiază fără nici un cuvânt. Aș vrea să îl întreb cât este ceasul și cât mai e până la capăt. Afară s-a întunecat de-a binelea.

Trenul scrâșnește din toate încheieturile. Probabil că se oprește. Privesc pe geam. La cât e de întuneric, abia reușesc să citesc numele gării – Le Havre. Îmi iau în grabă ghiozdanul și sar din tren. La capătul peronului se află un paznic care verifică biletele, așa că mi-l pregătesc pe al meu. Mă întreb cât de departe o fi portul. Poate există un autobuz. Mulțimea înaintează încet. În fața mea este o familie alcătuită din cinci persoane și durează o veșnicie să își găsească biletele. Tare aș vrea să se grăbească; vreau să urc mai repede pe vapor. Într-un final, sunt lăsați să treacă. Întind și eu biletul la control.

– *Commnent tu t'appelles?*

Paznicul nu pare interesat de biletul meu.

– Samuel.

– *Passeport*.

– *Mais j'ai mon billet.*

– *Oui, et maintenant je demande ton passeport!*

Scot pașaportul din ghiozdan. Inima îmi bubuie în piept. Dar pașaportul este al meu și am tot dreptul să iau trenul. Totul va fi bine.

I-l întind.

O mână se lasă grea pe umărul meu.

– Samuel Laffitte.

82

Paris, 29 octombrie 1953
Sarah

Băiatul pe care l-au adus înapoi în noaptea aceea întunecată este chiar mai retras și mai ursuz decât înainte.

Luptă cu ei cu arma tăcerii, pe care o folosește ca pe un cuțit ascuțit. Îi sfâșie sufletul lui Sarah, făcându-l bucăți. David îl pune din nou la culcare, citindu-i o poveste pe care el refuză să o asculte, cu fața întoarsă la perete. Se culcă și ei imediat după ce îl bagă pe el în pat. Sunt sfârșiți. Dar somnul se lasă așteptat.

– David, șoptește Sarah în întuneric.

– Te rog, Sarah. Avem nevoie de odihnă.

– Dar nu pot dormi. Mă simt îngrozitor.

– Sarah, trebuie să încetezi. Nu am făcut nimic greșit. Nu e greșit să ne iubim copilul, să vrem să-l creștem. Nu trebuie să te simți vinovată pentru asta.

Cuvintele pe care ea ar vrea să le rostească i se opresc în gât, ca un cancer care tot crește. Așa că dansează în jurul lor.

– Nu sunt destul de puternică, David. Nu o pot face.

– Mai dă-i timp.

– I-am dat timp. Timpul nu ne ajută deloc. Resentimentele lui față de noi sunt tot mai puternice pe zi ce trece.

– Nu va putea să ni se împotrivească așa la nesfârșit. Își va pierde energia, iar noi vom fi pregătiți să-l prindem când va pica. Se va întoarce la noi. Trebuie doar să fim răbdători și să ne păstrăm credința.

– Credința, murmură ea.

El se întoarce cu fața spre ea. Oftează și se întinde să o prindă de mână.

– Cu toții avem momentele noastre de îndoială, Sarah. Ne-a fost foarte greu în ultima vreme, dar tu ai fost atât de curajoasă. Întotdeauna ai fost curajoasă.

– Am fost nevoită, nu mi-am dorit să fiu curajoasă.

– Știu că nu ai vrut.

Îi mângâie mâna pe sub cearșaf.

– Uneori simt atâta furie în mine, iar alteori mă mustră conștiința. Nu știu cum… cum…

Lacrimile încep să îi alunece pe obraji.

– Va fi bine, Sarah. Va fi bine. Îți promit.

– Cum de s-a întâmplat așa ceva? Auschwitz – cum a fost posibil?

David continuă să o mângâie pe mână.

– Uneori, omul e rău.

– Dar nu a fost creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu? David, e…

– Șșș. Totul va fi bine.

Dar Sarah nu poate să doarmă, nu poate să mănânce și nu are stare. Nervii îi sunt întinși la maximum, gata să plesnească în orice moment. O doare tot corpul, de la umeri până la degetele de la picioare. Simte că ultimele două luni au îmbătrânit-o cu mult peste vârsta ei. Nu mai poate îndura și nu înțelege ce rost are să îl capete înapoi pe fiul lor dacă nu fac decât să asiste la suferința lui. Îi întoarce spatele lui David, încercând să se liniștească, dar panica i se ridică din măruntaie, amenințând să o înghită cu totul. Trage cearșafurile într-o parte și se dă jos din pat.

Se duce la bucătărie și deschide un geam, inspirând aerul rece al nopții. Ar vrea să se roage, să ceară călăuzire, dar simte că nu o mai merită. Când încearcă să își găsească cuvintele, nu întâlnește decât un gol. Privește afară, spre noaptea întunecată.

– Doamne, șoptește ea, dacă ai ceva să îmi spui, spune-mi.

O tăcere înfrigurată îi răspunde. Iar ea înțelege de ce. De două ori l-a implorat pe Dumnezeu să îi apere fiul și de două ori El i-a răspuns la rugăciuni. Dar ultima dată i-a promis ceva la schimb. Nu poți încălca o promisiune făcută Domnului, nu-i așa?

Cu mâinile pe pervazul ferestrei, se apleacă în afară, iar prin cap îi trec gânduri negre. Ce s-ar fi întâmplat dacă ar fi murit la Auschwitz?

Sam ar fi trăit mai departe fără să își cunoască adevărata istorie. Ar fi crescut fericit și liber de toate aceste constrângeri. Fără religie. Fără istorie. Liber.

Și ea vrea să se elibereze. Să se elibereze de toată vinovăția, suferința și tortura sufletească. Privind în adâncul nopții, înțelege că nu există decât o singură cale spre libertate și pace.

Pentru prima dată în ultimele luni, doarme liniștită și se trezește simțindu-se pregătită pentru ziua care o așteaptă.

În timp ce ea și David pun masa pentru micul dejun, deschide subiectul.

– M-am gândit. Am o idee. Ar putea să ne ajute.

– Da?

– Aș putea să-l vizitez pe Beauchamps în închisoare. Să-i pun întrebări despre Samuel, să aflu mai multe despre felul în care a fost crescut, să aflu cum era când era mai mic. Ne-ar putea ajuta să-l înțelegem mai bine.

David, care umple râșnița cu boabe de cafea, se oprește brusc.

– Lasă-mă să mă gândesc.

Sarah nici nu spera la mai mult. Răbdare.

El se uită spre ea.

– E șapte și jumătate, ar trebui să-l trezești pe Samuel.

Nu își poate înfrâna resentimentul care o încearcă, pentru că această sarcină îi revine mereu numai ei. Urăște să îl trezească dimineața. Este atât de letargic, ca și cum s-ar fi târât în străfundurile ființei sale și s-ar fi cufundat într-o stare de latență sau de hibernare. Când trage pătura de pe el și îl mângâie pe spate, îndemnându-l să se trezească, trupul lui mic rezistă atingerii ei. Eczemele de pe picioare și coate trebuie unse înainte de a se îmbrăca. Aplică cu grijă alifia, apoi îi dă hainele pregătite pentru ziua respectivă și îl lasă să se îmbrace, în timp ce ea merge să îi pregătească ciocolata caldă. Îi aduce băutura în dormitor; un pretext pentru a verifica dacă nu cumva s-a strecurat înapoi sub pătură.

Astăzi îi vorbește cu blândețe.

– Sam, nu-ți mai face griji. Vom găsi o cale să te facem fericit. Mi-aș da sufletul să te văd zâmbind din nou; și inima, să te aud râzând.

Se uită în ochii lui, dar vede că sunt goi. Nici nu pare că ar fi înțeles ce i-a spus.

Când ajung în bucătărie, David își bea cafeaua cu înghițituri mari. Pune ceașca pe masă, cu o bufnitură.

– Trebuie să plec acum. Samuel ar face bine să se trezească mai devreme.

Se apleacă, îl apucă pe băiat de brațe și îi depune câte o sărutare pe fiecare obraz.

Sarah vede cum Sam înțepenește, de parcă și-ar fi dorit să se preschimbe în stană de piatră.

După micul dejun, îl duce la școală. Nu mai încearcă să îl țină de mână sau să meargă alături de el. Oricum, trotuarele sunt prea înguste. În schimb, merge înainte, iar el abia își târăște picioarele în urma ei. Școala este la numai o stradă distanță și drumul nu ar trebui să le ia mai mult de cinci minute, dar ea trebuie să plece de acasă cu un sfert de oră mai devreme.

83

Paris, 29 octombrie 1953
Sarah

Ușa de la intrare se trântește, făcând-o pe Sarah să tresară. Trebuie să fie David, care s-a întors de la muncă. Iese din camera de zi tocmai când el își scoate paltonul și pălăria. Luându-i pălăria din mână, o scutură cu dosul palmei și o așază în vârful suportului de pălării. Când se întoarce spre el, este consternată să vadă cât de palid e.

– Merg să-l salut pe Samuel.

– Desigur. Vrei să-ți pregătesc ceva de băut?

– Da, un Pastis, te rog. Mi-e un pic cam rău.

Întotdeauna bea un Pastis când se simte rău. Spune că omoară bacteriile mai ceva ca medicamentele.

Îl privește cum îi întoarce spatele și se îndepărtează pe coridor, spre camera lui Sam.

– Nu-i acolo, strigă Sarah în urma lui. E în camera de zi.

Abia a terminat de turnat băutura, când David intră în bucătărie.

– Samuel a adormit, zice el, scărpinându-și barba. A adormit pe canapea. Uneori cred că e modul lui de a evada.

– Te întrebi vreodată ce visează?

Sarah îi întinde paharul.

– Nu alegem ce să visăm, dar dacă ar putea, cred că ar visa la America. Inima lui e încă acolo.

Sarah încuviințează din cap, cu spatele sprijinit de chiuvetă.

– Aș vrea… Aș vrea să considere că aici e casa lui, dar e prea târziu pentru asta, nu-i așa? Ideea de cămin capătă contur în mintea noastră la o vârstă fragedă, apoi rămâne fixată.

– Nu știu, Sarah. Nu mai știu nimic.

David își trage un scaun de sub masă și se prăbușește pe el.

– Sunt atât de obosit. Nici nu mă simt bine.

Sarah se așază lângă el.

– Și eu sunt obosită. Mă simt ca bătută pe dinăuntru. Îmi pierd puterea de a lupta.

El se întoarce ca să se uite la ea.

– Îți amintești, Sarah? Îți amintești cât de greu era să ne păstrăm încrederea, să continuăm lupta? Uneori nu voiam decât să închid ochii și să aștept să mă cuprindă dulcea eliberare a morții.

– Știu.

Sarah îi mângâie cu tandrețe brațul, înțelegându-i nevoia de a rememora acele momente. Și ea simte aceeași nevoie de a retrăi totul. Poate că mintea ei are nevoia să dea sens celor întâmplate. Dar nimic din ce s-a întâmplat nu a avut sens. Poate o face pentru că, de fiecare dată când reia totul, speră că durerea va fi mai puțin nimicitoare. Că o amintire retrăită de mii de ori își va pierde din forță.

– Cred că aș fi murit dacă nu aș fi știut că Samuel trăiește pe undeva, spune David. M-am agățat de viață pentru că voiam să-l regăsesc.

– Deci și tu știai? Știai că e în viață?

– Nu știam, dar m-am agățat de licărul acela de speranță. Am devenit mai puternic, pentru el. Voiam să fie mândru de tatăl lui, oriunde s-ar fi aflat.

– Și mie mi-a dat putere, zice Sarah, apoi se oprește. Dragostea pentru Samuel ne-a ținut în viață, nu-i așa?

Vede o lacrimă solitară care se prelinge pe obrazul lui David și i se pierde în barbă. Știe cât de greu îi este să vorbească așa. Îl tulbură nespus. El nu trebuie să rămână mereu stăpân pe situație, iar toate aceste sentimente copleșitoare îl fac să simtă că lucrurile îi scapă de sub control. O știe, deși el nu i-a explicat niciodată. Acum, că a început să vorbească, Sarah vrea să continue conversația. Îi va ajuta pe amândoi.

– Îmi amintesc de o zi când săpam un șanț în afara lagărului, zice ea, continuând să îi mângâie brațul. Era atât de cald, iar noi nu aveam pic de apă. Îmi amintesc că mi-am șters sudoarea de pe frunte și apoi am supt-o de pe mână. După care am remarcat că un

gardian stătea lângă mine și mă urmărea. Am tresărit, așteptând să fiu lovită. În schimb, el m-a întrebat dacă mi-e sete.

Cade pe gânduri pentru câteva clipe, înainte de a relua:

– Nu am îndrăznit să răspund. Dar el și-a scos plosca și mi-a întins-o. Nu voiam s-o iau. Frica era mai mare decât setea. Dar el mi-a împins-o în mână. Am luat o înghițitură și am încercat să i-o dau înapoi. M-am gândit că ar putea fi o capcană – că voi fi împușcată pentru că am băut din plosca unui paznic. Dar el mi-a spus să beau tot. Așa că am băut până la fund.

Încetează să îi mai mângâie brațul lui David.

– Nici măcar nu i-am spus mulțumesc.

David se îndreaptă pe scaun.

– Nu apa te-a salvat în ziua aceea, așa-i? Ci actul de bunătate pe care l-ai văzut în mijlocul iadului. Asta ți-a dat speranță.

– Da, m-a făcut să cred că cineva va avea grijă de Sam. Și apoi, când te-am văzut în zăpadă, în clădirea aceea distrusă, am știut că vom fi din nou cu toții împreună.

David o ia de mână.

– Nu știu cum de m-ai recunoscut. Arătam toți la fel; ca niște schelete. Eram gata să cedez, deși știam că războiul s-a terminat. Nu voiam decât să mă întind în zăpadă și să mor. Apoi te-am auzit strigându-mă pe nume, te-am auzit ca prin vis și deodată erai acolo, mă țineai în brațe, îmi repetai numele.

Ea îl strânge de mână.

– Te căutam. Știam că te voi găsi acolo.

– Iar eu știam că nu poate fi un vis, pentru că îmi era al dracului de frig. Apoi l-am auzit pe Dumnezeu care îmi spunea să nu-mi pierd credința și să fiu puternic, pentru că în curând suferința noastră va lua sfârșit.

– Dar nu a luat sfârșit, nu-i așa?

El ia o înghițitură din Pastis și clatină din cap.

Rămân tăcuți, fiecare pierdut în amintirile sale. Sarah își amintește poveștile pe care i le-a spus David după aceea. Sunt amintirile lui, dar ei îi place să le trăiască, imaginându-și dibăcia cu care a reușit să îi transmită mesaje, ajutând-o să își păstreze credința. Cu abilitățile lui în domeniul cercetării, a fost încadrat la laboratorul

medical, aflat sub supravegherea vestitului doctor Mengele. Și-a petrecut zilele în căldura relativă a laboratorului, holbându-se la celulele de sub microscop. Adesea era lăsat singur și reușea să facă rost de provizii medicale pentru alți prizonieri. Își asuma un risc enorm, dar era isteț și le ascundea în cele mai improbabile locuri. Își îndesa micile tablete de antibiotic în urechi, iar pe cele de penicilină le ascundea sub tălpi. Acestea erau bunuri de mare preț, care îi puteau asigura cu ușurință transmiterea unui mesaj. Acum toată lumea știa de experimente, dar David știa încă de pe atunci. După cum i-a spus lui Sarah, faptul că știa ce fac i-a dat sentimentul unei complicități. N-ai cum să nu rămâi marcat. Și el purta încă vinovăția în suflet.

– Cum se descurcă toți ceilalți supraviețuitori?

Sarah se întreabă cum au făcut alții față. Poate că singura soluție este să uiți totul.

– Uneori mă întreb dacă într-adevăr s-au întâmplat toate astea.

– Pentru toată lumea este greu, dar nimeni nu vrea să audă. Nu vor să fie nevoiți să-și imagineze prin ce am trecut noi. Dar nimic nu mai este la fel odată ce ai văzut iadul, nu crezi?

Sarah se sprijină de el.

– Nu, nimic nu mai este la fel. Uneori mă simt atât de singură, adaugă ea, după o scurtă tăcere.

– Eu sunt aici, Sarah, zice el, luând-o de mână. Știu că nu mă pricep să spun lucruri, să spun ce simt. Dar sunt aici când ai nevoie de mine.

Lacrimi nevărsate îi lucesc în ochi.

– Știu că ești, zice ea și îl strânge de mână. David, lucrurile prin care am trecut noi… nu fac parte din această lume, nu-i așa? Nu fac parte din lumea de acum. Nu se poate.

– Nu fac parte, zice el ștergându-și lacrimile mute care îi curg pe față. Ne-am întors din iad. Cumva, trebuie să învățăm să uităm ce am văzut acolo.

– Să învățăm să uităm. Da. De-ar fi cu putință.

– Nu putem uita, poate, dar putem ierta.

Cuvintele lui o surprind. Își dă seama că nu a luat niciodată în calcul această posibilitate și a presupus mereu că nici el nu a făcut-

o. Iertare.

– Nu cred că pot. Nici nu cred că vreau.

El lasă privirea în jos, spre masă.

– Eu vreau. Nu le voi găsi scuze, dar… dar cred că aș fi… aș fi capabil să-i iert dacă aș fi un om mai bun.

– Nu! Tu ești un om bun. E prea greu. Întotdeauna ceri prea mult!

– Ce vrei să spui?

Nu ar fi vrut să o spună, dar acum, cuvintele îi scăpaseră deja.

– Aștepți prea mult de la toată lumea; de la Samuel, de la mine, de la tine însuți. Dar suntem doar niște simpli muritori. Uneori e prea greu.

Lacrimile o podidesc din nou și scoate o batistă din buzunar, ca să își șteargă nasul.

El își retrage mâna și își scarpină iar barba.

– Îmi pare rău dacă am fost dur cu voi doi. Nu mi-am dorit.

Sarah îl privește cu coada ochiului și îi vede mărul lui Adam mișcându-se în sus și în jos în timp ce înghite în sec. Îi simte durerea, și aproape că îi aude cuvintele înțepenite în gâtlej. Ar vrea să îi poată ușura suferința.

– David, ar trebui să fim recunoscători pentru ceea ce avem. E un miracol că Samuel a supraviețuit. Iar el ne-a salvat și pe noi.

– Așa este.

– Și nu e de ajuns?

– Ce vrei să spui?

– Nu știu. Poate că am cerut prea mult. Nu e de ajuns că suntem cu toții în viață?

El se apucă de barbă, ca și cum s-ar agăța de viață.

– Ce vrei să spui?

Sarah închide ochii, rugându-se să aibă destul curaj.

– David, știi bine ce spun.

– Nu! Nu știu.

Împingând scaunul în spate, Sarah se ridică și se duce la chiuvetă, unde începe să curețe suprafețele deja curate, înghițindu-și lacrimile.

Apoi îl simte pe soțul ei lângă ea.

– Sarah, poate ar fi bine să te duci și să-l vezi pe Beauchamps. Te-ar putea ajuta.

– Vrei să vii? zice ea în timp ce se întoarce spre el, ștergându-și ochii cu dosul palmei.

– Nu. N-aș putea îndura să dau ochii cu el.

84

Paris, 2 noiembrie 1953
Sarah

După ce îl lasă pe Sam la poarta școlii, Sarah nu își poate scoate ideea aceea din minte. Ar trebui să se ducă la închisoare? Dacă s-ar duce, poate că ar reuși să-l înțeleagă mai bine pe Sam. Ar putea să o ajute să facă pasul următor.

Știe unde este închisoarea – în arondismentul 14, la Montparnasse. Drumul i-ar lua aproximativ treizeci de minute. Treizeci de minute dus, treizeci de minute întors, și are la dispoziție trei ore înainte de a-l lua pe Sam la prânz. Ar fi destul timp. Dar se teme și își face griji pentru ceea ce ar putea simți față de Beauchamps și ce ar putea simți el, la rândul lui, față de ea. Probabil că o urăște.

Dar vrea să își vadă fiul prin ochii lui Beauchamps. Din pozele care le-au fost arătate, se vedea limpede că e un copil fericit, sănătos, plin de viață. Vrea să îl mai zărească pe acel copil.

Doamna psiholog care le-a fost desemnată i-a sfătuit să nu reînvie trecutul.

– Știu că teoria freudiană ar îndemna la o retrăire a tot ceea ce s-a întâmplat, a zis ea, dar din punctul nostru de vedere, creierul uman suprimă anumite amintiri din motive corecte. Este un fel de instinct de supraviețuire; viața merge înainte, niciodată înapoi. Cel puțin deocamdată – va trebui să mai așteptăm până ce va fi posibilă călătoria în timp.

Și a râs, un hohot superficial, oribil.

Sarah se grăbește spre stația de metrou de la Saint-Paul. Când coboară la Montparnasse și o ia spre Rue de la Santé, își dă seama că este o zonă a Parisului pe care nu a vizitat-o niciodată.

Închisoarea se ivește, impunătoare, înaltă și cenușie, pe strada îngustă. Cu o mână tremurândă, bate în ușile din lemn.

Aude cum se trage zăvorul și vede un bărbat care se uită chiorâș printr-o deschizătură mică și pătrățoasă.

– Da?

– Am venit să vizitez un deținut.

– Vizitele încep la zece, zice, holbându-se la ea.

Sarah se uită la ceas – este nouă și douăzeci de minute.

– Puteți intra și aștepta. Trebuie să vă lăsați aici actul de identitate.

O trece o sudoare rece. Cu mâini tremurânde, scoate actul de identitate, reamintindu-și că nu mai este o crimă să fii evreu. Bărbatul i-l ia din mână și notează numărul.

– Pe cine vizitați?

– Pe domnul Beauchamps.

– Trebuie să ieșiți până la zece treizeci. Mergeți și așteptați înăuntru.

Se grăbește spre intrare.

De acolo, o preia un gardian. Îi verifică geanta, apoi o îndrumă spre zona de așteptare. Se așază pe un scaun rece din metal și simte cum o străbate un fior pe șira spinării. Aerul e rece și jilav, căci umezeala e impregnată adânc în pereții camerei. Amintirea Auschwitzului o copleșește brusc. Frigul înfiorător, foamea și cele douăsprezece ore de muncă fizică erau greu de îndurat, dar frica de necunoscut era cea care te împietrea și îți distrugea sufletul. Se cutremură, vrând să-și alunge din gând amintirile acelea pe care a încercat din răsputeri să le suprime, spunându-și că nu e nici pe departe același lucru. Și nu este. Chiar nu este. Doar că, în încăperea aceea friguroasă, simte din nou libertatea pierdută, lipsa de control asupra propriului destin, tăcerea nefirească și mirosul oțetit de sudoare acră și teamă, care se infiltrează prin ziduri.

Încearcă să își adune gândurile, să aleagă cea mai bună cale de abordare. Vrea să știe cum era Sam la un an, la doi. Care au fost primele lui cuvinte? Ce îl făcea fericit? Ce îl întrista? Ce l-ar putea alina?

– Puteți intra, îi întrerupe un gardian șirul gândurilor.

Inspirând adânc, intră într-o cameră în care sunt scaune și mese răzlețe. Este condusă la o masă mică din spate, cu câte un scaun de o parte și de alta. Când se așază, în încăpere intră mai mulți vizitatori, care se îndreaptă spre alte mese.

Se deschide o ușă. Sarah ridică privirea și vede un șir de deținuți legați cu cătușe și înaintând greoi. Zgomotul făcut de cizmele gardienilor și ordinele lătrate din când în când întrerup târșâitul moale al saboților pe podea. Oare îl va recunoaște? Dar el pe ea? E prea speriată să se uite.

– *Beauchamps!* strigă un gardian.

Nu poate fi acesta! Un bărbat slab și cocârjat se apropie greoi de ea. Credea că este mai înalt, mult mai înalt. Își ține respirația.

Apoi el ridică ochii, oprindu-se din mers când privirile li se întâlnesc. *El este!* Îi vede cicatricea care îi brăzdează obrazul.

– Grăbește-te, îl împinge de la spate un gardian. Te așteaptă vizitatorul.

Fără să vrea, tresare, de parcă ea însăși ar fi fost cea care l-a împins.

Se ridică, neștiind cum ar trebui să îl salute. Deodată, el se află chiar în fața ei, întinzându-i degetele dintre cătușe. Ea le atinge scurt. Se așază față în față. Sarah bagă de seamă că are o vânătaie pe unul dintre pomeți. Pentru o clipă, se întreabă cum o duce aici, în închisoare. Nu asta și-a dorit. Nu și-a dorit decât să își recapete copilul.

– Sam e bine?

Vocea lui este răgușită și îl vede înghițind în sec.

– Nu.

Celelalte cuvinte îi rămân înțepenite în gât. Își ferește privirea, înghițindu-și lacrimile.

– Ce s-a întâmplat?

Vede cum mărul lui Adam i se mișcă în sus și în jos, când întinde bărbia în afară. Îl regăsește pe Sam în gestul acesta, când încearcă să fie curajos și să nu plângă.

– A fost smuls din sânul familiei lui, singura familie pe care a cunoscut-o vreodată.

Sarah se îndreaptă de spate, încercând să își controleze emoțiile. Nu așa voia să înceapă.

El lasă capul în jos, cu ochii pironiți acum asupra mesei.

– Nu ne cunoaște. Iar noi nu-l cunoaștem pe el. Pentru numele lui Dumnezeu, nici măcar nu vorbim aceeași limbă!

Bărbatul refuză să se uite la ea. Tăcerea lui o întărâtă.

– Ar fi fost mai bine pentru voi dacă nu am fi supraviețuit, nu-i așa? Cu siguranță lui Sam i-ar fi fost mai ușor.

– Nu!

Ridică privirile acum.

– Nu asta am vrut! Când am văzut fotografiile… ce s-a întâmplat în lagăre a fost… a fost… Nu am crezut că ar fi putut cineva să supraviețuiască. Și când m-am gândit la dumneata, am crezut…

– Că m-au trimis direct la camera de gazare! strigă ea, apoi glasul i se frânge.

Nu despre asta voia să discute. Amărăciunea propriilor cuvinte îi face rău.

Un gardian se apropie de masa lor și lovește cu bastonul în ea.

Sarah tresare, broboane de sudoare îi alunecă de pe frunte, le simte cum îi curg peste coaste. Închide ochii, încercând să se distanțeze, să se calmeze. A reușit să strice totul.

– Liniște, zice și îl lovește pe Jean-Luc peste umăr cu bastonul.

Bufnitura o face pe Sarah să se înfioare, dar Jean-Luc nici nu clipește, deși ea vede o scăpărare în privirea lui.

– Vă rog. Totul este în regulă. A fost vina mea.

Sarah încearcă să își înăbușe sentimentul de milă care îi crește în suflet.

Gardianul se îndepărtează.

– De ce nu ne-ați căutat după război? șoptește ea, peste spațiul care îi desparte.

– Mi-a… mi-a fost teamă.

– Teamă? De ce? Te-ar fi considerat un erou – ai salvat un prunc care altfel ar fi fost deportat la Auschwitz.

– Nu… teamă că-l voi pierde pe Sam.

– Cum poți spune așa ceva? Nu crezi că și *mie* mi-a fost teamă că-l voi pierde? Știi dumneata cât curaj mi-a trebuit ca să ți-l dau?

– Știu, zice el, privind-o în ochi.

– Povestește-mi despre Sam, când era mic. Cum era?

El zâmbește, un zâmbet pieziș, iar inima îi tresare. Îl recunoaște din nou pe Sam.

– A fost un bebeluș liniștit, nu plângea mai deloc. Dar de cum a început să meargă, nimic nu i-a mai stat în cale. Voia să exploreze totul, își băga degetele peste tot, desfăcea lucrurile. Întotdeauna trebuia să îi repar jucăriile. Iar el mă privea fascinat.

– La fel ca tatăl meu. El trebuia să înțeleagă cum funcționează fiecare lucru. Mai spuneți-mi.

– E bun la alergat. Urma… urma să participe la campionatele statale.

– Nu știam asta.

– Să-l pui să vă arate cât de rapid e. Are picioare lungi, îl ajută.

Ea clatină din cap, gândindu-se la picioarele lui Sam, la eczema lui înfiorătoare.

– A mai avut și înainte eczeme?

– Ce? face el, încruntând din sprâncene.

– Eczeme, repetă ea. Iritații ale pielii.

El rămâne tăcut pentru o clipă, dar ea știe la ce se gândește. În ziua în care i l-a dat, avea niște pete roșii, uscate, pe interiorul coapselor.

– Când era mic, în ziua aceea la gară…

– Da, știu, zice ea și înghite în sec. Nu am avut nici o alifie cu care să-l ung. A fost îngrozitor. Dar era o simplă iritație de scutec.

Se oprește, copleșită de sentimente de vinovăție și dor, tânjind să poată avea grijă de bebelușul ei.

– Nu-ți face griji. S-a dus repede. Are o piele minunată, nu se arde de la soare, spre deosebire de mine, spune, dar simte imediat că obrajii îi iau foc. Dar, desigur, nu ar avea de ce să mă moștenească pe mine. Nu asta am vrut să spun…

– Știu.

– Are ochii dumitale. Mai toată lumea crede că sunt căprui, dar dacă te uiți atent, vezi că au și irizații verzui. Depinde de lumină și de starea lui.

Ei i se taie răsuflarea. Nu a remarcat niciodată irizațiile verzui ale ochilor lui.

– Dar cu dormitul cum a fost? Când a început să doarmă toată noaptea?

– Ne-am mutat des când am ajuns în America, așa că a durat ceva timp până am deprins o rutină.

Și-i imaginează ca refugiați, căutând un loc unde să prindă rădăcini. Nu primește imaginea la care se aștepta, cea menită să i-l aducă mai aproape pe Sam.

– Iar mersul? insistă ea. Cât avea când a început să meargă?

– Nu prea îmi amintesc datele. Îmi pare rău. Charlotte se pricepe mai bine la detalii de genul acesta.

– Charlotte…

Se oprește, căci gândul că ea i-a fost mamă lui Sam o străpunge ca un pumnal.

– Cum era ca mamă?

– Ea…

Sarah aude cum i se frânge glasul.

– Ea este… a fost o mamă bună.

Jean-Luc are lacrimi în ochi. Apoi își împinge din nou bărbia înainte.

– Continuă, îl îndeamnă Sarah, pe un ton mai aspru decât ar fi vrut.

– Nu știu ce aș mai putea să spun.

– Eu… nu știu cum să-i fiu mamă, îi scapă, pe negândite. Nu poți deveni brusc mama unui băiat care nu te cunoaște, care nici nu vorbește aceeași limbă ca tine.

Gardianul se apropie din nou cu pași mari, tușind zgomotos.

Sarah îi urmărește spinarea, în timp ce se îndepărtează. Este un simplu gardian de închisoare, dar ea îl urăște. Sunt niște bătăuși. Cu toții.

– Știți, e un copil minunat, spune Beauchamps deodată.

Sarah își întoarce privirea la el, recunoscătoare că vorbește cu ea, că o readuce în prezent.

– E un copil fericit, s-a născut cu o fire prietenoasă și veți găsi o cale de a ajunge la inima lui. Dar are nevoie de timp.

– Timp. Toată lumea vorbește despre timp, ca și cum timpul ne-ar fi prieten. Dar nu ne este deloc prieten, așa-i? Timpul ne-a fost dușman. Dacă l-am fi găsit mai devreme, când avea doi ani, chiar trei, altfel ar fi stat lucrurile.

– Știu. Am greșit să-l țin departe de voi.

Tace pentru o clipă, înainte de a adăuga:

– Pe de altă parte, a fost iubit și este un copil echilibrat și sănătos. Îl iubim… îl iubim ca și cum ar fi propriul nostru copil.

– Îl iubiți? zice Sarah, și simte cum mânia o cuprinde din nou, ca un val ucigaș. Și eu l-am iubit!

– L-ai iubit?

– Adică îl iubesc. Îl iubesc.

– Îmi pare rău. Nu am vrut să…

– Ne-ați răpit șansa de a forma acea legătură cu el. Iar acum îndrăznești să pui la îndoială dragostea mea pentru el, zice ea, în timp ce lacrimile de furie îi înțeapă ochii. Aș trece prin foc pentru Samuel.

El o privește țintă, ca și cum i-ar cântări ultimele vorbe.

– Ai pune fericirea lui mai presus de a dumitale?

– Da! Cum îndrăznești să întrebi așa ceva?

– Dar soțul dumitale? El ar face-o?

– Sigur că da!

– Bine.

Sarah clocotește de supărare. Cât tupeu are omul ăsta! Inspirând adânc, își potolește sentimentul de indignare.

– Îl iubim pe Sam ca pe ochii din cap! Dacă dumneata l-ai fi iubit pe jumătate cât îl iubim noi, ne-ai fi căutat după terminarea războiului.

Beauchamps își duce pumnul încătușat la ochi. Apoi îl coboară, clătinând din cap, ca și cum așa și-ar putea alunga amărăciunea.

Ea îl privește atentă, remarcându-i umerii gârboviți, regretul profund din ochi, genele care flutură deasupra lor, în timp ce el încearcă să găsească un sens în tot ce se întâmplă. A mai văzut toate acestea – la fiul ei. Privirea aceea uluită, care pare să spună că lumea este prea complicată ca să fie înțeleasă. Riscă să se lase cuprinsă de compasiune, dar își reamintește că el nu este un copil.

– Ce altceva îmi puteți spune despre băiatul meu?

– Ce vreți să aflați?

– Care a fost primul lui cuvânt?

El își încruntă sprâncenele.

– Nu sunt sigur. Nu-mi amintesc.

Pare jenat, iar ea se întreabă dacă îi este rușine că nu își amintește toate detaliile acestea.

Apoi, deodată, știe care a fost, ca și cum Jean-Luc l-ar fi rostit cu glas tare.

– Cred că a fost „mașină“, murmură el. Îi plac nespus mașinile, cunoaște toate modelele. El m-a ajutat să aleg mașina noastră; a venit cu mine pe la reprezentanțele auto, a verificat capacitatea motoarelor, funcționarea, totul.

Sarah se uită în ochii lui, iar el încearcă să îi înfrunte privirea, dar la un moment dat se dă bătut.

– Nu a fost „mașină“, nu-i așa? A fost „mama“, zice ea, clipind des.

85

Paris, 2 noiembrie 1953
Sarah

Clopoțelul sună chiar în clipa în care Sarah cotește pe Rue Hospitalières-Saint-Gervais. Copiii ies roind, unii băieți prefăcându-se că sunt avioane de luptă care coboară în picaj. Sunt gălăgioși și înfometați, nerăbdători să ajungă acasă. Toți, cu excepția lui Sam. Stând în spatele mulțimii de mame și copii, Sarah îl așteptă să apară târându-și picioarele. Dar curtea școlii este deodată goală și cufundată în tăcere.

Dacă a fugit din nou? Trece iute de poartă, intră în clădirea școlii și traversează coridoarele spre clasa lui. Apoi încremenește în loc. Băiatul este acolo, stând în picioare lângă directorul școlii. Pare mititel, cu umerii lăsați și capul în piept. I se pare copleșit de un sfâșietor sentiment de tristețe.

– Madame Laffitte, zice directorul, uitându-se spre ea. Mă bucur că ați intrat. Trebuie să vorbim. Haideți în biroul meu.

– Da, *monsieur*.

Simte că este din nou un copil, un copil care a dat de bucluc. În timp ce pășește în urma lui de-a lungul coridorului, spre birou, tăcerea plutește în jur, amenințătoare. Se întinde după mâna lui Sam și, pentru prima dată, el o lasă să i-o ia. Amândoi au dat de bucluc. Odată ajunși, directorul se așază la biroul lui, făcându-le semn să stea jos, de cealaltă parte. Când se așază pe scaun, Sarah aruncă o privire spre Sam, sperând să îi surprindă privirea, dar el se holbează în gol.

– Madame Laffitte, începe el, știu că situația aceasta nu este ușoară pentru nimeni și cu atât mai puțin pentru Samuel. Dar trebuie să ne gândim la toți elevii noștri. Iată, trec direct la subiect. Nu știm ce să facem cu Samuel și nu este numai o problemă de limbă. Nu arată nici un fel de interes față de lecții. Lucru extrem de neobișnuit la un copil de vârsta lui. E ursuz, nu cooperează, iar astăzi a fost prins bătându-se în curtea școlii și…

– Vă rog să vă opriți, îl întrerupe Sarah, surprinsă pe ea însăși de propriile cuvinte, la fel de mult ca și directorul. Știu că nu vrea să fie aici. Suferă de dor de casă.

Întinde o mână, atingând o șuviță din părul lui Sam.

– Îl duc acasă acum. Nu se mai întoarce aici.

– Madame Laffitte, nu asta am vrut să spun. Nu-l puteți retrage astfel. Trebuie să meargă la școală.

– Nu vă faceți griji. Va merge la altă școală. Haide, Sam.

Îi întinde o mână și se ridică, gata de plecare.

El își pune mâna într-a ei. Este atentă să nu îl strângă, ci doar să îi simtă căldura pielii. Ies împreună, în tăcere, din școală, merg pe stradă, cotesc și urcă scările spre apartament. Îl conduce în camera de zi și se așază lângă el pe canapea. Îngropându-și capul în palme, băiatul plânge și plânge. Sarah îl ține în brațe în vreme ce el suspină.

– Totul va fi bine. Totul va fi bine din nou. Îți promit.

Ridică receptorul, învârtind discul din plastic în jurul degetului. Încetișor, formează numărul de la biroul soțului ei. El răspunde imediat.

– David, poți veni mai devreme acasă? Trebuie să vorbim.

– L-ai vizitat pe Beauchamps?

– Da, am fost să-l văd. David, poți veni acasă?

– Ce s-a întâmplat? Ce a zis?

– Vino acasă.

Pregătește un sendviș pentru Sam și, încălcând regula stabilită, i-l duce în camera de zi. Se așază în fotoliu și îl urmărește cum ciugulește din el. A slăbit atât de mult de când a ajuns aici, și a devenit mult mai palid. Se întreabă dacă un copil poate să moară de tristețe, sau dacă natura ar interveni, lăsând instinctul de supraviețuire să preia controlul?

– Sam.

El o privește cu ochi goi.

Simte că se uită la fiul lui Beauchamps, nu la al ei.

– Știu cât de greu ți-a fost. A fost greu și pentru noi să te privim cum suferi, să vedem cât de mult detești locul acesta.

El o urmărește, iar ea are sentimentul că o și ascultă.

– Te iubim foarte mult. Știi asta, Sam?

El ridică din umeri și își ferește privirile.

– Vrem să fii fericit. Dar vrem și să știi cine ești.

– Știu cine sunt.

Se holbează la el, uluită. Franceza lui este aproape perfectă.

– Știu că știi, Sam.

Tânjește să îl prindă în brațe, să îi simtă inima mândră și vulnerabilă cum bate lângă a ei, să îi simtă mirosul. Pare că trupușorul acela de copil i-a rămas mic, că gândurile și sentimentele lui sunt prea importante pentru a fi cuprinse într-o structură atât de măruntă și de firavă.

Iese din camera de zi, înapoindu-se în bucătărie, unde îl așteaptă pe David.

Cum aude că se deschide ușa de la intrare, se duce în hol.

– Ce e, Sarah? Ce a zis Beauchamps?

David nici nu și-a scos paltonul încă.

– Hai în bucătărie, te rog.

El o urmează.

– Ce a zis?

– Mai întâi, stai jos. Vrei ceva de mâncare?

– Mai târziu. Zi-mi ce a spus.

– Nu a spus multe. Ce contează e cum m-a făcut să mă simt.

David se uită la ea, căutând să-i surprindă privirea.

– A fost oribil. Faptul că este acolo… în închisoare. Nu ar trebui să fie acolo. Mi-a amintit de…

El îi ia mâna și i-o strânge cu blândețe.

– Știam că nu-i o idee bună să te duci.

Sarah vede cum se încruntă tot mai mult și continuă înainte să îi piară curajul.

– Îl iubește pe Samuel. Îl iubește cu adevărat.

– Nu mă îndoiesc, Sarah. Sigur că îl iubește. La ce te așteptai?

– Nu știu. La o persoană pe care să o pot disprețui.

– Nu ai fi vrut un asemenea părinte pentru Samuel, zice el, trăgându-se de barbă. Ce ți-a zis?

– M-a întrebat dacă aș pune fericirea lui Samuel mai presus de fericirea mea.

– Incredibil! Cum îndrăznește?

– Apoi a întrebat dacă tu ai face-o.

Se oprește, privindu-l pe David în ochi.

– Sigur că am face-o, i-am spus. Nu pot să cred că m-a întrebat asta. Nu înțelege ce înseamnă să-ți dai copilul altuia, zice, dar glasul i se frânge.

– Poate că acum înțelege.

– Dar e adevărat?

David ridică o sprânceană, ca și cum ar ghici ce urmează.

– Chiar am pune fericirea lui mai presus de a noastră?

– Sarah, nu te mai tortura așa. E fiul nostru, iar noi îl iubim. Într-o zi ne va iubi și el. Are nevoie doar de timp.

– De timp, repetă ea. Intoleranța timpului.

– Ce?

– Timpul ni l-a furat.

– Și tot timpul ni-l va reda.

– Nu.

Se simte gâtuită; va fi greu să dea glas cuvintelor pe care le are în minte.

– David, nu pot… nu mai pot. Când a fugit, m-am rugat la Dumnezeu.

Vrea să îl atingă, să îi ia mâna, dar simte că între ei se înalță un zid.

– I-am făcut o promisiune. Am făgăduit să renunț la Samuel dacă ni-l duce acasă în siguranță. Iar acum, asta-i tot ce îmi doresc. Siguranța și fericirea lui. Nu-mi pasă de nimic altceva.

– Ce vrei să spui?

– Nu mai pot sta cu mâinile-n sân, privindu-i disperarea și suferința. Se comportă ca un prizonier care nu vede nici o salvare. Își pierde voința, și nu e decât un copil.

Ia un șervet de bucătărie și își șterge lacrimile.

– Dar, Sarah, nu putem renunța acum.

– David!

Sarah se ține cu greu în frâu.

– Trebuie… trebuie să renunțăm. Nu vezi?

– Nu, nu văd, zice el și se apropie de ea.

Ea îl împinge înapoi.

– Nu mai rezist. Nu mă obliga.

Rămâne pe loc, uitându-se la ea cu ochi neîncrezători. Apoi se întoarce.

– Mă duc să vorbesc și eu cu Beauchamps.

86

Paris, 3 noiembrie 1953
Jean-Luc

Cel mai rău lucru în închisoare este sentimentul de neputință. Suportă mâncarea oribilă, nopțile reci, ba chiar și permanenta amenințare a violenței. Dar neputința, asta îl omoară. Sam crește fără el, Charlotte trebuie să se descurce singură în America. Îi scrie aproape în fiecare zi și așa a aflat că a fost nevoită să vândă casa și să se mute într-un apartament mai mic, mai aproape de oraș, unde și-a găsit de lucru ca traducătoare. Suferința se scurge din paginile pe care i le scrie. Uneori trebuie să le împăturească și să revină asupra lor când se simte mai puternic. Dar astăzi nu se simte deloc puternic.

– Ai un vizitator! strigă gardianul, lovind cu bastonul în barele celulei.

Of, Doamne! Chiar nu vrea să o vadă din nou pe Sarah Laffitte.

Îl urmează pe gardian de-a lungul culoarului, dincolo de ușile duble securizate, și pătrunde în camera de așteptare. Gardianul arată cu bastonul către un bărbat cu păr negru și barbă lungă, așezat la o masă pentru vizitatori. Stă agățat cu mâinile de margini, ținându-se, parcă, să nu cadă. *El* este! își dă seama cu o tresărire nervoasă. El trebuie să fie. David Laffitte.

Cu sângele pulsându-i în vene, se apropie de masă. Fără tragere de inimă, îi întinde încheieturile legate cu cătușe, așteptându-se la o versiune modificată a unei strângeri de mână, dar Laffitte nici măcar nu se ridică, iar mâinile lui nu părăsesc masa.

– Monsieur Beauchamps, zice, țintuindu-l pe Jean-Luc de sub sprâncenele stufoase și negre.

Jean-Luc se așază pe scaun și înclină din cap, în semn de confirmare. Așteaptă ca Laffitte să spună ceva, dar omul nu face

decât să îl fixeze cu priviri sfredelitoare.

– Nu știu ce vreți de la mine.

Jean-Luc își freacă tâmplele cu mâinile încătușate, încercând să își aline durerea de cap care îi izbește în frunte.

– Ce vrem de la dumneata?

Ochii lui Laffitte se înfig și mai adânc într-ai lui.

– Ultimii nouă ani din viața fiului nostru.

Jean-Luc își îndreaptă gâtul și închide ochii. Durerea de cap se întețește.

– Știi ce simte un părinte?

Tonul lui Laffitte este aspru și glasul îi urcă.

– Un părinte care nu știe dacă îi mai trăiește sau nu copilul. Habar n-am avut dacă ar trebui să-l plângem sau să continuăm căutările.

– Ascultă. Dacă nu eram eu, azi nu mai aveai un fiu. Acum l-ai luat înapoi. De ce nu te duci acasă, să ai grijă de el? Te-ai răzbunat deja.

– M-am răzbunat! Crezi că despre răzbunare este vorba? izbucnește Laffitte, pe un ton și mai ridicat decât înainte.

– Atunci despre ce e vorba? Ce vreți de la mine? întreabă Jean-Luc, potrivindu-și tonul după al lui.

Apare gardianul. Bastonul lui lovește masa cu o bufnitură.

– Ți-am mai spus o dată. Vorbește mai încet!

Bagă bastonul sub bărbia lui Jean-Luc și îl împinge în sus până când capul stă într-un unghi dureros.

Deodată, Laffitte se prăbușește pe masă, scuturat de frisoane și tremurând ca apucat de o criză.

– Ce are? întreabă gardianul, ridicând capul lui Laffitte.

Pe chipul lui cenușiu lucesc broboane de sudoare. În ochi i se citește spaima pură.

– Cred… cred că l-ai speriat.

– Eu? Îți spuneam doar să nu ridici tonul.

Laffitte stă în liniște, ca paralizat. Jean-Luc își pune pe masă mâinile încătușate, întinzându-se spre el. Laffitte se holbează la el cu priviri sălbatice, apoi îl apucă pe Jean-Luc de încheieturile mâinilor, gâfâind din pricina efortului pe care îl face pentru a respira.

Gardianul se îndepărtează, țâțâind dezaprobator și zgomotos.

O vreme rămân tăcuți, iar Jean-Luc așteaptă ca Laffitte să se liniștească.

– Îmi pare rău, spune Laffitte într-un târziu, doar că… locul acesta mi-a readus totul în minte.

– E în regulă. S-a terminat acum.

Ridică ochii săi negri spre Jean-Luc.

– Chiar așa? S-a terminat? Niciodată nu se va termina.

Jean-Luc știe ce vrea să spună. Încearcă să schimbe subiectul.

– Cum se simte soția dumitale?

– A… a fost foarte supărată după ce a venit să te vadă.

– Îmi pare rău. Nu am vrut să o supăr.

– Voia să afle mai multe despre Samuel și în schimb a ajuns acasă simțindu-se, cumva, nevrednică.

– Nu am vrut s-o fac să se simtă așa. Voia să îi dau amănunte despre Samuel, dar eu nu îmi aminteam tot ce m-a întrebat, când a făcut primii pași, când a început să doarmă toată noaptea. Nu acestea sunt lucrurile pe care mi le amintesc eu.

– Înțeleg, zice Laffitte, frecându-se din nou la ochi, sătul parcă de întreaga poveste. Dar care sunt lucrurile pe care ți le amintești?

Jean-Luc se gândește câteva clipe. Chipul deschis al lui Sam îi vine limpede în minte.

– Zâmbetul lui. Lucrurile haioase pe care le spunea. Felul în care ridica bărbia în semn de hotărâre sau de nesupunere. Brațele lui lungi și subțiri încolăcite în jurul meu. Forța lui blândă, când mă îmbrățișa. Mirosul dulceag al transpirației lui. Felul în care se uita la mine cu ochi mari când îi citeam o poveste…

Mâna lui Laffitte aterizează cu zgomot pe masă.

– Ajunge, spune el, foindu-se pe scaun. De ce nu ați avut copiii voștri?

Jean-Luc se încruntă.

– Am încercat.

Se oprește un minut, întrebându-se dacă ar trebui sau nu să continue.

– Dar… cum să zic, a fost dificil. Charlotte nu a putut. Au zis că ar putea fi din cauza privațiunilor pe care le-a suferit în timpul ocupației – la vârsta aceea delicată.

– Ah.

Laffitte se simte stânjenit acum și obrajii lui pământii capătă o tentă de culoare.

– Doctorii au spus că nu pot face nimic.

Cuvintele i se rostogolesc de pe limbă acum, ca o eliberare.

– Au zis că o dietă adecvată și un stil de viață sănătos ar trebui să readucă lucrurile pe făgașul normal, dar nu s-a întâmplat așa.

Îl privește pe Laffitte, surprins să vadă câte ceva din Sam în ochii lui negri și inteligenți și în felul în care și-i freacă atunci când se confruntă cu o dilemă.

– Pot să te întreb, dacă nu te superi… Știu că nici voi nu aveți alți copii.

Laffitte clatină din cap, cu privirile fixate asupra mesei. Când înalță capul, în cele din urmă, ochii lui sunt înlăcrimați și privirea pierdută, de parcă ar hoinări printre amintiri.

– Îmi pare rău.

Jean-Luc nu știe încotro să dirijeze discuția acum. Au ajuns pe un teritoriu periculos, iar el se străduiește disperat să găsească o cale de ieșire.

Dar apoi Laffitte clipește brusc și începe să vorbească, cu ochii fixați pe un punct din depărtare.

– A fost greu când ne-am întors acasă. Munca fizică, înfometarea, brutalitatea – toate își puseseră amprenta asupra noastră. Eram alți oameni; nu mai simțeam că propriile trupuri ne aparțin. Nu mai eram tânărul cuplu de dinainte. Cred că amândoi ne simțeam…

Se uită țintă la Jean-Luc, cu ochii larg deschiși, surprins parcă de cât de multe lucruri a spus deja.

– A durat mult până ne-am simțit din nou oameni, până am redevenit noi înșine. Iar în tot acest timp îl căutam pe Samuel. Am vrut să încercăm să facem un alt copil, dar gândul lui Sarah era departe. Plângea câteodată… Nu voia decât să-și regăsească pruncul.

– Iar acum l-a regăsit.

– Doar că nu mai e prunc, nu-i așa? Dacă… dacă ne-ai fi căutat după război… Totul ar fi fost altfel, zice el, cu un oftat adânc.

– Zece minute! strigă gardianul.

– Spune-mi cum se simte acum. Te rog. Doamna Laffitte mi-a zis că a avut niște eczeme… E mai bine?

Ochii lui Laffitte devin sticloși, ca și cum ar fi pierdut în gândurile lui. Apoi răspunde:

– Nu, nu e.

Ridică ochii pentru a-i întâlni privirea lui Jean-Luc.

– Bine. Vrei să știi? Îți spun eu.

Se trage de barbă și se apleacă în față.

– Sărmanul băiat a fost foarte tulburat. Refuză să vorbească în franceză, plânge în mai toate nopțile și a făcut o eczemă care îl mănâncă înfiorător. Săptămâna trecută, într-un final, a fugit de acasă. A fost găsit în Le Havre, încercând să se îmbarce pe un vapor spre America.

– Nu! Of, Doamne, nu!

Jean-Luc se lasă pe spate în scaun, ducând mâinile încătușate la frunte. Ce i-au făcut lui Sam? Durerea îl săgetează în stomac, ca niște cuțite care îi sfârtecă măruntaiele. Abia mai respiră.

Se apropie gardianul.

– Cinci minute.

– Sarah, murmură Laffitte. Ei îi vine cel mai greu să-și vadă copilul așa. Și mie mi-e greu, dar mă străduiesc să gândesc pe termen lung, să văd imaginea de ansamblu. Dar tot ce vede Sarah e că băiețelul ei suferă, explică el, clătinând din cap. Și asta o ucide.

87

Paris, 3 noiembrie 1953
Sarah

În timp ce David îl vizitează pe Beauchamps, iar Sam este în camera lui, Sarah scoate hârtia ei specială pentru scrisori, pe care o ține într-o cutie din lemn, cu un trandafir uscat zăcând peste pergamentul gros. Aceasta va fi cea mai importantă scrisoare pe care o va scrie vreodată. Cu grijă, își umple stiloul cu cerneală, gândindu-se la David, știind că îi va fi cu neputință să-i accepte decizia. Dar nu o va putea opri, mai ales acum, când i-a spus despre promisiunea pe care i-a făcut-o lui Dumnezeu. Credința lui David este neclintită și nu ar dori ca Sarah să își compromită propria credință încălcând o asemenea promisiune.

Dragă doamnă Beauchamps,

Vă scriu această scrisoare cu inima frântă. Samuel nu este fericit aici. Nu știm ce să mai facem. Nu mai putem să îndurăm suferința dezrădăcinării lui. Îți scriu în disperare de cauză. Sam are nevoie de dumneata. Poți veni?

Sarah Laffitte

Ușa de la intrare se deschide. Sarah ridică ochii de la scrisoarea ei. David stă în prag, cu umerii căzuți și chipul pământiu. Se uită spre ea în timp ce se freacă la ochi.

Ea nu se mișcă de pe scaun, ci îl privește, gândindu-se cât de epuizat și de trudit arată. Nici nu vrea să îl întrebe cum a decurs întâlnirea cu Beauchamps, imaginându-și că nu putea să fie altfel decât dureroasă.

O lacrimă tăcută se prelinge pe obrazul lui, urmată de o alta. Dar ea tot nu se mișcă. Cum să îl aline? Nu îi poate oferi nimic acum, numai capitularea ei. El o voia tenace, voia să țină de fiul lor cu toată

puterea, cu orice preț. Dar ea îl iubește prea mult pe Sam ca să îi facă asta.

Nu simte lacrimile care îi curg și ei pe obraji, până nu le vede căzând pe scrisoare, împrăștiind cerneala. Uitându-se în jos, la petele albastre, simte că David se apropie și se ghemuiește lângă ea, iar obrazul lui umed se lipește de al ei. Știe că citește scrisoarea. Cu răsuflarea tăiată, așteaptă să-și verse durerea, furia.

– Sarah, murmură el. Sarah.

Apoi își trece brațele în jurul ei și o trage spre el.

– Sarah, nu plânge. Te rog, nu plânge.

– Dar și tu plângi.

Ținându-i capul între palme, îi sărută lacrimile.

– Fiul nostru trăiește. E de ajuns pentru mine. E de ajuns, Sarah.

88

Santa Cruz, 9 noiembrie 1953
Charlotte

O altă dimineață de luni. Mă târăsc jos din pat și merg la bucătărie, pun două linguri mari de cafea în hârtia filtrului și încălzesc apa pe plită. Cât aștept să fiarbă, îmi aprind o țigară. Nu am fost niciodată o fumătoare, dar acum îmi calmează nervii și îmi dă ceva de făcut cu mâinile care nu-și mai găsesc liniștea. Îmi place și ritmul răsuflării – o inspirație adâncă; țin fumul o secundă în piept, apoi îi dau drumul treptat. Aș putea renunța dacă aș vrea și probabil că așa voi face într-o bună zi.

Trebuie să ajung la psihiatru la ora nouă. În fiecare săptămână, când intru în cabinetul lui cu pereți de un alb strălucitor, mă încearcă același sentiment de anxietate. Îmi vine greu să mă prefac că sunt o altă persoană. Stau pe fotoliul aflat vizavi de el și îl privesc, cu un zâmbet fals, lățit pe toată fața.

– Bună dimineața, Charlotte. Cum te simți astăzi?

– Foarte bine, mulțumesc. Dar dumneata?

Îl privesc în ochi, sperând să îl conving că sunt sinceră.

El îmi întoarce zâmbetul.

– Ce ai mai făcut săptămâna asta?

– Sâmbătă am fost la atelierul de olărit.

Încuviințează din cap, de parcă aș fi spus ceva foarte profund.

– Femeile de acolo sunt atât de simpatice! Vorbim despre orice.

Nu menționez faptul că stau pe scaun și las discuțiile lor să treacă pe lângă mine, în timp ce modelez lutul umed în forma unui cap de copil, apoi îl strivesc și o iau de la capăt. Nu îmi ies trăsăturile feței lui Sam. Îmi place să le ascult trăncăneala. E liniștitoare. Poate că absența bărbaților le dă libertatea să vorbească. Vorbesc despre orice – copii, educație, propria lor copilărie, bărbați, dragoste, relații.

Mă iartă că nu particip pentru că sunt străină și au impresia că nu înțeleg tot ce zic ele. Dar eu înțeleg. Doar că am descoperit că aceasta este o carte bună de jucat. Alteritatea. Îi ține pe oameni la distanță.

– Și te-ai întâlnit cu vreuna dintre ele în afara orelor de curs?

Fir-ar! Nu-i ușor să-l păcălești.

– Nu încă, zic eu. Dar plănuiesc să le invit la mine pe câteva dintre ele în weekendul următor.

– Bine. Foarte bine. În acest caz, îmi vei povesti cum a decurs totul la următoarea noastră întâlnire?

– Desigur, zic eu voioasă, blestemându-mă în gând pentru mica mea minciună.

M-a prins în capcană. Dacă va verifica?

– Cum mai stai cu somnul?

– Iau încă pastilele pe care mi le-ați prescris.

– Da, poate că ar fi vremea să începi să renunți la ele.

Încuviințez, dar nu știu sigur dacă sunt pregătită. Nu mă pot întoarce la acele săptămâni de nebunie pe care le-am trăit după ce mi l-au luat pe Sam, dormind numai câte treizeci de minute odată, prăbușindu-mă din pricina extenuării psihice, pentru a mă trezi din nou ca lovită de fulger, cu o senzație de leșin care mi se răspândea în toate celulele corpului.

– Începe prin a lua jumătate din doza de acum timp de o săptămână, apoi vedem cum îți merge.

Mă uit la el, întrebându-mă dacă ar trebui să îl rog să îmi mai acorde timp, dar decid repede că trebuie să abordez o atitudine pozitivă dacă vreau să mă declare vindecată, așa că aprob din nou din cap.

– Iar gândurile cu privire la Sam? Cum le gestionezi?

– Încerc să nu mă gândesc la el.

Mă opresc și îmi iau avânt pentru minciuna cea mare.

– Încep să accept că nu am fost niciodată mama lui adevărată, ci doar i-am ținut locul.

– Bine. Bine.

Cum să știe el că mă gândesc la Sam în fiecare minut al fiecărei zile, întrebându-mă ce face ceas de ceas, zi de zi, săptămână de

săptămână? Nu am vești de la el, dar știu că probabil urăște Parisul. Cred că i se pare un loc foarte straniu. Oare învață franceza? Noul lui tată îi citește seara, așa cum făcea Jean-Luc? Noua lui mamă îl ține strâns în brațe când e furtună? Dar el oare o lasă să-l ia în brațe? Îi dau ei voie să țină o lumină de veghe noaptea? Dar el știe măcar cum să le ceară asta? Oare ea îi face clătite la micul dejun? Cum se descurcă la școală? Ceilalți copii sunt drăguți cu el? Mă torturez singură cu aceste întrebări.

– Iar soțul tău? Cum se simte? îmi întrerupe gândurile psihiatrul.

Mă gândesc că i-a uitat numele.

– Jean-Luc. E greu pentru el în închisoare.

Nu pot spune mai multe. Ironia faptului că Sam și Jean-Luc se află la Paris, în vreme ce eu sunt aici, îmi pare marcată de tragism. Toți trei suntem prizonieri acum, pierduți unul de altul.

– Ești pregătită să ai propriii tăi copii acum?

Mă uit fix la el. Cum poate pune o asemenea întrebare?

– Adică atunci când va fi eliberat soțul tău.

Își aruncă o privire peste notițe.

– Văd că are de ispășit o pedeapsă scurtă.

– Doi ani, zic, dar zâmbetul mi s-a șters de pe față.

– Da, așa-i. Dar sunteți încă destul de tineri pentru a vă întemeia o familie.

– Nu pot. Eu nu pot avea copii.

– Hmm. Păi, motivul nu a fost niciodată clar. S-ar putea să constați că, odată ce ai acceptat că Sam nu mai e cu voi, ceva înăuntrul tău se va elibera.

Mă holbez mai departe la el. Să fie nebun?

– Motivul ar putea fi unul de ordin psihosomatic, continuă el.

– Nu cred.

Aș putea să îi spun că nu mi-a mai venit ciclul după război, dar cred că îl voi scuti de detalii. Îmi reamintesc că mă aflu aici numai ca să mă declare stabilă mintal și să îmi pot recăpăta pașaportul. Nu îmi pot permite să îl îndepărtez pe idiot.

Scrâșnind din dinți, încuviințez din cap.

– Poate că aveți totuși dreptate, zic, cu un glas mieros.

– Bun. Bun. Iar la serviciu cum merge treaba?

– Bine. Oamenii sunt prietenoși, iar munca îmi place.

E o muncă liniștită, fără mari pretenții – traducere de documente juridice. Salariul mic acoperă chiria garsonierei, lăsându-mi ceva bani în fiecare lună să economisesc pentru biletul de avion spre Franța – atunci când îmi voi recupera pașaportul.

În aceeași zi, când mă întorc acasă de la muncă, deschid cutia de scrisori, cu mintea aiurea. Găsesc o scrisoare într-un plic alb. Are un timbru francez, dar nu este scrisul lui Jean-Luc. O rup, cu inima bubuindu-mi în piept, imaginându-mi că e de la Sam.

Dar nu. Începe așa: *Dragă doamnă Beauchamps…* Îmi piere toată bucuria. Apoi citesc mai departe, iar sângele îmi năvălește din nou prin vene, iute, furibund. Vor să mă duc acolo!

Duc scrisoarea la inimă. Îmi voi revedea fiul. Citesc cuvintele din nou și din nou. Sarah Laffitte chiar îl iubește. Lacrimile îmi alunecă pe obraji, iar vederea mi-e încețoșată. L-a iubit întotdeauna. În toți acești ani a continuat să îl caute. Nu a renunțat niciodată.

Sentimentul de vinovăție îmi taie răsuflarea. Ar fi trebuit să îi căutăm. Am fi putut. Așa ar fi fost corect și cinstit. Dar nu, noi am ales calea ușoară, convingându-ne că au pierit la Auschwitz. După toate suferințele pe care le-au îndurat, și apoi situația aceasta – să își găsească fiul nouă ani mai târziu și să înțeleagă că nu mai este copilașul lor, că nici măcar nu vorbește aceeași limbă. Cum să ajungă să îl cunoască acum? Noi le-am răpit această posibilitate.

Cu inima grea, urc scările către apartamentul meu, strângând scrisoarea la piept și simțind cum fiecare cuvânt al ei mă arde. *Samuel nu este fericit aici.* Eufemismul acela rezervat îmi sfâșie inima. Situația nu e mai rea decât mi-am imaginat, dar văzând-o descrisă acolo, negru pe alb, de către mama lui biologică, cumva devine reală. Mă lovește în stomac cu toată forța sa. Sam este atât de răscolit, încât nici mama lui nu mai știe ce să facă. E dispusă la orice ca să îl facă fericit, chiar și să mă lase să îl văd. Mulțumesc Cerurilor că îl iubește atât de mult. Iar acum ce urmează? Își imaginează că mă voi muta la Paris? Că îl vom crește împreună? Mă îndoiesc. Ar suferi să îl vadă iubind pe altcineva drept mamă. E pregătită să renunțe la el? Ar face-o oare? Ar putea o mamă care și-a pierdut copilul o dată să suporte să îl piardă din nou?

89

Santa Cruz, 17 noiembrie 1953
Charlotte

Aici, în Santa Cruz, e cald încă, dar știu că la Paris va fi frig în această perioadă a anului. M-am gândit toată săptămâna cu ce să mă îmbrac. Sam adoră rochia mea galbenă de vară, cu maci pe margine, dar nu mi-ar fi de folos în mijlocul iernii franceze. Mă îmbrac în schimb cu o fustă dreaptă, bej, și o bluză crem, luându-mi cardiganul din lână și jacheta pe braț.

Stau în picioare în bucătărie, gata de plecare, dar neliniștită, așteptând taxiul. Privind în jur, la pereții albi, mă întreb dacă mă voi mai întoarce vreodată aici. Sper că nu; e un loc singuratic. La șapte fix, se aude soneria. Ridic valiza și iau o eșarfă ușoară, din cașmir, de pe cuier.

– La aeroport? întreabă taximetristul, privindu-mă în oglinda retrovizoare.

– Da, vă rog.

– Încotro?

– La New York, apoi la Paris.

– Aveți rude acolo?

– Da.

– Mi s-a părut mie că detectez un accent. Franțuzoiacă?

– Da.

Mă privește țintă în oglindă, încercând parcă să își dea seama cine sunt.

– Nu a fost prea grav bombardat, nu-i așa? Parisul, vreau să zic.

– Nu, ezit eu, nevrând să fiu nepoliticoasă, dar nici să port această conversație. Nu a fost.

– Nu ca Londra. Londra au lovit-o puternic, așa-i?

– Da, zic eu, hotărâtă să îi spun exact ce vrea să audă.

– În schimb, Parisul a fost ocupat.

– Exact. Nu a fost nevoie de bombardamente ca să îl supună.

Întorc capul și privesc afară pe geam, sperând să îi dau de înțeles că nu mă interesează această conversație. Bate în volan, ca și cum ar ține ritmul unei muzici pe care o aude în capul lui. Eu privesc străzile care se perindă pe geam: casele cu peluze mari, cutiile de scrisori cocoțate pe un picior de lemn, așteptând corespondența din ziua aceea. Atât de diferit față de Paris, dar atât de familiar. Am început să mă simt ca acasă aici, iar gândul acesta mă face să mă întreb dacă Parisul mi se va părea oarecum străin.

– Au intrat în Paris fără nici o opreliște, nu?

Cât aș vrea să tacă din gură. Oftez zgomotos și sper că înțelege aluzia.

Începe să bată din nou ușor în volan, iar restul drumului îl parcurgem în tăcere. Îi las bacșiș un dolar întreg când cobor, ca să îl recompensez pentru tăcerea lui.

Mă simt ușurată să urc în avion, să mă întorc în sfârșit la Paris. Este prima dată când zbor și sunt oarecum neliniștită când accelerăm atât de iute pentru decolare. Mă agăț de marginile scaunului și mă întreb cum s-a simțit oare Sam în timpul zborului. I-a fost teamă? L-a ținut cineva de mână când s-a îmbarcat? Gândul că a făcut toate astea singur, fără mine sau Jean-Luc, mă umple de tristețe.

– Doriți ceva de băut?

Stewardesa se oprește în fața mea, cu un cărucior plin cu sticle miniaturale.

– Nu, mulțumesc.

Bărbatul de lângă mine ridică ochii din ziar.

– O bere, vă rog.

Își toarnă băutura într-un pahar din plastic.

– Unde mergeți? mă întreabă el.

– La New York, răspund eu. Apoi la Paris.

Nu vreau să vorbesc, este prea complicat, așa că închid ochii și mă prefac că dorm. Dar sunt prea nerăbdătoare și prea agitată ca să adorm. Sam. Sam. Va fi supărat pe mine? Va crede că l-am

abandonat? Oare s-a schimbat în patru luni? Patru luni. Doar atât să fi trecut oare? Mi s-au părut mai degrabă patru ani.

După ce schimb avionul la New York, aterizăm într-un final la Paris și trec de vamă. Îmi dau seama că nu am adus nici un cadou cu mine. Ezit, întrebându-mă dacă ar trebui să iau ceva, dar cadourile ar părea zadarnice și superficiale, ca și cum m-aș afla într-o vizită de curtoazie. Mă grăbesc spre șirul de taxiuri care așteaptă.

– *Rue des Rosiers, s'il vous plaît, dans Le Marais.*

Cuvintele franțuzești își iau fără efort zborul de pe buzele mele. Este o ușurare să vorbesc din nou limba mea nativă. Am senzația că am revenit acasă.

Uitându-mă pe geam în timp ce taxiul intră în oraș, mă întreb ce înseamnă cu adevărat „acasă". E un loc? E o limbă? Sau e acolo unde trăiește familia ta? Aș zice că este o îmbinare a acestor trei lucruri. Dar, pentru Sam, aici nu va fi niciodată „acasă". Regret că nu i-am vorbit în franceză când era mic; nu aveam nici un drept să îi refuzăm acea parte a identității sale. Mă întreb dacă ne va urî când va crește, când își va seama ce i-am ascuns. Dar acum, tot ce vreau este să strâng în brațe trupul lui mic și să îi spun că totul va fi bine. Voi reflecta la toate acestea mai târziu.

Taxiul mă lasă în fața clădirii în care se află apartamentul lor. Trec pe lângă mine doi bărbați cu bărbi lungi și pălării negre, reamintindu-mi că mă aflu în cartierul evreiesc. Tremur și deodată îmi dau seama cât este de frig. Las valiza jos și îmi pun cardiganul și jacheta, dar nici așa nu mă pot opri din tremurat. Mă înconjor cu brațele și simt cum mi se strânge stomacul. Sunt la numai câțiva metri de el acum. Privesc în sus spre ferestre, imaginându-mi-l înăuntru, știind că mă așteaptă.

Trag adânc aer în piept, simțindu-mă copleșită de emoție și tulburare. Împing ușile masive din lemn și mă trezesc într-o curte interioară îngustă. Apartamentul este la al patrulea etaj, așa că ridic valiza și trag de ea în sus pe scara îngustă, în spirală, în timp ce inima îmi lovește cu putere în coaste. Înainte de a bate la ușă, mă opresc o clipă să îmi aranjez părul, să îmi netezesc eșarfa, încercând să mă opresc din tremurat.

Apoi ridic mâna. Dar înainte de a apuca să ating măcar ușa, aceasta se deschide de perete, și Sam sare pe mine, aproape dărâmându-mă, agățându-se cu brațele de gâtul meu, și încovrigându-și picioarele în jurul taliei, strângându-mă cu putere. Îl îmbrățișez. Îl adulmec – în nări îmi pătrunde mirosul lui dulceag, de mosc. Nu avem nevoie de cuvinte. Simt forța iubirii lui și știu că și el o simte pe a mea.

Apoi aud pe cineva tușind. Intru poticnindu-mă în apartament, cu Sam agățat încă de mine. Ușor-ușor îmi dă drumul și lasă picioarele pe podea. Îi ridic capul între mâini, uitându-mă în ochii lui căprui. Mă îmbrățișează, îngropându-și capul la pieptul meu. Îi mângâi părul.

– E în regulă, Sam. Totul va fi bine.

Aud din nou tusea și ridic privirea peste capul lui. Domnul și doamna Laffitte stau în picioare, albi la față ca niște fantome, și ne privesc cu lacrimi în ochi. Văd cum domnul Laffitte se întinde spre soția lui; ea își ascunde fața în umărul lui. Cu celălalt braț face un gest spre o ușă de la capătul coridorului. Cu Sam încă agățat de mine, îi urmez în camera de zi.

Domnul Laffitte o ajută pe soția lui să se așeze într-un fotoliu, apoi se oprește în spatele ei, ținându-i o mână pe umăr.

– *S'il vous plaît*, zice, indicându-ne printr-un gest să ne așezăm pe canapea.

Sam se cuibărește la mine în poală, deși e prea mare pentru asta.

– Mami, zice el. Putem să mergem acasă acum?

Îl sărut pe cap.

– Te rog. Te rog. Promit să fiu cuminte. Vreau doar să merg acasă.

– Știu. Știu.

Îl sărut din nou.

Domnul Laffitte tușește iar.

– *C'est très difficile pour nous*.

Mă uit spre el.

– *Je suis désolée. Pardonnez-nous*.

– Mami! strigă Sam, prinzându-mi obrajii în palme. Nu vorbi în franceză!

Apoi vin lacrimile, care i se rostogolesc pe obraji.

– Mami! Te rog!

– Sam, nu-i nimic. Tot eu sunt. Nu te mai părăsesc.

Nu s-a mai comportat astfel de când avea cinci ani.

Domnul Laffitte o apucă pe soția sa de mână, iar ea se ridică.

– *Nous allons vous laisser.*

Ne vor lăsa singuri. Încuviințez din cap. Înainte de a putea vorbi cum se cuvine, trebuie să petrec puțin timp cu Sam.

Ies amândoi din cameră și aud în urma lor zgomotul ușii deschise și apoi închise.

– Au plecat! exclamă Sam, aruncându-și brațele în jurul gâtului meu. Putem pleca acum? Putem? Mergem acasă?

– Stai, Sam, te rog, așteaptă.

Face ochii mari, iar pupilele i se dilată.

– Când? Când?

– Trebuie să vorbesc mai întâi cu… cu…

Cum să le zic?

– Cu domnul și doamna Laffitte.

Își retrage brațele din jurul gâtului meu.

– Dar vom merge acasă, nu-i așa? Promiți?

– Voi face tot posibilul.

– Nu! Trebuie să promiți!

Îl podidesc din nou lacrimile.

Îmi trec palmele peste obrajii lui uzi.

– Promit.

Acum trebuie să-mi duc promisiunea la îndeplinire.

Două ore mai târziu, când domnul și doamna Laffitte se întorc, Sam doarme cu capul în poala mea, epuizat de emoțiile trăite. Cu blândețe, domnul Laffitte îl ridică în brațe, iar eu îl urmez în timp ce se îndreaptă cu Sam spre camera lui. Îl întinde pe pat și îl acoperă cu pătura, cu atâta tandrețe încât simt că mi se frânge inima. Timp de un minut, rămâne în picioare lângă pat, privindu-l. Aș vrea să îl îmbrățișez, să îi ofer un strop de alinare. Se apleacă și îl sărută pe cap.

– Mami, șoptește Sam.

Domnul Laffitte se dă înapoi, iar eu îngenunchez lângă pat și îl mângâi pe creștet.

– Nu-ți face griji, Sam. Sunt aici.

Îl privesc cum adoarme la loc.

Când mă ridic în picioare, văd că domnul Laffitte a ieșit din încăpere. Îmi simt inima copleșită de vinovăție în timp ce revin în camera de zi. Mă așez în fotoliu și rămân cu privirea pironită-n în podea. Nu suport să le văd suferința din ochi. Doamna Laffitte îmi întinde o ceașcă de cafea, iar eu mă uit cu coada ochiului la ea, când îi mulțumesc. Are niște ochi verzi remarcabili, ca ai lui Sam, dar mai strălucitori. Ochii lui Sam se fac verzi numai într-o anumită lumină și în funcție de starea lui de spirit. „Ochi de pisică“, așa i-a numit odată un prieten.

– Vrem să-l luați pe Samuel înapoi în America, spune domnul Laffitte, fără ocolișuri.

Nu mă așteptam. Atât de direct. Atât de categoric.

– Dar…

– E prea greu pentru noi toți. Mai ales pentru el.

– E prea târziu, zice doamna Laffitte, cu o voce atât de firavă, încât abia o aud. Nu ne mai aparține.

Pun cafeaua jos și mă ridic. Fără să mă gândesc, mă duc la ea. Se dă mai încolo pe canapea, făcându-mi loc. Mă așez alături de ea și pun mâna pe genunchiul ei.

– Vă rog să ne iertați.

Îmi acoperă mâna cu mâna ei.

– Vă iertăm. Ne-ați salvat fiul.

Lacrimile ei mute cad peste mâinile noastre îngemănate. Mă aplec spre ea și o iau în brațe în timp ce plânge, dorindu-mi să îi pot alina durerea.

– O să-l învăț franceza. O să vă scrie. Îi vom vorbi despre voi. Nu s-a terminat totul. Vă rog să nu credeți că s-a terminat.

Domnul Laffitte îmi pune o mână pe umăr.

– Știm că așa veți face. I-ați fost o mamă bună, zice, apoi tace pentru o clipă. Iar Jean-Luc a fost un tată bun. Sam a avut noroc să fie salvat de un asemenea om.

Nu îmi mai pot înfrâna lacrimile, care îmi alunecă acum pe obraji. Sarah și David îl iubesc pe Sam mai mult decât se iubesc pe ei înșiși; pun fericirea lui deasupra fericirii lor. Gândul acesta mă lovește ca un pumnal în inimă. Ei sunt adevărații lui părinți.

Întotdeauna au fost. Mă simt rușinată și îmi promit în sinea mea că Sam va crește cunoscând sacrificiul pe care l-au făcut pentru el.

Actele sunt gata într-o săptămână și, în timp ce avionul zboară deasupra Atlanticului, ducându-ne acasă, în California, îl privesc pe Sam cum doarme. Genele lui lungi flutură peste obrajii palizi, și se agață cu mâna de mine, parcă temându-se că se va trezi și nu voi mai fi lângă el.

Mă uit la nori și mă gândesc din nou la soții Laffitte și la sacrificiul pe care l-au făcut. Și la soțul meu – cel mai curajos om pe care îl cunosc – care se va întoarce la noi. Și la Samuel. Înalț spre ceruri o rugă tainică, recunoscătoare pentru a doua șansă pe care am primit-o.

O, ta-ti al meu, se purta minunat cu mine…

EPILOG

Un an mai târziu, în timp ce se pregăteau de culcare, Sarah i-a luat mâna lui David și a așezat-o peste pântecul ei.

– David, am ceva să-ți spun.

Apoi a tăcut și l-a privit.

– Aștept un copil.

Uitându-se în ochii lui, a văzut cum i se umplu de lacrimi.

Șase luni mai târziu, a dat naștere unui băiețel pe care l-au botezat Jérémie.

Când Sam avea treisprezece ani, David, Sarah și Jérémie au mers să îl viziteze, iar Sam și-a întâlnit frățiorul, dar, ce-i drept, a fost o vizită tensionată. Sam se jena să vorbească în franceză și se chinuiau să lege o conversație. De data aceasta, a fost rândul lui David să îi aline supărarea lui Sarah.

– Are treisprezece ani, nu e o vârstă ușoară. Se simte stânjenit și deocamdată nici nu înțelege. Într-o zi, ne va accepta, vei vedea.

Au stabilit ca Charlotte și Jean-Luc să îl aducă pe Sam la Paris când va împlini optsprezece ani. Dar, dintr-un motiv sau altul, lucrul acesta nu s-a întâmplat. Au trebuit să plătească taxele la facultate, ceea ce le-a înghițit toate fondurile. Banii erau puțini, iar educația lui trebuia să aibă prioritate, nu-i așa?

Prin intermediul scrisorilor lui Sam, David și Sarah au aflat că a cunoscut o persoană deosebită. Că spera ca ei să se bucure pentru el.

Iar acum, într-o dimineață de sâmbătă din vara anului 1968, David și Sarah stau în bucătăria lor, fiecare înmuindu-și croasantul într-un bol de cafea. Jérémie și surioara sa, acum în vârstă de șapte ani, sunt la școală. Părul lui Sarah a început să încărunțească, iar ridurile din jurul ochilor, pricinuite de suferințele îndurate, s-au adâncit. David și-a păstrat barba, deși încărunțește și ea.

În curând își vor termina micul dejun și vor pleca la sinagogă. David frunzărește ziarul.

– Au interzis protestele studenților, comentează el, ridicând ochii spre Sarah.

Ea se pregătește să răspundă, să zică ceva, cum ar fi că de Gaulle ar trebui să demisioneze; în definitiv, are aproape optzeci de ani. A venit timpul să se dea la o parte. Dar soneria îi întrerupe șirul gândurilor.

– Cine poate fi? întreabă ea. Într-o dimineață de sâmbătă?

– Mă duc eu, se oferă David.

Iese din bucătărie și coboară scările spre antreu. Acolo se află un tânăr care pare pierdut. David deschide ușa din sticlă.

– *Bonjour, monsieur*.

Bărbatul se uită țintă la el. E înalt și chipeș; o claie de păr negru, drept, îi cade pe frunte, iar tenul îi este măsliniu. Pe David îl fascinează ochii lui; sunt ciocolatii, dar în ei sclipesc câteva irizații verzui.

– *Bonjour*.

David face un pas mai aproape.

– Eu sunt. Sunt…

– Sam-uel, șoptește David.

Îi simte numele ca niște perle pe limbă și nu se poate abține să nu îl repete.

– Sam-uel, Sam-uel.

Tânărul îi zâmbește pieziș.

– Da, eu sunt, iar de pe buze îi scapă un mic hohot de râs. Sam-uel.

Se îndreaptă spre tatăl lui, cu brațele deschise.

David se trezește deodată cuprins în brațele sale puternice. Se lasă îmbrățișat și simte cum picioarele i se înmoaie. Nu mai are energie și cedează în fața lacrimilor.

Brațele tânărului se strâng mai tare în jurul lui.

– Îmi pare rău, îmi pare rău.

David este vag conștient de pașii lui Sarah, coborând scara. Simte că strânsoarea brațelor cedează, iar Samuel se întoarce spre mama lui. Îl vede luându-i mâna lui Sarah și ducând-o la buze.

– Samuel? murmură ea firav. Tu ești?

Mâinile ei îi acoperă fața, mângâindu-l, învăluindu-i obrajii.

– Chiar tu ești?

El râde și o sărută din nou.

David își dă seama că a ajuns un tânăr cu suflet bun, care înțelege suferința celorlalți. Inima i se umple de mândrie și îl cuprinde un sentiment profund de pace lăuntrică. Asta este tot ce și-a dorit.

Urcă scările, în timp ce Samuel îi ține pe amândoi de braț. Se așază la masa din bucătărie, iar David vede cum fiul lui privește totul în jur, comparând amintirile sale din copilărie cu ceea ce vede acum.

– Mă bucur atât de mult că am venit, începe el, într-o franceză fără cusur. Nu eram sigur, dar acum, că am ajuns aici, mă bucur nespus.

– Întotdeauna am știut că te vei întoarce, zice Sarah, ștergându-și ochii. Doar că a trebuit să așteptăm să fii pregătit.

Întinde mâna și o lipește de obrazul lui, parcă nevenindu-i a crede că e adevărat.

– E unul dintre desenele mele? întreabă Samuel, privind spre perete.

Se întorc toți să se uite la desenul înrămat.

– Da, răspunde David. Ne uităm la el și ne gândim la tine, acolo, în California.

– E Carul Mare. Seamănă destul de bine.

Samuel zâmbește din nou în felul lui pieziș, apoi chipul îi devine serios.

– Vreau să vă mulțumesc amândurora că m-ați lăsat să plec.

Cei doi părinți se uită unul la altul.

– Știu cât de greu v-a fost. Cât de mult trebuie să mă fi iubit.

– Și încă te iubim, zâmbește Sarah.

– Da, mama ta are dreptate. Nu am încetat să te iubim numai pentru că nu erai aici.

– Iar eu nu v-am uitat.

Bagă mâna în buzunarul interior al jachetei sale și scoate o cutiuță din lemn.

David o recunoaște imediat. O ia, îi desface cârligul micuț și se uită înăuntru. Scoate pietricelele colorate și le rotește între degete.

– Știi de unde am astea? întreabă, uitându-se spre Samuel. Le-am găsit în pământ, la Auschwitz, într-o zi când săpam.

Se oprește ca să își șteargă o lacrimă.

– Am știut că e un semn de la Dumnezeu, am știut că dacă pot găsi asemenea frumusețe în pietriș și în praf, atunci îmi voi regăsi și fiul.

– Am ceva să vă spun.

Samuel întinde o mână spre mijlocul mesei, cu palma în sus. Sarah și apoi David își lasă mâinile în mâna lui. El le strânge cu putere.

– Știu cât de mult m-ați iubit pentru că acum știu și eu cum e. Să fii părinte. Am o fiică. Are trei luni și se află afară, așteaptă în mașină, împreună cu mama ei, Lucy. Vreți să le cunoașteți?

– Dacă vrem să le cunoaștem? Sigur că vrem! Cum să aștepte afară? Hai să le aducem înăuntru.

David este deja pe jumătate ieșit din bucătărie.

Samuel continuă să vorbească în timp ce coboară scările.

– Nu puteam să vă anunț printr-o scrisoare. Trebuia să vă întâlnesc pentru a vă da vestea.

– Îți mulțumim, Samuel.

David îi pune o mână pe umăr.

– Nu suntem căsătoriți, continuă el. Nu m-aș fi căsătorit fără să vă spun.

– În acest caz, puteți să vă căsătoriți aici, zice Sarah râzând, cu inima plină de bucurie.

Lucy are un păr blond care îi cade peste umeri într-o cascadă de valuri aurii, iar ochii ei sunt de un albastru viu. Sarah nu poate să își reprime gândul că arată ca o americancă sadea; ca o vedetă de la Hollywood.

Cu bebelușul în brațe, tânăra mamă se apleacă să îi sărute, mai întâi pe Sarah și apoi pe David. Sarah simte căldura copilului când atinge ghemul înfășat, dar încă nu se uită. Vrea să păstreze momentul pentru când vor fi înăuntru, în intimitatea apartamentului lor.

Lucy este cea care sparge gheața.

– Sunt atât de fericită să vă întâlnesc. Samuel vorbește mereu despre părinții săi francezi.

Sarah face o pauză înainte să îi răspundă, privind în ochii albaștri ai tinerei, ușurată să descopere că sunt calzi.

– Franceza ta e excelentă, o întrerupe David.

– Așa ar trebui, spune Lucy. Nu v-a spus Sam? Sunt pe jumătate franțuzoaică.

– Care jumătate? întreabă David.

– Jumătatea cea bună, se amuză ea. Mama mea e franțuzoaică, iar tata, american. S-au cunoscut în timpul războiului, aici, la Paris. Dar eu nu am locuit niciodată aici. Am crescut în San Francisco.

– Haideți. Să intrăm.

David pune un braț în jurul lui Sarah, îndreptând mica adunare înapoi către intrarea în bloc.

Bebelușul nu se trezește în timp ce urcă toți scările. Trec în bucătărie și se așază în jurul mesei. David, stând lângă Lucy, se apleacă să mângâie obrazul copilului.

– Are genele lungi ale lui Samuel.

Sarah, așezată de cealaltă parte a lui Lucy, este în sfârșit pregătită să își privească nepoata. Inima îi bate cu putere când coboară privirea spre ea, când îi vede genele aplecate peste obrajii moi și părul negru și mătăsos. Depune o sărutare pe fruntea pruncului.

– Nu mi-am dat seama, începe Samuel și își drege glasul. Nu am știut prin ce ați trecut. Eram mic și nu înțelegeam sau poate nu voiam să ascult. Acum nu îmi mai amintesc. Dar nu am știut.

Sarah și David ridică amândoi privirile spre el.

– Erai numai un copil. Ți-am cerut prea mult.

– Regret.

– Samuel, nu ai nici un motiv să regreți. Te-ai întors.

– Ei bine, s-ar putea să rămânem. Ne-ar plăcea să petrecem o vreme aici. Știți, să luăm contact cu ambele culturi.

Ochii lui David sclipesc.

– E mai mult decât am îndrăznit vreodată să sper.

– Vă mulțumim amândurora, zice Sarah, zâmbind către tânăra mamă. Îmi dai voie?

Întinde brațele înainte.

Lucy îi trece copilul în brațe, fără nici cea mai mică ezitare.

Gestul acela, de a i se pune copilul în brațe, îi readuce totul în minte, și simte că o copleșește nevoia de a proteja făptura aceasta

micuță. Începe să murmure duios un cântec în timp ce leagănă copilul.

Samuel se apleacă deasupra fiicei lui și îi sărută fruntea catifelată. Apoi se uită la mama lui și îi șoptește:

– Numele ei este Sarah.

MULȚUMIRI

Când m-am mutat la Paris în 1993, nu am știut ce impact va avea asupra vieții mele. În primele luni, când mă plimbam prin oraș, am fost impresionată de numărul mare de plăci și monumente memoriale dedicate celui de-al Doilea Război Mondial, alături de care se aflau de multe ori flori proaspete. În dreptul unei școli din Le Marais (cartierul evreiesc din Paris), există o plăcuță simplă, pe care scrie că două sute șaizeci de elevi au fost arestați în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Nici unul dintre ei nu a supraviețuit.

M-a șocat profund și m-a făcut să-mi doresc să aflu mai multe despre această perioadă neagră a istoriei noastre. Am început să vorbesc cu cei care au trăit acele timpuri și să citesc diverse cărți pe această temă.

Una dintre persoanele pe care le-am cunoscut a fost Dora Blaufoux, o doamnă minunată, plină de vioiciune, în vârstă de aproape nouăzeci de ani. Dora avea numai treisprezece ani când a fost deportată la Auschwitz. Când am scris capitolul despre Auschwitz, am utilizat câteva dintre amintirile ei, precum și relatări pe care le-am luat din cărți. Trebuie să recunosc că m-am simțit ca o impostoare când am scris capitolele respective. Din fericire, nu am trăit ororile Auschwitzului și nu pot decât să mi le imaginez. Dar nu acesta este subiectul cărții.

Scrierea acestei cărți a constituit o călătorie îndelungată și captivantă, iar de-a lungul drumului am întâlnit mulți oameni interesanți, uneori nebuni și adesea minunați. Scrisul este un proces solitar, dar eu am găsit un sprijin incredibil în diverse cercuri literare de aici, din Paris. Cel mai important pentru mine a fost Scriptorium, fondat de Hazel Manuel. Criticile sale constructive, poveștele blânde și entuziasmul său m-au susținut pe acest drum atunci când m-am îndoit de mine. Diferiți autori au făcut parte sau încă participă la acest cerc, iar recunoștința mea se îndreaptă spre voi toți, și mai ales spre Rachel, Carol, Nancy, Kass, Cris, Shelley, Connie, Anne, Melissa și Deborah.

Vă mulțumesc, Marilyn Smith, Ian Hobbs și Hazel, pentru că v-ați aflat cu mine pe Valea Loarei, în Alpi și în India, pentru că ați stat în căldură și în frig, ascultându-mă în timp ce vă citeam capitole întregi din cartea mea. Vă mulțumesc și pentru hohotele de râs! Aș mai vrea să îi mulțumesc prietenei mele Lucy, care mi-a permis să locuiesc în casa ei de la mare cât timp am rescris anumite părți, precum și lui Christian, care mi-a verificat pasajele în franceză.

În timp ce făceam munca de cercetare pentru această carte, am avut norocul de a-l avea alături, ca ghid, pe Stefan Martens, director adjunct al Institutului pentru Istorie Germană din Paris. Cunoștințele și dăruirea lui față de subiectul celui de-al Doilea Război Mondial mi-au oferit o sumedenie de informații și aș dori să-i mulțumesc pentru timpul pe care mi l-a acordat ajutându-mă să înțeleg totul până în cele mai mici detalii.

Îmi exprim gratitudinea profundă față de Abbie Greaves, de la Curtis Brown, pentru că a făcut totul posibil când a ales manuscrisul meu dintre numeroasele manuscrise primite. Și față de minunatul meu agent, Sheila Crowley, pentru că a crezut în carte și a înțeles ce voiam să fac și pentru că m-a ajutat să ajung unde mi-am propus. Aș mai vrea să mulțumesc minunatei echipe de la Headline pentru că a transformat totul într-o experiență specială: Nathaniel Alcaraz-Stapleton, Rebecca Folland și Hannah Geranio, de la departamentul de copyright; corectorului Jane Selley, pentru atenția la detalii; și redactorului meu, Sherise Hobbs, care m-a ajutat cu ultimele retușuri. Mulțumirile mele se îndreaptă și către Karen Kosztolnyik, redactor-șef la Hachette Book Group în Statele Unite, pentru efortul depus ca totul să iasă perfect.

Dacă vă interesează această perioadă din istorie, includ aici o listă a câtorva dintre cărțile pe care le-am citit în cadrul cercetărilor mele:

Berr, Héléne, *Journal 1942–1944* (Tallandier, 2008)

Haffner, Sebastian, *Defying Hitler: A memoir* (Weidenfeld and Nicolson, 2002)

Humbert, Agnès, *Résistance: Memoirs of Occupied France* (Bloomsbury, 2008); ediția în limba română: *Resistence – Războiul nostru* (RAO, București, 2010)

Moorehead, Caroline, *A Train in Winter* (Chatto and Windus, 2011)

Ousby, Ian, *Occupation: The Ordeal of France* (Pimlico, 1999)
Sebba, Anne, *Les Parisiennes* (Weidenfeld and Nicolson, 2017)
Vinen, Richard, *The Unfree French: Life under the Occupation* (Penguin, 2007)
Wiesel, Elie, *Night* (Les Éditions de Minuit, 1958); ediția în limba română: *Noaptea* (Corint, București, 2012)

Poem pentru un copil adoptat

Nici carne din carnea mea,
nici os din osul meu,
și totuși, miraculos,
al meu ești.
Să nu uiți
nici un moment
că n-ai crescut sub inima mea,
ci înlăuntrul ei.

Autor anonim